

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Philippi Servii Amicus Fidelis Usque Ad Mortem

Bouchy, Philippe

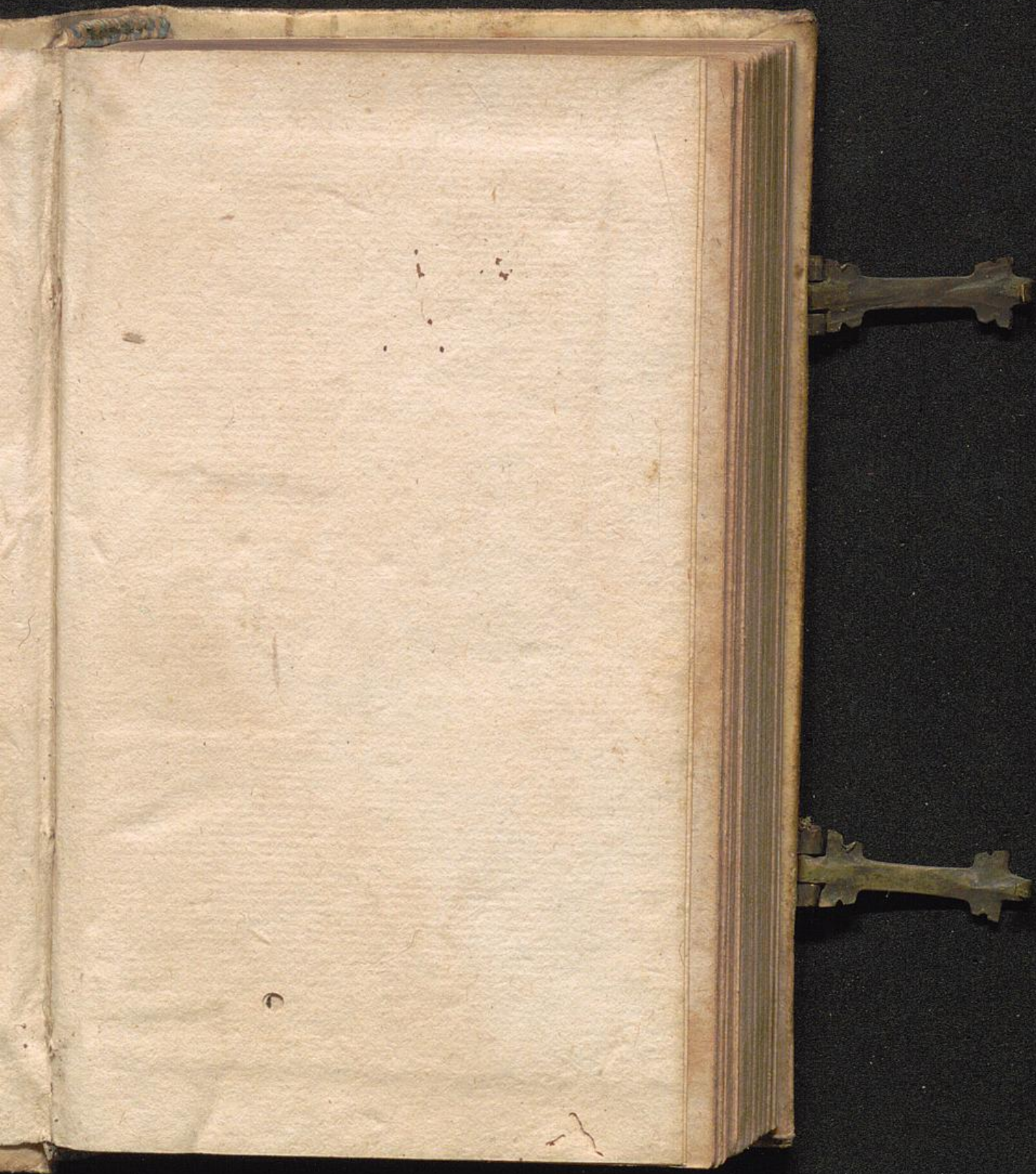
Coloniæ Agrippinæ, 1660

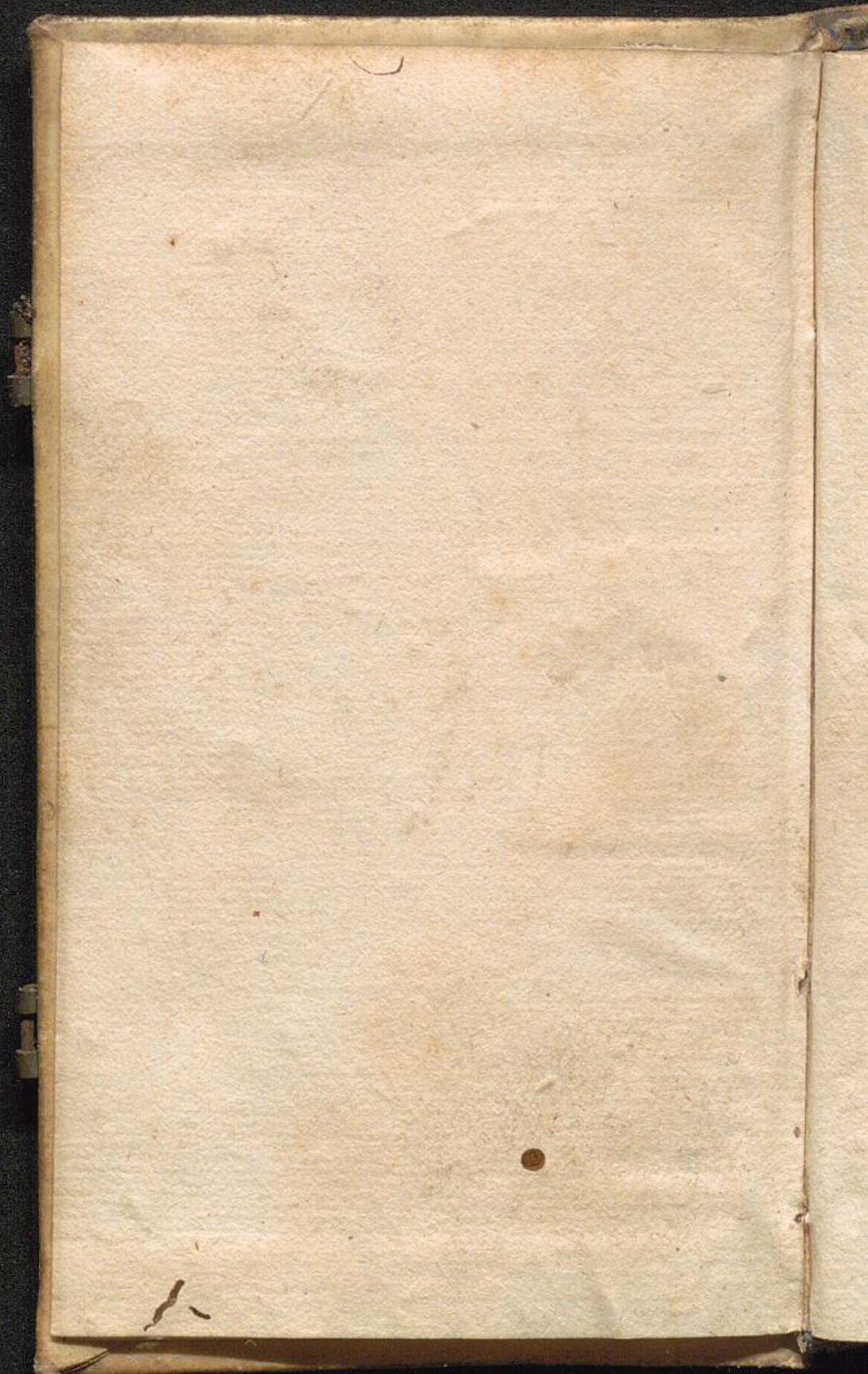
[urn:nbn:de:hbz:466:1-54799](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-54799)

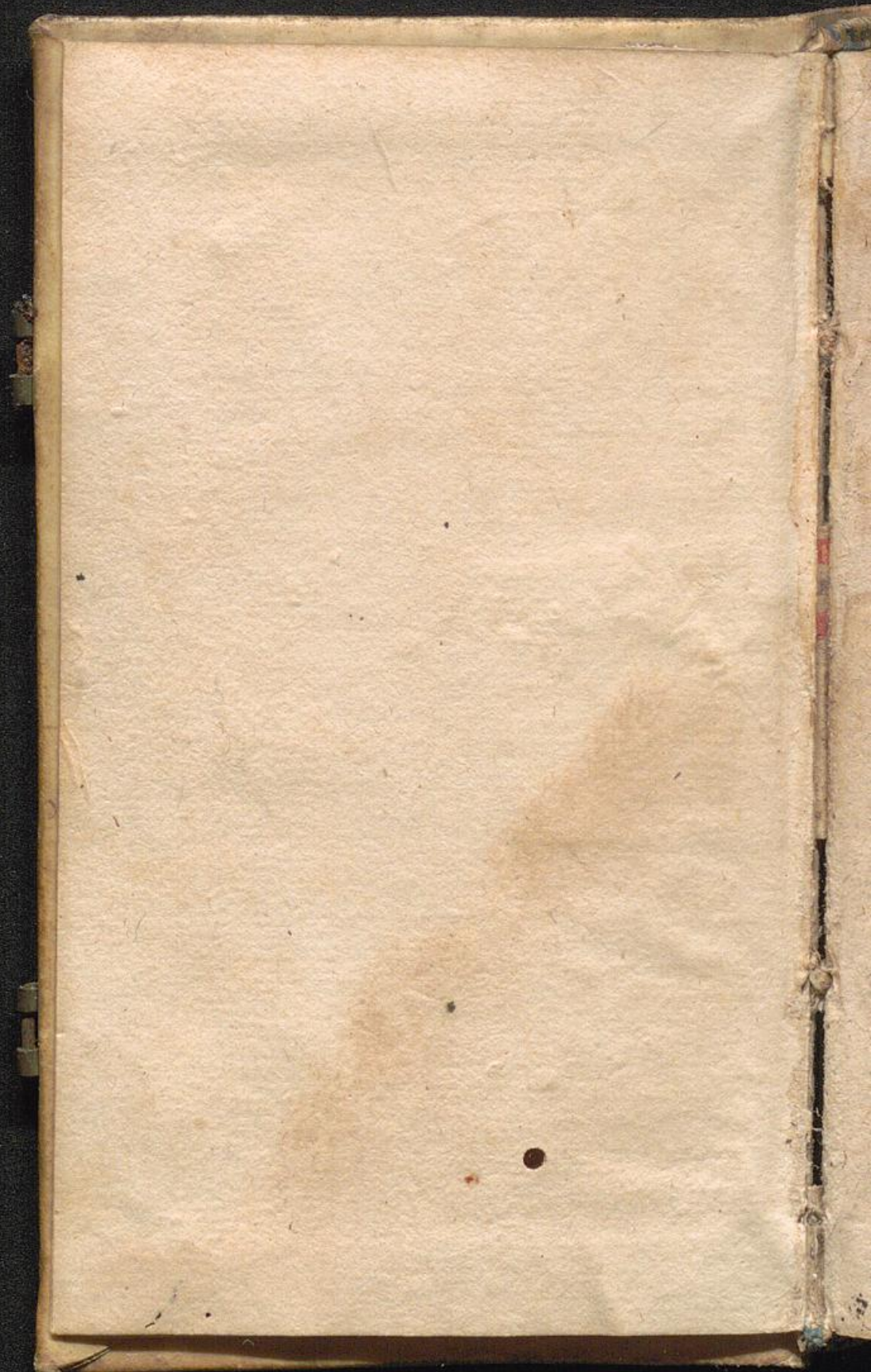
16.3258.

J. I.
tt.

PHILIPPI SERVII
E SOCIETATE JESU

AMICVS
FIDELIS

USQUE AD MORTEM:

SIVE

MODVS INVANDI
MORIBUNDOS,
ÆGRIS, SANISQUE
PERINDE UTILIS.

EDITIO NOVISSIMA

COLONIÆ AGRIPPINÆ;
Apud JOANNEM BUSÆUM
Bibliopolam; M.DC.LX;
Sub Monocroce;

PARTES LIBRI

tres.

- I. Amici fidelis officium.
- II. Preces apud ægros moribund^{os}
dosque recitandæ.
- III. Casuum nonnullorum resolu-
tione.

3
AMICUS FIDELIS
USQUE AD MORTEM:
SIVE

MODUS JUVANDI
MORIBUNDOS,
ÆGRIS, SANISQUE
PERINDE UTILIS.

CAPUT PRIMUM.

*Æger, Amicum deligat, cui anima sua
curam fidenter credat.*

TATIM ubi periculo-
sæ ægritudinis indicia
deprehenderis, Ami-
cum fidelem advoca,
qui te in ancipiti mox
agone luctantem diri-
gat, juvetque ad obtinendam æter-
næ salutis palmam.

Amicum fidelem hîc appello,
qui solandis juvandisque moribun-
dis sedulam navat operam; quique,
A 2 quod

quod experiens medicus est agro
corpori, hoc ipse est mentis agridi-
dini: siue id agat ex officio, siue ex
charitatis zelo,

Multa de veræ amicitiae laudibus
sacri, profanique. Auctores præ-
scripserunt, hos inter, Socratem di-
cere solitum accepimus, nullam esse
possessionem pretiosiore vero bo-
noque Amico: Ecclesiasticum lo-
qui diceres; sed perinde est ex aure bo-
ne, an ex tubo fictili lympa pro-
fluat; dummodo limpida sit: vultis-
ne ut illam ex ipso Spiritus Sancti
fonte depromamus? nimirum:

*Purius ex ipso fonte bibuntur aqua.
Amicus fidelis protectio fortis: qui au-
tem invenit illum, invenit thesaurum.
Amico fideli nulla est comparatio, &
non est digna ponderatio auri & ar-
genti contra bonitatem fidei illius.
Amicus fidelis medicamentum vite &
immortalitatis.*

O te felicem, Amice fidelis, qui
hæc

In Ecc. 6. v. 14. 15. 16.

laudum tuarum præconem talem
nactus es!

S. VI.

*Amico fideli diligenter expen-
denda.*

INtelligat in primis Amicus fide-
lis, quanti momenti opus aggre-
diatur, nempe operum divinorum,
ut ait Dionysius, divinisimum; in
quo de æterna Amici salute agitur,
quo in opere si quis error admitti-
tur, nullâ vel industriâ vel labore
reparatur. Quare Lamachus Centu-
rio apud Lacedæmonios non igno-
bilis, sapienter admonebat non per-
inde errari in bello atque aliis in re-
bus, quod error ille sit irrepara-
bilis, alii non item. Idem dixerim
de errore in hoc bello spirituali: si
a enim ceciderit lignum ad Austrum, aut
ad Aquilonem, ibi erit.

Cum ergo ad agrum vocaris, velim a-
A 3 pud

a Eccles. II.

apud te putes Providentiam Divinā
uti velle ministerio tuo, ut animulā
unam sibi longo carissimā ad op-
tata salutis portum adducas : ō ter
beatum, si Deo tuo, in opere tam ex-
imio fueris cooperatus! Si justus est
qui te vocat, alloquio tuo spirituali
animatus, fidei, spei vel caritatis a-
ctus forsitan aliquos excitabit, qui-
bus cœlum ditior ingredietur, eam-
que, beatitudinis suæ partem, indu-
striæ tuæ, æternum acceptam feret.
Quod si peccatorum sarcinam apud
aliū prius deposuerit quā tu ad
illum adieris, captata occasione, ali-
quas contriti cordis lacrymas eli-
cies, illudque saltem consequeris, ut
ignes purgatorios celerius evadat,
Deoque suo, operā tuā adiutus, ali-
quanto citius perfruatur.

Quid quod non rarō ad eum evo-
caberis, cuius salus in dubio est? imō
qui animæ jacturam facturus est, nisi
protinus suppetias adferas? Deus bo-
ne! quo tandē animo in te futurū ex-
istimas, si, quod avertat Deus, ille ad
quem

quē adire neglexisti, ignibus addiceretur æternis? à quibus tamen cū verbis duobus asserere potueras: quas non flammæ, quas non furoris faces in caput tuū ejaculaturus est? melius ominor: quàm lætas, quàm jucundas depromet voces animi memoris indices, quisquis operâ tuâ & industriâ viderit sese è periculosis mundi hujus fluctibus eductum, in tutissimo salutis portu conquiescere? crede mihi, pro referenda gratia Deum precibus sollicitare non desinet, usque dum in cœlo gaudii tantī socium habuerit, cujus obtinendi tã bonum in terris nactus est adiutorē.

Quod si beati (ut loquar cū Scriptura) fraudari nequeunt à desiderio suo, intelligis. opinor, Amice fidelis, quàm utiliter operam locas, atque adeò cū moribundos adjuvas, te non magis illorum saluti, quàm gloriæ tuæ velificari. Nam si Apostolo, Philippensibus, quos ad pietatē eruditabat, dicere licuit: *a Gaudium & corona omnes vos estis: quomodo non*
a Phil. 4. A 6 erunt

erunt gaudium & coronatua, quos
ad gaudium coronasque cælestes
quasi manu duxeris? Age ergo, ani-
mos magnos indue,

— *Neque enim ludrica petuntur Præ-
mia.*

Venabitur tecum in eodem saltu
tartareus Cacodæmon, sciens a quod
modicum tempus habet. Rabiem ejus
acuet merus, ne anima illa locum e-
jus in cælis occupet: proinde casses
pedicasque expediet, fraudes dolos-
que suos omnes advocabit: Tu ne
cede dolis, aderit fortior ab alto
Deus, in cuius ope, tota spes rei be-
nè gerendæ constituenda est. Eò ita-
que suas, suorumque preces diriget
Amicus fidelis, ut ægris quos adju-
vandos susceperit. Numen Divinum
propitiet, quod ut facilius assequa-
tur, sibi minimum, Deo, ut dixi,
plurimum confidat, & curationes
omnes suas ab hac precatiuncula au-
spicetur.

Bone Iesu qui me inter te, & hunc famu-
lum tuum N. medium esse voluisti, licet
a. Apoc. 12. in me

*in me boni operis testimonium non agnos-
cas, officium tamen credita dispensationis
non recuses: ne per me illius salutis pe-
reat pretium, pro quo victima factus
salutaris copiosum sanguinem effudisti.*

§. II.

*Quenam potissimum in Amico fideli de-
siderantur?*

TRia debet ægro Amicus fidelis:
obsequium, compassionem, si-
ve doloris, ex dolore ejus, signifi-
cationem; nec non consolationem.
Hisce considerationibus ad id operis
excitet sese. 1. An non ego fortuna-
rus, cui nobilis hæc provincia obti-
git, in qua, vitæ suæ partem non exi-
guam posuit Christus Servator
meus? 2. O quàm jucundum erit in
decretorio illo extremi judicii die,
audire verba ista mellea! a *Ve-
nite benedicti Patris mei; possidere reg-
num, &c.* Æger fui & visitastis
A s me,

a Mat. 25.

me, in luctu eram, & consolati estis me. Si casu dolet digitus, confestim ad illum juvandum oculorum orbes convertuntur. Si læsus est pes, sine mora pedi manus opitulatur. Nonne sumus unius corporis membra? Absit ergo, ut alter alteri, quod in nobis erit, caritatis hoc obsequium denegemus, aut malignè præstemus.

Amici fidelis intentio purissima esse nec aliò ferri debet, quàm ut anima, Christi redempta sanguine, finem suum, qui est æterna beatitudo, consequatur.

Optandum est ut non mediocriter versatus sit in rebus spiritualibus, & ut prudentiam gratiamque habeat cum omni hominum genere utiliter conversandi: aliter cum doctis & ingeniosis, aliter cū indoctis ac rudibus gerere se debet: illis, pauca & selecta; his, paulò plura, eaque magis explicata suggerenda erunt; neq; semper eodē modo cū his, vel cū illis procedendum: Videndum enim an qui invisuntur sensibus adhuc vi-
geant,

geant, an fortè morbus reddiderit illos hebetiores: videndum an graviter, an leviuscule cum doloribus cōflictentur. Habenda interdum circumstantium ratio, quibus subinde opportunè dicta prodesse poterunt. Cavendum autem ne uno contextu, ne properanter nimis, ne uno tono dicantur omnia; filum de industria interrompendum; silentioque indulgendum; ut æger audita melius digerat, & crebrioribus interrogationibus fortè fatigatus non nihil interquiescat.

Verba ipsa candida sint, fuci omnis expertia; loquēdi modus natus ab omni fastu & affectatione remotus. Benè fecerit Amicus fidelis, si res ipsas quæ dicendæ sunt, modumque dicendi ac ordinem præmediteretur: nam si aliis in negotiis, in hoc maxime videndum est quid; quando, quomodo, quatenus.

S. Ignatius Loyola, part. 4. const. c. 8. §. 7. Curandum est, inquit, ut, ea quæ ad benè moriendū conse-

rum

,runt, quique modus in eo tempore
 , in quo tantum est momenti ad fi-
 , nem ultimum æternæ felicitatis
 , consequendum, vel ab exciden-
 , dum teneri debeat, intelligatur.
 , Sacerdotibus verò, qui evocan-
 , tur ad juvandos eos qui morti
 , vicini sunt, præscribitur, ut ea in-
 , promptu habeant quæ usui esse
 , possint: utque tamdiu illis ad-
 , sint, quamdiu sola necessitas po-
 , stulabit.

§. III.

*Quid maximè observandum Ami-
 co fideli.*

QUod primò dictum oportuit, di-
 cam modò,

*Idque unum repetens, iterumque, ite-
 rumque monebo.*

Amicus fidelis, quocumque ran-
 dem tempore ad ægrum evocetur,
 moras omnes abrumpat, negotia a-
 lia, quamvis in speciem urgentia tan-
 ti per seponat, & negotium hoc, ne-
 gotium negotiorum existimet. No-

VIS

vit animarum hostis quantæ vel momento uno rerum conversiones fiant, novit quantum boni moribundo affert Pastoris vel alterius Sacerdotis præsentia, cujus verba (incantamenris suis omnibus potentiora) immanè quantum perhorrescit; ut ut proinde mirum non sit eum, unde unde curarum semina accersere, morarum causas innectere, consutis dolis quamplurimos ex quovis ferro lignove obices fabricare, quibus à morientium tabernaculis, Parrochi in primis, aliique Sacerdotes arceantur. Expertus id est, sed cum ingenti animi sui dolore Beatus Severus Pastor, cujus meminit S. Gregorius Dialogorum suorum lib. 1. cap. 12. qui rogatus ut moribundo præsens adesse vellet, jam mox venturum se recepit ubi negotiolū, quod præ manibus erat, absolvisset. Substitit ergo tantisper, dum vineæ suæ palmites qui pauci supererant, rescuisset; id enim operis illi tum præ manibus erat. Sed heu!

A 2

Suffo-

Suffocant parva commoda magna morā.
Ante mors agro vitam, quam ille vitem, sive vitis suæ palmites amputavit: documento futura sanctis etiam Sacerdotibus, periculosum esse, in hoc animarum negotio tergiversari. Venit interim Beatus Pastor, qui ubi hominem expirasse vidit, propius nihil factum est quam ut & ipse cum illo expiraret. Ergo miserum se inclamare, vineam suam ut curaret, Domini vineam neglexisse, tarditatem suam incusare, ei que tam acerbæ mortis causam adscribere, imò verò morte crudeliorem se fuisse: illam, corpus; se verò, animam peremisse. Precibus denique, lacrymis singultibusque obtestari, hanc ut sibi noxam remittat Deus, eamque nolit defuncto fraudi esse. Hæc ille funeri affusus tam mæsto, tam lugubri carmine ingeminabat, ut ejus, mortales, immortalesque caperet miseratio: Deus ipse, cui proprium est misereri semper & parcere, servo suo in diligentiam hanc condonavit; &
ne

ne tam graviter affecto animo mœ-
roris nexu ullus resideret, eum qui
vivere desierat; in Amici fidelis gra-
tiam, ad vitam revocavit. Quid hic
illi (exclamat Anonymus Monacen-
sis) quos morituri non è vinea, sed
vini tabernâ vocant, & sæpè, heu!
frustra vocant, qui tamen ab inferis
revocare animos non possunt, sequi
possunt? Hinc interim, discat Ami-
cus fidelis, moribundorum causis nō
indormire, aut ad eos non oscitanter
accedere: quemcumque periclitari
de vita, vel solo rumore acceperit,
non expectet usque dum advocetur,
ultra ipse ad amicum nec invitatus
advolet.

Monebat olim Democritus, ad
nuptias celebresque alios convivio-
rum, vel ludorum apparatus, ami-
cum invitatum ire debere (ad exe-
quias verò, ad morbos lugubresque
& infortunatos rerum eventus de-
bere eundem etiam non invitatum
properare. An non id Christianis
potius quàm Ethnicis faciendum?

Imite-

Imiteretur Amicus fidelis eum, qui ex vero fidelis Amici nomen sibi vindicare potest, & de cujus fidei & constanti amicitia præclarum illud extat testimonium. *a Cum dilexisset suos, in finē dilexit eos* Vocatus ille ad Centurionis servulum nihil cunctatus: *b Veniam, inquit, & curabo eum.*

Dicat aliquis: diligebat Lazarum Jesus, restantur id per breves illæ quidē, sed amoris plenissimæ litteræ: *c Domine ecce quem amas infirmatur.* Quid, quod ejus gratia lacrymatus est Jesus, & ita lacrymatus, ut circumstantes dicerent admirabundi: *Ecce quomodo amabat eum!* quid tū postea? Et tamen admonitus de ejus infirma valetudine, remansit nihilominus in eodem loco duobus diebus priusquā ad eum adiret. Frustra es mihi amice, si tarditati tuæ futilem hanc excusationis telam prætextueris, quasi verò non potuerit Christus absens per æquē atque præsens Lazaro opitulari: Sciebat ille, quod etiam te est, quid ad suā Patrisq; gloriā cōduce-
Ioan. 13. b Matt. 8. c Ioan. 11.

rec

rer magis Quādo vitæ mortisq; cla-
ves habebis sicut ille; quando mori-
bundum, si fors ante moriatur quā
tu adveneris, ad vitam arbitrari tuo
suscitare poteris, per me licet, quā
diu voles, remorare.

Paragrapho huic non parum lumi-
nis afferet quod narraturus sum, &
est tam recens, ut vel ideò qui nar-
randi potestatem fecit, nominandis
personis abstinendum censuerit.

Cū, non ita pridem, secundū
mensam, ex more nostræ Societatis,
in locum piis colloctionibus, &
honestæ animorum relaxationi de-
stinatum, Patres frequentes conve-
nissent, sermoque casu incidisset de
fructu, qui ex ægrorū visitationibus
proveniret; P. Provincialis qui unā
præfens aderat, casum in consilium
vertit, utque omnes ad id operis
(quod tam Deo gratum, tam saluta-
re proximo noverat, animaret, rem
in medium attulit, quæ non potest
non stimulos addere etiam spon-
te currentibus. Unus, inquit, è Pa-
tribus nostris recens obiit, vobis non
igno-

ignotus, qui alteri, quocum peculiaris quædam amicitia (quatenus cautio religiosa patiebatur) caritatis glutino coaluerat; & ut firmaretur magis, ita inter ambos convenerat, ut ei qui prior obijisset, præter solita Religionis nostræ suffragia, orationum sacrificiorumque pensum aliquod superstes persolveret: quod dum facit, ecce tibi semel, iterum ac tertio apparet, modò modestè ambulans meditabundo similis, modò aggeniculatus similis oranti. Rogat socius quomodo tandem cum illo agatur; respondet se propediem id enunciaturum: nec mora longa intercesserat, cum iterum adest, rogatusque iterum ecquid sibi hætenus ad feliciter abfuiisset; unum, ait, sed quod erat instar omnium; nempe jucundam domum cælestis (quam jam jam adiurus sum) possessionem. Postularus ubinam locorum hæssisset hætenus; respondit se majorem partem temporis degisse ubi nullus doloris sensus, nec ulla pœnæ acerbitas, ni-

6

sejus, quam Theologi pœnam dā-
ni vocitant, quæ animis separatis à
corpore longè gravissima accidit,
ob divinæ visionis, ad quam anhe-
lant, subtractionem. At, iuramabo,
Dominus Deus divini vultus sui co-
piam huic famulo suo ad tempus de-
negavit?

Arrigite aures, animosque adver-
tite, ô vos omnes quibus invisendi
ægros, sive ex officio, sive ex anima-
rum zelo munus incumbit. Causa,
inquit, quamobrem resolutio corpo-
ris carcere, locisque lustralibus su-
peratis, animus absque mora ad Deū
suum non evolaverit, hæc est, quòd
in invisendis juvandisque moribun-
dis, dum vita sinebat, tardior fuero
ac negligentior; quam tarditatem
ac negligentiam ut expiarem, iussit
Deus me hic resistere, quorsum? eo
fine ut ubivis gentiū ac locorum, a-
nimā agentibus præsto essem, eosq;
in morem Angeli tutelaris, quā pre-
cibus, quā monitionibus internis,
salutaribusque inspirationibus adju-
varem,

varem, & sic, quod ^{vires} ~~unus~~ neglexerā,
mortuus resarcirem. Velim autem
scias, mihi uni nō esse hoc singulare:
sunt, non modò ex nostro, sed etiam
ex aliis ordinibus benè multi, qui e-
tiam nū indiligentiā suam in vilendis
solandisq; moribundis simili modo
expiant. His dictis, socium valere ius-
sit, & in cælū tandē, latus evolavit.

Quid hīc primum mirer? locine, an
expiatus novitatem? locum esse ali-
quem pœnæ omnis ac cruciatus ex-
pertē, ubi liberæ corporibus animæ
ideò attinerentur, quòd Dei sui vi-
sionē beatificā remissè nimis deside-
rassent; cum ex S. Birgittæ revela-
tionibus Concilio Constātiensi pro-
batis, tum ex Gregorii Magni, Bedæ
Venerabilis, aliorumq; Doctorum
monumentis, inaudieram, nec diffi-
culter adducebat ut crederē, eorū-
que rationibus assentirer: est enim
animi nimis remissi iudiciū non par-
vum, non amare medullitus flagran-
tissimisq; desideriis ad eū non anhe-
lare qui sponsæ testimonio *torus est*
deside-

desiderabilis, vel, ut habet alia versio, *torus desideria*, Illud verò, mirū magis consimili pœna multari eū, qui moribundis obsequium, atque illū, qui Deo suo amoris debitū non persolvit. Voluit nēpe Dominus Deus, ut, vel ex hoc præjudicio coniceremus quanta caritate, non modò se, sed & proximū nostrum prosequi deberemus, cujus neglectum parī, ut ita dicam, animadversione castigat.

Attendant hīc qui non tantum caritatis, sed, & justitiæ lege moribundis obligantur: nam si bonis alioquin Sacerdotibus ac Religiosis, ideo cælum ad tēpus clauditur quod in hoc caritatis munere remissiores fuerint; nōne meritò verendum est, ne hī (si officio suo defuerint) cælo penitus excludantur?

S. IV.

Amicorum fidelium par nobile.

A Mici fidelis numeros omnes, ad amissim callebat, atq; aded explebat S. Ignatius, Societatis Jesu Patens ac Fundator, vir juvandis hominibus

minibus verè natus: calluisse, probat
 industriæ, quas sociis de modo adju-
 vandi moribundos in Constitutioni-
 bus ac Regulis scriptas reliquit: ex-
 plevisse verò, egregia in primis ex-
 empla quæ passim toto vitæ ejus de-
 cursu videre est. Unū afferro, ex quo
 de reliquis fiat cōjectura. Cū mē-
 dicato ægrè vitam toleraret Lutetio
 Parisiorum, tempusque quod stipi-
 corrogandæ tribuebat studiis de-
 dere doleret, statuit ad Belgas annis
 singulis excurrere, ut ab Hispanis
 mercatoribus, qui ibi negotiabantur,
 pecuniæ subsidiū in sumptus annuos
 emendicaret, & sic paucorum dierū
 jactura molestas studiorum pertur-
 bationes redimeret. Feliciter cessit
 consiliū: tantū enim quotannis pe-
 cuniæ referebat, quantū sibi alteriq;
 socio satis erat ad parcè, modiceque
 vivendum. Sed ô! dæmonisne dicam
 invidiam, an ingratiissimi hominis
 perfidiā? exiguā illā pecuniam, haud
 exiguo quæsitā labore, suo illi cōtu-
 bernali servandā Ignatius cōmiserat.

Vocem

ovē, lupo, quā rotā clepsit homo triū
litterarū, furtimq; abstulit, & mise-
rum Ignatium eas in angustias rede-
git, ut rursus, magno studiorū incō-
modo, quotidie mendicare cogere-
tur. Rothomagum aufugit ille, ubi
dum idoneā navigandi in Hispaniam
tempestatem operitur, in morbum,
eumq; periculosum incidit. Quid a-
gat, quō se vertat? ride, sodes, immō
verō stomachare: furunculus ille,
perinde atque si Ignatiū singulari a-
liquo beneficio sibi obstrinxisset ad
eum de suā valetudinis infirmitate
scribit, quin & opē auxiliumq; ab eo
postulat. Eam nimirū de eius carita-
te longo usu opinionē imbiberat, ut
neq; ingratitude aquis extingue-
dam, neque perfidiæ fluminibus ob-
ruendam certo certius crederet: ne-
que eum sua fefellit fides, Ignatius
enim, qui in omnem occasionem ju-
vandi proximos excubabat, oblatam
hanc avidissimē arripuit, & videte
quam in Amico fideli requirimus ce-
leritatem ac diligentiam. Rothoma-
gense

genſe iter, quod tridui erat, ſine viarico, nudis pedibus, jejunus, & ita jejunus ut ne aquam quidā guſtaret, ingēti ſpiritus alacritate percurrit, quærendi juvandi; hominis gratiā, a quo tam inſigni recentique injuriā affectus erat.

Non deſtitit dæmon, more ſuo, remotas obſistere, & cœlo dignum hoc facinus ſolitis artibus diſturbare: cū enim ſe in viam, quo diximus animi robore, dare vellet, tātō ſubitō terrore correptus eſt, ut neque pedibus ſatis cōſiſtere, neq; veſtimēta induere poſſe videretur. Egreditur tamē; & ante lucē ex urbe Pariſiēſi egreditur; ſubſequitur tētator euntisq; pedes neſcio quo torpore ita ligat ac degravat, ut ſi plūbei facti eſſent: ea-tenus duravit ea, ſive gravitas, ſive torpor, quoad ſuperato quodā collis jugo, in planū ac ſpatioſum campum tandē evaſit. Ibi dæmonis fractæ vires, Amici verò fidelis reparatæ; ibi tanta divinitus luce perſuſus, tanta alacritate, tanto ſpiritus ardore in-

con-

cēsus, ut omni prorsus molestia, corporisq; depulsā torpedine, quasi cervus currere, & volare magis quā ambulare videretur. Tāti refert obstātia statim ab initio retinacula solve-
re, ruptisque difficultatibus seipsum generosē superare. At nondū perveni quō volebā. Rothomagi debilitatū hominē offendit, fraternæ caritatis memor, imemor injuriæ? jacentē erigit, solatur verbis, re & opera adjuvat, neq; bene ei velle atque adeo facere desinit, usq; dū revalescat, sanitatemq; cōfirmer; confirmatū iam suisque nitentem viribus in Hispaniā mittit, cum commendatitiis litteris ad suos. An non est hoc Amici fidelis numeros ad amussim omnes exple-
re? Quid interim ille? tandem, tandē infidelitatem suam detestari; admirari autem Ignatii caritatem, & tantum non obstupescere: postremò divinonumini gratias agere, quod suis ipse oculis eum conspexisset, qui officio cum offensa certaret, malefacta beneficiis ulcisceretur & perfidiam

B

fides

fidelitate tam insigni compensaret.

Injurius si in Sanctum Franciscū Xaverium, nisi illum Sancto Ignatio adjungam, Patri, filium. Ille, ut moribundis magis ad manum esset, non aliud usquam diversorium quam ægrorum deligebat. In Mozanbici valetudinario, dum moribundis sublevandis operam navat, ipse in morbum incidit, exemplū nēpe futurus, quibus hactenus fuerat solatium. Vbi vis morbi non nihil remisit, nihilo segnius quā antea ad labores rediit: adest interim medicus, qui explorato venarum pulsu Xaverium febre affectum deprehendit, eumque ministro magis quam quibus ministrabat, indigere, disertè pronuntiat; rogat proinde, uti lectulum reperrat quiescatve, tantisper saltē quoad febris decideret: respōdet vir sanctus, proxima nocte negotiū sibi fore cum moribūdo quodā, cujus salus in periculo erat, eā tutiore in loco collocare si possit, enim verū tunc se quiescē captaturū; egressus, miserrimum
homun.

homuncionē temerē in publico ja-
centē reperit, omni ope solatioq; de-
stitutū: quid agat? rāquā alter Sama-
ritanus languentē asportat in taber-
naculū suū, id est in valetudinarium
(nā & ipse curabatur in publico va-
letudinario pari cū cæteris cōditio-
ne) eumq; nihil cūctatus, in lectulo
suo collocat, humi ipse, si ita usus tu-
lerit, cubaturus. Ea Amici fidelis be-
nignitas videtur nō caruisse miracu-
lo: nā cūm æger ille phrenesi labo-
rās prius deliraret, postquā S. Fran-
cisci grabatū attigit, ad mentis sani-
tatem illico rediit, &, quod aiebat
maximē Xaverius, vitæ antea actæ
peccata omnia salutari confessione
expiavit, tandemq; sacramentis aliis
ritē procuratis, bonæ spei plenus,
eadē die vivere desit. Tum verō li-
quidō apparuit cur tantoperē de æ-
gro illo laboraret; quia nimirum ei,
non vitæ dūtaxat, sed & salutis præ-
sentissimū periculum imminēbat. Et
dubitari poterit an verus & sincerus
amor ille fuerit, qui Xaveriū in curā-
dā salute aliena usque adeo suæ red-
didit immemorem? B 2 At,

At, quid hominis erat ille pro quo
 tantoperè sollicitus erat? erat, in-
 quit, vitæ ejus scriptor, ultimæ for-
 tis nauta, qui ex febre infaniēs, non-
 dū peccata sacra confessione expia-
 verat. Discamus & hoc à B. Xaverio,
 nēpe, & Amici fidelis pallium nō de-
 bere esse tam breve ut duos operire
 nequeat; sed ejusmodi ut pauperes
 æquē atq; divites; ignobiles peræq;
 atq; nobiles amplissimo caritatis sinu
 complectatur. Sunt qui divitū nobi-
 liūq; ægrotantiū limina, frequenter;
 pauperum verò, rarerer conterant:
 quasi animæ illæ, carius; hæ verò, vi-
 lius æstimentur. Nōne omnes uno
 eodemq; Jesu. CHRISTI redemptæ
 sanguine? credo ego, pannis viliori-
 bus, minora; purpurâ verò & bysso,
 majora plerumq;, crimina obvelari.
 Ut ut est, Christus Dominus ad Cē-
 turionis servulū prōptius, quàm ad
 Reguli moribundū filium profectus
 est. Dei sui exemplo Beatus Xaveri⁹,
 ut quisque moribundorū erat miser-
 rimus, & ope humana maximè desti-
 tutus; ita ad illū adibat frequentissi-

mē, diurnis officiis vigilias nocturnas adungebat, & ut canonizationis ejus Bulla loquitur, veluti à cōmissa custodia, nec die, nec nocte discedebat. Hic ergo, Amici fidelis, sincerique amoris lapis lydius esto: præsto esse ei, qui, quo amorem tuū invitet, speciosius habet nihil quàm ulcera; nihil potentius, quo affectū tuum sibi conciliet, quàm miseriarū atque ærumnarum mille plaustra.

§. V. Nonnulla alia ab Amico fideli in gratiam ægroti præstanda.

Curabit ut in ægrotantis cubiculo altum sit silentium. Non temerè quosvis ad alloquium admittet, sed eos dumtaxat, quorum consuetudine æger sublevetur.

Cavebit ne profanus ullus sermo ibi misceatur, imò parentum gemitus, amicorum complorationes visitationesque nimis crebras moderabitur. Omni præsertim studio & conatu arcebit eas personas, quarum aspectu peccandi affectus possit recalescere; quales sunt turpium olim

B 3

volu-

voluptatum, popinarum, alearumq;
focii, & id genus frugiperdæ.

Sacras imagines Christi Domini
crucifixi, Beatæ Virginis, vel Sancti
Angeli Tutelariorum ob oculos decum-
bentis apponi curabit. Vasculum i-
rem aquæ lustralis, quâ subinde æ-
ger, thalamusque adspargatur.

Tubebit moribundum totum jam
esse in spiritali animæ negotio pro-
curando, missa procul omni rei alie-
næ sollicitudine.

Suggeret decumbenti, prout con-
ditio exiget, breves, ac pietatis ple-
nas orationes; siue è Psalmis illæ, si-
ue è SS. Patrum libris depromantur:
sed id fiat cum ea moderatione, ut
audientem molestia non afficiat.

Monendus, ut quando mens adhuc
viget & ratio, fidei, spei, & carita-
tis, aliarumque virtutum actus sub-
inde eliciat.

Quòd si ita affectum viderit, ut e-
grè se ipse excitare queat, juvare ces-
santem poterit, atque adeò verba
præire, vel hoc, vel simili modo.

In-

Interrogationes, quibus ager ad fidei, spei, caritatis, aliarumque virtutum actus eliciendos adjuvetur.

1. **E**Cquid ita animo comparatus es, ut firmiter credas, quæ Deus revelavit, & nobis per Ecclesiā Sanctam Catholicam & Romanam credenda proposuit? *Resp.* Omnino. Dic ergo mecum *Credo in Deum, &c.*

2. Nonne fiduciam tuam omnem in Deo Jesu tuo defixisti? annuis: bonum factum. Nemo umquam in eo speravit, & confusus est. Quare & tu fidenter dicas: *In te Domine speravi, non confundar in aeternum. Quoniam tu Domine, singulariter in spe constituisti me. Quid ita: o Domine, quia ego servus tuus, ego servus tuus, & filius ancillæ tuæ Mariæ.*

3. Utinam mi Amice flagrantissimo illius amore inardescas! utinam ex vero dicamus cum Davide: *Cor meum & caro mea exultaverunt in Deo vivo. Diligam te, Deus meus, diligam te, sed eo amore quo dixit te Mater tua, mater pulchra dilectionis: & quo amore te dili-*

*gunt in cælo Cherubini & Seraphini, beati
denique Spiritus, Sanctique omnes.*

4. Nōne verum est, & heu! verū
nimis, te Deum tuum optimū maxi-
mum multis criminibus offendisse?
verissimum: in multis quippe offen-
dimus omnes. Nōne doles ex animo
te eum ita offendisse, quem amore
summo prosequi debueras?

*Dic mecum, doleo: doleo mirissime Iesu,
Et dolor est me non posse dolere magis.*

Sed cur doles? an quia multis te ma-
lis ac ærumnis obnoxium peccando
reddidisti? cave sis ex illo fonte pro-
manet dolor: non enim tam tuā quā
Dei optimi causā dolere debes, id
est, quia Divina illius Majestas læsa
est, non quia tu pœnarum multarum
reus. Imò si sapiēs, tuo te iudicio cō-
demnabis, pœnasque de te ipse justas
expetes; aut certē Divinæ Justitiæ
succensus zelo, dices cum Davide:
Ego in flagella paratus sum. Et cū Au-
gustino: *Hic ure, hic seca, modò in eter-
num parcas.*

Quod si ita bone Deus, gloriæ tuæ,

&

& salutem animæ meæ expedire iudicaveris, en vitam, en mortem meam manibus tuis trado; de iis arbitrato tuo dispone: Tantummodo fiat misericordia tua Domine super nos quemadmodum speravimus in te Sive enim vivimus, Domino vivimus, sive morimur, Domino morimur: sive ergo vivimus, sive morimur, Domini sumus.

Age, modò, si Dominus Deus te pristinae reddiderit sanitati, nōne aliter vitæ tuæ rationes institues, majorique ad perfectionem studio adspirabis?

Nihilne modò superest cuius recordatione angatur animus? non. Si quid esset ecquid paratus esses Sacerdoti aperire, & ab eo absolutionem postulare? dic ergo: *Ab occultis meis munda me Domine, & ab alienis parce servo tuo. Delicta juvenutis meæ & ignorantias meas, ne memineris Domine. Ne reminiscaris Domine delicta mea, vel parentum meorum, neque vindictam sumas de peccatis nostris Parce, quaeso, parce mihi quem redemisti pretioso sanguine tuo, ne in eternum irascaris mihi.* B 5 Plu-

Plures ejusmodi, aliarumque virtutum actus afferemus, cum ostendemus, quâ ratione resistendum sit dæmonis tentationibus.

§. VI. *En dologia morbi tempore identidem animo pertractanda.*

I.

Domine Deus meus amabilissime Jesu, propter amorem tuum, & ad majorem divinæ Majestatis tuæ gloriā, suscipio de paternam manu tua omnes ac singulos hujus morbi dolores, tanquam tibi in me beneplacētes, eosque ut tales amplector, & exosculor: & in illis simul adoro, amplector & exosculor divinum æternumq, beneplacitum tuum, & in illo mihi benè complaceo.

Multiplicem sensum habere potest illud, Propter amorem tuum: nempe ut idē sit quod. Quia me sic amasti & amas, & ut magis in posterum ames: vel, quia te amo & amare volo, & ut magis deinceps amen.

II.

Domine Deus meus Dilectissime Jesu, propter amorem tuum, & ad

ma-

majorē divinæ Majestatis tuæ gloriam, suscipio de paterna manu tua omnes ac singulos hujus morbi dolores, tamquam totidem guttulas calicis tui, quem in passione pro me bibisti, & mihi propinasti; tamquam sacras amaritudinis illius tuæ reliquias: eosque dolore ut tales amplector & exosculor, & tecum dico, utinam eodem resignationis sensu! Si non possunt hæ guttulæ transire nisi bibam illas, fiat voluntas tua. Calicē hunc tuum, quem dedisti mihi, Domine Jesu, non bibam illum? Calicem, quem labia & oscula tua divinā suavitare perfuderunt: calicem, quē ipse prior ebibisti, relictis dumtaxat in fundo acerbioris aliquot guttulis, iisque cælesti dulcedine temperatis: nempe ut, in benevolentia significationem, haberes quod, vel sic, de calice tuo mihi propinares. Et nō bibam has guttulas? Imō si ita vis; nō illas modō, sed totum ipsum calicem passionis tuæ tecum exsorbere sum paratus.

III. Do

III.

Domine Deus meus amantissime
Jesu, propter amorem tuum, &
ad majorem divinæ Majestatis tuæ
gloriam, suscipio de paterna manu
tua omnes ac singulos hujus morbi
dolores, tamquam, totidem parti-
culas internæ illius & gravissimæ
Crucis tuæ, cui toto vitæ tempore,
ac præsertim moriens affligi volui-
sti: eosque dolores ut tales ample-
ctor & exosculor. Beatum me, cui
crucem hanc tuam corpori meo in-
fixam, velut sacrâ inclusam theca
portare, ac medullitus amplecti &
exosculari contingit! Salve crux
pretiosa, quæ in Christi corpore de-
dicata es, & ex membris ejus tan-
quam margaritis ornata. Suscipe me
discipulum ejus qui pependit in te:
ut per te merecipiat, qui per te me
redemit. Absit mihi gloriari nisi in
hac Cruce tua, domine; in qua te pro
me crucifixū cū omnibus vulneribus
ac dolorib⁹ tuis simul adoro; ample-
ctor & exosculor, & in qua coextēdi
& con-

& configi tibi desidero clavis amoris, & lancea charitatis tuæ lauciari.

IV.

Domine Deus meus patientissime Jesu, propter amorem tuum, & ad maiorem divinæ Majestatis tuæ gloriam, suscipio de paterna manu tua omnes ac singulos hujus morbi dolores, tanquam totidem lineamenta & expressiones imaginis tuæ, cui me conformem, fieri ab æterno prædestinasti: eosque dolores ut tales amplector & exosculor, & simul in illis, hoc est, in illa cui imagine, tamquam prototypum adoro, amplector, & exosculor te Dominum meum pro me afflictum & vulneratum. Amplector item & exosculor eosdem dolores velut sacra vulnerum tuorum stigmata, velut impressa in me vestigia flagellorum, spinatum, ac reliquorum tormentorum tuorum. Utinam eodem amoris sensu, tua ista stigmata in corpore meo

meo portem , quo Paulus Marty-
resque innumeri ; & perinde ac si,
ut Francisco, Catharina aliisque a-
micis tuis , ita & mihi in pedibus,
manibus & latere illa impressisses!
Equidem iis in partibus impressa
porto , in quibus si minus clavis ac
lanceâ , at aliis certè cruciatibus
fauciatus fuisti.

V.

Domine Deus meus amicissime
Jesu, propter amorem tuum, &
ad maiorem divinæ Majestatis tuæ
gloriam , suscipio de amantissimo
corde tuo omnes ac singulos hujus
morbi dolores , tamquam dolores
quos olim in corpore tuo præsentire
dignatus es . nam (ut ait Prophe-
ta) Verè languores nostros ipse tu-
listi, & dolores nostros ipse portasti:
eosque ut tales amplector & exos-
culor ; nempe velut divino attractu
tuo consecratos, velut sanctificatos
in patientissimo corde tuo & sacris
vulneribus tuis. Et quandoquidem
eosdem

eosdem hujus morbi mei dolores
non portaris modò, sed & amplexus
& osculatus fueris; amplector illos
& exosculor velut amplexuum &
osculorum tuorum suavitate perfu-
sos, & simul in illis amplector illos
ipsos amplexus tuos, ipsaque oscula
oris & cordis tui exosculor.

VI.

Domine Deus meus dulcissime
Jesu, propter amorem tuum, &
ad maiorem divinæ Majestatis tuæ
gloriā, suscipio de amantissimo cor-
de tuo omnes ac singulos hujus mor-
bi dolores, tamquam totidem arrhas
amoris erga me tui, tamquam vestē
& annulum nuptialē, quibus in crū-
cis thalamo me tibi desponsas, o san-
guinum Sponsæ: eosque dolores ut
tales amplector & exosculor: & in
illis simul adoro, amplector & exos-
culor te spolum animæ meæ. Ample-
ctor, inquam, & exosculor hos dolo-
res meos, ut annulum quem amoris
non modò in me tui, sed & in te mei
C 2 testena

testem esse volo, ac ac syn bol in æ-
 ternum. Amplector & exosculor il-
 los, ut flammeum tuæ pariter ac
 meæ charitatis: ut purpuram sangui-
 ne tuo tinctam, quam de effusis per
 vulnera pietatis visceribus, velut de
 bombycino subtegmine, (nam ver-
 mis esse dignatus es pro nobis) mihi
 texuisti, & corpori meo aptasti. Uti-
 nam hoc nuptiali dolorum apparatus
 placere possim in oculis tuis, & de-
 lectare dulcedinem amantissimi cor-
 dis tui!

VII.

Domine Deus meus, benignissime
 Jesu, propter amorem tuum, &
 ad maiorem divinæ Majestatis tuæ
 gloriam, suscipio de amantissimo
 corde tuo omnes ac singulos hujus
 morbi dolores, tamquam portiu-
 culam hæreditatis a te Parente opti-
 mo, Viro dolorum & scientie infir-
 mitatem mihi relictam. eosque do-
 lores ut tales amplector & exoscu-
 los

lor: & in illis simul adoro, ample-
ctor & exosculor novum & æternū
testamentum tuum, quo filios tuos
hæredes instituisti dolorum tuo-
rum, mihiq̃ue hanc sigillatim por-
tiunculam aspersisti. Adoro, inquam,
amplector & exosculor in iisdem do-
loribus meis ultimam hanc erga me
voluntatem tuam, conscriptam mo-
rientis sanguine, obsignatam vulne-
ribus, ipsaq̃ue crucis morte firmatā.

VIII.

Domine Deus meus suavissime
Jesu, propter amorem tuum, &
ad maiorem divinæ Majestatis tuæ
gloriam, suscipio de amantissimo
corde tuo omnes ac singulos hujus
morbi dolores, tamquam vocem
tuam, vocem, inquam, pulsantis, &
ad se vocantis me Sponsi: eosque ut
tales amplector & exosculor. Ecce
venio ad te Domine Jesu: venio per
vestigia pedum tuorum. Suscipe me
intra vulnera tua, intra sacrarium

C

3

aman-

amantissimi cordis tui ; ibique me
me absconde & protege, donec ani-
mam meam dignam effeceris, quæ
post hanc vitam incurrat in ample-
xus tuos, osculumque æternæ pacis
accipiat. Amen.

C A P U T II.

*Quomodo induendus eger ad Ec-
clesia Sacramenta ritè ob-
eunda.*

§. I.

*Amicus fidelis inducere conabitur
agrum ad tempestivam con-
fessionem.*

AMicus fidelis, agrotantem sua-
viter & fortiter inducet ad pec-
catorum suorum confessionem salu-
tariter obeundam: ne, quod sæpè ac-
cidit, quando maximè necessaria
est, minus accuratè fiat. Quando e-
nim decumbit corpus dolore jam
evictum,

Evictum, mens ipsa atque ratio ob-
olorum communionem participa-
tionemque ita hebescit atque ob-
tunditur, ut ægrè scelerum suorum
numerum inire, gravitatemque ex-
pendere queat; (necdum poenitudi-
nis lacrymas de iis elicere) adeò ut
magis extorta tunc per vim confes-
sio quam spontanea censeatur. Dam-
nanda proinde illorum negligentia,
ne dicam dementia, qui, licet probè
sciant habere se animum vulneribus
multis saucium tardissimè tamen, &
non nisi mortis jamjam impenden-
tis metu, de medela cogitant. Vi-
deat igitur Amicus fidelis, quomo-
do tanto malo obviam eat.

I. Dicat morbos, ut plurimum,
Domini Dei nuntios esse, per quos
miseri peccatores admonentur ut ad
misericordiæ divinæ tribunal festi-
nent, ne Justitiæ rigorem, vel in
hoc, vel in futuro sæculo cogan-
tur experiri. Similes sumus Israëlitis,
quos rerum fluxus & abundantia lō-
gius à Dei sui cultu & veneratiōe re-

movebat; morbi vero & calamitates in viam rectam reducebant, unde illud: *a Multiplicata sunt infirmitates eorum, postea acceleraverunt.*

2. Dicat, Dominum Deum, qui insinuat delicias suas esse cum filiis hominum, ambire ejus amicitiam & familiaritatem; sed, pro dolor! arcerimuro alicujus iniquitatis quam videt in anima ejus; ait enim Isaias: *b Iniquitates vestrae dividerunt inter vos & Deum vestrum.* Tollenda ista divisio per accuratam peccatorum confessionem.

Peccatorum expiatio non modò ad animi, sed ad corporis etiam incolumitatem plurimum confert: sublata enim causâ tollitur effectus. Id videre est in agro illo quem languor continuus duo de quadraginta annos apud probaticam piscinam attinebat: per sanato enim dicitur: *c Iam noli peccare, ne deterius tibi aliquid contingat.* Verbum istud, *iam*, indicat antea peccasse, quam id languorem inci-

a Psalm. 118. b Cap. 39. c Ioann. 5.

incideret. Observat id, & observationis suæ meminit Innocentius III. in diplomate illo, quo caveret severissimè, ne medici prius corporibus quam Sacerdos animis curandis operam navent.

Nam cur

Quæ ledunt oculos festinas demere, si quod

Est animum, differs curandi tempus in ævum?

Non demoreris in errore impiorum, ait Ecclesiasticus c. 17. ante mortem confitere. Confiteberis vivens, vivus & sanus confiteberis, & laudabis Deum, & gloriaberis in miserationibus illius, quas nempe uberes experieris: sequitur enim: Quàm magna misericordia Domini, & propitiatio illius convertentibus ad se!

Hæc, aut his affinia afferri poterunt, ut æger ad spontaneam peccatorum confessionem adducatur,

Ubi hoc ab eo, Amicus fidelis obtinuerit; totus erit ut in illo, doloris sensum excitet, posita ante oculos Dei offensi majestate ac bonitate;

C 5

te;

re ; offendentis verò malitiã ac vitare.

Bene etiam æstimerur Divinæ Justitiæ zelus, qui neque cum Angelis peccantibus, neque cum Protoplastis dissimulaverit : sed illos è cœlo ; hos verò, è terrestri paradiso, vel ob noxam unicam decurbavit. Tanto enim odio lethale peccatum, prosequitur, ut inultum impunitumque sinat neminem, qui se eo contaminaverit. Addet plura quæ occurrent ad exaggerandum sive peccatoris ingratitude, sive peccati gravitatem.

Videndum tamen quatenus : ne pro contritione, desperationem excitet, utramvis in partem graviter peccari potest, vel nimis blanditiis fallendo agrotum ; vel intempestiva austeritate perterrendo.

Inter utrumque tene : medio tutissimus ibis.

Ad dolorem excitandum de peccatis, Sanctorum qui in eo excelluerunt exempla plurimum conducere certum

certum est: quare e sacris paginis adduci poterunt Davidis, Petri, Magdalene lacrymæ.

Vitæ item Sanctorum, ejusmodi exemplorum affatim suggerent. Placet unius Augustini meminisse. In ea ægritudine (ait Possidonius vitæ scriptor) quæ ei postrema extitit, describi sibi jussit Psalmos Davidicos, qui ad pœnitentiâ pertinent, ipsosque quaterniones jacens in lecto, contra parietem positos, diebus suæ infirmitatis intuebatur & legebat, & jugiter ac ubertim flebat. Observanda hic, ait Cardinalis Bellarminus, duo illa verba, *jugiter ac ubertim* flebat. Non enim una die vel hora contritioni vacavit, sed per dies plurimos, sæpissimè ac copiosissimè peccata sua, licet à regeneratione sua, pauca & levia, deflevit & expiavit. Audite jam, quam admirabili epiphonemate ultimam sanctissimæ vitæ periodum obfignaverit. Nemo, quavis sanctus, & perfectus, hinc, decedere debet, nisi sit ante de,

G 6 peccas

„ peccatis suis confessus, & Domi-
 „ nici Corporis viatico instructus.

Augustino assentitur Gregorius,
 „ l. 13. Moral. Electorum mentes,
 „ inquit, quò amplius aeterno Judi-
 „ ci appropinquare se sentiunt, eò
 „ ad discutiendos seipsos terribilius
 „ excitantur ac properant, quia pro-
 „ pinquum sibi iudicium jugiter su-
 „ spicantur.

De B. Paula scribit Hieronymus
 ad Eustochium, levia peccata ita
 planxisse, ut illam gravissimorum
 „ ream esse crederes. Quid ergo pec-
 „ catores de magnis sceleribus age-
 „ re debent, quando perfecti levia
 „ quoque delicta, quasi gravissima
 „ lugent? inquit Sanctus Isidorus.

§. II.

*Disponendus æger ab Amico fideli ad sa-
 crum Viaticum dignè suscipien-
 dum.*

Postquam æger, deposita apud
 Sacerdotem peccatorum sarcinâ,
 non-

nonnihil animum exhilaraverit, monebit eum fidelis Amicus, ut Dominum Deum in animæ suæ hospitium, pœnitentiæ scopis jam emundatum invitet. Vocatoribus multis haud opus est, stat enim ad animæ ostium & pulsar, intraturus ubi aperueris, immò verò, quia cordis ei latebras per confessionem aperuisti, audi quid dicat: *a Intrabo, inquit, ad illum & cœnabo cum illo, & ipse mecum.* Felix cœna, ubi datur cum tali conviva, imò de tali conviva convivari! illud est nimirum quod admirans Ecclesia, *O sacrum convivium,* inquit, *in quo Christus sumitur! recolitur memoria Passionis ejus, mens impletur gratiâ, & futura gloria nobis pignus datur.*

6 Cardinalis Bellarminus ait hanc
Antiphonam ægro proponendam
ut se dignè ad Venerabilis Eucharis-
tiæ sumptionem compareret. Puncta
in eâ quatuor sunt, quasi totidem

C 7 sacra-
 a Apoc. 3. b Lib. 2. de arte bene
 moriendi, c. 7.

sacratissimi convivii fercula, meditationis igne præcoquenda, & ut ea facilius ager digerat, Amico fideli prælibanda. Ad illa verba: *a* O *sacrum convivium*, &c. Consideret sacram Eucharistiam, dari viatoribus per modum cibi, ne deficient in via ad patriam cælestem, nec enim brevis aut facilis est e terris ad cælum via: *b* Surge, dicebat Angelus Heliae, comede, *grandis enim adhuc restat via*, & quidem per desertum multis magnisque, periculis obnoxium. Et tibi, amice mi, *grandis adhuc restat via*, hostibus multis & latronibus infestissima, ideoque Servator tuus, ut ne animum desponderes, paravit in conspectu tuo mensam adversus eos qui tribulant te, ad hanc mensam ubi dignè accubueris, audacter dices cum Davide: *c* Si ambulavero in medio umbræ mortis, non timebo mala, quoniam tu mecum es Domine. Erit tibi panis iste, quod gladius *d* Gedeo-

a i. Punctum. *b* 3. Reg. 19. *c* Psalm. 122. *d* Iud. 7.

Gedeonis adversus Madianitas; vel
 quod gladius *a* Davidis adversus
 Goliath; erit denique veluti pano-
 plia quædam, qua bene armatus, in-
 trepidè feliciterq; cum tartareis ho-
 stibus dimicabis. Quamobrem *b* S.
 Cyprianus. Quos excitamus, in-
 quit, & hortamur ad prælium, non-
 inermes & nudos relinquamus, sed
 protectione sanguinis & corporis
 Christi muniamus. Et cum ad hoc
 fiat Eucharistia ut possit accipien-
 tibus esse tutela, quos tutos contra
 adversarios volumus, munimento
 dominicæ, saturitatis munimus.
 Quare putas, S. Nicolaus Tolenti-
 nus, tam enixè venerabilè Eucha-
 ristiam expetebat? ut tanto, in-
 quit, viatico munitus, nō deficiam
 in via ad cœlestem patriam profe-
 cturus: & si ob demerita mea im-
 probus Belial, hostis meus, mihi
 occurrerit, possim fidenter dicere:
 Dominus mihi adiutor & ego de-
 spiciam inimicos meos.

2. Reg.

a 1. Reg. 21. *b* Epist. 39.

2. *Recolitur memoria Passionis ejus.* Ait enim Paulus : *a Quotiescunque manducabitis panem hunc, & calicem bibetis, mortem Domini annuntiabitis donec veniat.* Ideo autem voluit Dominus Passionis suæ jugum apud nos esse memoriam, quod in ea divitias nostras, facultates nostras, spes denique nostras omnes sitas, secundum Bernardum & Bonaventuram, habere debeamus.

b Beatus Hugo à Sancto Victore, tria in votis habuisse dicitur : 1. Ut cibus ejus ultimus esset Venerabilis Eucharistia. 2. Ut ultima ejus cogitatio, sive meditatio esset de Passione Domini nostri Jesu Christi. 3. Ut ultimum ejus verbum esset dulcissimum Jesu nomen.

Quidni & tu, ejusmodi vota concipias, oresque ut iis bonus Jesus annuat?

3. *Mens impletur gratiâ.* Quod cibus corporeus est corpori, hoc panis iste qui de cælo descendit, est animæ.
Ille,

a 3. Cor. II. *b* Surinus 10. Sept.

Ille, membra omnia corporis, hic, animæ potentias omnes reficit, nutrit, novo replet vigore & corroborat. Memoria repletur gratiâ dulcissimæ recordationis beneficiorum Dei, ac præcipuè Dominicæ Passionis: Intelligentia repletur gratia fidei, quæ, & errores omnes abigit, rerum verò divinarum notionem ingerit. Voluntas denique hoc ipso alimento, impletur gratiâ ferventissimæ charitatis; quæ cum sit regina virtutum, in idem domicilium ceteræ attrahuntur non invitæ, quarum possessione non potest hominis mens non ditissima, beatissimaque apparere.

Ajunt Reginam Ægyptii Cleopatram, Nobiles non paucos qui bonis omnibus fortunisque everfi erant, in Antonii (cujus partes secuti fuerant) gratiam, mensæ suæ convivas adhibuisse, ut quæ liberalitatis specimen singulare ederet, tantis eos opibus facultatibusque auxisse, ut mutata repente conditione, de miseris fœlices,

ces, de pauperibus divites apparent. Da ita esse: quid ad illam fœlicitatem divitiasque, quibus impletur mens quæ Christi corpore ac sanguine saginatur?

Impium sit terrena cœlestibus, æterna caducis comparare.

4 Denique, *futura gloria nobis pignus datur*. Quod promissum est, sine nota negari non potest, maxime quando ad adstruendam promissionis fidem pignus aliquod relatum est: Christus Dominus, in Eucharistia, futuræ gloriæ, quam promissit, pignus corpus suum dereliquit: quidni ergo, ad eam aspiremus? quisquis nobili hoc viatico instructus, viam universæ carnis ingreditur, iis merito accensendus est, de quibus Paulus: *a Spe salvi facti sunt*. Habent enim ad manum, non ramum illum aureum gratum Proserpinæ munus, sed Virginis filium, in quo sibi Pater æternus benè complacuit. Excludi felicitate æterna

non

a Rom. 8.

PARS PRIMA. 55

non potest, quisquis æterno Patri
nobile hoc pignus repræsentaverit,
quod ad spei nostræ securitatem, Fi-
lius ejus nobis oppignoravit: illi au-
tem, pignus istud secum deferunt,
qui morientes Christo Domino,
charitatis nexu intime adunantur:
de quibus à Sancto Joanne dicitur:
Beati qui in Domino moriuntur: id est,
qui morientes Christo Domino, vel
uti membra capiti suo, charitatis
glutino copulantur. Dic ergo, sed
corde magis quam ore. *a Veni Domi-
ne & noli tardare. Descende Domine, pri-
usquam mariatum anima mea.* Ah! bone
Jesu, grandis adhuc mihi restat via,
quinam possim illam feliciter decur-
rere sine te, qui es via, veritas & vi-
ta?

*b Domine non sum dignus, ut intres
sub tectum meum, peccatorum fordi-
bus contaminatum, at, quis potest face-
re mundum de immundo conceptum semi-
ne, nonne tu qui solus es? c*

Do-

a Ioan. 4. b Matth. 8. c Iob. 14.

*a Domine, si vis, potest me mundare.
Tantum dic verbo, & sanabitur anima
mea. b*

§. III.

*Quid agendum presente Venerabili
Eucharistia?*

Vbi allata fuerit Venerabilis Eucharistia, si infirmitas valetudinis ullo modo permiserit, assurgat illicò, & ingenua provolutus, illam, quam poterit humillime adorabit.

Quòd si morbi gravitas nullo modo patiatur ut æger surgat è lectulo, assurgat saltem si possit, inclinatisque cervicibus Deum suum præsentem veneretur.

Sæpè visus est Dominus Deus, morituris vires addere, ut in illo supremi temporis articulo, suum in illum amorem religionemque palam facerent. Id aperte testatus est S. Guilielmus Archiepiscopus Bituricensis,

a Matth. 8. b Luc. 7.

ēensis, qui, licet animam agere videretur, simul atque Deum Creatorem suum ad se adire cognovit non sine circumstantium admiratione, perinde quasi febris ac morbus jam omnis remisisset, de strato profiliens, concito gradu Servatori suo processit obviam, illumque flexis reverenter humi genibus, totusque lacrymis diffusus, quantā potuit animi corporisque demissione veneratus est, instantemque illi agonem suum commendavit.

Non absimilis D. Hieronymi, in Deum suum ad se adeuntem pietas & religio. Incredibile memoratus, quantis & ipse lacrymis suspiriisque ad Dei sui præsantis copiam anhelaret. De grabatulo suo & ipse festinus in terram desiliit, ibique sine molli culeitra, sine stragulis collocatus, cilicio suo dumtaxat operiri voluit, tum procumbens in genua, diras illas pectoris tunctiones crebrò repetens, jugi lacrymarum imbre madidus, cœleste viaticum accepit, Christum.

Humque sibi peregrinationis suæ
comitem adjunxit, dicens: *a* Cur nunc
tantum te humilias, ut patiaris a homi-
nem descendere Publicanum & peccato-
rem, & non solum cum illo manducare
vis, sed te ipsum manducari ab illo jubes.
Videbant nempe, Sancti illi, quas nos
non videmus, abditas in Venerabili
hoc Sacramento, opportunitates.

Afferri poterunt etiam exempla
Sanctorum, qui avidè muniri hoc
viatico expetierunt.

Agmen ducat Regina Sanctorum
omnium, quæ hinc ad cælum emi-
grare noluit, nisi cælesti hoc viatico
probè instructa, cujus votis filius e-
jus, Sacerdos & hostia, subscriben-
dum existimavit.

Neque Sancta Maria Magdalena,
admonita ad Cælum peteret, itine-
risque duces Angelos sequeretur,
iter illud ante ingredi noluit, quàm
Dominum Angelorum comitem ha-
beret: quare S. Maximinum Massili-
ensem Episcopum accersendum cu-
ravit,

a Euseb.

ravit, ut ab eo sacra synaxi impertiretur.

Ajunt Apostolorum Principes Petrum & Paulum, sacrum hoc viaticum ad Divum Joannem Chrysostomum attulisse.

Quid dicam de nobili illo Mediolanensium Præfide Ambrosio? qui cum divinisimum hunc panem desideraret avidissime, neque desiderium præ morbi magnitudine aperire posset, ecce tibi Honoratus Vercellensis Episcopus, nocte concubia divinitus admonetur, ut ejus æstuantissimo desiderio, allatâ Venerabili Eucharistiâ, faceret satis.

Non ab similem gratiam à D. Barbara, quam sibi tutelarem delegerat, obtinuit B. Stanislaus à Kostka Societatis Jesu.

Taceo de aliis, quibus omnibus
perconsendis, Annales
bene multi, vix
suffici-
ant.

§. IV.

§. IV.

*Acceptâ Venerabili Eucharistiâ, quid
agendum?*

Consideratâ nobilis hujus cibi
dignitate, æger cum Ecclesia ad-
mirabundus exclamet: *O res mirabilis;
manducat Dominum pauper servus &
humilis!* Et cum Miphiboseth. *a Quis
ego sum servus tuus, quoniam respexisti su-
per canem mortuum similem mei.* Neque
tamen ibi consistat, aut in sola consi-
deratione Divinæ Majestatis ac hu-
manæ vilitatis acquiescat, sed ad o-
rationem & adorationem se conver-
tat. *b Manduca verunt & adora verunt
omnes pingues terræ,* inquit Psalmogra-
phus. Per pingues terræ, intelligun-
tur qui pane hoc cælesti, qui pinguis
est, Regibusque præbet delicias, la-
ginantur.

ORA-

a 1 Reg 9. b Psalm. 21.

ORATIONES.

M Ane nobiscum Domine, quoniam
advesperascit, & inclinata est
jam dies. Sic est, mi Jesu, breviati sunt
dies mei, & solum mihi superest se-
pulcrum, non ullus est Josue qui
properantem hunc solem ^b sistat, &
diem extendat.

Dies præcessit & nox appropin-
quavit, nox illa mortis tremenda:
quare, ô fide custos hominum, non
discedas a me: sed contra mortem
peccatorum pessimam, dextera tua
protegat me.

c A resistentibus dextera tua custodi me
ut pupillam oculi tui, sub umbra alarum
protege me.

Bone Jesu, per sacratissimam mor-
tem tuam, da mihi bonam mortem.
Da saporem intimum æternitatis, ut
lætus, transitoria deseram.

Quando talem hospitem hospitio
acceperis, ei latebras omnes animæ-
D que

a Luc. 24. b Jos. 10. c Psalm. 16.

que recessus omnes fidenter aperit,
sicuti patri, filia; sponso, sponsa. Dic
Patri, qui dives est, maximè autem
in miserationibus, ut pauperis filia
miseretur secundum magnam mi-
sericordiam suam. Si fidei lumine in-
diges, dic ei: *illumina oculos meos, ne
unquam obdormiam in morte, ne quando
dicat inimicus meus, pravalui adversus
eum.*

§. V.

*Amicus fidelis excitare conabitur in agro
desiderium, Extrema. Vnctionis.*

Quando aeger, Medicorum judi-
cio, de vita periclitabitur, mone-
bit eum fidelis Amicus, ut ad supre-
mam cum morte Diaboloq; luctam
ineundam compareret sese; ideoque,
ut Athletam Christi decet, tempe-
stivè oleo sacro inungatur. Et pri-
mò, evellendus eiis scrupus, quo
subinde anguntur ærorum animi,
nimi-

¶ Psalm. 12.

nimirum, perceptâ semel Extrema
 Uctione, superesse nullam ad sani-
 tatem viam? & propterea differen-
 dam usque dum naturæ vires penitus
 prostratæ sint. Præstigiæ sunt illæ
 meræ, anilesque fabulæ. Tantum
 abest ut Sacramentum hoc corporis
 sanitati officiat, ut etiam illam in-
 staurer, & quidem ex vi suæ institu-
 tionis, siue, ut loquuntur Theologi,
 ex opere operato, si tamen ita supre-
 mus medicus animæ salutis judicave-
 rit expedire. Unde Concilium Ca-
 bilonense, sub Carolo Magno cele-
 bratum, loquens de sacra hac Un-
 ctione: Non parvi pendenda est e-
 jusmodi medicina, inquit, quia,
 animæ corporisque medetur lan-
 guoribus.

Concilium verò Florentinum: E-
 jus effectus, inquit, est mentis sa-
 nitas, & quantum expedit, etiam,
 corporis.

Cardinalis Bellarmini opinio est,
 ideò rariore agros optatissimum
 hunc sanitatis fructum decerpere,

quod ferius ad hanc arborem accedant.

Narrat agrote Amicus fidelis, quod in Gemma Prædicantium tractat. 2. scriptum est. Anonymus, magnæ vir estimationis extremè æger, jamque à Medicis propè depositus, interrogatus, vellétne sacro oleo inungi : Nolite, inquit, nolite, talia loqui : nam omnes qui inunguntur, statim moriuntur : hæc ubi dixit, vivere desit, stultissimæ varinationis fidem, mendax alioqui vates, in se expertus. Cum verò feralli linteo insueretur, derepentè sibi redditus, elatâ voce, reclusisque oculis : quia, inquit, ab Extremæ Uctionis Sacramento ita abhorui, annos centum purgatoriis in ignibus distinebor, reddendus haud dubiè sanitati. nisi salutarem olei sacri medicinam respuissem : sacra enim Uctio non est, ut ego malè opinabar, mortis acceleratio, sed dilatio. Sic locutus iterum vivere desit.

Nar-

Narrat Joannes Nider, Ruperum quemdam qui circa annum millesimum quadringentesimum Imperii habenas moderabatur, stultissimæ hujus opinionis aspergine non leviter tinctum fuisse; at nec ipse impunè: tam multis siquidem, tam gravibus, tam molestis, ex eo tempore torqueri scrupulis coëptus est, ut propius nihil fuerit, quam ut, non modò de corporis, sed & de animæ salute deturbaretur: verùm in tempore adfuit Dei favor, & Amici fidelis industria, à quo tandem inductus est, ut & hanc sibi spirituales medicinam pateretur adhiberi. Ut autem Sacramenti hujus sacras cærimonias oculis usurpavit, audivitque orationunculas pietatis ac religionis plenissimas, quæ pro decumbentis salute recitantur, enimverò se ipse incusans, ô me bardum, inquit, & imprudentem, qui orationes tam pias & tam salutare audire hæcenus neglexerim:gnoscat Deus insipientiæ meæ. Et verò ignovit, vitæque an-

D 3

nos

nos insuper non paucos indulfit,
quibus imperium suum superstes
sospesque feliciter administravit.

Ecce quantum in tempestiva Sa-
cramenti hujus susceptione præsidi,
quantum in neglectu periculi!

B. Elzearius Ariani Comes, miri-
ficè capiebatur cæremoniis oratio-
nibusque adhiberi solitis in hujus
Sacramenti administratione, maxi-
mè cum audiret melleas illas voces,
in quibus Sacramenti forma tota
consistit, *Per istam sanctam Vnctionem*
& suam piissimam misericordiam, indul-
geat at tibi Dominus quidquid per visum,
gustum tactum, &c. deliquisti. Neque
verò steriles exsuccæque sunt voces
istæ, quod enim sonant, operantur,
nisi fors aliunde, id est, à suscipiente,
obex opponatur.

Videremus hoc, si Mariæ Ognia-
censis oculos haberemus: hoc enim,
prærogativâ quadam, ei concesserat
sponsus suus, ut quoties cæremoniis
hujus Sacramenti præsens adesset,
quid sibi vellent illæ, quidve in sus-
cipi-

cipientis anima designarent, clarissimè intueretur. Videbat autem sepius-
simè Jesum Christum è solio caelesti
in moribundi conclavè, innumera
Angelorum Sanctorumque stipatum
multitudine, descendentem; an ut
spectator esset otiosus? minimè gen-
tium Laboranti animos interdum
addebat, interdum corpori vires
sufficiebat, & dum oleo ungebatur,
oleo alio spiritalis lætitiæ animam
perfundebar: subinde autem, Divi-
nitatis suæ radios tam micantes vi-
brabat, ut iis quasi fulguri infernæ
stygis Tenebriones, in suum illud
immane chaos, citius quàm olim in
porcos abderent sese, aut in mare A-
cheronticam præcipitarent; quibus
periculis perfunctus æger, bono Je-
su grates agebat, & salutis suæ secu-
rior, in optatissimum misericordiæ
ejus sinum, spiritum exhalabat.

Quod in aliis mirata in se re ipsa
experta est. Tandem enim aliquan-
do à B. Virgine admonetur ut sese ad
hujus sacrae Unctionis susceptionem

compararet. Matrem secutus Christus Dominus, & ecce salutifera crucis labarum gestitans, illud adimum lectuli depauxit, sacrosque alios ritus adorsus est: quorum intelligentiam, Ogniacensem illam Virginem Spiritus Sancti interna Unctio explicatè magis erudiebat.

Narrari etiam poterit, ad ægrisolatium, quod B. Lydvina contigit.

Cum aliquando Virgo Lydvina, contemplationis alis, terrâ altius animum erexisset, tantum de repente terræ, terrenorumque subit fastidium, ut mirum quam ardentem cum Paulo dissolvi cuperet, & esse cum Christo sponso suo. Sponsæ votis sponsus annuit, & ecce tibi glorioso Dominicæ Resurrectionis die, benè manè vider Christum & Matrem ejus cum Angelis Sanctisque plurimis, quasi ad inusitatum aliquod spectaculum advenisse: cælum ipsum, tot erant numero, descendisse diceres. Jacebat ipsa languebatque non tam morbi dolore, quam Dei sui videndi desi-

desiderio, cum ecce tibi lectuli spon-
dam dexteram Christus, sinistram
Maria occupat; partes alias Angeli,
aliique Caelites in coronæ modum
ambiunt. *Quis tibi nunc, Virgo, cernenti
et alia sensus*: gaudet in sinu scilicet, rei-
que novitate tacita obstupescit. Sed
immanè quantum aucta est admira-
tio, ubi in tugurioli sui meditullio,
mensam parvulam adspexit, egregio
peristromate convestitam, in qua
Sacrosanctæ Crucis signum affabrè
elaboratum, & ante illud, cereus è
ceravirgine, cujus lumen latè locum
omnem luce meridiana clarius illu-
strabat. Videre erat præterea in illa
mensa vasculum, sed ita clausum, ut
difficulter quid in eo esset conjici
posset. *Quid non sentit amor?* de odore
& forma, consecrati olei pyxidem
Lydvina agnovit. Tum verò gesti-
re, & quantum attenuata dolore
membra patiebantur subsultare præ
gaudio: tempus advenire, & non pro-
cul augurat est, quo, oleo hic inuncta
in misericordia, oleo postmodum cæ-

D 5

lestis

lestis lætitiæ perfundatur. *Vix ô! vix
jam sua gaudia differt*: unus tamen so-
licitam non parum angit scrupus,
quis hoc tandem, triste dicam? imò
dulce subeat ministerium? obibit il-
le, quid desideria pauperum solitus
est exaudire. Mirum dictu, Christus
ipse vestibus indutus sacerdotalibus
operi manum admovent, sensuum or-
gana, Ecclesiastico ritu bonus pastor
inungit; dein, cereum sacrum manu
sua Lydvinae manibus inserit; quæ,
cùm à morbo debiliores essent,
quàm ut illum commodè sustine-
rent, matri annuit, ut illam secum
adjuvet, & ne quam cæremoniæ
partem omittat, osculandam ei cru-
cem suam exhibet, verbisque melle
magis melleis, ægram consolatur:
Tandem, tandem boni Pastoris mu-
nere adamussim perfunctus, promit-
tit fore ut post duos, summum, dies,
exantlatis humanæ navigationis æ-
rumnis ac laboribus, in æternæ bea-
titudinis portu lætum illud, & Caliti-
bus omnibus notum celeusma con-
cinnat:

cinnar: Alleluja, Alleluja, Alleluja.

Et dubitabimus quam Deo gratum, quam nobis salutare sit Extremæ Uctionis Sacramentum, cujus ceremoniis Iesus & MARIA tantoperè delectantur?

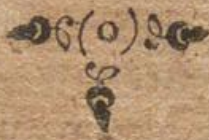
Iis qui tarditati suæ, in suscipienda Extrema Uctione, patrocinium petunt à voce illa *Extrema*, quasi usurpanda non sit nisi in ultimo necessitatis articulo; dicat Amicus fidelis, veteribus Christianis in more olim positum, ut in Sacramentorum administratione, Extremam Uctionem Eucharistiæ præmitterent. Probare id poterit ex Laurentii Suri tomoprmo, in vita S. Guilielmi Archiepiscopi Bituricensi, qui vixit tempore Innocentii III. in qua sic legitur: Uctionis Sacramentum humiliter ac devotè suscepit. Eo percepto, Sacrosanctam Eucharistiam, sibi porrigi instantissimè postulavit, ut tanto itineris ducem munitus, possit securus hostium cuneos penetrare. Id ipsum habetur de S. Mala-

Mala-

Malachia in vita ipsius à S. Bernardo conscripta.

Idem videtur doceri posse ex vita S. Ambrosii & S. Joannis Chrysostomi, qui in extremo vitæ articulo, dicuntur Eucharistiam sumpsisse, & statim expirasse. Cur ibi nulla mentio Extremæ Unctionis? antea nempe inuncti fuerant quàm viaticum acciperent. Id insinuat Cardinalis Bellarminus lib. 2. de Arte benè moriendi, cap. 7.

De hujus Sacramenti dignitate
ac utilitate fusiùs diximus
in libro nostro de Arte
item benè moriendi.

CAPUT

CAPUT III.

*Quo modo solari egrum animare debeat
Amicus fidelis in difficultatibus ac mo-
lestiis morbi tempore occurrentibus.*

§. I.

*Quo modo animandus eger adversus dif-
ficultates, quas habet ut se comparet ad
mortem.*

Bene, prudenterque orabat Pro-
pheta, cum diceret: a Cum dese-
cerit virtus mea, ne derelinquas me. Cum
enim dolorum aculeis attritæ vires,
& vividæ mentis acies reclusa, atque
adeò ratio ipsa quasi prostrata est, tū
demum stygius ille juratusque hu-
mani generis hostis ideò longe quā
antea, ferocior est, quòd videat su-
preum hoc sibi fore cum inimico
certamen, in quo, nisi vincat, vin-
cendi in posterum spes omnis & oc-
casio præcisa est. Hic enim est ulti-

mus humanæ vitæ, veluti fabulæ, æ-
ctus, qui, vel æterna felicitate, vel
æterno animæ exitio concludetur.
Ut mirum non sit, veteratorem il-
lum, cui nomina mille, mille nocen-
di artes, nullum non movere lapidē,
quo miser homuncio in decretorio
extremæ diei momento, quasi
navis in portu naufragium patiatur,
a Va terra & mari (clamat Joannes,
*quia descendit diabolus, ad vos habens i-
ram magnam, sciens quod modicum tem-
pus habet.* Eò impensius nobis ani-
mandus est æger, conandumque an-
te omnia ut moriendi necessitatem
patienter ferat: *Levius sit patientia
quidquid corrigere est nefas.*

1. Dicat Amicus fidelis nos à Deo,
gratis quidem vitam accepisse, sed
hac lege, ut eam reposcenti, omni
temporis momento redderemus.

2. Consideret feralem hanc mor-
tis legem jam inde a primis mundi
incuabulis, in omnes omnino Ada
posterorū latam esse. Quam legem, n-
nesci

a Apoc. 12.

nesciremus, vel temporis vitio obli-
visceremur inculcat Apostolus ad
Hebr. c. 9. *Statutum est hominibus semel
mori.* Te igitur hominem esse me-
mineris & queri defines. Ideò nimi-
rum provida Mater Ecclesia, quo-
tannis filios conditionis suæ admo-
net, cū eos ad domum pulveris re-
mittit, dicens: *Memento homo quia pul-
vis es, & in pulverem reverteris.*

Videtur rerum natura quod gra-
vissimum fecit, commune fecisse, ut
crudelitatem fati consolaretur æ-
qualitas: quis autem queri possit in
ea conditione se esse, in qua nemo
non est? *a*

Non igitur à viro prudenti me-
tuenda est mors, sed quam ratio-
ne perferri debeat & subiri, maturè
prospiciendum, ut cū venerit il-
lius hora, interriti illi occurramus.

Nemo tam imperitus est, in-
quit idem Seneca, ut nesciat sibi,
quandoque moriendum, tamen,
cū prope accesserit, tergiversa-
tur.

E2

tur,

Seneca.

„tur, fremit & plorat. Quid fies mi-
 „ser, quid trepidas? omnes hae ne-
 „cessitate ducuntur: eò ibis quò
 „omnia eunt, ad hanc legem natus
 „es: hoc Patri tuo accidit, hoc ma-
 „tri, hoc maioribus, hoc omnibus
 „ante te, hoc omnibus post te. Quā-
 „tus te populus moriturorum se-
 „quetur, quantus comitabitur?
 „multa millia hominum, hoc ipso
 „momento quo tu mori dubitas, a-
 „nimam variis mortis generibus e-
 „mittunt. An non putabas te ad id
 „aliquando perventurum, ad quod
 „semper ibas? Hæc omnia, aut seor-
 „sum ex his aliqua moribundo sug-
 „geri poterunt. An author displicet?
 „sanctiorem accipe.

„ Non durum putemus quod uni-
 „versos manet, inquit Ambrosius,
 „quid absurdus, quàm ut id quod
 „scias omnibus esse præscriptum, quasi
 „speciale deplores? aut quid impru-
 „dentius quod futurum scias, id cum
 „acciderit ferre non posse? non est

gravis

¶ Ambrosii. l. i. de fide Resurr.

mi-
ne-
quò
tus
na-
bus
uā-
se-
tur?
pfo
, a-
s e-
did
uod
or-
ug-
set?
ni-
us,
uod
uali
ru-
um
est
ayis

gravis subeundus mœror secundum naturam, ne excellentiorem aliquam naturæ conditionem nobis arrogare videamur, aut communem recusare.

3. Dicatur Ergo Divinæ Providentiæ oculos esse nostris longè perspicaciores, eosquæ videre clariùs quid animæ nostræ rationibus magis expediat, nos igitur Deo fidèter committamus: ille, ut in hanc vitæ militiam veniremus, quando voluit, signum dedit, quando receptui, signum alterum dare voluerit, nec gravare, nec cunctanter pareamus. Benè libranda est ista Chrysostomi assertio: Boni, inquit, tunc decedunt, ex hac vita cum meliores sunt:,, mali verò, cum minus mali quàm,, futuri essent si diutius viverent.

Quid est amabo, quamobrem tantoperè mortem metuamus? An quia *linquenda tellus, & domus, & placens uxor?* sic existimo audio enim morientem moriendo morti improperantem: à *Sicc. ne separas amara mors?*
a 1. Reg. 15. Eccl. 41. E 3 ô mors.

ô mors. clamata alter, quàm amara est
 memoria tua homini pacem habenti in
 substantiis suis. siue sint illæ divitiæ,
 siue honores, siue voluptates, siue
 uxor, siue liberi, siue amici, siue
 alia ejusmodi, quæ vitæ amatores
 appellant bona. Nimirum, quod im-
 pensius aliquid diligitur, hoc gra-
 vatiùs relinquitur. Si quid miraberis,
 pones in viris. Quare non audimus
 Joannem? a Nolite, ait diligere mun-
 dum, neque ea quæ in mundo sunt. Mun-
 dus enim transiit, concupiscentia ejus; qui
 autem facit voluntatem Dei, manet in æ-
 ternum. Profectò si rerum mundana-
 rum pretia, brevitatem temporis æsti-
 memus, vilissima sint oportet, quæ
 non horam, nec momentum habent
 certum.

Apud Judæos, quoniam contra-
 ctus ex legis præscripto ad certum
 diem præfiniebantur, quo temporis
 intervallum erat minus, hoc levior
 erat rerum indicatura. Quanto igitur
 viliora nobis esse debent munda-
 na

a 1. 10. 2.

na omnia, tam fluxa, tam brevia, tot
casibus obnoxia? & ut casus nullus e-
ripiat, avara mors, velimus, noli-
mus; pro certo nobis ereptura est.

4. Aperiendus est potius alter a-
nimi oculus, & considerandum se-
dulò, quantis nos, quàm gravibus
incommodis, ærumnis, & calamita-
tibus mors absolvat. *Homo natus de
muliere brevi vivens tempore repletur
multis miseriis*, inquit Jobus. ,, A qui-
bus cum mors absolvat omnes, ait,,
Ambros paucos tamen delectat: ,,
sed non hoc est mortis vitium, sed,,
nostræ infirmitatis, qui voluptate,,
corporis & delectatione vitæ hu-
jus capimur, & cursum hunc con-
summare trepidamus, in quo plus,,
amaritudini, quam voluptatis,,
est. Cyprianus verò, quid aliud in-,,
quit in mundo quàm pugna, quæ,,
adversus Diabolum quotidie ge-,,
ritur? assidua nobis est cum avari-,,
tia dimicatio, cum impudicitia, cū,,
ira, cum ambitione: si avaritia pro-

strata est, exurgit libido; si libido
 compressa est, succedit ambitio; si
 ambitio contempta, ira exasperat,
 inflat superbia, vinolentia invitat,
 invidia concordiam corrumpit, a-
 micitiam zelus abscindit, &c. sub-
 dit postea: Et tamen delectat hic
 inter Zabuli gladios diu stare,
 cum magis concupiscendum sit
 ad Christum, subveniente citius
 morte, properare. Notum est il-
 lud Salustii: in luctu atque mise-
 riis mortem ærumnarum requirere,
 non cruciatum esse duco. Censeat
 hoc, absque Christo, Salustius, &
 non censeat Christianus? Atqui de
 hoc, non item de illo canit Prophe-
 ta Regius: a *Cum dederit dilectis suis*
somnum, ecce hereditas Domini filii mer-
ces fructus ventris. Id est, cum Domi-
 nus Deus fideles Christianos, cha-
 ritatis vinculo colligatos, ideoque
 sibi dilectos, ad mortis usque confi-
 nia, tam suaviter deduxerit, ut mors
 placidissima somno quem morti vi-
 dea-

Psal. 128.

deatur similior, ecce hereditas Domini, id est, causæ nihil erit, quam obrem regni cælestis ex templo non adeant hæreditatem.

Non sic impii, non sic: longè dispar erit eorum qui Christum vel non noverunt, vel non adoraverunt conditio: illos enim, post mortem manet mors altera, quam, ex verò, pessimam. Propheta Regius indigeravit. Et de huiusmodi ita Cyprianus, mori planè timeat, sed qui ex aqua & spiritu non renatus, gehennæ ignibus mancipatur: mori timeat qui ad secundam mortem de hac morte transibit: mortalitas ista, ut Judæis & gentibus Christi, hostibus pestis est, ita Dei servis, salutaris excessus est: ad refrigerium iusti vocantur, ad supplicium, rapiuntur iniusti.

Reclerata sunt diu clausa cælorum atria, & minitabundus ille Cherubim qui Dei iussu morientibus paradisi aditu interdixerat, jam inde à Christi in cælos ingressu procul facessere

E s

jussus

jussus est, cum suo illo flammeo versatilique gladio, & sanctè deinceps morientibus liberum in cælos aditū permittere. Est ergo, est unde cum Davide lætus concinas: *Latus sum in his quæ dictæ sunt mihi, in domum Domini ibimus, & quidem absque mora, nisi quam tu ipse attuleris.*

In morte carcer panditur, quid trepidas exire? huc usque captivus detinebaris, nunc libereris, nunc patebit carcer, evola. Carcerem suum nemo sanus amat.

Illud saltem à te modò impetrè, ut Domini Dei tui voluntati sicut servum decet, te lubens accommodes, in utrumque paratus, seu vitam vivere longiorem, seu vitā quamprimum defungi.

Immo verò Divinæ Bonitati grates age maximas, quòd immerenti tam longam vitæ usuram concesserit, spatiumque indulgeat etiamnum, quo præteritos annos, ante plangas paululum, quā viam universæ carnis, sive terræ mortis opertæ caligine ingrediaris.

s. Vo-

5. Volvat itidem animo, quàm
multi vitam à primo limine vix salu-
tave in: quàm multi in adolescentiæ
juventutisque flore defloruerint.

*Sic ego, sepè rosas, sic vda papaver
vidi,*

*Candida sic primo lilia vere mo-
ri.*

Perat ab ægro an non multos coæ-
vos, sibi que familiaritate aut sangui-
ne junctos noverit, qui jam pridem
ex hac luce subtracti sint. Pellantur
istæ ineptiæ penè aniles, inquit,
Cicero, ante tempus mori mise-
rum esse: quod tandem tempus?
naturæne? at ea quidem dedit u-
suram vitæ tamquam pecuniæ nul-
lâ præstitutâ die. Quid est igitur,
quod querare si repetat cum vult?
ea enim conditione acceperas.

Cato senior, apud Ciceronem, di-
cebat senectutem eo nomine jucun-
dam sibi videri, quòd propius ad
mortem accederet, spemque certam
faceret aliquando tandem in portum
longa navigatione veniendi.

Sæpè cogitandum est, nos non habere civitatem æ permanentem, sed futuram inquirere.

6. Audio quid dicas: velim idè mihi vitam prorogari ut melior evadam.

Cave ne vita longior faciat te deteriore. Natura nostra ad malum multò quàm ad bonum proclivior: idèque metus major esse debet minoris frugis, quàm spes majoris; non refert quàm diu vixeris, inquit Seneca, sed quàm bene. Accidit autem plerumq; inquit Augustinus, ut qui crescit ætate, crescat & iniquitate.

„ Ambrosius autem: quid tanto-
 „ perè, inquit, vitam istam desidera-
 „ mus in qua , quantò quis diutius
 „ fuerit, tantò majore oneratur sar-
 „ cinâ peccatorũ. Sufficiat diei ma-
 „ litia sua. Ejus est diu in mundo vel-
 „ le manere , quem mundus oble-
 „ ctat, quem sæculum blandiens at-
 „ que decipiens illecebris ter-
 „ renæ voluptatis inritat: b Por-

Heb. 13. b Cyprian.

rò cum mundus oderit Christia-
num, quid amas eum, qui te odit?,
& non magis sequeris Christum,
qui te redemit & diligit?

An nescis signum esse divini amo-
ris, citò eripi è medio iniquitatum?
audi Scripturam: a *Quia placens Deo*
factus est dilectus, & vivens inter peccato-
res, translatus est: raptus est ne malitia
mutaret intellectum ejus: placita erat Deo
anima illius, propter hoc properavit educe-
re illum de medio iniquitatum.

Hæc, & similia solatio esse pore-
runt acerba morte decedentibus,
maximè si bene apprehenderint vi-
tam breviorē posse esse animæ ma-
gis salutarem.

Ludunt in cæli viridariis, palma &
coronis nobiles innocentes pueruli,
quos lucis primo in limine Christi
insecutor sustulit seu turbo nascen-
tes rosas. Quis novit an vita prove-
ctior aliquos è floribus illis non de-
cuteret?

E 7

Quid

a Sap. 4.

Quid Agneti virgini tenerrimæ
 annus decimus tertius obfuit? quid
 Catharinæ decimus octavus? Sem-
 ,,per dies paucierunt, si illos nu-
 ,,meraveris, inquit Seneca, nec mo-
 ,,râ sit vita beatior, sed longior,
 ,,Quantò satius est non aliorum an-
 ,,nos computare, sed suos benignè
 ,,æstimare & in lucro ponere: hoc
 ,,me vitæ tempore dignum judica-
 ,,vit Deus? satis est? potuit plus, sed
 ,,hoc quoque beneficium est.

— a *Exacto contentus tempore vitæ.*

Cedat, uti convivæ satur.

7. Quod si Sanctorum oculos ha-
 beremus, longè aliam de morte o-
 pinionem conciperemus. Quid Pro-
 pheta Regius? Quid Paulus? *Hæ-*
mihi, inquit ille, *quia incolatus meus*
prolongatus est! hic verò: Cupio dissolvi
& esse cum Christo.

,, O vita longa! nimiumque lon-
 ,,ga! ubi non vivitur, aiebat gemens
 ,,Teresa. O mors quæ vitam par-
 ,,turis! quis te jure metuat, eum vi-

cam

a *Horas.*

tam parias? quidquid querantur,,
vitæ amatores, quàm longa est,,
hominis vita! brevis est, fateor, &,,
si res benè suis momentis expen-,,
datur, brevior est quàm ut tantil-,,
lo tempore homo mereri possit tã,,
longam beatitatis æternitatem,,
longa tamen ei, cui sine Deo suo vi-,,
vere mors est continua, & non vita.

Mors Christianis ludus est, inquit
Prudentius: Et ne ullus ludum hunc
expavesceret, ita cecinit:

a Non est credite, poena quàm videtis

Qua puncto renuit, citata transit,

Nec vitam rapit illa, sed reformat.

Siquidem optimo cuique idem feli-
citatis principium est, qui finis mor-
talitatis.

Pater Suarez, moriens dicebat se
mortis imaginem contemplari, & si-
bi longè pulcherrimam videri.

Catharina Genuensis ita mortem
non abhorrebat, ut eam, quibus po-
terat verborum blanditiis quasi
procaretur: mors suavis, mors for-
mosa,

a Prudentius.

„mosa, mēne ergo unam delegisti in
 „quam parcendo tam crudeliter de-
 „sævires? cæca sis licet, videre ta-
 „men hæcenus potes, quàm ego te
 „efflictim depeream. Pace tua dixe-
 „rim hoc uno peccas graviter, quæ-
 „rentes te, tuamque operam incla-
 „mantes surda aure præteritis, te
 „verò remis velisque fugirantes, us-
 „que & usque, molesta insequeris,
 „usque dum assequaris.

§. II.

*Quomodo Amicus fidelis agrum animæ
 ad fortiter ferendos superandosque
 morbi dolores.*

VT morbi diuturnitate corpuscu-
 li vires minuntur, ita crescunt
 dolores, languentemque ita miserè
 interdum discruciant, ut variis que-
 rimoniis impatientem animum pro-
 dat: facienda & huic morbo medici-
 na.

Vllāne præsentior esse possit eā
 quam

quam nobis præscribit medicus cælestis? a *In patientia vestra possidebitis animas vestras.* Quasi dicat; hæc una virtus est, quæ vos hîc, & in cælo, compositis passionum fluctibus in tranquillam animarum vestrarum possessionem immittet.

Ad hujus virtutis amorem & exercitium, ita nos hortabatur Cyprianus: Sit licet rei familiaris amissio, sit de infestantibus morbis assidua, & cruenta membrorum vexatio, sit de uxore, de liberis funebris & tristis avulsio; non sint tibi scandala ista, sed prælixa, non debilitent, aut frangant Christiani fidem, sed, potius ostendant in colluctatione, virtutem, cum contemnenda sit, omnis injuria malorum præsentium, fiducia bonorum futurorum. Conflictatio in adversis, probatio, est virtutis, sicut scriptum est, *vasa figuli probat fornax, & homines justos tentatio tribulationis.* b Hæc & plura in hanc rem ibidem, Cyprianus.

a *Luc. 21.* b *Ser. de morte.*

Solet

Solet figulus vasa sua primò quidem, fornacis ignibus committere: deinde, àn excocta sint, virgula, vel inflexo saltē digito explorare; quod si sonum clarum & suavem reddiderint; bona, si fuscum aut raucum, mala judicat. Ita Deus olim, vas suū electionis Paulum periclitatus est; spirantem minarum ex equo deiicit, terræ affligit, gravi cæcitatē virgā percutit: quid ille, interim? a *Domine quid me vis facere?* Ecquid de sono verum vas electionis agnoscitis? Quid Jobus à planta pedis, usque ad verticem capitis, ulcere pessimo percussus? *Sicut Domino placuit, ita factum est. Sit nomen Domini benedictum.* O sonum omni vocum iastrumentorumque musicorum harmonia suaviorem!

Non ita Ochozias, Rex Samariæ, qui, cum in morbum incidisset, graviterque doleret ex pedibus, ite, ait, consulite Beelzebub, Deum Accaron, utrum vivere possim de
infr-

a Ad. 9,

infirmirate hac. Consulite Beelzebub ! ô sonum ingratum nimis & insuavem !

Et Julianus Apostata, lanceâ, incertum unde, transverberatus : *Vicisti, inquit Galilae vicisti.*

a — *Sonat & illa virium percussa, malignè*

Respondet viridi non coacta fidelia limo

Illi nempe, vasa erant in honorem, in pulcherrimo cælestis aulae abaco collocanda : hi verò, vasa in contumeliam, brevi infringenda, & in infernae domus sterquilinum abjicienda : b *Tamquam vas figuli confringes eos.*

Ochoziam imitantur, qui morbis à Deo percussi, Pythones & Pythonissas consulunt, sibi que nescio quibus præstigiis ac superstitionibus illudi patiuntur, sed caveant ne Ochoziæ, cujus impietatem Apostasiamque æmulantur, similem exitum sortiantur.

2. Co-

a Persius b Ps. 2.

2. Cogitet æger peccata sua pœnas acerbiores promereri, dicatque cum Michea : *a Iram Domini portabo quia peccavi ei.* Vel cum Jobo : *b Peccavi, & verè deliqui, & ut eram dignus non recepi.* Et cum Augustino : *Gravius est quod commisi, levius est quod tolero.*

3. Dicat impatientiam non levare, sed aggravare dolorem, & quod magnificandum, tollere meritum magnum : quare ergo patiendi necessitatem non convertit in merendi opportunitatem ? Consilium illud est Chrysostomi, ut patiat æger cum merito, quod nihilo minus sine merito passurus est.

Vis scire quantum sit patientiæ meritum ? *c Id quod in presenti est momentaneum & leve tribulationis nostræ, æternum gloriæ pondus operatur in nobis.* Idem ad Rom. : *d Non sunt condignæ passiones huius temporis ad futuram gloriam quæ revelabitur in nobis.*

4. Dicar, unius digulæ laboribus
a Mich. 7. b Job. c 3. 2. Cor. 4. d Rom. 8.

ribus redimi labores longè graviores, anno toto tolerandos in purgatorio. Et hoc est quod insinuat Ezechiel: *a Diem pro anno dedit tibi.*

Adde hominem, dum hic patitur, non modò luendam in altero sæculo pœnam expungere, sed insuper gratiæ novæ accessionē promereri; post mortem verò, ultrices illæ flammæ ita peccati rubiginem excoquunt, ut gratiæ adjiciant nihil: ibi enim satis patiendi dumtaxat, & non etiam merendi locus est.

3. Quando foruli sive loculi sacris imaginibus vel statuis capiendis, ædiculæ in modum ædificantur, debent & ipsæ imagines sive statuæ loculamentis suis adaptari; proinde dedolari & perpoliti: audi quo modo: *Tusionibus, pressuris expoliti lapides suis coaptantur locis per manus artificis, disponuntur permanjuri sacris ædificiis.* Ubi ergo doloris aculeos senseris; malleos putæ, vel forfices, quibus loco

a Ezech. 4.

loco tuo adaptaris. Quid acutas quereris? bene potius ominare de loci, quem in caelo occupaturus es, siue magnitudine, siue splendore.

6. Accidit non raro, ut tunc maxime, Dominus Deus malleorum ictus ingeminet, cum morti sumus viciniore, videt nimirum opifex faberrimus, operi suo deesse aliquid ad perfectionem, ideoque manum extremam adhibet; tunc consilium divinum, idea sua intervertas? Imitandus est tibi Christus Jesus Servator noster, qui, ubi horam suam ex æterni Patris voluntate advenisse comperit, *a Ut cognoscat mundus, inquit, quia diligo Patrem, & sicut mandatum dedit mihi Pater sic facio. Surgite, eamus*: quoniam bone Jesu? ad flagella, ad spinas, ad crucem, ad mortem: dictum, factum. Hæc est hora vestra, dixit militibus tortoribus suis; tragædiæ quam occæpistis, luctuosum ut so-

letis,

a Ioan, 14.

let, in Calvariæ theatro finem imponite, quando ita Patri meo libitum est, vestris ego non tantum jussis & imperiis, verum etiam nutibus exarum obsequar, utriusque me accommodabo. a *Aspice & fac secundum exemplar quod tibi in monte monstratum est.* Vitæ tuæ sive comœdia, sive tragœdia breviter terminanda est, passio tua, ut sic dicam, tamquam ultimus fabulæ actus instat. Adsunt præmissi satellites divinæ voluntatis executores: quæris quoniam illi? catarrhus ille qui fauces invasit; tussis illa quæ intestina convellit; febris illa tam ardens quæ vires exedit; aqua illa intercus quæ animam repentinè extinguit, arenosus ille calculus tam crudelis, morborum denique alii, numero plurimi, acerbitate singulares, satellites sunt, quibus Deus mandavit de te, nempe ut, tristi licet ministerio suo, passioni sive morti tuæ promovendæ operam navent.

Mort-

Exod. 25

Mortem, ais, non recusas: cūr ergo dolores ministros ejus tanto perē averſaris? mortem morbus præcedit, morbum dolor comitatur, morbum doloremque non minus affert naturæ lex atque conditio, quàm ipsam mortem: eum ergo qui sive morbo, sive dolori nimium oblectatur, certum est, ait Cicero *a*, naturæ repugnare, quid autem aliud naturæ repugnare, quàm cum Diis (dicamus nos, cum Deo) bellare? Tu ergo, si sapiēs, dolores tuos Christi doloribus, & mortem tuam morti ejus arētissima voluntatum consensione agglutinabis, & quantumvis myrrhæ & aloës calici passionis tuæ admisceat, querimoniis abſtinebis, Dicas potius:

Bone Jesu da mihi hanc gratiam, ut in hac qualicūque visitatione tua, fructus & proventus, quem desideras, consequatur; neque impatientia vel ingratitude mea impediat: tuam, spero, manum porriges

a Lib. de Senect.

ges in firmo mihi, meque sicut Petrum Apostolum, cum mergi coepisses, ex marinis fluctibus, potenti dextera eripies, ne sub hac cruce labascam & concidam.

§. III.

Quomodo Amicus fidelis agrum iuguet in tentationibus contra fidem.

Compertum habet (ut est astutissimus) animarum nostrarum juratus hostis, nullis machinis & edificium quodvis facilius dirui posse, quam si fundamentum ejus labefacteretur: eo enim vel subverso penitus, vel graviter convulso, quidquid tandem fabricæ superstrueretur, vel ex tempore pessum eat, vel cum tempore ruinam trahat necessum est. **E**dificii spiritualis atque adeo salutis æternæ basis & fundamentum fides est, Christiano homini tam necessaria, ut sine ea frustra salutem

speret : a Sine fide enim impossibile est placere Deo. Idcirco non cessat stygius ille Vererator, cuniculos suffodere, occultasque moliri insidias, quibus fidem, religionis nostræ fulcimentum, vel penitus subruat, vel robur ejus ac firmitatem, aliqua saltem ex parte labefaciet. Eò ergo machinamenta sua omnia dirigit, ut hominem à tutissima fidei statione, in periculosissimum vacillationis pelagus præcipitem agat. Quare perplexas modò quæstiones, de animarum immortalitate, deque corporum resurrectione objicit, modò de sanctissimæ Trinitatis, de Venerabilis Eucharistiæ, arduisque aliis orthodoxæ fidei mysteriis, quæ omnia, vel ad diffidentiam, vel ad desperationem solitus est detorquere. Vide ergo, quibus armis instructus, cum antiquo hoc & multarum palmarum gladiatore, in arenam descendas. Egregiam olim D. Paulus, in veritatis officina, panopliam procudit, cum diceret Ephes. 6. *Induite*
a Heb. 11. b Ephes. 6.

vos

est vos armaturam Dei, ut possitis stare adversus insidias diaboli. Præfert deinde veritatis cingulum, lorica[m] justitiæ, calceamenta Evangelica, galeam salutis & gladium spiritus, quod est Verbum Dei. Sed ego illud armaturæ genus amplector in primis, quod & Paulus ceteris etiam videri possit præferre, ait enim: *In omnibus sumentes scutum fidei, in quo possitis omnia tela nequissimi ignea extinguer.* Illud, illud est scutum, cui simile nunquam habuit, nec vidit Clypei Dominus septemplex Ajax. Scutum illud Christianum pectus constanter obarmet, nullum enim telorum genus, cui non utiliter oppugnatur. Hoc sonant verba illa: *in omnibus, omnia tela, &c.*

Visus est & D. Petrus armorum satis suggessisse, dum contra leonem rugientem, induendum hoc fidei scutum indicavit. a *Adversarius vester Diabolus*, inquit, *tamquam leo rugiens, circuit quarens quem devoret, cui resistite fortes in fide.* Quasi, cum Paulo diceret a 1. Pet. 5. F 2 omni-

omnibus telis nequis sumi igneis, non aliud quam fidei scutum opponite.

Imitandæ nobis sunt pleræque nationes bellica laude celebriores, quæ scuti sui, in bellis, haud paullò majorem quàm vitæ rationem habebant. Lacæna filio in procinctu ad bellum clypeum sinistræ cùm infereret, *Aut in hoc, inquit, aut cum hoc:* perinde erat ac si diceret, vel clypeum hunc vivus referas, vel in hoc mortuus referaris. In militem Christianum melius quadraverit hæc paræmia, ut sensus sit: vel in fide, vel pro fide constans emorere. Neque Romani è bello reduces, patrios unquàm lares repetere ausi forent, *relicta non bene parmula.* Epaminondam (quo nascente, nata; quo moriente mortuus est gloria Thebanorum) cùm ad Mantineã, rustico nescio quo telo, spærum vocant, lethaliter vulneratus esset, relatusq; in castra, hoc primum à circumstantibus scitatum fecerunt, salvisne esset clypeus suus: saluum ut inaudiret, afferri jussit, cum

cumque, uti belli socium, victo-
rum triumphorumque consortem
exosculatus est: Idē mihi sensu quo-
dam sublimiori, facere visus est D.
Paulus cum diceret: *a Tempus resolu-
tionis meae instat: bonum certamen certa-
vi: cursum consummaui: fidem servavi: i-
deoq; reposita est mihi corona iustitiae, &c.*
Et suum illud impenetrabile fidei
scutum miles omnis Christianus, in
morte exosculabitur, maximē ubi
hæc Imperatoris verba lætus audie-
rit: *b Euge serve bone & fidelis, intra in
gaudium Domini tui.* Vel. *c Fides tua te
salvum fecit.*

Sit ergo curæ Christiano hoc fidei
scutum, neque facilē uratur alio ar-
morum genere ad nequissimi tela
ignea retundenda. Quod si cum dæ-
mone in arenam descendere, & dis-
ceptationum telis agere volueris,
periisti miser, periisti: impar con-
gressus Achilli. Abhinc senis annorū
millibus & eo amplius, Stygi meret
Veterator ille, ipse unus, bella plura
debellavit quā ipse videris, vel au-
di. *Tim. 6. b Mat. 23 c Mat. 9.* dic-

dieris: pleni sunt inferorum carceres inconsultis hominibus, qui ausu temerario, periculosam cum eo belli aleam experiri voluerunt. Cave ergo, tu, cave id feceris, alioquin retiarium ille ager illicò, teque intricatissimis quæstionum suarum retibus illaqueabit.

Vna salus, fugere est, fideiq; opponere scutū.

Narrari poterit quod à Bellarminus, ex Petro Barrocio Episcopo Patravino refert de duobus, qui in Theologica facultate, inter suos facile principes erant, quorum unus, qui prior è vivis excesserat, alteri superstiti apparuit, seque ideò damnatum asseruit, quod imprudens nimis & temerarius cum dæmone, de fidei dogmatibus disputasset, à quo variis captiosarum quæstionum telis appetitus victus tandem prostratusque esset, & ut fidei exors, ignibus æternis addictus. Alter, alieno malo cautior, diversam agendi cum dæmone viā iniit: percontanti enim, quid de Sacrosanctæ Triadis, quid de incarnatione Lib. 2. de Arte bene moriendi c. 9 nati

nari Verbi mysterio crederet; quomodo in tribus personis eadem numero esse posset essentia, quonammodo jungi in vinum possent ea inter quæ nulla esset affinitas, &c. Respondit compendiarie credere se quod credebat Ecclesia: quærenti quid illud esset quod crederet Ecclesia, quod ego, inquit, quid tu porro? quod Ecclesia: quid Ecclesia? quod ego. Imparatus ab hoc disputandi genere tentator, victus ad Orcum rediit: victor alter & triumphator abiit ad cælum. Monendus æger ut ad hoc exemplar, si necessum est, cum dæmone prælietur.

Quæcunque è stygia depromet tela phas-
retra,

Hæc, uno fidei, bene fido umbone repellat,

Credo, credo.

Credo quidquid credit Sancta Mater Ecclesia Catholica & Apostolica, cujus caput unicum, sub Christo, est Pontifex Romanus. Ad hanc veritatis columnam firmiter adhærescat, in hac fidei arce inexpugnabili tutus ac securus acquiescat. F 4 Lu-

Juvertit si æger fidei professionem coram testibus & assistentibus emis-
serit; & jam nunc revocaverit si quid
fortè per delirium, ei excideret
quod fidei Catholicæ puritatem in-
tegritatemque minùs saperet.

Petar ab ægro an non insolito gau-
dio perfundatur, dum in mentem
venit, ea se via ad cœlum contendere,
quam suis tritam vestigiis Apo-
stoli omnes, innumeri Martyres, tot
Doctores, Confessoresque jam inde
à primis Ecclesiæ nascentis incuna-
bulis, constantissimè retinuerunt?
quis ambo, de ejus religionis, aut fi-
dei veritate superesse possit metus
aut dubitatio, pro cujus assertione
tot Martyres tantum sanguinis pro-
fuderunt? quamque tot signis ac por-
tentis innumeri Confessores illu-
straverunt? Si testimonium homi-
num & talium hominum non acci-
pimus. testimonium Dei majus est:
Hic est filius meus dilectus, inquit Pa-
ter æternus, *ipsum audite*: quid ille? fi-
dei nostræ articulos prædicari ju-
bet.

bet, additque: a *Qui crediderit & baptizatus fuerit salvus erit: qui vero non crediderit, condemnabitur.*

Dicat quispiam. Tam intricata sunt subinde tamque sublimia, quæ credenda fides proponit, ut rationis limites omnes prætergredi videantur, adeo ut qui fidelis esse velit, videri possit desinere esse ratione præditus. Fallere mi homo, fallere: non prætergreditur, sed supergreditur rationis limites Catholica fides. Et verò, quid rationi magis consentaneum quam ut rationem suam Deo suo subiciat homo? In naturalibus iisque plurimis, quæ quotidie oculis nostris obversantur, turpiter cæcutis ac hallucinatis, & in divinis non offendas? nusquam incurras?

b *Si terrena dixi vobis, ait Servator, & non creditis, quomodo si dixerò vobis caelestia credetis? verum enim verò tantum abest ut sublimia illa quæ dicis, intellectu comprehendere jubeamur, ut etiam illa operosius investigare prohibeamur. Credere jube-*
a *Mar. 16. b Ioan 3.* F s mur,

mur, inquit Innocentius, investigare prohibemur. a *Altiora tene quasie-
ris*, ait Ecclesiasticus, & *altiora tene
scrutatus fueris: sed quæ præcepit tibi Deus
illa cogita semper, & in pluribus operibus
ejus ne fueris curiosus*. Mirum sanè ser-
vos tumidos & insolentes, audere
nisu remeratio irrumpere in pene-
tralia divinorum secretorum, cum
clamer Apostolus: b *O altitudo divi-
tiarum sapientia & scientia Dei: quàm
incomprehensibilia sunt iudicia ejus,
& investigabiles viæ ejus!* Meruen-
dum illud: *Qui scrutatur est Maje-
statis, opprimetur à gloria*. Talis genii
ac ingenii homines nactus hostis an-
tiquus, in extremo vitæ termino
exagitat, quæ stiunculasque multis
triticis implicatas objicit. Itaque vin-
cula sibi parant sublimium myste-
riorum curiosi indagatores, quibus
constringantur in supremo vitæ ar-
ticulo, nectunt funes, catenas fabri-
cant, quibus arctius obvinciantur.

In ijs quæ ad fidem pèrtinent, con-
sultissimum, est B. Petri consiliū
a *Cap. 3. b Rom II.* audires

audire: a Sicut modò geniti infantes rationabile, sine dolo, lac concupiscere. Fidei mysteria lac vocat quod veteri novoque Testamento, quasi geminis Ecclesiæ uberibus, continetur. Quemadmodum pusio recens natus, maternis uberibus inhiat, apprehensisque inhæret fervidus, sugens avidissime quod non videt: immò, nescio quo naturæ impulsu, clausis subinde oculis, perinde atque si diceret matri suæ satis se credere, de cuius in se amore non dubitat. Hoc agat & Christianus; inquit Petrus, claudat intelligentiæ suæ oculos, turgentibusque candidissimo fidei lacte maternis uberibus instet, fervidus juxta ac securus. An mater, quæ filii uteri sui oblivisci non potest, poterit fallere? &, prò nefas! venenum pro lacte propinare? fidat bonitati ejus, fidat amori, &, quod primò dictum oportuit, Spiritus S. qui illam regit & gubernat, fidat sapientiæ. Sed age, fac posse, quod fieri nullo modo potest, fac,
a 1. Pet. 2.

fac inquam, Matrem tuam Ecclesiam tibi imposuisse; tene ideo damnatum iri existimes? qua fronte Christus justus iudex damnet te ob fidem habitam sponsæ suæ, cui, ne deneges, æternum anathema interminatur? quanta animæ fidelis securitas, quanta consolatio! cui fas est dicere Deo suo: Domine Deus, si credendo fidei nostræ articulis deceptus sum, tu me decepisti, tu, inquam, & Ecclesia sponsa tua mater mea. Felices nos! ait Tertull. quorum fidem ut astrueret Deus Opt. Max. suam ipse (etiam interposito jurejurando) oppigneravit.

Quid multis? remediorum præsentissimum est oratio. Restabat, inquit Augustinus, aliud nihil in tantis periculis, quam ut Divi, nam Providentiam lacrymosis & miserabilibus vocibus, ut mihi opem ferret, deprecarer, atque id sedulo faciebam. Itaque cum Apostolis clamandum: a Domine adauge nobis fidem. Et a Luc. 17.

cum

PARS PRIMA.

cum Psalmista : a Illumina Domine o-
culos meos , ne unquam obdormiam in
morte ; ne quando dicat inimicus meus :
prævalui adversus eum. b Credo Domine,
adjuva incredulitatem meam. Interdum
ubi vehementior erit tentatio, cla-
mare poterit : Domine vimpator: re-
sponde pro me Vade Satana, vade Satana:
abrenuncio tibi Satana , & adhæreo tibi
Christe. c

Credo quidquid dixit Dei Filius,
Nihil hoc verbo veritatis verius,
Fac me tibi semper magis credere,
In te spem habere, te diligere
Credo, spero, amo.

§. IV.

Quomodo Amicus fidelis animet agnum
contra diffidentiam.

Vbi tentator nequissimus, tela sua
omnia, licet ignea, fidei clypeo
excepta, vel retusa, vel sine ictu esse
videt;
G

a Psalm. 12. b Marc. 9. c Matt. 4

NO AMICI FIDELIS

videt; astu novo languentem impe-
 rit, quemque solitis artibus non po-
 tuit in infidelitatē, novo molimine
 pertrahere nititur in diffidentiam:
 diffidentiam autem? immò etiam in
 desperationem; præsertim si vita e-
 jus antea facta fuerit inquinatio, sce-
 leribusque gravioribus contamina-
 ta: cuncta enim quæ, vel à puero pa-
 trata sunt, in memoriam revocat,
 itaque eorum gravitatem exaggerat,
 ut tristitiâ metuque horrendo mori-
 bundum exanimet, & nisi, Deo bo-
 no, Amicus fidelis citò citò suppe-
 tias ferat, veniæ spem omnem inter-
 cidat.

Adeat ergo celerrimè Amicus fi-
 delis, & primam hanc diffidentia
 morbo medicinam comparet. Pro-
 stat illa in Basilii & Augustini offi-
 cinis, inde, si volet emere poterit vel
 „ mutuari. Ille, ita ait: Si peccata &
 „ magnitudine & numero possint
 „ definiri, miserationes autem Dei,
 „ neque magnitudinis, neque nume-
 „ ro possint circumscribi, sine dubio

non

non est cur desperatio adhibenda,,
fit, sed agnoscenda Dei misericor-,,
dia, & commissa peccata detestan-,,
da. Hic autem, ô homo, quicum-,,
que illam peccatorum multitudi-,,
nem attendis, cur & potentiam,,
cælestis Medici non attendis? cum,,
enim Deus velit misereri, quia bo-,,
nus est, & possit quia omnipotens,,
ille contra se divinæ bonitatis ja-,,
nuam claudit, qui Deum sibi mise-,,
reri aut non velle, aut non posse,,
credit, eumque aut bonum aut om-,,
nipotentem esse diffidit. Quis non,,
speret in Deum, qui non tantum mi-
sericors & miserator est, sed & ipsa
misericordia? *a Dominus misericordia
mea*, canit David, cujus hæc suavissi-
ma vox est: *b Felix qui non habuit animi
sui tristitiam & non excidit spe sua.*

Dubitanti de sua salute, revocan-
da sunt in memoriam, & altè impri-
menda verba illa Apostoli: *c Reconciliati sumus Deo per mortem filii ejus: quæ*

● G 2

aili-

a Psalm. 15. b Eccl. 15. c Rom. 5.

diligenti mentis trutinâ, æstimans
 „ Augustinus, ita exclamat: Quid
 „ misericordius intelligi potest
 „ quam ut peccatori, æternis tor-
 „ mentis damnato, & unde se redi-
 „ mat, non habenti, Pater dicat, ac-
 „ cipe unigenitum filium meum &
 „ da pro te: & ipse filius dicat, tolle
 „ me, & redime te. Quid justius
 „ quam ut Pater æternus peccatum
 „ dimittat illi qui pro debito suo of-
 „ fert pretium & pretium majus o-
 „ mni debito, quale est pretium san-
 „ guinis & mortis Domini?

Dicitur magnus ille Albuquer-
 tius, cum in Indica navigatione, sædâ
 admodum tempestas exorta esset, ni-
 hilque jam propius esset quam ut
 naufragium faceret, puerulum in
 humeros sustulisse, ut animulæ illi-
 us innocentis contemplatione, Del-
 iram ad clementiam ac misericordi-
 am inflecteret, illiusque inter se cæ-
 lumque, opposita, tamquam clypei
 cujusdam fortissimi, imminerent
 capiti tempestatem reflecteret.
 Quid-

Quidni illum imitaris? ostende Patri
æterno Filium ejus pro te flagella-
tum, crucifixum, mortuum, & dic
ei: *Protektor noster aspice Deus & respice in
faciem Christi tui, in quo semper complaci-
tum est tibi, cujus amore & contemplatio-
ne miserere mei.*

Adhucne de salute restat dubita-
tio? *Spera in Deo, & salvaberis.* Salvos
enim facit *sperantes in se*; & ideo *salva-
bit*, inquit a Psalmista, *quia sperave-
runt in eo.* Dulcis causa, attamen effi-
cax, attamen irrefragabilis, ait Ber-
nardus, fundata nempe super chari-
tate illius, qui sic dilexit h mundum,
ut ei filium suum unigenitum daret;
ut omnis qui credit & sperat in eo,
non moriatur, sed habeat vitam æ-
ternam; unde Paulus: *c Fortissimum
solatium habemus qui confugimus ad tu-
endam propositam spem, quam, sicut an-
choram habemus animæ, tutam & fir-
mam; qua, nempe anchora, fluctuan-
tis animæ naviculam medios inter
tentationum fluctus titubantem*

G 3

CONT

a Psalm. 36. b Ioan. 3. c Hebr. 6.

confirmemus. *a Nolite itaque amittere confidentiam vestram qua magnam habet remunerationem.*

Magnus ille Indiarum Apostolus S. Franciscus Xaverius, id unum verebatur maximè, ne quando illum de affutura sibi Dei ope caperet confidentia. Solet Deus misericordias suas super nos fiducia nostræ in illum mensura remetiri: hinc Prophetæ Regius; *b Fiat misericordia tua Domine super nos; quemadmodum speravimus in te; id est (ut Theodoro placet) secundum spem nostram fiat nobis: sive, spes nostra in te, sit mensura misericordiarum tuarum in nos; & ut quisque in Dei fiducia maximè promoverit, ita maximos suavissimosque fructus ejus experiatur. Præsidentem habeo Bernardum sermone 32. in Cantica, ubi ait: quatenus in bonis Domini fiduciæ pedem porrexeris, eatenus possidebis.*

Superestne tibi alius qui mentem
angatur,

a Hebr. 10. b Psalm. 52.

angar, timoris scrupus? Audio. *a*
Multiplicati sunt, ais, qui oderunt me: b
calcaneum meum, vereor, observabunt.

Præsto est Helix ad Elizeum re-
sponso. *c* *Plures nobiscum sunt quàm*
cum illis. Præsens in primis aderit,
luctantique servulo suo opem feret
virago illa generosa, hostibus tuis
terribilis ut castrorum acies ordina-
ta. Aderit & Archangelus Michaël
princeps à Deo constitutus super o-
mnes animas suscipiendas; Ange-
lus verò qui te jam inde à primis un-
guiculis in fidem ac tutelam suam
accepit, ita tibi continenter aderit,
ut ne latum quidem unguem à late-
re uno unquam discedat.

Aderunt & Patroni cælitres, præ-
sertim quos honore cultuque præci-
puo deveneratus fueris. Taceo ex
Hierarchiis, Ordinibusque San-
ctorum innumeros alios, tam de sa-
lute nostra sollicitos, quàm de sua
jam securos.

● G 4

Tan-

a Psalm. 37. *b* Psal. 55. *c* 4. Reg 6

a Tantummodo confidenter stare, dicebatur olim populo Dei, & videbitis auxilium Domini super vos. Idem tibi dictum pura. Audio quid rursus objicias: timere te iudicium illud, quod absque ulla temporis intercapedine, mortem ipsam subsequetur: ubi æqual lance, causarum momenta expendet Iudex ille, in cuius manus incidere horrendum est.

Si malè tibi à Iudice metuis, quare de Advocato tuo melius non ominaris? qui enim Iudex idem & Advocatus, *b* Si quis peccaverit, Advocatum habemus apud Patrem Iesum Christum justum: & ipse est propitiatio pro peccatis nostris. Ille est ad dexteram Dei, inquit Paulus, qui etiam interpellat pro nobis: Ullusne de Advocati talis fidelitate dubitandi locus! *c* Deus qui iustificat, quis est qui condemnet?

Age igitur, & si à Iudicis tribunali vindicias metuis secundum servitutem, ad propitiatoris, dum adhuc licet,

a 2. Paral. c. 20. *b* 1. Ioan. 2. c. Rom. 8.

licet, tribunal provoces, &, dubio
procul, ab eo vindictas accipies se-
cundum libertatem: ipse enim, a sa-
ctus est nobis justitia, sanctificatio, & re-
demptio. Dic fidenter: Domine JESU,
pone crucem tuam inter iudicium tuum &
animam meam, & salvus ero. Dic cum
B. Anselmo: Domine, si puritatem
meam mihi ademi, numquid miseri-
cordiam tuam peremi? si commisi
unde me damnare posses, tu non ami-
fisti unde salvare soles; propter te-
meripsum miserere mei.

Scis quid de Deo b Jobus diceret?
Etiam si me occiderit, in eo sperabo. Dic tu
saltem cum Davide. c Ad te Domine
animam meam levavi, Deus meus in te
confido non erubescam: quis enim speravit
in te, & confusus est?

d Si consistant adversum me castra, si
exurgat adversum me praelium, in hoc ego
sperabo.

e Si ambula vero in medio umbra mor-
tis,

a 1. Cor. 1. b Iob. 13. c Eccl. 2. d
Psalm. 26. e Psalm. 22.

zis, non timebo mala: quoniam tu mecum
es.

22 Tributarer (canit Ecclesia) si nesci-
22 rem misericordias tuas Domine: tu di-
22 xisti, nolo mortem peccatoris, sed
22 ut magis convertatur & vivat.

22 Qui Chananaeam & Publica-
22 num vocasti ad poenitentiam, ne
22 despicias clamantem ad te, & in
22 multitudine miserationum tua-
22 rum sperantem.

*Rex tremenda Majestatis,
Qui salvandos salvas gratis,
Salva me fons pietatis.*

*Recordare, Iesu pie,
Quod sum causa tua viæ,
Ne me perdas illa die.*

*Quærens me, sedisti lassus,
Redemisti, crucem passus,
Tantus labor non sit cassus.*

*Qui Mariam absolvisti,
Et latronem exaudisti,
Mibi quoque spem dedisti,
Preces mea non sunt dignæ,
Sed tu bonus fac benignus.*

Ne perenni cremer igne.

Inter oves locum presta,

Et ab hædis me sequestra,

Statuens in parte dextra.

Confutatis maledictis,

Flammis acribus addictis,

Voca me cum benedictis.

Oro supplex & acclinis,

Cor contritum quasi cinis,

Gere curam mei finis.

§. V

Quomodo Amicus fidelis, iuvet a-
grum, ad repellendam vanam
gloriam & presumptio-
nem.

Quemadmodum Divinus Spon-
sus, ad animæ nostræ, sponsæ suæ
præsentiam, desiderii iustus fidelibus,
anhelat; ideoq; stat, modò ad osti-
cj, & pulsat, ut intret; modò demit-
tit sese & curiosis oculis introspectit,
sive per fenestras, sive per cancellos,

G 6

ue

ut eam vel eminus saltem contem-
pletur : ita animæ ejusdem proci
impudens ac perfidus Cacodæmon,
plenissimis odii ac invidentiæ oculis
rimatur omnia, quærens non quam
amet, sed devoret. Urbium expug-
natores imitatur, primum enim om-
nes explorat aditus, ut per eum
quem debiliorem minusque muni-
tum repererit, irruptionem parat: il-
luc arietis, aggeres, machinasque o-
mnes convertit : quod si machinis
parum proficit, cuniculos abscondit
remque suam agit clanculum : *An
dolus, an virtus, tali quis in hoste requi-
rat?*

Vidisti superiori paragrapho, leo-
ninam rabiem, vidisti machinas,
quibus moribundos in horrendum
desperationis barathrum præcipita-
re conatus sit; vide modò vulpem
vaferrimam, villosæ caudæ blandi-
entis syrmate blandientem. Bene est:
egregium te hætenus fortemque in
sufferendis exantlandique labori-
bus præbuidisti; quid restat, nisi ut læ-
tus;

tus, diviniq̃ue judicii securus, ad
beatorum quietem palmamq̃ue ad-
spires?

Ecquid advertis lubricos sterni
gradus, quibus in superbiæ pinnacu-
lum attractus, lapsu graviore corru-
at? ita nimirum assolet quos scele-
rum pondere deprimere non potest,
propriæ existimationis alis attollit.
Quam enim prona, quam proclivis
sit ad ruinam via illa, non ignorat,
vel suo ipse, vel suorum præjudi-
cio. Quare & adversus hoc non leve
discrimen muniendus est ægrotus.

Quemadmodum adversus despe-
rationis charybdim, bonum est, ut
quò magis Satanàs hominem depri-
mit conscientia scelerum, hoc se ma-
gis erigat fiducia divinæ misericor-
diæ, ita jam adversus arrogantiam
Scyllam, præsens erit remedium, si
de se demissimè sentias, considera-
tione propriæ imbecillitatis.

Valebunt etiam opinor, ad retun-
denda vanitatis ac fiduciæ propriæ
jacula, quæ passim sacris in codici-
bus

bus repetiuntur ad divinum timorem altè mentibus imprimendum; audi quid minetur Ecclesiasticus: *a* Si non in timore Domini tenueris te instanter, citò subvertetur domus tua: fabrica videlicet virtutum in animo tuo ædificata, valido superbix vento concutietur.

Cùm in hunc alterum *b* Ecclesiastici locum incidisset D. Bernardus: *Nescit homo, utrum amore, an odio, dignus sit.* Terribilis est, inquit, locus iste, & totius expers quietis: totus inhorui, si quando in eum raptus sum. Quòd si hæc cogitatio vel sanctissimos viros, & quasi columnas in Ecclesia, compulerit ad tremorem, quid nobis faciendum, qui ex multis antea actæ vitæ sceleribus responsum mortis in nobis habemus?

Quis nostrum dicere audeat cum Paulo: *c* Nihil mihi conscius sum? ut ita sit, addat tamen cum eod: m necessum est, *Sed non in hoc iustificatus sum:*
alia

a Eccl. 27. *b* Eccl. 9. *c* 1 Cor. 4.

alia enim sunt iudicia Dei, alia hominum; & terribilis est a illa Divina Majestas in consiliis super filios hominum

Quis Jobo sanctissimo, patientiâ, & vitæ integritate comparandus: dicebat tamen: *Vererebar omnia opera mea, sciens quod non parcere delinquenti: quare omnia? an non aliqua saltem bona, quæ Divinæ Justitiæ stateram non reformident? Etiam si habuero aliquid iustum, non respondebo, inquit, sed meum iudicem deprecabor, quia si iustificare me voluero, os meum condemnabit me: c si innocentem ostendero, pravum me comprobabit. Ecce luna non splendet, & stella non sunt munda in conspectu ejus: quanto magis homo purredo, & filius hominis vermis?*

Quod si igitur, ob constanter fortiterque toleratos morbi dolores vanæ gloriolæ animam, vel levis aura afflaverit, dic cum Psalmista:

Verum-

a Psalm. 65. b Job. 9. c Job. 25.

a Verumtamen Deo subiecta esto anima mea: quoniam ab ipso patientia mea.

Si urgeat Dæmon, dicatque: Deo quidem, in primis laudem & honorem bonorum operum deberi; in te nihilominus aliquam gloriæ ejus partem ideò derivari quod gratiæ ejus cooperatus sis.

Responde cum *b* Augustino: Aperuisti mihi oculos lux & excitasti, & illuminasti me, & vidi quod gloriari non valeat ante te omnis caro, nec justificetur omnis vivens: quoniam si quid boni est, parvi vel magni, donum tuum est, & nostrum non nisi malum est. Et idem, alibi: *c* Multa Deus facit in homine bona, quæ non facit homo: nulla verò facit homo, quæ non facit Deus, ut faciat homo. Quæcunque adsint bona opera, nulla sunt, inquit Gregorius, nisi humilitate condiantur; miranda quippe actio cum elatione, non ele-

a Psalm. 61. *b* Augustin. soliloq. c. 15
c Epist. 52. ad Macedonium.

vat sed gravat: qui enim sine humili-
tate virtutes congregat, quasi in
vento pulverem portat, ut unde ali-
quid habere cernitur, inde deterius
cæcatur.

Arrogantis est animi, & plus æ-
quo sibi vindicantis, in propria cau-
sa agere velle Judicem. Qui judicat
me Dominus est, inquit Paulus: *Ille, ille constitutus à Deo Patre Iudex u-
niversorum.* Minimò ferenda esset e-
jus militis insolentia qui Regis sui
iudicium praverteret, sibi que ante
belli finem, coronam ac triumphum
decerneret. Perinde facere censen-
dus, qui ante ultimam vitæ perio-
dum, de Carne, de Mundo, de Dia-
bolo victoriæ sibi palmam pollice-
tur: quamdiu hostis insidias & dolos
meditatur, quæ potest esse securi-
tas? Magnus esse unusquisque stu-
deat, inquit Gregorius, sed tamen
aliquo modo magnum se esse nesci-
at: ne dum sibi magnitudinem arro-
ganter tribuit, amittat intus quod
erat;

2 Act. 10.

erat; hinc per *a* Prophetam dicitur:
væ qui sapientes estis in oculis ve-
stris, & coram vobismetipsis pruden-
tes.

Ad detorquenda gloriæ inanis spi-
racula, monendus æger, ut vitæ
præteritæ flagitia graviora, sæpius-
que iterata, in memoriam reducat,
maximè cum ignoret an sufficienti
ea pœnitundine diluerit, debitasque
pro eis pœnas hæctenus Deo persol-
verit. Ita admonet *b* Ecclesiasticus:
De propitiato peccato noli esse sine metu.

Cum multa sint sacris in Codici-
bus, tum duo præsertim loca, mihi
videntur peropportuna, in quibus
luce meridiana clarius appareat,
quàm nulla sit nobis ratio de operi-
bus nostris etiam optimis, glorian-
di. Primum habetur Lucæ 17. ubi
allata servi parabola, Domino suo
gnaviter in multis ministrantis, ait
Christus, Dominum non habere illi
gratiam, quia nimirum nihil præ-
stitit ad quod servitus, aliisque
nomin-

a Esa. 5. *b* Eccl. 5.

nomnibus non obligaretur, & tandem ita concludit: *Sic & vos, cum feceritis omnia quæ præcepta sunt vobis, dicite, servi inutiles sumus: quod debui mus facere, fecimus.* Quotusquisque nostrum est, qui ex vero conscientia mentis dictamine asseverare audeat, quæ sibi à Deo præcepta erant, examussum præstitisse omnia? ut ita esset, fatendum nihilominus illi esset, juxta Christi placitum, *Servi inutiles sumus.* Deus bone, si servi inutiles, qui Domini sui mandatis omnibus diligenter obsecuti sunt, quid nobis fiet? tibi, inquam, & mihi, nostri-que similibus, qui, tantum abest ut Dei leges ac præcepta exactè servaverimus, ut etiam plurima, neque rarò, neque leviter violaverimus? Si dixerimus quia peccatum non habemus, veritas in nobis non est, ait Joannes, Jacobus verò: *a In multis offendimus omnes.* Quænam igitur usquam gloriandi materia nobis reliqua facta est? *b Va vna, etiam laudabili,* inquit

Augu-

a Iacob. 3. b Lib. 9. Conf.

Augustinus, *si sine misericordia discuti-
as eam.*

Locum alterum suggerit *Isaias*:
Facti sumus, inquit, ut immundus om-
nes nos, & quasi pannus menstruatus uni-
versa iustitia nostra. I modo, & si abs-
que animi, itomachive nausea po-
tes, de egregia illa mercede, gloriare.
a *Isa. 64.*

§. VI.

*Quomodo Amicus fidelis, inducere agros
possit ad eliciendos acūs divini
amoris.*

A Gemodò mi Amice, nunc ani-
mis opus: nullo modo commit-
tendum, ut animus simul cum cor-
pore infirmetur: immò agrotante
corpore valere debet animus solito
melius: a *Nam virtus in infirmitate
perficitur*, ait Paulus, & *cum infirmor
tunc potens sum*. Benè igitur & tu fe-
ceris, si vires exeras, & Quàm poteris
pluri-

a *2. Cor 12.*

plurimos fidei, spei & charitatis actus elicias, potissimum autem charitatis.

Dicamabo, si Dominus Deus à te modo, quod olim à D. Petro peteret, N. amas me? auferesne respondere sicut ille, *Domine tu scis quia amo te.* O ter felices, qui sibi tantum de se meritò habent polliceri! utinam vel hoc saltem ex vero dicere possim: Domine tu scis quia desidero te amare.

Quid est quamobrem tam parum amore Dei nostri inardescimus? in promptu causa est, quia quot quantisque nominibus amandus sit, ignoramus.

— *Ignoti nulla cupido.*

Dicere solebat Plato, virtutem si oculis corporeis cerneretur, mirabilem sui amorem animis intuentium excitaturam fuisse: quanto maiorem Deus ipse virtutem excitaret, si videretur! si pulchritudo illa, si bonitas, sapientia, maximè autem si chari-

a Ioan. 21.

charitas illa infinita, quâ nos ab æterno, persecutus est, si, inquam, e charitatis illius imago, alicujus cælitibus, rudi saltem peniculo informata, oculis nostris objiceretur, Deus bone! quas faces, quos ignes, quæ amoris incendia excitaret! amoris hujus immensitatem momentis suis, quantum mortali fas, expendat discipulus ille quem diligebat Jesus, cum diceret: *a In hoc est charitas, id est, illa demum est charitas, non quasi nos dilexerimus Deum, sed quoniam ipse prior dilexit nos et ne sterilem illam putaremus, fructum subjicit: Et misit filiū suū propitiationē pro peccatis nostris; hinc illa dignissima sequitur illatio: Nos ergo diligamus Deum, quoniam Deus prior dilexit nos. Non potest amor, & talis præsertim amor, compensari, nisi amore. Amare si piguit, ah! pudeat non saltem redamare. Illationis hujus necessitatem, qua erat ingenii perspicacitate, pervidebat Augustinus, cum ita*
se

a 1. Ioan. 4.

se ipse incusaret: serò te amavi,,
pulchritudo tam antiqua, & tam,,
nova, serò te amavi: væ tempori,,
quando te non amavi. ,,

Dicebat idem Doctor, vel cæcum
esse, vel certè cæcitate percutien-
dum, qui tantam divini amoris pul-
chritudinem non amaret. Ajunt è
Turcarum gente, nonnullos inter-
dum, tanto in Mahometem suum a-
moris æstu ferri, ut si contigerit eos
sepulchrum adspicere, quod summæ
fœlicitati adscribunt, non vereantur
oculos sibi eruere, ne quibus tanta
fœlicitas ominatò obtigit, ut rem
tam divinam (ut ipsi autumant) aspi-
cerent, cogantur postmodum res vi-
les & abjectas, quales sunt res hujus
mundi, intueri. Si hoc illi designant
in se, tam crudeliter impii; Tu sal-
tem in hoc tempore, mentis oculos
aperi, quibus tandem videas, quan-
ta tibi incumbat necessitudo divi-
nam illam bonitatem, sapientiam &
amorem redamandi. Id ubi præsti-
teris, rebus omnibus hujus mundi
oculos

oculos claudas licet, & id unum studeas cum Jobo, ut ad vivendum jam mox servatorem tuum te compares.

Ut ad amandum Deum tuum ascendaris, jam inde usque à primis unguiculis vitæ tuæ exordia retinenda sunt; & videbis vix ullum esse temporis momentum, in quo certissima divini erga te amoris vestigia consignata non sint: ut enim de periculis aliis taceam, quibus ejus operis perfundus es, ubi esset jam anima tua, si te, tali loco, tali occasione & periculo emori contigisset? Est sane, est unde cum Heremia lacrymabundus, imò verò gratulabundus exclames: *a Misericordia Domini quia non sumus consumpti.* Forsitan & de te scitabatur Zacharias admirabundus: *b Numquid non iste torrens est eructus de igne?* inferni scilicet, in quo culpæ æstu ambustus, restabat nihil nisi ut pœnarum etiã flammis comburereris. Et non amabis? redamabis, inquam, illum, qui tibi in tali

nece

a Thren. 3. b Zach. 3.

necessitatis articulo tam opportunè
auxiliatus est? Quidni dicas cum,
Bonaventura? Undique me cir-
cumdat amor, & nescio quid sit,
amor, quomodo non sum totius,
cōversus in amorem tuum? Quid-
ni etiam cum Psalmographo: *Tibi*
dixit cor meum: exquisivit te facies
mea, faciem tuam Domine requiram.
Quidni iterum cum Augustino:
Amo te Domine, & si parum est,
istud, amem te validius. O ignis,
qui semper ardes & nunquam ex-
tingueris: ô amor qui semper ser-
ves, & nunquam tepescis, accen-
dat totus abs te, ut totus diligam
te.

*Alia Orationes pro obtinenda
Charitate.*

Domine Jesu, tu dixisti: Diliges
Dominum Deum tuum, ex toto cor-
de tuo, ex tota anima tua, & ex tota
mente tua, & ex totis viribus tuis:
auge ergo gratiam tuam, auge cha-
rita-

rita-

ritatem in me, ut sicut tu vis diligere
me, & ego cupio diligere te, sic ego
te diligam: & quod in hac vita per-
fectè implere non possum, in æterna
te concedente, implere valeam.

Domine Jesu Christe, qui perpe-
tua charitate dilexisti me, quâ, cum
non essem, creasti me, quâ, cum per-
ditus essem, reparasti me: quâ, cum
propria culpa toties periissem, ad
gratiæ vitam resuscitasti me: quâ, te
ipsum dedisti mihi: si me totum to-
ties debeo pro me, quid debeo pro
te, qui in infinitum melior es me:
adde hoc beneficiis tuis Deus meus,
ut sine modo, & purissimo amore di-
ligam te, nunc & in sempiternum.
Mellitissime Jesu, absorbeat melli-
sua vis amoris tui, animum meum
ab omnibus quæ extra te sunt, ut o-
mnibus jam planè rebus amore amo-
ris tui moriar, qui amore amo-
ris mei dignatus es
mori.

§. VII.

Quomodo inducendus est ager, ut Dei amore, dolores & alia morbi incommoda perferat.

ORe professus es mi Amice, te Deum tuum amare, aut saltem amare velle; visne jam nosse quomodo amorem illum tuum re ipsa palam testari possis? Audi quid Doctor a unus ex antiquis in hæc Canticorum verba: *Ascendam in palmam.* Voluntas, inquit, patiendi, probat quia veraciter amat, & tantò est amor altior, quantò ad patiendum paratior. Et Ambrosius lib de Offic. *Vbi, inquit, amor est, querela non est, ubi querela est, amor non est.* Ex Anselmi enim sententia: *Amori sancto omnia suavia sunt.* Unde illis suavitas? Respondet Bernardus? *Condimentum,* inquit, *humani generis est amor.* Quasi diceret: *amorem rebus omnibus*

H 2

quan-

a Origenes,

quantumvis amaris acerbiter
amarorem que omnem abstergere.

*q. Numquid adheret tibi sedes iniqui-
tatis, qui pingis laborem in praecepto? Non
dura tibi necessitate servitur, ubi di-
ligitur quod iubetur. Vide ergo A-
mice mi, qui te geras in hos morbo;
ad hunc quasi lydiū lapidem, amo-
ris tui sinceritatem explora: Vbi amor
est, querela non est, ubi querela est, amor
non est. Si de eo quereris, non amas;
si non quereris, amas: ita enim do-
lores tuos suavissimo amoris sapore
condivisti nullum ut doloris sensum
expresserint.*

Patriarcha Jacob, quatuordecim
ipso annos servitutem servivit, sanè
duram, noctu enim, & interdū, ca-
lore geluque, ut apud socerum ex-
postulabat, utebatur: & tamen vide-
bantur illi pauci dies, prae amoris
magnitudine. An ignoras Patrem æ-
ternum, Rachelem cœlestem, in-
quam, Jerusalem, laboribus tuis spon-
spondisse! & tu si sapi pulchritudi-
nis

2. Psalm. 63.

nis illius contemplatione dolores
tuos mitigabis, dicesque subinde
cum Augustino: Mater Ierusalem Ci-
uitas sancta Dei, charissima sponsa Chri-
sti, te amat cor meum, pulchritudinem
tuam amat cor meum, pulchritudinem
tuam nimium desiderat anima mea.

Stephano protomartyri, torrentis
lapides dulcescebant, unde illa dul-
citus ex illo divini amoris favo-
re vel ex oculis, posteaquam cœ-
lum suspexerat, profusiebat.

Sebastianum fortissimum Christi
pugilem, jaculis innumeris oblitum,
histricem dices, vidisti: gaudet ta-
men, Deique sui laudes concinit, qui
dum? quia divus amor, ut olim Au-
gustini, sagittis amoris cor ejus sa-
gittaverat, sagittarumque aliarum
acumina vel retuderat, vel hebera-
verat.

Ecce tibi super ardente craticula,
Tyrannis insultat levita Christi
Laurentius; tamque sensus & doloris
expers est? nonime gentium, sed, quod

H 3

obser-

2 Augustinus medit. c. 25.

observavit S. Leo, *Segnior fuit ignis qui foris ussit, quam qui intus accendit.*

Quando tandem Sanctorum scientiam linguamque addiscemus? Rubore suffundor, ait Bernardus, cum in mentem venit quomodo me Deus meus amore persecutus est.

Vbi amor, ibi dolor, dicebat Richardus à S. Viêt. *Aut pati, aut mori*, dicebat S. Theresia; ac si diceret cum Bonaventura: *Sine vulnere, nec volo, nec possum vivere, cum adspicio Deum meum pro me vulneratū*. *Hac sit mihi consolatio*, dicebat patientissimus a Jobus, *ut affligens me dolore non parcat*.

Augustinus Segala, è Societate Jesu Paduæ, cum siti ardentissima cruciaretur, eamque oblato potu sodales nonnihil temperare cuperent: *Misericordiam*, inquit, *& judicium cantabo tibi Domine*. Satis diu luxi ubera divinæ misericordiæ; experiantur peccata mea amarorem judicii.

O quam suave malum cui tantum succedit bonum! clamabat S. Franciscus

a Job. 6.

Sancta

Sancta Clara, Francisco Doctore digna discipula, asseverabat, ex quo scientiam Sanctorum ab eo didicerat, laborem nullum gravem existimasse; pœnam nullam acerbam, morbum nullum molestum, multos licet triginta annorum decursu experta esset

Sancta Maria Ogniacensis, quocumque tandem ex morbo laborantibus non tam miserebatur, quàm invidebat, dicebatque se nullum hactenus tam graviter affectum reperisse, cujus ipsa dolores & cruciatus ex animo non depoposceret.

a Bonus servus studet reparare pretium quod pro se persolvit Dominus, inquit Ambrosius, sanguinem solvit Dominus, sanguinem debes. Quid ergo quereris? nondum usque ad sanguinem restitisti.

Ss. Chrysostomus & Augustinus, ajunt Christum Dominum descendere de Cruce noluisse, ut nobis de se, constantis patientiæ exemplum

H 4. lucu-

a Lib. 3. de Virg.

luculentissimum exhiberet, ejus
contemplatione & nos in cruce no-
stra generose moremur, nec aliâ
atque ipse viâ cœlum affectaremus.

CAPUT IV.

*Actus virtutum ab infirmis ante ar-
gonem sapiens excitandi.*

§. I.

Actus Contritionis.

Bone Jesu, dolet mihi ex animo,
quod ego te, Dominum meum &
Deum meum, super omnia diligere
dum, tam graviter offenderim. Fir-
miter propono, speroque juvante
gratia tua me de hinc ita victurum,
ut te amplius non offendam. Me mi-
serum? itane cœcus & amens fui, ut
voluptatem hanc N. amoris & hono-
ri tuo anteponerem? Parce, ô parce
mihi benignissime Jesu, per pretio-
sum sanguinem, quem pro tam in-
digno,

digno, tam misericorditer profudi-
sti. Iterum agnosco, detestorque
iniquitatem quæ me tot malorum
calamitatumque rerum constituit.
Absit tamen, ut ex illo fonte meus
promanet dolor. Volo, Deus meus,
volo ut tu unus mei causa sis dolo-
ris. Doleo, non quia peccando, mi-
serabilis factus sum; sed ideò maxi-
mè quia peccando offendi te Deum
ac Redemptorem meum æterno a-
more & honore dignissimum. Co-
operiat ergo confusio faciem meam;
stringat dolor, frangat morbus, pe-
rimat mors: denique quàm voles
pœnam exige, dummodò misERICOR-
diam tuam non auferas à me. Quia
verò tot sceleribus eluendis unus
ego sufficere nequeo, patere obse-
ro, ut quod mihi deest de sufficien-
tia satisfactionis, hauriam de vulne-
ribus mei Salvatoris. Bone Jesu.

Quærens, me, sedisti lassus,

Redemisti crucem passus,

Tantus labor non sit cassus.

Multi versus Psalmi quinquagesimi,

H 6

apti

apti erunt ad dolorem eliciendum,
Misereri mei Deus, &c.

Aliter,

O bone Jesu, ô Deus cordis mei
propter te ipsum qui infinitè bonus
es, amo te super omnia; cur igitur
re toties, tamque graviter offendi
disrumpere anima mea ingenti dolo-
re. Pœnitentia Deus meus, & dere-
stor peccata hæc mea, statuoque me
emendare, & satisfacere; idque pa-
rè ex amore quo feror in te super o-
mnia. Parce mihi Domine, & serva
in posterum per merita tua, & inex-
haustam bonitatem tuam ô Deus
meus & omnia. Amen.

Breviùs per modum recollectionis.

O Deus meus, doleo ex animo de
omnibus peccatis meis; idque maxi-
mè, quia Divinæ tuæ displicent Ma-
jestati.

Aliter,

Deus meus ob amorem tui, boni-
tatis-

tatisque tuæ infinitæ quam amo super omnia, & quia peccatum sum-
moperè tibi displicet, pœnitet me
ex toto corde peccatorum meo-
rum omnium, eorundemque à te
veniam supplex precor cum propo-
sito confessionis & emendationis.

Actus Fidei, Spei, & Charitatis.

Summe Deus, credo & spero in te,
amoque te super omnia, & propter
te, quantum possum; sed & me pa-
riter pœnitet quod te summum bo-
num ostenderim: denique peto à te
veniam cum proposito confessionis
ac emendationis.

Aliter.

Domine Jesu Christe, credo quod
Deus meus & Redemptor meus es.
Credo quod pro salute mea de Vir-
gine nasci, & in cruce mori dignatus
es. Credo quidquid per Sanctam Ca-
tholicam Ecclesiam mihi credendū
proponis, & in hac fide protestor
me vivere velle & mori, Domine

H 6

JESU,

Jesu, doleo quod summam bonitatem tuam offenderim, & doleo quod non magis doleam de tot offensis contra te Creatorem & Redemptorem meum ingratissimè perpetratis, peto humiliter peccata omnia mihi condonari per sanguinem tuum; firmiter ab eis abstinere, & vitam emendare propono, si vixero. Atque si quid oblitus sim, vel non agnoscam quod tuam Majestatem offendi, de eo illuminari cupio & pœnitere, interim de omnibus veniam peto.

Omnes qui me unquam offenderunt, libenter & ex animo propter te mi Deus, offensas omnes dimitto, & si quem offendi ego, precor etiam mihi veniam dari.

Si quid alienorum est bonorum apud me, quantum teneor & facultates meae se extendunt, volo satisfacere omnibus.

Spero in tua divina misericordia, & in sanguine cum tanta charitate pro me fuso, quod me pœnet indignum salvum facies, & adimplebis me la-

titia

nitia cum vultu tuo, quod ut facias;
per sanctam mortem tuam te pre-
cor.

Corroboram me Domine Jesu con-
tra omnes Satanæ insultus, & scuto
misericordiæ proteges me, quoniam
in bonitatis tuæ præsidio tota est re-
posita spes & fiducia mea. Nihil qui-
dem meritorum quod allegem apud
te, malorum heu! nimis multum vi-
deo, sed per tuam misericordiam
confido me salvandum. Ita in pace
in idipsum dormiam & requiescam,
quoniam tu Domine singulariter in
spe constituisti me: tibi laus & gloria
in sæcula. Amen.

§. II.

Affectus Resignationis.

IN manibus tuis. Domine Jesu, *forti-
tes meae*: Valetudo, inquam, in-
firmitas, mors & vita. Da mihi facere
voluntatem tuam, quia Deus
meus es tu: *Me ne vis moriar & lu-*
beris

bens moriar, a *quoniam sic placitum fuit ante te*. Moriar autem, non quando volam ego, sed quando tu; non ubi volam ego, sed ubi tu; non sicut ego volam, sed sicut tu. Visne bene Jesu, ut hoc anno moriar? hoc mense? hac die? hac hora? hoc momento? ita fiat si quidem sic placitum sit ante te: an lenta morte, an inopina, maturane an acerba, perinde est; dummodo sic placitum sit ante te: qualis, qualis tandem futura est, dummodo in Domino, id est, in gratia tua obeatur, omnibus illam antepono; neque eam, si detur optio, cum alia sive longiore, sive suaviore commutavero; idque, *quoniam sic placitum fuit ante te*. Judicia & consilia tua sum per me, non tantum vereor, sed & veneror, plurimum, in iisque haud repugnanter acquiesco. Quidni mortis legibus ultro me accommodem, quibus jam inde à primo conceptionis suae momento Servator meus, mei gratia se accommodavit? quidni illius amore moriar qui me

Matth. II,

amore dignatus est mori? Pudeat nos
mortem timere, cum Dominus no-
ster propter nos, mori voluerit, in-
quit Laurentius Justinianus. Multis
nominibus reus sum ego. læsæ Divi-
næ majestatis: culpam agnosco, nec
pœnam deprecor, paratus illam
morte luere coram Angelis & ho-
minibus; ut quem vitæ licentia of-
fendit, mortis obedientia placare
possit. Téque ideò, Pater miseri-
cordiarum, quam possum enixè ro-
go, ut benedicas coronæ vitæ, anno-
rumque meorum, ut tandem mori
me contingat, sicut ab æterno placi-
tum fuit ante re.

*Oratio moribundi ad Patrem æternum, ut
Christi in Cruce morientis contem-
platione sibi ignoscat, mortem-
que felicem indul-
geat.*

Fla Sancte Pater, sim, obsecro, de
numero eorum a pro quibus di-
lectus
¶ 12
¶ Ioan. 17.

lectus Filius tuus se ipse sanctificavit,
 per sanctitatem ejus sanctifica me in
 hac hora; perque verba illa quibus in
 Cruce tibi supplex factus est: *a Pater*
dimitte illis : dimitte mihi peccata
 omnia, quibus toro vitæ decursu
 Majestatem tuam ad iracundiam
 provocavi. Ardentissima illa sitis
 divini tui honoris, atque adeò salu-
 tis animæ meæ, quam expresit, cum
 diceret, *sitio*, excuset reporem, frigus
 ac gelu pectoris mei, novumque ex-
 citet amoris incendium, quo totus
 inardescam. Per has verò voces qui-
 bus moriens spiritum suum in ma-
 nus tuas commendavit, animulam
 meam in egressu suo è corpore, ha-
 be, obsecro commendatam : *A resis-*
stentibus dextera tua, custodi illam ut pro-
pillam oculi tui, *Et sub umbra alarum*
tuarum protege illam à facie impiorum.
 Dixit ille, *Consummatum est*, quando
 nempe vidit se, quæ ei mandaveras
 examussum adimplevisse omnia: uti
 nam ita mandatis tuis omnibus ob-

secutus sum, ut ad hoc exemplar,
cum Paulo dicere liceat; *a Tempus re-*
solutionis mea instat; bonum certamen cer-
tavi, cursum consummavi, fidem serva-
vi: verum enim verò servus erat il-
le bonus & fidelis, ego servus ne-
quam & otiosus, qui nonnulla qui-
dem subinde, occæpi non omnino
malè, sed ad consummationem non
perduxi: suppleat obsecro, perfe-
ctio Domini imperfectum servi sui:
quia apud Dominum misericordia, & co-
piosa apud eum redemptio. Quidquid
labis sordiumque animæ adhuc ad-
hærescit, eluataqua illa quam è per-
fosso Servatoris nostri latere de-
promptit crudelis lancea, crudelis
autem? immo verò vel hoc nomine
veneranda, quod abiturienti animæ
meæ tam suave hospitium in petra
excavaverit. O Deus, absconde me in
hoc tabernaculo, in die malorum protege
me in abscondito tabernaculi huius. Pater
aterne Christus Iesus, qui tibi in diebus
carnis sue preces & supplicationes cum

I 3

clamore

a 1. Tim. 4.

clamore valido, lachrymisque obtulit, ut
eum saluum faceres à morte, pro sua re-
verentia exauditus est; & attamen nihi-
lominus mortuus est: quomodo
mortuus si rogans ne moreretur pro
sua reverentia exauditus? nimirum
non pro se, qui morti nihil deberet,
sed pro me mortis filio deprecatus
est, ne morerer morte secunda, quæ
est pessima. Ita Pater quoniam sic pla-
citum est ante te, cum esset ille Filius Dei,
didicit ex iis quæ Passus est obedientiam, &
consummatus factus est omnibus obsequen-
tibus sibi causa salutis æternæ; ne qua-
so, ne patiaris uni mihi fontem illum
salutis æternæ clausum esse, hauriam
& ego salutare aquas in gaudio, de
fontibus Salvatoris. Ah! bone Jesu
(ad te enim mea convertetur & in te
desinet oratio) pone, quæso mortem
& passionem tuam, inter iudicium
tuum & animam meam, quæ, quod
pro se de hinc ad æquisimam justi-
tiæ tuæ stateram afferat, habe nihil,
nisi jus illud quod in pretiosi sangui-
nis mortisque tuæ pretium, sibi vin-
dicant

a Heb. 5.

dicant peccatores, *quorum primus ego sum. Sanguis tuus super me, & super animam meam, in salutem dico, & non in damnationem: clamet pro me, & non contra me sanguis ille, cujus pretio emptus est ager figuli in sepulturam peregrinorum. a Advena enim ego sum, & peregrinus, sicut omnes Patres mei: ne igitur tam optatâ, tam opportunâ priver hæreditate. Da obsecro, ut ex ista domo pulveris egressa anima, in sacratissimo cordis tui agro, lanceæ crudelis proscisso vomere, desideratissima illa peregrinantium in Jerusalem sepultura, in pace, inquam a in idipsum, dormiat & requiescat. Amen.*

Iterum admoneo, Amice Lector, quæ hîc & alibi, moribundis, sive documēta sive affectus suggerimus, diu ante mortis periculum & sæpè, legi debere: tunc enim maximè proderunt moribundis, si diligenter lecta & expensa fuerint à fanis.

S. III.

*De cereo accenso & Christi crucifixi im-
gine: quorum ille, moribundo tradi
solet in manum: hac osten-
di.*

Cum æger ad extrema properat,
cereus accensus datur ei in ma-
nus, quasi vitæ lampada alteri jam
jam tradituro; & ut eo ritu, testetur
se esse e numero eorum qui Christi
Domini voci obedire volunt, dicen-
tis: *a Sint lumbi vestri præcincti, & lu-
cerna ardentes in manibus vestris, & vo-
similes hominibus expectantibus Dominum
suum quando revertatur à nuptiis: ut
cum venerit & pulsaverit, confestim ape-
riant ei. Beati servi illi, quos cum venerit
Dominus, invenerit vigilantes.*

Dicat Amicus fidelis moribun-
do; *Ecce sponsus venit, exeundum est
obviam, sed ante, ardentem hunc ce-
reum accipe, quo significes; ei te, in*
cla-

a Luc. 12.

claritate & lumine fidei (quæ per hujus cerei flammam designatur) velle vivere & mori.

Imitandus hic Sacerdos quidam sanctitatis laude eximius, Consalvus Mederius (cujus in suo prodromo meminit Drexelius) qui paulò ante excessum, accitis sociis, sacrum cereum accendi jubet, & recitato symbolo Apostolorum, in hac, inquit, fide institutus sum, in hac, vixi, in hac morior; testorque, si, quid fortè in extremo agone contrarium excidat mihi jam nunc in dictum & irritum velle, Deinde, porrecto brachio, cereoque manu, apprehenso: ut lumen hoc, inquit, oculos illuminat corporis, sic credo Dominum Jesum illuminare omnem hominem venientem in hunc mundum; quia ipse lumen verum & æternum est. Imitetur, inquam, Consalvum moribundus, addatque cum Propheta: *Illumina Domine oculos meos, lumen vera fidei ne unquam obdormiam in morte, nec ubi à recto fi-*

dei tramite deviem, nequando dicat i-
 nimicus meus prevalui adversus eum, Sed
 potius, fidei scuto validissimo, om-
 nia nequissimi tela ignea excipiam,
 & in caput ejus illæsus retorqueam,
 dicens: a *Vade Satana: abrenuntio tibi*
Satana, & adhæreo tibi Christe Iesu, Deo
meo, Credo quidquid dixit Dei filius verbo
veritatis nihil verius. Credo Domine
Iesu, credo, adjuva incredulitatem
meam.

Non est expectanda hora ultima
 ut hoc ab ægro præstetur: poterit
 enim ab eo sapius & a sanis interdum
 utiliter cæremonia illa usurpari: ne-
 scis enim, quisquis es, an non hac
 ipsa luce, lux tua tibi subtrahatur &
 extinguatur. Vide ne olei egens,
 cum fatuis virginibus cœlo exclu-
 daris: concubia nocte venientem
 sponsum pervigil expecta, lumbos
 præcinge, bonorum operum lucen-
 tem facem intraturo præluce; quid-
 quid morbi, laborum, dolorumque
 super est patienter sustine, ad aulæ
 nuptia-

Mat. 4.

nuptialis limen perdius & pernox accensa lampade, constanter excubas, ut ingredientem sponsum subsequaris. a Beati enim, qui ad canam nuptiarum agni vocati sunt, beatiore, b quos cum venerit, Dominus, invenerit vigilantes.

a Apoc. 19. b Luc. 12.

§. IV.

De Christi in Cruce fixi imagine, moribundis ostendenda.

Momenti plurimum ad exprimendos ab agro fidei, spei caritatis, aliarumque virtutum actus, in salutiferæ crucis exhibitione futurum esse existimo, si nempe Amicus fidelis, Christi in ea pendentis membra, singillatim, quasi locos Rhetoricos excutiat, quique lateant in singulis pietatis sensus, quasi divini mellis latices, composita ad pietatem oratione, eliciat, ita olim, Hebræi augebant mel de petra, oleum

a Dent. 32.

I 6

ds

de saxo durissimo. a *Petra* autem erat
Christus.

Intuere, carissimè frater. En tibi
completam de Servatore tuo Pro-
phetiam: *b* Vadam nudus & spolia-
tus.

c Bone Jesu, qui non tantum ho-
mines, sed & lilia agri sic vestis,
quomodo sic nudaris, quasi si nude-
tur unus de scurris. Ecce quàm glo-
riosus hodie Rex Israël. Ita nempe
nudatus es, ut nuditate tua, vestium
nostrarum luxum castigares: imò,
ut tecum nudi in crucem ascenda-
mus, id est procul ab omnibus terre-
nis affectibus: quid enim sunt terre-
na omnia nisi quædam corporis in-
dumenta? Greg. qui contra diabolum
ad certamen properat, vestimenta
abiciat ne succumbat, id est, extre-
mum hoc cum diabolo certamen i-
niturus, omni se rerum terrenarum
affectu exuat, dicatque cum D. Pau-
lo: *Mihi absit gloriari, nisi in cruce Domi-*

a 1. Cor. 10. b Mich. I. c. *Apostrophe ad*
Christum nudum.

ni nostri Iesu Christi: per quem mihi mundus crucifixus est, & ego mundo. Ad Galatas 6.

a Bone Iesu, nonne tu ille es qui appendis tribus digitis molem terræ, & libras in pondere montes, & colles in statera? quomodo tribus clavis appensus es & libratus, in ponderosa hac crucis statera? voluisti scilicet, ut quos invitas ad crucem post te ferendam, in ea tecum fidei, spei & caritatis actibus, quasi tribus clavis, affigantur, constanterque perseverent. Aut certè voluisti ut fideles tui (quod Petrus in monte b Thabor præcoci studio ambiebat) in monte Calvaria, tria fingant tabernacula: memoriæ unum, quæ jugiter de Passionis tuæ doloribus recordetur. Intelligentiæ alterum, ubi de iis continenter meditetur: Voluntati tertium, ubi actionum, desideriorumque suorum quasi pullos reponat, ut parentis sui, pii Pelicani sanguine saginentur.

I 7

Intuere

a *Apostrophe ad Christum clavis confixum.*

b *Luc. 9.*

Intuere charissime fater; nōne ille est Deus tuus, qui fecit & creavit te? Deus ille magnus sub quo curvantur qui portant orbem? quomodo igitur sic incurvatur? a quoniam iniquitates tue, inquit, supergressæ sunt super caput meum, & sicut onus grave, gravata sunt super me.

b Nōne doles ex animo, te Domino Deo tuo causam fuisse tanti doloris? Dic ergo cum Prodigio, c Pater peccavi in celum & coram te, iam non sum dignus vocari filius tuus. Dic cum Publicano: d Deus propitius esto mihi peccatori, Domine e Iesu propitiare peccato meo, multum est enim. Ah! cur te offendi! o qui te numquam offendis-
set!

f Quis dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lacrymarum, ut peccatorum meorum gravitatem deplem, ingratitudeque nævos ac maculas omnes emaculem? o peccatum! o Dei

a Ps. 37. b Affectus doloris. c Luc. 15.
d Luc. 18. e Ps. 24. f Hier. 9.

Dei mei labor & dolor! ô peccatum,
ô animæ meæ perniciēs & exitium!
ut ego te detestor! ut ego te abomi-
nor! absit ut ullum dehinc, etiam si
mille annis vixerim, mihi tecum sit
commercium. Moriar bone Jesu, &
millies ante moriar, quam te rursus
offendam. Suscipe me Jesu cruci-
fixe, inter amorosa illa brachia, quæ
pro me in cruce extensa video, &
amplector. Suscipe me inter deside-
rabiles amplexus tuos, & trahe ad te
animam meam. Suscipe me bone Je-
su, in misericordia tua, & non cōfun-
das me ab expectatione mea, suscipe
in pace spiritum meum.

a Carissime frater, aspice Deum
tuum, en caput ad te inclinat, nempe
ut tibi figat amoris osculum, tibi que
hæc in cordis aurem instillet: Phi-
lippe, Jacobe, &c. amore amoris tui
mori: ne ergo mori recuses amore
amoris mei. Dic tu illi: Da bone Je-
su, ut nunc saltem, amore amoris tui
moriar, qui amore amoris mei, dig-
natus es mori.

For-

a *Cur caput inclinatum.*

Fortasse etiam, idè te versus caput inclinat: ut tibi dicat quod bono Latroni: a *Hodie mecum eris in paradiso*. Dic ergo illi:

Domine, memento mei quia venisti jam in regnum tuum. Et quia jam es in regno tuo, me in hoc exilio gementem respice, & hinc abeuntem, in regnum tuum admitte. Hoc ego te rogo, bone Iesu, per sacratissimum hoc caput pungentibus spinis obfitum per crucem pretioso rubentem sanguine, per aperti lateris hiantia vulnera; denique per acerbam mortem tuam.

b Vidēsne extensa, affixaque cruci brachia.

1. Moysen alterum puta, qui, dum pugnas cum hostibus tuis, oratione sua victoriam tibi conciliabit. Dicamus ergo:

Eja dulcissime Redemptor, Domine Iesu, per illas lacrymabiles voces, quas in cruce moriturus edidi-

It:

a *Luc. 23.* b *Cur extensa brachia.*

sti: a Deus, Deus meus quare me dereliquisti? ne quæso derelinquas me in hora mortis meæ.

2. Non contentus pacis osculum præbuisse, vult insuper tibi præbere amplexum: Amplectere & tu, illū; & dic cum sponsa: Inveni quem diligit anima mea, tenui eum nec dimittam, donec benedixerit mihi, & introducat me in domum suam.

3. Ideò sursum elevar brachia, ut æterno Patri offerat redemptionis tuæ pretium. Quàm pretiosa es anima mea, quam tanto pretio emit Deus tuus? quid non cum sanguine & per sanguinem unigeniti filii tui donabis nobis, ô Pater? *b Vox sanguinis fratris nostri clamat ad te de terra. Audi Pater vocem sanguinis filii tui.*

4. Ut omnes clarè videant nihil esse in eo quod amoris charactere non insigniatur.

Cernitur in toto corpore sculptus amor? Ecce in manibus & in pedib⁹, & in toto corpore t⁹o descripsisti me bone Jesu, lege scripturā tuam & salva me.
a Ps. 21. b Gen. 4. Ah!

Ah! quomodo amavit nos Dominus Iesus? ideo amo te mi Jesu, ex toto corde meo, & ex tota anima mea. Ah! cur non te semper amavi bonitas infinita! serò te amavi bone Jesu, serò te amavi.

5. Ute te, in amorosa illa brachia fidenter conicias. Ne metue, non se subtrahet ut cadas. dic ergo illi cum B. Nicoleta: *Moriar, moriar modo, inter amantissimas Iesu ulnas moriar. Feliciter cadit, qui in manus Dei cadit.* Et cum B. Augustino: *Inter brachia Salvatoris mei, & vivere volo, & mori cupio.* Manualis cap. 23.

a Contemplare etiam pedes, quos ad te demittit, nempe, ut eos cum Magdalena contriti cordis lachrymis irriges, & ut ex iis discas quomodo tibi ex hoc mundo ad cælum grassandum sit.

Non est suavis è solo in cælū via. Oportuit Christum pati & ita intrare in gloriam suam, & tu, velles gratis intrare in gloriam alienam? dic ergo cū

Bona-

a *Ad pedes.*

Bonavent. *Nolo Domine, nolo vivere sine vulnere; quia te video vulneratum.*

a Quid sibi vult, tam luculentā plagā apertum latus? Non poterat intus contineri divini amoris flamma: rumpuntur crates pectoris, ut foras erumpat: præterea.

2. Voluit amor ostendere se causam omnium quæ Christus fecit & passus est.

3. Ut ex illa septuplum quàm consuevit succensa amoris fornace, ardentibus sagittis continenter transfigaris.

Denique, ut in nidulo illo, si voles, placidissimè obdormias. Audi Bernardum. *Aperta est nobis ultro urbs illa refugii, sinus matris expansus est, parata sunt foramina petra, patent viscera misericordia Dei nostri: hoc refugium qui declinat, nihil mirum se effugere non mereatur. Ingredere in petram, ait Propheta & abscondere in fossa humo à facie timoris Domini. Isaia 2.*

a Cur apertum latus.

Quis

Quis mihi hoc tribuat, ut, non inferno, sed in latere tuo abscondas me Domine donec transeat furor tuus?

Hos, vel similes affectus conabitur excitare moribundis Amicus fidelis, vel prolata Christi de cruce pendens imagine, vel alia data acceptave occasione.

CAPUT V.

Quomodo se gerat Amicus fidelis, cum ager agit animam?

Quando ager vi morbi, eò redactus erit animam agere videatur; si quid illi Amicus fidelis suggerendum judicaverit, faciat id paucis, tractim, articulatè, & interrumpatè, quo iis perpendendis otium aliquod ægro permittatur.

Reperire est interdum, aliquos, qui miseros agonizantes longis ac molestis sermonibus alegant, ac desolent potius, quàm sublevent ac conso-

consolentur, concionatores crēde-
res ita Rhetoricos lotos omnes per-
currunt sacra Scripturæ ac Patrum
testimoniis, verborumque flosculis
exornant: nã; ea intempestiva &
concionandi ratio. Crediderim
moribundos multos esse, quibus
permolestè accidunt ejusmodi con-
solationes, quique si possent, cum
Jobo dicerent: a *Consolatores, onerosi
vos estis.* Novi ego, sed puer virum
apprimè doctum, qui cum luctare-
tur jam cum morte, visitatus est
nescio à quo, qui ejusmodi concio-
natoris partes obibat, sed vultu pri-
mò contractiore ab ægro, ut de-
fisteret, quasi admonitus est. Cum
verò declamandi finem non faceret,
victa scilicet moribundi patientia
est; quare collectis, quoad potuit af-
fecti, corpusculi viribus, diuturnum
silentium abrumpens: Obtundis, in-
quit, obtundis. Et ad circumstan-
tes conversus: Apagete amabò, im-
portunum hunc Concionatorem.

Cla-

Job. 16.

Clamosas illas; operosasque, sive exhortationes sive declamationes, hoc dilemmate cōcludo supervacaneas esse. Vel intelligit moribūdos, quæ dicis, vel nō intelligit, si intelligit, nil opus tanto clamore: si nō intelligit, multo minūs, imō si intelligit, sinatur auscultare vocē Domini Dei sui hora illa, diviniore susurro animas ad se invitātis. Quōd si verearene divino semini inimicus homo, cacadaemon, inquam, superseminet zizania, accede & tu, per me licet, evelle, si potēs, sed cum ea moderatione, ut non officiatur & tritico.

Breves aliquas oratiunculas sive sententiolas ē sacra Scriptura, vel ex Sanctis Patribus ad manum habe, quas subinde, moribundo, in aurem instilles: sed modo superius indicato, id est piē, tractim, articulatē & interruptē, sive per intervalla, ut ne defatigetur æger, eique rumiandi orium concedatur.

Luber ē Rituali Romano, oratio-

nes moribundo suggerendas mutua-
ri, ut discant, quam longè aberrent
à scopo, qui mortuis interdum, aut
certè jam mox morituris tam ope-
rosè concionantur. Cùm tempus,
inquit, expirandi institerit, ipse mo-
riens, si potest, dicat, vel si non po-
test, assistens, sive Sacerdos pro eo
clara voce pronuntiet: *Jesu Jesu Jesu.*
Quod, & quæ sequuntur, ad illius
aures, si videbitur, etiam repetat.

In manus tuas Domine commen-
do spiritum meum.

Domine Jesu Christe, suscipe spi-
ritum meum.

Sancta Maria, ora pro me.

Maria Mater gratiæ, mater mi-
sericordiæ, tu nos ab hoste protege,
& hora mortis suscipe. *Ita Rit. Rom.*
p. 140.

His ego nonnullas parte secunda
annectam.

Unum addo quod prius dici o-
portuit, moneat ægrum Amicus fi-
delis, ut quando vox illum desti-
tuerit signo aliquo, verbi gratia ca-
pitis

piris nutu, vel manus compressione,
sibi indicet an iterum desideret sa-
cramentaliter absolvi.

CAPUT VI.

§. I.

*Quanam mortuo præstanda sint ab Ami-
co fideli.*

POSTquam moribundus expirave-
rit, orationesque funebres reci-
tatae fuerint, Amicus fidelis defun-
cti animam parentibus, circumstan-
tibusque sedulo commendabit; di-
cet autem nullo modo defunctum
efficacius ab eis juvari posse, quam
si purgata statim per confessionem
conscientia ad communionem reli-
giosè accedant, eique communio-
nis suae fructum aliquem, per mo-
dum suffragii impertiant. Et ne ni-
hil è domo luctus assistentes domum
suam reportent; intelligant ex Ami-
co fideli quàm consultum sit per re-

Etiam

Etiam vitæ innocentis viam ad bonam ac felicem mortem ambulare, vitæ verò innocentiam acquiri conservarique per Sacramentorum poenitentiae & Eucharistiae frequentationem.

2. Quàm juvet ad solatium animæque tranquillitatem in morte obtinendam, de totius vitæ noxis generaliter aliquando confessum esse, eaque tempestivè nomina delivisse, quibus, sive ad famæ, sive ad bonorum restitutionem obligamur.

3. Bene expendat Amicus fidelis, coram assistentibus, quàm pretiosum sit tempus quod ad salutem nostram operandam Divinum nobis Numen concedit. Dicat nos versari in hoc sæculo sicut mercatores in nundinis, quarum tempus cum præterierit, negotiari frustra desideres.

Fronte capitata 3. post est occasus calva.

4. Dicat vitam hanc esse quasi
K auri-

aurifodinam thesaurumque passim
expositum unde sibi omnes, exiguo
admodum labor, eruere possint di-
vitiis aeternum duraturas. Quid
ergo juxta Apostoli monitum, ejus-
modi bonis comparandis insuda-
mus? a Bonum, inquit, facientes non
deficiamus tempore enim suo metemus non
deficientes.

5 Scitari poterit, satisne videan-
tur quanta sit voluptatum, divitiarum
honorum, rerumque omnium ter-
renarum vanitas, quæ tam miserum
ac infelicem sortiuntur exitum.
Quid tandem hinc ex iis asporta-
mus? linteolum unum, infami luti-
ac sanie, jam jam fædandum, &
vermibus corrodendum. b Subter-
sternetur tinea, inquit Propheta, c
operimentum tuum erunt vermes.

6. E contrario virtutum bono-
rumque operum fructus erunt su-
avisissimi, neque modò in hac, sed
in futura illa ac beata vita pe-
rennabunt, juxta illud Joannis
b. 4.

a Gal. 5. b Isa. 14.

*a Audivi vocem de cælo dicentem mihi,
scribe, beati mortui qui in Domino moriuntur: amodo jam dicit spiritus ut requiescant à laboribus suis: opera enim illorum sequuntur illos, ad gloriam, nempe, perpetuamque felicitatem.*

7. Cùm mors sit tam certa, hora verò tam incerta, petat à circumstantibus, quomodo audeamus nobis longam vitam polliceri, & ea spe decepti, vitæ melioris curam studiumque deponere! bene profectò, ut omnia, Divus Hieronymus: Indignus est nomine Christiani, qui in eo statu vult vivere, in quo noleret mori. Proinde, se quisque examinet, videatque diligenter, ecquid sit in interiori animæ domo, quod abesse vellet, si mors ipsa jam pro re foribus staret: Erit Epilogi instar, verum istud ac salutare Philosophorum pronunciatum.

§ II.

*Sepè de morte ante mortem me-
ditandum.*

Videtur optimo Dei naturæque consilio factum esse, ut homo, quotidie, velit nolit, quodammodo cogatur mortis suæ meminisse, cujus imaginem ante se continenter expressam habet. Dicamabo, mi homo, quid est somnus, cui quotidie libenter juxta ac liberaliter indulges? nōne imago mortis? cave ne ges, ne tibi stulti nomen accersas: quid lectus, ubi, quasi in tumulo absconderis? nōne imago tui sepulchri? quid stragula, quibus, cadaveris instar, obvolveris? nōne prænuncia sunt linteoli tui feralis?

a *Accedat ergo homo & cor altum,*
& quod ruditer natura præfigurat,
altiori mentis indagine perscrute-
tur. b *Sedebit solitarius,* inquit Pro:
a Ps. 61 b Thren 3. pher

pheta & *elevabit super se*. Non aberit pretium operæ: nam si fabricando fabri fimus, hoc, ut spero meditando sæpè de morte consequemur, ut, ut cum seriò obeunda advenerit, peritè magis ac salutariter obeatur. *Semper morere*, inquebat ille, *ut mortuus semper vivas*. Faciebat id D. Paulus, unde ad Corinthios: a *Quotidie morior*.

Et nos, quibus incumbit semel duntaxat reapse mori, moriamur sæpius, imaginatione, id est mortem nobis quasi præsentem constituamus; & quomodo excipienda obeundaque sit, sedula mentis cogitatione pertractemus. Indignabatur olim Hieronymus, undique magistros accersiri, à quibus, omnes ferè artes addiscerentur, doctrinam verò Christianam, ita passim ab omnibus negligi. ut de magistris consulendis ne cogitaretur quidem. Idem queri possit de neglectu Artis bene moriendi, & *hinc ille lacryma*; idèò scilicet, tam invisà mors, a 1. Cor. 15. K 3 tam

ramque terribilis existimatur; haud dubiè futura gratior, aut saltem minus terribilis, si frequenti meditatione magis familiarem illam nobis faceremus.

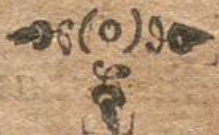
Haud difficulter artem illam exercemus, cujus experimentis crebrioribus habitum jam nobis comparavimus.

Concedunt in campum qui ad brævium adspirant, ibique equos suos sursum, deorsum, dextrorsum, sinistrorsum, quaquaversum, denique inflectunt, ac gyros mille conficiunt, ut, ubi in equestri palæstradiu multumque proluserint, auratam tandem gemmam (quod est equestris decursionis præmium) facilius assequantur.

Ita solent & qui artis cujusvis specimen aliquod singulare edere statuunt, non ante id faciunt, quam multis experimentis in tyrocinio, industriam suam magistro artis probaverint. Et nos, priusquam artis bene moriendi solenne documentum,

tum, & quasi professionem edamus (*periculosa plenum opus alea*) in præcedentibus experimentis, toto vitæ nostræ tyrocinio utiliter admodum exercemur; ita enim fiet ut bene morientium jus, ac prærogativam nanciscamur, inque eorum collegium ac ordinem, in cælum, inquam, Deo Agonotheta adlegamur.

Quid porro restat, nisi ut mortuo sepulchroque Epitaphium componatur.

S. III.

E P I T A P H I U M
H O M I N I S C H R I S T I A N I,
S I S T E V I A T O R;

Et ad me, Sodes, Descende

In hanc Domum Figuli:

Et scies, si nescis,

Q U I D S I S, Q U I D F U T U R U S,

Nam & ego, quod es,

F U I,

Et quod sum

T U E R I S.

Ego putredinis filius, & fra-
ter Vermium.

N O M E N ne quare,

Evanuit cum vita.

Q U I D I L L A?

Heu!

Heu ! Vita continenter currit ad
Mortem, etiam invita.

*Ad Mortem, autem?
imò verò*

AD ÆTERNITATEM.

Ah ! quàm vellem plus

VIRTUTI,

Minùs permissem me

VANITATI.

Nunc istud mihi non nisi optare,
Tibi, etiam præstare licet.

FELICISSIMÆ ÆTERNITATIS
*Portum ingredi potes plenis velis,
Si ita velis.*

Ut non impingas in scopulum
RESPICE scopum;

Morere, inquam, & sæpe morere:

*Hoc Vita tua erit probatior quò in
illa mors ista crebrion.*

EXTREMUM

QUOD TE ALLOQUOR, HOC EST:

Si sæpè attenderis umbram

OCCIDENTIS TUI,

Pertinges ad Veram Lucem

ORIENTIS ÆTERNI

S E D

Væ illis quibus factæ sunt um-
bræ longiores Ves-
peri;

a Inquit Propheta.

ILLUD VÆ, TU CAVE.

MODUM QUÆRIS

*Cogita dies antiquos & annos
b æternos in mens. habes*

ABI

aH ey. 6. bPs. 27.

ABI MODO,

Et quod ego tibi æternum ut
gaudeas ; Tu mihi recipro-
ca prece serio ad-
precare.

Finis prima Partis.

AMICI

AMICI FIDELIS
USQUE AD MORTEM
PARS SECUNDA,

S I V E

ORATIONES ET PRECES
Pro ægris & moribundis
usurpandæ.

§. I.

*Pro recuperanda sanitate recitari po-
terunt sequentia.*

Vers. **A**djutorium nostrum in no-
mine Domini

Resp. Qui fecit cælum & terram
Domine exaudi orationem
meam.

Et clamor meus ad te veniat,
Dominus vobiscum.
Et cum spiritu tuo,

ORATIO

O R E M U S.

Virtutum cælestium Deus, qui
ab humanis corporibus omnem
languorem & omnem infirmitatem
præcepti tui potestate depellis, ad-
esto propitius famulo tuo, (*famulus
tua*) ut fugatis infirmitatibus, &
viribus receptis, nomen sanctum
tuum, instaurata protinus sanitate
benedicat. Per eundem Domi-
num nostrum Jesum Christum fi-
lium tuum, qui tecum vivit & reg-
nat.

Jesus Mariæ filius, mundi salus
& Dominus, meritis & interces-
sione Virginis Mariæ Aposto-
lorum Petri & Pauli & omnium
Sanctorum sit tibi clemens & pro-
pitius. Amen.

Vers. Sana me Domine, & sana-
bor.

Resp. Salvum me fac, & salvus
ero.

Dominus vobiscum.

Et cum spiritu tuo.

L

Sequent

Sequentia Sancti Evangelii secundum Marcum.

Gloria tibi Domine.

IN illo tempore, recumbentibus undecim Discipulis, apparuit illis Jesus & exprobravit incredulitatem eorum & duritiam cordis, quia his qui viderant eum resurrexisse, non crediderunt. Et dixit eis: Euntes in mundum universum prædicate Evangelium omni creaturæ. Qui crediderit & baptizatus fuerit, salvus erit: qui vero non crediderit, condemnabitur. Signa autem eos qui crediderint hæc sequentur: In nomine meo demonia ejicient: linguis loquentur novis: Serpentes tollent: & si mortiferum quid biberint, non eis nocerebit: super ægros manus imponent, & bene habebunt.

Kyrie eleyson.

Christe eleyson.

Kyrie eleyson.

Pater noster, &c.

Et ne nos inducas, &c.

Salvum fac servum tuum Domine,

Deus meus sperantem in te.

Mitte ei Domine auxilium de sancto,

Et de Sion tuere eum.

Nihil proficiat inimicus in eo,

Et filius iniquitatis non apponat nocere ei.

Estote ei Domine turris fortitudinis,

A facie inimici.

Domine exaudi orationem meam,

Et clamor meus ad te veniat.

Dominus vobiscum,

Et cum spiritu tuo.

OREMUS.

Domine Sancte, Pater omnipotens, æterne Deus, qui benedictionis tuæ gratiam ægris infundendo corporibus, facturam tuam multiplici pietate custodis; ad invocationem

L 2

catio-

cationem nominis tui benignus assiste, ut famulum tuum (*famulam tuam*) ab ægitudine liberatum (*liberatam*) & sanitati donatum (*donatam*) dexterâ tuâ erigas, virtute confirmes, potestate tuearis, atque Ecclesiæ tuæ Sanctæ cum omni desiderata prosperitate restituas. Per Dominum nostrum, &c.

§. II.

*Litania Beata Virginis
Lauretana.*

KYrie eleyson.
Christe eleyson.

Kyrie eleyson.

Christe audi nos.

Christe exaudi nos.

Pater de cœlis Deus, Misere nobis
Fili Redemptor mundi Deus, Mi-
serere nobis.

Spiritus Sancte Deus, Misere nobis.

Sancta Trinitas unus Deus, Misere nobis.

Sancta

Sancta Maria,
Sancta Dei genitrix,
Sancta Virgo Virginum,
Mater Christi,
Mater divinæ gratiæ;
Mater purissima,
Mater castissima,
Mater inviolata,
Mater intemerata,
Mater amabilis,
Mater admirabilis,
Mater Creatoris,
Mater Salvatoris,
Virgo prudentissima,
Virgo veneranda,
Virgo prædicanda,
Virgo potens,
Virgo clemens,
Virgo fidelis,
Speculum Justitiæ,
Sedes sapientiæ,
Causa nostræ lætitiæ,
Vas spirituale,
Vas honorabile,
Vas insignæ devotionis,
Rosa mystica,

Ora pro eo.

L 3

Turris

Turris Davidica,
Turris eburnea,
Domus aurea,
Fœderis arca,
Janua cœli,
Stella matutina,
Salus infirmorum,
Refugium peccatorum,
Consolatrix afflictorum,
Auxilium Christianorum,
Regina Angelorum,
Regina Patriarcharum,
Regina Prophetarum,
Regina Apostolorum,
Regina Martyrum,
Regina Confessorum,
Regina Virginum,
Regina Sanctorum omnium,
A cunctis periculis, Libera eum
Mediatrix nostra.
Per immaculatam Conceptionem
tuam, Libera eum Mediatrix
nostra
Per Sanctam Nativitatem tuam,
Libera eum Mediatrix no-
stra.

Per

Per venerabilem Præsentationem
tuam, Libera eum Mediatrix
nostra.

Per admirabilem annuntiationem
tuam, Libera eum Mediatrix nostra.

Per mundissimam Purificationem
tuam, Libera eum Mediatrix
nostra.

Per gloriosam Assumptionem
tuam, Libera eum Mediatrix
nostra.

Peccatores, Te rogamus audite nos.
Ut veram pœnitentiam nobis im-
petrare digneris, Te rogamus au-
dite nos.

Mater Dei, Te rogamus audi nos
Agnus Dei qui tollis peccata
mundi, Parce nobis Domine.

Agnus Dei qui tollis peccata mun-
di, Exaudite nos Domine.

Agnus Dei qui tollis peccata Mun-
di, Miserere nobis.

Vers. Ora pro nobis Sancta Dei ge-
nitrix.

Resp. Ut digni efficiamur promissio-
nibus Christi.

O R E M U S.

COncede hunc famulum tuum,
quæsumus Domine Deus, per-
petua mentis & corporis sanitate
gaudere, & gloriosæ B. Mariæ
semper Virginis intercessione, &
præsenti liberari tristitia, & æterna
perfrui lætitia.

DEus, cui proprium est misereri
semper & parcere; suscipe de-
precationem nostram, ut nos, &
hunc famulum tuum, quos delicto-
rum catena constringit, miseratione
tuæ pietatis clementer absolvat.

DEus infirmitatis humanæ sin-
gulare præsidium, auxilii tui
super infirmum famulum tuum o-
stende virtutem, ut ope misericor-
diæ tuæ adjutus, Ecclesiæ tuæ san-
ctæ incolumis repræsentari mereat-
ur.

Omni-

OMnipotens sempiternus Deus, salus æterna credentium, exaudi nos pro infirmo famulo tuo N. pro quo misericordie tuæ imploramus auxilium, ut reddita sibi sanitate, gratiarum tibi in Ecclesia tua referat actiones.

Respice, Domine famulum tuum in infirmitate sui corporis laborantem, & animam refove quam creasti, ut castigationibus emendatus, continuò sentiat tuam medicinam salvatum. Per Dominum nostrum, &c.

Benedicat te Deus Pater †, sancte te Deus Filius †, illuminet te Spiritus Sanctus †, Cor tuum custodiat, animam tuam salvet, & ad supernam vitam te perducatur Amen.

§. III.

*Litania ex Sacra Scriptura concinnata
in favorem eorum qui tendunt ad
mortem.*

KYrie eleyson. Christe eleyson!
KYrie eleyson.

Christe audi nos.

Christe exaudi nos

Pater de cœlis Deus.

Resp. Miserere ei.

Fili Redemptor mundi Deus.

Resp. Miserere ei.

Spiritus Sancte Deus. *Resp.* Mife-
rere ei.

Sancta Trinitas unus Deus. *Resp.*
Miserere ei.

Qui sanas contritos corde.

Qui vulneras & mederis.

Qui mortificas & vivificas.

Qui deducis ad inferos & re-
ducis.

Qui salvos facis sperantes in
te.

Qui Job ulcere pessimo percussum sanasti,

Qui Ezechiam ad te claman-
tem à morbo liberasti.

Qui dæmonium à Sara depu-
listi.

Qui Tobiam lumen cœli vi-
dere fecisti.

Qui Chananaeam pro filia de-
precantem exaudisti.

Qui Socrum Petri à febre li-
berasti.

Qui mulierem in spiritu infir-
mitatis annis octodecim in-
clinatam ad sanitatem per-
fectam erexisti.

Qui filium Principis jam mo-
ri incipientem à febre sal-
vast.

Qui puerum Centurionis ver-
bo sanasti.

Qui paralyticos curasti , &
leprosos mundasti.

Qui à spiritibus immundis
vexatos & obsessos libe-
rasti.

Miserere ei.

L E

Qui

Qui mulierem per tactum
fimbriae à sanguinis fluxu sa-
nasti.

Qui surdos audire fecisti.

Qui claudis gressum restituiſti.

Qui mortuorum ora aperuiſti.

Qui cœcos illuminaſti.

Qui omnes infirmos & ægro-
tos tangendo ſanaſti.

Qui omnes oneratos & labo-
rantes reficis.

Qui omnes languores nostros
portaſti,

Qui filium mortuum matri vi-
duæ vivum reſtituiſti.

Qui filiam Archiſynagogi ad
viram revocaſti.

Qui Lazarium quatrIduanum
à mortuis reſuſcitaviſti.

Qui ægrotos viſitaſti, & viſi-
tantibus præmia æterna pro-
miſiſti,

Qui per umbram Petri multos
ab infirmitatibus ſuis liberaſti.

Qui per ſudaria & ſemſanctia
Pauli multos infirmos cura-
ſti.

Qui

Miferere ei.

Qui per ossa Elifæi mortuum ad
vitam revocasti.

Propitius esto. Parce ei domine.

Ab ira tua.

Ab omni malo.

Ab omni peccato,

Ab omni morbo & languore

Ab omni impatientia, pusilla-
nimitate & desperatione.

A peste & omni contagione.

Ab insidiis diaboli.

A mala morte.

A damnatione perpetua.

Per tentationem tuam.

Per lacrymas & ærumnas
tuas.

Per labores & defatigationes
tuas.

Per tristitiam & tædium tuum.

per sacrosancta vulnera tua.

per pavorem & mœrorẽ tuum.

per sitim & famem tuam.

per agoniam, & sanguineum
sudorem tuum,

per pretiosum sanguinem tuũ.

per Crucem & passionem tuã.

Libera eum domine.

L Z

POE

Miserere ei.

Qui

Per mortem & sepulturam
tuam.

Per gloriosam Resurrectionem
tuam.

per admirabilem Ascensionem
tuam.

In die iudicii.

peccatores. Te rogamus audi nos.

Ut ei spatium veræ pœnitent-
tiæ concedas.

Ut compunctionem cordis, &
fontem lacrymarum ei do-
nes.

Ut eum visitare, & consolari
digneris.

Ut veram pœnitentiam cordi
illius infundere digneris.

Ut remissionem peccatorum
perfectam ei donare digne-
ris.

Ut pravas cogitationes ab eo
removeas.

Ut veram ac Christianam pa-
tientiam ei impertias.

Ut fidem, spem charitatem ei
adaugeas.

Libera eū Dñe.

Te rogamus audi nos.

Ut gratiam & consolationem
S. Spiritus ei infundas.

Ut in præfenti periculo ei suc-
currere digneris.

Ut eum in hora mortis contra
omnes insidias diaboli pro-
tegas.

Ut eum in tua gratia ad finem
usque perseverare, morique
facias.

Ut ejus extrema benedicere, &
sanctificare digneris.

Ut spiritum ejus in manus tuas
suscipere digneris.

Ut post obitum suum Paradisi
januas gaudenter introire
jubeas.

Ut nos exaudire digneris.

Agnus dei qui tollis peccata mun-
di, Parce ei domine.

Agnus dei qui tollis peccata mun-
di, Exaudi nos domine.

Agnus dei qui tollis peccata mun-
di, Misereere nobis.

Christe audi nos.

Christe exaudi nos.

Terogamus audi nos.

Kyrie

Libera eū Dñe.
nos.

Terogamus audi nos.

Ut

Kyrie eleyson. Christe eleyson.

Kyrie eleyson. Paternoster.

Vers. Et ne nos inducas in tentationem.

Resp. Sed libera nos à malo.

OREMUS.

Omnipotens & misericors Deus, qui humano generi & salutis remedia, & vitæ æternæ munera contulisti; respice propitius servum tuum infirmitate corporis laborantem, & animam refove, quam creasti: ut in hora exitus illius, absque peccati macula tibi creatori suo, per manus Sanctorum Angelorum representari mereatur. Per Dominum, &c.

Imploramus elementiam tuam omnipotens Deus, ut famulum tuum gratiâ tuâ confirmare digneris: ut in hora mortis ejus non prævaleat contra eum adversarius, sed cum Angelis tuis transitum habere mereatur ad vitam.

Do-

Domine Jesu, per illam amari-
tudinem quam sustinuiſti prop-
ter eum in Cruce; maximè quando
anima tua benedicta egreſſa eſt de
corpore tuo, miſere re animæ ejus in
egreſſu ipſius. Qui vivis, &c.

S. I.

En tibi etiam ordinem Commem-
dationis animæ, qui habetur in
Ritualì Romano; ut, ſi ego uti vo-
les, libris aliis non indigeas.

*Accenſâ candelâ, genibus flexis, Li-
tania breves devotè reci-
tande.*

Kyrie eleyſon. Chriſte eleyſon.

Kyrie eleyſon.

Sancta Maria, ora pro eo.

Omnes ſancti Angeli, & Archan-
geli, orate pro eo.

Sancte Abel, ora.

Omnis chorus juſtorum, ora.

Sancte

Sancte Abraham,	ora.
Sancte Joannes Baptista,	ora.
Omne sancti Patriarchæ & Prophe-	
ta,	orate.
Sancte petre,	ora.
Sancte paule,	ora.
Sancte andrea,	ora.
Sancte Joannes,	ora.
Omnes sancti Appstoli & Evangeli-	
stæ,	orate.
Omnes sancti Discipuli domini,	
orate,	
Omnes sancti Innocentes,	orate.
Sancte Stephane,	ora.
Sancte Laurenti,	ora.
Omnes sancti Martyres,	orate.
Sancte Silvester,	ora.
Sancte Augustine.	ora.
Omnes sancti Pontifices & Con-	
fessores,	orate.
Sancte Benedicte,	ora.
Sancte Francisce,	ora.
Omnes sancti Monachi & Eremi-	
ta,	orate pro eo.
Sancta Maria Magdalena,	ora.
Sancta Lucia.	ora.
	Om-

Omnes sanctæ Virgines & Viduæ,
orate pro eo.

Omnes Sancti & Sanctæ Dei, Inter-
cedite pro eo.

Propitius esto, Parce ei Domine.

Propitius esto, Libera eum Domi-
ne.

Ab ira tua, Libera.

A mala morte, Libera.

A periculo mortis, Libera.

A pœnis inferni, Libera.

Ab omni malo, Libera.

A potestate Diaboli, Libera.

Per nativitatem tuam, Libera.

Per Crucem & Passionem tuam, Li-
bera eum Domine.

Per mortem & sepulturam tuam,
Libera eum Domine.

Per gloriosam resurrectionem tuam,
Libera eum Domine.

Per admirabilem ascensionem
tuam, Libera eum Domine.

Per gratiam Spiritus Sancti paracle-
ti, Libera eum Domine,

In

In die Iudicii, Libera eum Domine.

Peccatores, Te rogamus audi nos.
Vt ei parcas, Te rogamus audi nos.

Kyrie eleyson. Christe eleyson.
Kyrie eleyson.

*Deinde cum in agone sui exitus anima
anxiatur, dicantur sequen-
tes Orationes.*

ORATIO.

Proficiscere anima Christiana de
hoc mundo, in nomine Dei Pa-
tris omnipotentis, qui te creavit: In
nomine Jesu Christi filii Dei vivi,
qui pro te passus est: In nomine
Spiritus Sancti, qui in te effusus
est: In nomine Angelorum & Ar-
changelorum: In nomine Thro-
norum, Principatum, & Potesta-
tum: In nomine Cherubim & Se-
raphim: In nomine Patriarcharum
&

& Prophetarum: In nomine san-
ctorum Apostolorum & Evangeli-
starum: in nomine sanctorum Mar-
tyrum & Confessorum: In nomine
sanctorum Monachorum, & Eremi-
tarum: In nomine Virginum, & om-
nium Sanctorum & Sanctarum Dei:
hodie sit in pace locus tuus, & ha-
bitatio tua sit in sancta Sion. Per
eundem Christum Dominum no-
strum. *Resp.* Amen.

O R A T I O.

DEus misericors, Deus clemens,
Deus qui secundum multitudi-
nem miserationum tuarum peccata
pœnitentium deles, & præterito-
rum criminum culpas venia re-
missionis evacuas: respice propitius
super hunc famulum tuum N. & re-
missionem sibi omnium peccatorum
suorum tota cordis confessione pos-
centem deprecatus exaudi. Renova
in eo piissime Pater, quidquid ter-
rena fragilitate corruptum, vel
quid-

quidquid diabolica fraude violatum est; & unitati corporis Ecclesiæ meæ brum redemptionis annecte. misere-
re Domine gemituum, misere-
re lacrymarum ejus, & non habentem fi-
duciam, nisi in misericordia tua, ad
tuæ Sacramentum reconciliationis
admitte. Per Christum Dominum
nostrum. *Resp. Amen.*

Commendo te omnipotenti Deo,
carissime frater, & ei, cujus
es creatura, committo; ut cum hu-
manitatis debitum morte interve-
niente persolveris, ad auctorem
tuum, qui te de limo terræ forma-
verat, revertaris. Egre-
dienti itaque
animæ tuæ de corpore splendidus
Angelorum cœrus occurrat: Judex
Apostolorum tibi senatus adveniat.
Candidatorum tibi Martyrum triu-
phator exercitus obviet: Liliata ru-
tilantium te Confessorum turma
circumdet: Jubilantium te Virgi-
num chorus excipiat: & beatæ quie-
ris in sinu Patriarcharum te com-
plexus astringat: mitis, arque festi-

us Christi Jesu tibi aspectus appareat, qui te inter assistentes sibi jugiter interesse decernat. Ignoret omne quod horret in tenebris, quod stridet in flammis, quod cruciat in tormentis. Cedat tibi teterrimus Satanas cum satellitibus suis: in adventu tuo te comitantibus Angelis contremiscat, atque in æternæ noctis chaos immanè diffugiat. Exurgat Deus & dissipentur inimici ejus, & fugiant, qui oderunt eum, à facie ejus. Sicut deficit fumus, deficient; sicut fluit cetera à facie ignis, sic pereant peccatores à facie Dei: & justi epulentur, & exultent in conspectu Dei. Confundantur igitur, & erubescant omnes tartaræ legiones, & ministri Satanæ iter tuum impedire non audeant. Liberet te à cruciatu Christus, qui pro te crucifixus est. Liberet te à morte Christus, qui pro te mori dignatus est. Constituat te Christus filius Dei vivi intra Paradisi sui semper amœna virentia, & inter oves suas te verus ille Pastor agnoscat. Il-

le ab omnibus peccatis tuis te absol-
vat; atque ad dexteram suam in ele-
ctorum suorum te sorte constituat.
Redemptorem tuum facie ad faciem
videas, & præsens semper assistens
manifestissimam beatis oculis aspi-
cias veritatem. Constitutus igitur
inter agmina beatorum, contempla-
tionis divinæ dulcedine potiaris in
saecula saeculorum. *Resp. Amen.*

ORATIO

SUSCIPE Domine servum tuum in
locum sperandæ sibi salvationis à
misericordia tua. *Resp. Amen.*

Libera Domine animam servi tui
ex omnibus periculis inferni, & de
laqueis poenarum, & ex omnibus
tribulationibus. *Resp. Amen.*

Libera Domine animam servi tui,
sicut liberaisti Enoch & Eliam de
communi morte mundi, *Resp. Amen.*

Libera Domine animam servi tui,
sicut liberaisti Noë de diluvio. *Resp.*
Amen,

Libera

Libera Domine animam servi tui,
sicut liberaſti Abraham de Vr Chal-
dæorum. *Reſpond. Amen.*

Libera Domine animam ſervi tui,
ſicut liberaſti Job de paſſionibus
ſuis. *Reſp. Amen.*

Libera Domine animam ſervi tui,
ſicut liberaſti Iſaac de hoſtia, & de
manu Patris ſui Abraham. *Reſp. A-
men.*

Libera Domine animam ſervi tui,
ſicut liberaſti Loth de Sodomis, &
de flamma ignis. *Reſp. Amen.*

Libera Domine animam ſervi tui,
ſicut liberaſti Moysen de manu Pha-
raonis Regis Ægyptiorum. *Reſp. A-
men.*

Libera Domine animam ſervi tui,
ſicut liberaſti Suſannam de falſo cri-
mine. *Reſp. Amen.*

Libera Domine animam ſervi tui,
ſicut liberaſti tres pueros de camino
ignis ardentis, & de manu Regis ini-
qui. *Reſpond. Amen.*

Libera Domine animam ſervi tui,
ſicut liberaſti David de manu Re-
gis

M

gis

gis Saul, & de manu Goliæ, *Resp. Amen.*

Libera Domine animam servi tui, sicut liberaſti Petrum & Paulum de carceribus. *Resp. Amen.*

Et ſicut beatiffimam Theclam virginem & martyrem tuam, de tribus atrociffimis tormentis liberaſti, ſic libertate digneris animam ſervi huius, & tecum facias in bonis congaudere cæleſtibus. *Resp. Amen.*

O R A T I O.

Commendamus tibi Domine animam famuli tui N. precamurque te Domine Jeſu Chriſte, Saluator mundi, ut propter quam ad terram miſericorditer deſcendiſti, Patriarcharum tuorum finibus inſinuare non renuas. Agnoſce Domine creaturam tuam, non ex diis alienis creatam, ſed a te ſolo Deo vivo & vero quia non eſt alius Deus præter te, & non eſt ſecundum opera tua. Lætifica Domine animam ejus in conſpectu tuo.

ctu tuo, & ne memineris iniquita-
rum ejus antiquarum & ebrietatum,
quas suscitavit furor sive fervor mali
desiderii. Licet enim peccaverit, ta-
men Patrem, & Filium, & Spiritum
sanctum non negavit, sed credidit;
& zelum Dei in se habuit, & Deum
qui fecit omnia, adoravit. *Resp. Amē.*

ORATIO.

Delicta juventutis, & ignorantias
ejus, quæsumus, ne memineris
Domine, sed secundum magnam mi-
sericordiam tuam memor esto illius
in gloria claritatis tuæ. Aperiantur
ei cœli, collatentur illi Angeli. In
regnum tuum Domine servum tuum
suscipe. Suscipiat eum Sanctus Mi-
chaël Archangelus Dei, qui militiæ
cælestis meruit principatum. Veni-
ant illi obviam sancti Angeli Dei,
& perducant eum in civitatem cæ-
lestem Hierusalem. Suscipiat eum
Beatus Petrus Apostolus, cui à

M 2

Deo

Deo claves regni cælestis traditæ sunt. Adjuvet eum Sanctus Paulus Apostolus, qui dignus fuit esse vaselectionis Intercedat pro eo Sanctus Joannes electus Dei Apostolus, cui revelata sunt secreta cælestia. Orent pro eo omnes sancti Apostoli, quibus a Domino data est potestas ligandi atque solvendi. Intercedant pro eo omnes Sancti Dei, qui pro Christi nomine tormenta in hoc sæculo sustinuerunt; ut vinculis carnis exutus pervenire mereatur ad gloriam regni cælestis; præstante Domino nostro Jesu Christo Qui cum Patre & Spiritu sancto vivit, & regnat in sæcula sæculorum. *Resp. Amen.*

§. VI

Quia diutius, interdum, laborat anima, consultum erit habere ad manum nonnullas alias Orationes, quæ superioribus annectantur. Reverendus P. Bartholomæus ab Angelis, ex illustri S. Dominici familia,

milia, libro quem scripsit de præparatione ad mortem, narrat e Summis Pontificibus unum extitisse qui ministro suo Sacerdoti seriò injunxit, ut cùm se in agonia constitutum cerneret, ter Orationem Dominicam nomine suo recitaret: Primò, in honorem sive memoriam agoniz, dolorumque, quos in horto Jesus Christus passus est. Secundò in honorem sive memoriam eorum quæ in Cruce pertulit, maximè cùm anima ejus benedicta è suo corpore egressa est. Tertiò in honorem sive memoriam charitatis, quæ illum è cœlo traxit in terram, ut nos è terra in cœlum attolleret. Vix è vivis abierat Pontifex, cùm ecce tibi apparet, gratiasque agit Amico illi fidei, qui ter Orationem Dominicam recitaverat, asserens Christum Jesum absoluta prima oratione, æterno Patri sanguinem, quem in horto sudaverat repræsentasse, & exemplo ejus contemplatione ab omnibus mortis doloribus angustisque libe-

M 3

ratum

ratum esse. Finita verò secunda, omnes animæ suæ maculas ita emaculatas esse ut ne minimum quidem earum vestigium superesset. Finita autem tertia agebat Christum Dominum cælum apertum sibi ostendisse, seque adeò in illud ineffabili gaudio lætitiæque subsultantem admissum esse.

Extant passim, hujus argumenti ternæ Orationes, idè magni apud me ponderis quod eas Rituale Romanum pias atque utiles morientibus asseverat, iisque totidem orationes Dominicas, Salutationesq; Angelicas annectit hoc ordine & modo.

Kyrie eleyson.

Christe eleyson.

Kyrie eleyson.

Pater noster. Ave Maria.

ORATIO.

Domine Jesu Christe, per tuam sanctissimam agoniam, & orationem quâ orasti pro nobis in monte

te Oliveri, quando factus est sudor
tuus sicut guttæ sanguinis decurrē-
tis in terram. obsecro te, ut multitu-
dinem sudoris tui sanguinei, quem
præ timoris angustia copiosissime
pro nobis effudisti, offerre & osten-
dere digneris Deo Patri omnipoten-
ti contra multitudinem peccatorum
hujus famuli tui N. & libera eum in
hora mortis suæ, ab omnibus pœnis,
& angustis, quas pro peccatis suis se
timet meruisse. Qui cum Patre, &
Spiritu Sancto vivis, & regnas Deus
in sæcula sæculorum.

Resp. Amen.

Kyrie eleyson.

Christe eleyson Kyrie eleyson.

Pater noster. Ave Maria.

ORATIO.

Domine Jesu Christe, qui pro no-
bis mori dignatus es in Cruce,
obsecro te, ut omnes amaritudines
passionum, & pœnarum tuarum
quas pro nobis miseris peccatoribus

M 4

susti-

sustinuisti in Cruce, maximè in illa
 horâ, quando sanctissima anima tua
 egressa est de sanctissimo corpore
 tuo, offerre, & ostendere digneris
 Deo Patri omnipotenti pro anima
 famuli tui N. & libera eum in hac
 horâ mortis ab omnibus pœnis &
 passionibus, quas pro peccatis suis se
 timer meruisse. Qui cum Patre, &
 Spiritu Sancto vivis, & regnas Deus
 in sæcula sæculorum.

Resp. Amen.

Kyrie eleyson Christe eleyson.

Kyrie eleyson.

Pater noster, Ave Maria.

ORATIO.

Domine Jesu Christe, qui per
 Prophetæ dixisti: in charitate
 perpetua dilexisti te, idèd attraxisti
 miserans: obsecro te, ut eamde chari-
 tatem tuam, quæ te de cœlis in terram
 ad tolerandas omnium Passio-
 num tuarum amaritudines attraxisti
 offerre & ostendere digneris Deo

Patri omnipotenti pro anima hujus famuli tui N. & libera eum ab omnibus passionibus & pœnis, quas pro peccatis suis timet se meruisse: & salva animā ejus in hac hora exitus sui: aperi ei ianuam vitæ, & fac eum gaudere cum Sanctis tuis in gloria æterna. Et tu piissime Domine Iesu Christe, qui redemisti nos pretiosissimo Sanguine tuo, miserere animæ hujus famuli tui, & eum introducere digneris ad semper virentia, & amœna loca Paradisi, ut vivat tibi amore indivisibili, qui à te, & ab electis tuis numquam separari potest. Qui cum Patre, & Spiritu Sancto vivis; & regnas deus in sæcula sæculorum. Resp. Amen.

Si verum est, quod est verissimum aliud non esse nomen sub Sole datum hominibus in quo oporteat nos salvos fieri, nunc certè, si unquam, maximè honorandum, maximèque invocandum est.

§. VI.

Litania de Nomine Iesu.

KYrie eleyson. Christe eleyson,
Kyrie eleyson.

Christe audi nos.

Christe exaudi nos.

Pater de cœlis Deus. Miserere nobis.

Fili Redemptor mundi Deus, Miserere nobis.

Spiritus Sancte deus, Miserere nobis.

Sancta Trinitas unus deus, Miserere nobis.

Iesu fili dei vivi,

Iesu potentissime,

Iesu perfectissime,

Iesu gloriosissime,

Iesu mirifice,

Iesu jucundissime,

Iesu charissime,

Iesu clarior Sole,

Iesu pulchrior Luna,

Iesu splendidior stellis,
 Iesu admirabilis,
 Iesu delectabilis,
 Iesu honorabilis,
 Iesu humillime,
 Iesu pauperrime,
 Iesu mitissime,
 Iesu patientissime,
 Iesu obedientissime,
 Iesu castissime,
 Iesu amator castitatis,
 Iesu amator pacis,
 Iesu amator noster,
 Iesu speculum vitæ,
 Iesu exemplar virtutum,
 Iesu decus morum,
 Iesu zelator animarum,
 Iesu refugium nostrum,
 Iesu pater pauperum,
 Iesu consolatio afflictorum,
 Iesus thesaurus fidelium,
 Iesu gemma pretiosa,
 Iesu armarium perfectionis,
 Iesu bone Pastor ovium,
 Iesu stella maris,
 Iesu lux vera,

Miserere nobis.

Iesu pa-

Iesu sapientia æterna,
Iesu bonitas infinita,
Iesu gaudium Angelorum,
Iesu Rex Patriarcharum;
Iesu inspirator Prophetarum,
Iesu Magister Apostolorum,
Iesu Doctor Evangelista-
rum,
Iesu fortitudo Martyrum,
Iesu lumen Confessorum, Mi-
serere.
Iesu sponse Virginum, Misere-
re.
Iesu corona Sanctorum om-
nium, Miserere nobis.
Propitius esto, Parce nobis
Iesu.
Propitius esto. Exaudi nos Iesu.
Ab omni malo,
Ab omni peccato,
Ab ira tua,
A duro & ingrato corde,
Ab insidiis Diaboli,
A mala morte,
Per incarnationem tuam,
Per adventum tuum,

Miserere nobis.

Libera nos Iesu.

Pe

Per nativitatem tuam,
Per circumcissionem tuam,
Per sanguinem pretiosum quē
pro nobis infans fundere cœ-
pisti,

Per lacrymas sacratissimas, qui-
bus infantiles genas irrorā-
sti.

Per cœlestem Nominis Jesu
impositionem,

Per gloriosam in Cruce Nomi-
nis Jesu Hebraicè, Græcè &
Latinè inscriptionem,

Per dolores tuos,

Per mortem tuam,

Per resurrectionem tuam,

Per ascensionem tuam,

Per gaudia tua,

Per gloriam tuam,

Per dulcissimam Virginem ma-
trem tuam,

Per intercessionem Sanctorum
omnium,

Peccatores, Te rogamus audi nos.

Ut dulcem melliflui Nominis Jesu
memoriam in tabulis cordis nostri

N digito

Liberanos Jesu.

Miserere nobis.

Liberanos Jesu.

pe

digito tuo inscribere digneris, Te
rogamus audi nos.

Ut nomen hoc sanctissimum & vi-
uentes in opere, & morientes in
ore habere mereamur, Te roga-
mus audi nos.

Ut benignissime Jesu, sis nobis Je-
sus, Te rogamus audi nos.

Agnus Dei qui tollis peccata mundi,
Parce ei Jesu.

Agnus Dei qui tollis peccata mundi,
Exaudi eum Jesu.

Agnus Dei qui tollis peccata mundi,
Miserere ei Jesu.

Jesu Christe audi nos.

Jesu Christe exaudi nos.

Kyrie eleyson.

Christe eleyson.

Kyrie eleyson.

Pater noster.

Et ne nos inducas in tentationem.

Sed libera nos à malo.

Sit nomen Domini benedictum.

Ex hoc nunc & usque in sæculum.

Domine exaudi orationem meam.

Et clamor meus ad te veniat.

ORE.

O R E M U S.

DEus, qui gloriosissimum nomen Jesu Christi filii tui Domini nostri fecisti fidelibus tuis summo suavitatis affectu amabile, & malignis spiritibus tremendum atque terribile: concede propitius, ut omnes qui hoc nomen Jesu devotè venerantur in terris, sanctæ consolationis dulcedinem in præsentia percipiant, & in futuro gaudium exultationis, & interminabilis beatitudinis obtrineant in cœlis. Per eundem Dominum nostrum Jesum Christum filium tuum, qui tecum vivit & regnat in unitate Spiritus Sancti Deus in sæcula sæculorum. Amen.

Dignare benignissime Jesu, per hoc sanctum nomen tuum esse mihi Jesus: infere quæso cordi meo hoc amabile nomen tuum, ut ejus dulcedine pascar, ejusque amore ita ardeam, ut moriar in te Jesu mi dulcissime, Jesu mi suavissime, Jesu mi dilectissime; invocato semper hoc ju-

N 2

cundis

cundissimo, hoc mellifluo, hoc salutifero nomine tuo, Jesu, Jesu, Jesu.

§. VII.

*Alia Invocatio dulcissimi Nominis
Jesu.*

ANTIPHONA.

IN nomine Jesu omne genu flectitur, cœlestium, terrestrium, & infernorum: & omnis lingua confitebitur, quia Dominus noster Jesus Christus in gloria est Dei Patris.

Jesu splendor Patris, Jesu candelæ lucis æternæ Jesu Sol Justitiæ, Jesu lux mundi, Jesu illuminatio nostræ illuminæ oculos famuli tui ne unquam obdormiat in morte, & propter gloriam nominis tui esto ei Jesu.
Resp. Amen.

Jesu redemptio nostra, Jesu propitiatio nostra, Jesu sanctificatio nostra, Jesu salus nostra, Jesu bonæ pastor, quem venisti redimere perditum.

tum, non damnare redemptum: sed propter gloriam nominis tui esto ei Jesus. *Resp.* Amen.

Jesu fortitudo nostra, Jesu refugium nostrum, Jesu consolatio nostra, Jesu protectio nostra, Jesu auxilium nostrum, redime de interitu animam famuli tui, & non confundas sperantem in te: sed propter gloriam nominis tui esto ei Jesus *Resp.* Amen.

Jesu Iudex vivorum & mortuorum, Jesu legifer noster, Jesu medicus noster, Jesu mediator hominum, Jesu advocate ad Patrem, parce famulo tuo quem redemisti pretioso Sanguine tuo, & non in æternum irascaris ei: sed propter gloriam nominis tui esto ei Jesus. *Resp.* Amen.

Jesu amor noster, Jesu desiderium nostrum, Jesu divitiæ nostræ, Jesu gloria nostra, Jesu Deus noster, extingue in hoc famulo tuo terrenorum affectuū, & in pectore ipsius tui amoris ignem accende, ac propter gloriam nominis tui esto ei Jesus: ut post vitæ hujus cursum inter

N 3 sanctos

sanctos & electos tuos, eam perpetuæ gloriæ percipiat portionem, quam oculus non vidit, & auris non audivit, & in cor hominis non ascendit, quam præparasti diligentibus te.
Resp. Amen.

O R A T I O.

O Bone Jesu, ô piissime Jesu plene misericordiâ & pietate: ô dulcis Jesu, secundum magnam misericordiam tuam miserere huic famulo tuo infirmo: ô clementissime Jesu, te deprecamur per illum sanguinem pretiosum, quem pro peccatoribus effundere voluisti, ut abluas omnes iniquitates ipsius, & respicias in eum humiliter veniam deprecantem, & hoc sanctum nomen Jesu invocantem. O nomen Jesu, nomen dulce, nomen Jesu, nomen delectabile, nomen Jesu, nomen confortans! quid est enim Jesus nisi Salvator? ergo Jesu propter nomen sanctum tuum esto ei iesus & salva eum: ne permit-

tas eum damnari quem tu de nihilo
creasti: ô dulcis Iesu, recognosce
quod tuum est, & absterge quod a-
lienum est. O benignissime Iesu, mi-
serere ei dum tempus est miserendi:
& ne damnes eum in tempore judi-
candi: Non enim mortui laudabunt
te Dómine, neq; omnes qui descen-
dunt in infernum. O amantissime
Iesu, ô desideratissime Iesu, ô mitis-
sime Iesu, ô Iesu salus in te creden-
tium, ô Iesu salus ad te confugien-
tium, ô Iesu dulcis remissio pecca-
torum omnium, ô Iesu Agnus Dei,
ô Iesu fili David, ô Iesu fili Mariæ
Virginis: libera famulum tuum ab
omnibus tentationibus quibus eum
angustiatum esse cognoscis: & mit-
tere digneris Sanctum Angelum
tuum de cœlis, qui eum custodiat,
foveat, protegat, visitet & defendat:
atque animam ipsius in hora exitus
sui, in Paradisum exultationis dedu-
cendam illicò suscipiat. *Resp. Amen.*

Vers. Sit nomen Domini benedi-
ctum.

N 4

Resp

Resp. Ex hunc nunc, & usque in
seculum.

§. VIII.

Quoniam utilis & grata nonnullis,
Dominicæ Passionis recitatio, entibi illam.

*Passio Domini nostri Iesu Christi
secundum Ioannem.*

In illo tempore : Egressus Iesus
cum Discipulis suis trans torrentem
Cedron, ubi erat hortus, in quē
introiit ipse, & discipuli eius. Stabat
autem & Iudas, qui tradebat
eum, locum : qui frequenter Iesus
convenerat illuc cum discipulis suis.
Iudas ergo cum accepisset cohortem,
& à Pontificibus & Phariseis
ministros, venit illuc cum laternis,
& facibus, & armis. Iesus itaque
sciens omnia quæ ventura erant super
eum, processit & dixit eis :
Quem queritis ? Responderunt ei
Iesum.

Iesum Nazarenum. Dicit eis Iesus:
Ego sum. Stabat autem & Iudas, qui
tradebat eum cum ipsis. Ut ergo di-
xit eis; Ego sum: abierunt retror-
sum, & ceciderunt in terram. Ite-
rum ergo interrogavit eos. Quem
quæritis? illi autem dixerunt, Iesum
Nazarenum, Respondit Iesus: Dixi
vobis quia ego sum. Si ergo me quæ-
ritis, sinite hos abire, ut impleretur
sermo quem dixit. Quia quos dedi-
sti mihi, non perdidici ex eis quem-
quam. Simon ergo Petrus habens
gladium, eduxit eum: & percussit
Pontificis servum, & abscidit auri-
culam ejus dexteram. Erat autem
nomen servo Malchus. Dixit ergo
Iesus Petro: Mitte gladium tuum
in vaginam. Calicem quem dedi
mibi Pater, non vis ut bibam illum?
Cohors ergo, & tribunus, & ministri
Iudæorum comprehenderunt Ie-
sum: & ligaverunt eum, & adduxe-
runt eum ad Annam primum. Erat
enim socer Caiphæ, qui erat Ponti-
fex anni illius. Erat autem Caiphas,
N 5 qui

qui consilium dederat Iudæis : quia expedit unum hominem mori pro populo. Sequebatur autem Iesum Simon Petrus , & alius discipulus. Discipulus autem ille erat notus Pontifici : & introiit cum Iesu in atrium Pontificis. Petrus autem stabat ad ostium foris. Exiit ergo discipulus alius, qui erat notus Pontifici : & dixit ostiariæ , & introduxit Petrum. Dixit ergo Petro ancilla ostiaria : Numquid & tu ex discipulis es hominis istius ? Dicit ille. Non sum. Stabant autem servi, & ministri ad prunas, quia frigus erat, & calefaciebant se. Erat autem cum eis Petrus stans, & calefaciens se. Pontifex ergo interrogavit Iesum de discipulis suis, & de doctrina ejus. Respondit ei Iesus : Ego palam locutus sum mundo : Ego semper docui in Synagoga, & in templo quò omnes Iudæi conveniunt : & in occulto locutus sum nihil. Quid me interrogas : Interroga eos qui me audierunt, quid locutus sum ipsis. Ecce
hi

hi sciunt, quæ dixerim ego. Hæc autem cum dixisset, unus assistens ministrorum, dedit alapam Iesu, dicens: sic respondes Pontifici? Respondit ei Iesus: Si malè locutus sum testimonium perhibe de malo Si autem bene, quid me cædis? Et misit eum Annas ligatum ad Caipham Pontificem. Erat autem Simon Petrus stans & calefaciens se. Dixerunt ergo ei: Numquid & tu ex discipulis ejuses? Negavit ille, & dixit: Non sum. Dixit ei unus ex servis Pontificis, cognatus ejus, cujus abscidit Petrus auriculam: Nōne ego te vidi in horto cum illo? Iterum ergo negavit Petrus: & statim Gal-
lus cantavit. Adducunt ergo Iesum à Caipha in Prætorium. Erat autem manè: & ipsi non introierunt in Prætorium, ut non contaminarentur, sed ut manducarent Pascha. Exiit ergo Pilatus ad eos foras, & dixit: Quam accusationem affertis adversus hominem hunc? Responderunt, & dixerunt ei: Si non esset hic malefactor,

N 6

lefactor,

Iesactor, nō tibi tradidissimus eum.
Dixit ergo eis Pilatus. Accipite eum
vos: & secundum legem vestram ju-
dicare eum. Dixerunt ergo ei Iudæi:
Nobis non licet interficere quem-
quam. Ut sermo Iesu impleretur,
quem dixit, significans qua morte
esset moriturus. Introivit ergo ite-
rum in Prætorium Pilatus: & voca-
vit Iesum, & dixit ei: Tu es Rex Iu-
dæorum? Respondit Iesus. A temer-
ipso hoc dicis, an alii tibi dixerunt
de me? Respondit Pilatus: Num-
quid ego Iudæus sum? Gens tua, &
Pontifices tradiderūt te mihi. Quid
fecisti? Respondit Iesus: Regnum
meum nō est de hoc mundo, si ex
hoc mundo esset regnum meum, mi-
nistri mei utique decertarent, ut
non traderet Iudæis. Nunc autem
regnum meum non est hinc. Dixit
itaque ei Pilatus: Ergo Rex es tu?
Respondit Iesus: Tu dicis, quia Rex
sum ego. Ego in hoc natus sum, & ad
hoc veni in mundum, ut testimoniū
perhibeam veritati. Omnis, qui est
ex veritate audit vocem meam.

meam. Dicit ei Pilatus: Quid est veritas? Et cum hoc dixisset, iterum exiit ad Iudæos, & dicit eis: Ego nullam invenio in eo causam. Est autem consuetudo vobis ut unum dimittam vobis in Pascha. Vultis ergo dimittam vobis Regem Iudæorum? Clamaverunt rursus omnes, dicentes: Non hunc, sed Barrabbam. Eratautem Barrabas latro. Tunc ergo apprehendit Pilatus Iesum, & flagellavit. Et milites plectentes coronam de spinis, imposuerunt capiti ejus: & veste purpurea circumdederunt eum. Et veniebant ad eum, & dicebant: Ave Rex Iudæorum: & dabant ei alapas. Exiit ergo iterum Pilatus foras, & dicit eis: Ecce adduco eum vobis foras, ut cognoscatis. quia nullam invenio in eo causam. Exiit ergo Iesus portans spineam coronam, & purpureum vestimentum. Et dicite eis: Ecce homo. Cum ergo vidissent eum Pontifices, & ministri, clamabant, dicentes: Crucifige, crucifige eum. Dicit eis

Pilatus: Accipite eum vos, & crucifigite. Ego enim non invenio in eo causam. Responderunt ei Iudæi: Nos legem habemus, & secundum legem debet mori: quia filium Dei se fecit. Cum ergo audivisset Pilatus hunc sermonem, magis timuit. Et ingressus est Prætorium iterum, & dicit ad Iesum: Unde es tu? Iesus autem responsum non dedit ei. Dicit ergo ei Pilatus: Mihi non loqueris? Nescis quia potestatem habeo crucifigere te, & potestatem habeo dimittere te? Respondit Iesus: Non haberes potestatem adversum me ullam, nisi tibi datum esset de super. Propterea qui me tradidit tibi, majus peccatum habet. Et exinde quærebat Pilatus dimittere eum. Iudæi autem clamabant, dicebant: Si hunc dimittis, non est amicus Cæsaris. Omnis enim, qui se Regem facit, contradicit Cæsari. Pilatus autem cum audisset hos sermones, adduxit foras Iesum: & sedit pro tribunali, in loco qui dicitur Lithóstratos, Hebrai-

Hebraicè autem Gabbatha. Erat autem Parasceve Paschæ, hora quasi sexta: & dicit Iudæis, Ecce Rex vester. Illi autem clamabant: Tolle, tolle, Crucifige eum. Dicit eis Pilatus: Regem vestrum crucifigam? Responderunt Pontifices: Non habemus Regem, nisi Cæsarem. Tunc ergo tradidit eis illum, ut crucifigeretur. Susceperunt autem Iesum, & eduxerunt. Et bajulans sibi crucem, exivit in eum, qui dicitur Calvariæ locum: Hebraicè autem Golgatha, ubi crucifixerunt eum: & cum eo alios duos, hinc, & hinc: medium autem Iesum. Scripsit autem & titulum Pilatus, & posuit super crucem. Erat autem scriptum, Iesus Nazarenus, Rex Iudæorum. Hunc ergo titulum multi legerunt Iudæorum: quia propè civitatem erat locus, ubi crucifixus est Iesus. Et erat scriptum Hebraicè, Græcè, & Latinè. Dicebant ergo Pilato Pontifices Iudæorum: Noli scribere Rex Iudæorum, sed quia ipse dixit, Rex sum Iudæorum.

rum.

rum. Respondit Pilatus: Quod scripsi, scripsi. Milites ergo cum crucifixissent eum, acceperunt vestimenta eius (& fecerunt quatuor partes, unicuique militi partem) & tunicam. Erat autem tunica inconsutilis desuper contexta per totum. Dixerunt ergo ad invicem: non scindamuseam, sed sortiamur de illa, cuius sit. Ut scriptura impleretur, dicens: parti sunt vestimenta mea sibi, & in vestem meam miserunt sortem. Et milites quidem hæc fecerunt. Stabant autem juxta crucem Iesu, mater eius, & soror matris eius, Maria Cleophæ, & Maria Magdalonæ. Cum vidisset ergo Iesus Matrem, & discipulum stantem quem diligebat, dicit matri suæ: Mulier, ecce filius tuus: deinde dicit discipulo: ecce mater tua. Et ex illa hora accepit eam discipulus in sua. Postea sciens Iesus, quia iam omnia consummata sunt: ut consummaretur scriptura, dicit: Sitio. Vas ergo positum erat aceto plenum. Illi autem

tem

tem spongiam plenam aceto, hyssopo circumponentes, obtulerunt ori ejus. Cum ergo accepisset Iesus acetum: dixit, Consummatum est. Et inclinato capite tradidit Spiritum. ¶ Judæi ergo, quoniam Parasceve erat: ut non remanerent in cruce corpora Sabbato (erat enim magnus dies ille Sabbati) rogaverunt Pilatum, ut frangerentur eorum crura, & tollerentur. Venerunt ergo milites: & primi quidem fregerunt crura, & alterius, qui crucifixus est cum eo. Ad Iesum autem cum venissent ut viderunt eum jam mortuum, non fregerunt ejus crura, sed unus militum lanceâ latus ejus aperuit, & continuò exivit sanguis & aqua. Et qui vidit, testimonium perhibuit: & verum est testimonium: jus. Et ille scit, quia vera dicit, ut & vos credatis. Facta sunt enim hæc, ut scriptura impleretur Os non comminuetis ex eo. Et iterum alia scriptura dicit: Videbunt in quem transfixerunt.

Post

Post hæc autem rogavit Pilatum Ioseph ab Arimathæa (eò quòd esset discipulus Iesu, occultus autem propter metum Iudæorum) ut tolleretur corpus Iesu. Et permisit Pilatus. Venit ergo, & tulit corpus Iesu. Venit autem & Nicodemus, qui venerat ad Iesum nocte primum, ferens mixturam myrrhæ, & aloes, quasi libras centum. Acceperunt ergo corpus Iesu: & ligaverunt eum linteis cum aromatibus, sic mors est Iudæis sepelire. Erat autem in loco, ubi crucifixus est, hortus, & in horto monumentum novum, in quo nondum quisquam positus erat. Ibi ergo propter Parasceven Iudæorum, quia juxta erat monumentum, posuerunt Iesum.

*Postea poterit legi Symbolum
sequens.*

Quicumque vult salvus esse: ante omnia opus est, ut teneat Catholicam fidem.

Quam

Quam nisi quisque integram, in-
violatamque servaverit: absque du-
bio in æternum peribit.

Fides autem Catholica hæc est: ut
unum Deum in Trinitate, & Trini-
tatem in unitate veneremur.

Neque confundentes personas:
neque substantiam separantes.

Alia est enim persona Patris: alia
Filii, alia Spiritus Sancti.

Sed Patris, & Filii, & Spiritus San-
cti, una est divinitas, æqualis gloria,
coæterna majestas.

Qualis Pater, talis Filius, talis Spi-
ritus Sanctus.

Increatus Pater, increatus Filius,
increatus Spiritus Sanctus.

Immensus Pater, immensus Fili-
us, immensus Spiritus Sanctus.

Æternus Pater, æternus Filius, æ-
ternus Spiritus Sanctus.

Et tamen non tres æterni: sed unus
æternus.

Sicut non tres increati, nec tres
immedi, sed unus increatus, & unus
immedi.

Simi-

Similiter omnipotens Pater, omnipotens Filius, omnipotens Spiritus Sanctus.

Et tamen non tres omnipotentes: sed unus omnipotens.

Ita Deus Pater, Deus Filius, Deus Spiritus Sanctus.

Et tamen non tres Dii, sed unus est Deus.

Ita Dominus Pater, Dominus Filius, Dominus Spiritus Sanctus.

Et tamen non tres Domini, sed unus est Dominus.

Quia sicut sigillatim unamquamque personam, Deum ac Dominum confiteri Christiana veritate compellimur: ita tres Deos, aut Dominos dicere, Catholica religione prohibemur.

Pater à nullo est factus, nec creatus, nec genitus.

Filius à Patre solo est, non factus, nec creatus: sed genitus.

Spiritus Sanctus à Patre, & Filio, non factus, nec creatus, nec genitus, sed procedens.

Unus

Unus ergo Pater, non tres Patres,
unus Filius, non tres Filii: unus Spi-
ritus Sanctus, non tres Spiritus San-
cti.

Et in hac Trinitate, nihil prius
aut posterius, nihil majus, aut mi-
nus: sed totæ tres personæ, coæter-
næ sibi sunt, & coæquales.

Ita ut per omnia, sicut jam supra-
dictum est: & unitas in Trinitate,
& Trinitas in unitate veneranda
sit.

Qui vult ergo salvus esse: ita de
Trinitate sentiat.

Sed necessarium est ad æternam
salutem: ut incarnationem quoque
Domini nostri Iesu Christi fideliter
credat.

Est ergo fides recta ut credamus,
& confiteamur: quia Dominus no-
ster Iesus Christus Dei Filius, Deus
& homo est.

Deus est, ex substantia Patris, ante
sæcula genitus: & homo est, ex sub-
stantia matris, in sæcula natus.

Per-

Perfectus Deus, perfectus homo,
ex anima rationali, & humana carne
subsistens.

Æqualis Patri secundum divini-
tatem: minor Patre secundum hu-
manitatem.

Qui licet Deus sit, & homo: non
duo tamen, sed unus est Christus.

Unus autem, non conversione di-
vinitatis in carnem: sed assumptione
humanitatis in Deum,

Unus omnino, non confusione
substantiæ: sed unitate personæ.

Nam sicut anima rationalis, & ca-
ro, unus est homo: ita Deus & ho-
mo, unus est Christus.

Qui passus est pro salute nostra,
descendit ad inferos: tertia die resur-
rexit a mortuis.

Ascendit ad cælos, sedet ad dex-
teram Dei Patris omnipotentis: in-
de venturus est judicare vivos &
mortuos.

Ad cujus adventum omnes homi-
nes resurgere habent cum corpori-
bus suis: & reddituri sunt de factis
propriis rationem.

Ec

Et qui bona egerunt, ibunt in vitam æternam : qui verò mala in ignem æternum.

Hæc est fides Catholica: quam nisi quisque fideliter, firmiterque crediderit, salvus esse non poterit.

Litania Passionis Domini nostri Iesu Christi.

Humiliavit semetipsum Dominus noster Iesus Christus, factus obediens usque ad mortem, mortem autem Crucis : propter quod & Deus exaltavit illum, & donavit illi nomen quod est super omne nomen : ut in nomine Iesu omne genu flectatur, cælestium, terrestrium, & infernorum : & omnis lingua confiteatur, quia Dominus Iesus Christus in gloria est Dei Patris.

KYrie eleyson. Christe eleyson.
Kyrie eleyson,
Jesu Christe audi nos.
Jesu Christe exaudi nos.

Parer

Pater de cælis Deus,
Fili Redemptor mundi Deus,
Spiritus Sancte Deus,
Sancta Trinitas unus Deus,
Fili Verbum Patris,
Iesu Verbum caro factum,
Iesu nobiscum Deus,
Iesu in formam servi factus,
Iesu de Maria Virgine natus,
Iesu ab Herode ad necem qua-
situs,
Iesu gratis odio habitus,
Iesu contumeliis vexatus,
Iesu lapidibus impetitus,
Iesu præ compassione lacryma-
tus,
Iesu triginta argenteis appre-
tius,
Iesu ad Discipulorum pedes in-
clinatus,
Iesu panis vivus nos confir-
mans,
Iesu potus verus nos lætificans,
Iesu in oratione prostratus,
Iesu in agonia sanguineo sudo-
re perfusus,

Iesu ab Angelo confortatus,
 Iesu osculo à Juda traditus,
 Iesu à Ministris ligatus,
 Iesu a Discipulis derelictus,
 Iesu Annæ & Caiphæ præsen-
 tatus,
 Iesu alapâ à ministro percuf-
 sus,
 Iesu à falsis testibus accusa-
 tus,
 Iesu reus mortis judicatus,
 Iesu in faciem consputus,
 Iesu oculis velatus,
 Iesu colaphis cæsus,
 Iesu cujus corpus percutien-
 tibus, & genæ vellentibus
 datæ,
 Iesu à Petro ter negatus,
 Iesu vinctus Pilato traditus,
 Iesu ab Herode & ejus exercitu
 spretus & illusus,
 Iesu veste alba indutus,
 Iesu Barabbæ postpositus,
 Iesu flagellis cæsus,
 Iesu propter scelera nostra at-
 tritus,

Miserere ei.

O

Iesu

Iesu quasi leprosus reputatus,
Iesu veste purpurea indutus,
Iesu spinis coronatus,
Iesu arundine percussus,
Iesu à Judæis ad Crucem po-
stulatus,
Iesu morte turpissima condem-
natus,
Iesu voluntati Judæorum tra-
ditus,
Iesu Crucis pondere gravatus,
Iesu tanquam ovis ad occisio-
nem ductus,
Iesu vestibus exutus,
Iesu clavis in cruce confixus,
Iesu propter iniquitates nostras
vulneratus,
Iesu pro inimicis Patrem de-
precatus,
Iesu cum iniquis reputatus,
Iesu opprobrium hominum fa-
ctus,
Iesu à prætereuntibus blasphematus,
Iesu à Judæis derisus,
Iesu à militibus in cruce illu-
sus,

Iesu à latrone convitiis laceſſi-
tus,
Iesu opprobriis ſaturatus,
Iesu Latroni pœnitenti paradi-
ſum pollicitus,
Iesu qui Joannem Matri tuæ in
Filium tradidiſti,
Iesu te à Patre dereliſtum at-
teſtatus,
Iesu felle & aceto in ſiti pota-
tus,
Iesu conſummata omnia de te
ſcripta teſtatus,
Iesu cujus ſpiritus in manus Pa-
tris commendatus,
Iesu à Patre pro tua reverentia
ſemper exauditus,
Iesu uſque ad mortem crucis
obediens factus,
Iesu lanceâ tranſfixus,
Iesu de cujus latere exivit ſan-
guis & aqua,
Iesu cujus livore ſanati ſumus.
Iesu propitiatio nobis factus,
Iesu de cruce deſcriptus,
Iesu in ſindone munda involu-
tus,

Miferere ei,

O 2

Iesu

Iesu in monumento novo tumulatus, Miserere ei.

Propitius esto, Parce ei Iesu.

Propitius esto, Exaudi eum Iesu.

Ab omni malo,

Ab omni peccato,

Ab ira tua,

A subitanea & improvisa morte,

Ab insidiis Diaboli,

Ab ira & odio, & omni mala voluntate,

A morte perpetua,

Per labores & vigilias tuas,

Per agoniam & sanguineum sudorem tuum,

Per alapas & flagella tua,

Per spineam Coronam tuam,

Per Crucem & Passionem tuam,

Per sitim, lacrymas & nuditatem tuam,

Per mortem & sepulturam tuam,

In die Iudicii,

Peccatores, Te rogamus audi nos.

Libera eum Iesu.

Ut ei parcas,
 Ut eum exaudias,
 Qui Mariam absolvisi, & La-
 tronem exaudisti,
 Qui salvandos salvas gratis,
 Ut Angelorum cœtus ei splen-
 didus subveniat,
 Ut ei Patriarcharum & Pro-
 phetarum cuneus occurrat,
 Ut eum gloriosus Apostolorum
 chorus excipiat,
 Ut candidatorum Martyrum
 triumphans exercitus eum
 lætus circumdet,
 Ut eum Sanctorum Confesso-
 rum agmen deducat,
 Ut jubilantium Virginum eum
 corona comitetur,
 Ut ad authorem suum qui eum
 de limbo terræ formavit, redi-
 re valeat,
 Ut eum ad dexteram tuam in
 electorum consortium be-
 nigne recipias,
 Fili Dei,

Terogamus audire nos.

O 3

Agnus

Agnus Dei qui tollis peccata mundi,
Parce ei Jesu.

Agnus Dei qui tollis peccata mundi,
Exaudi eum Jesu.

Agnus Dei qui tollis peccata mundi,
Miserere ei Jesu.

Jesu Christe audi nos,

Jesu Christe exaudi nos.

Kyrie eleyson. Christe eleyson.

Kyrie eleyson.

Pater noster. Ave Maria.

Et ne nos inducas in tentationem:

Sed libera nos à malo.

OREMUS.

Domine Jesu, qui horâ sextâ pro
redemptione mundi crucis pati-
bulum ascendisti & sanguinem tuum
pretiosum in redemptionem pecca-
torum nostrorum sudisti; te humili-
ter deprecamur, ut hunc famulum
tuum post obitum suum paradisi ja-
nuas gaudenter introire concedas.

Respice quæsumus Domine super
hunc famulum tuum pro quo
Domine

Dominus Jesus non dubitavit manibus tradi nocentium & Crucis subire tormentum. Qui tecum vivit & regnat Deus in sæcula sæculorum.

§. IX.

Variae Orationes pro moribundo.

Oratio ad Dominum Iesum Christum de singulis articulis Passionis ejus, sæpius dicenda, etiam à sanis.

Vers. Adoramus te Christe, & benedicimus tibi.

Resp. Quia per sanctam Crucem tuam redemisti mundum.

DEus, qui pro redemptione mundi voluisti nasci, circumcidi, à Judæis reprobari, à Judæa traditore osculo tradi, vinculis alligari, sicut agnus innocens ad victimam duci, atque conspectibus Annæ, Caiphæ, Pilati, & Herodis indecenter offerri, à falsis testibus accusari, flagellis

O 4

& op-

& opprobriis vexari, sputis conspuī,
 spinis coronari, colaphis cædi, arun-
 dine percuti, facie velari, & vestibus
 exui, cruci clavis affigi, in cruce le-
 vari, inter Latrones deputari, felle
 & aceto potari, & lanceâ vulnerari:
 Tu Domine per has sanctissimas pœ-
 nas tuas, quas ego indignus recolo,
 & per sanctam Crucem & mortem
 tuam libera famulum tuum N. a pœ-
 nis inferni, & perducere digneris,
 quò perduxisti Latronem tecum
 crucifixum. Qui cum Patre & Spiri-
 tu Sancto vivis & regnas, in sæcula
 sæculorum Amen.

*Oratio ab Amico fideli dicenda pro ani-
 mam agentibus.*

Christe Iesu crucifixe, in unione
 ferventissimi amoris, qui te vi-
 tam omnium viventium in Cruce
 mori coëgit, poscimus ad medullam
 benignissimi cordis tui, & rogamus
 ut animæ famuli tui fratris nostri N.
 peccata omnia dimittas, & tua san-
 ctis.

ctissima conversatione, & tuæ sanctissimæ passionis merito amissa ejus suppleas, eumque superabundantissimam miserationum tuarum multitudinem facias experiri, nosque omnes, & singulariter hunc fratrem nostrum, ut quem proximè vocare disponis, placito tibi modo præpares, eique præstes, ut cum vera patientia, perfecta resignatione, plena peccatorum remissione, validissima fide, spe firma, & integra caritate in perfectissimo statu, inter dulcissimum amplexum, & suavissimum osculum tuum feliciter ad tuam eternam laudem expiret. Eja dulcissime Redemptor Domine IESU, per illas lacrymabiles voces quas in cruce moriturus edidisti, & passionis doloribus consumptus didisti: Deus meus, Deus meus, ut qui dereliquisti? ne quæso longè facias à famulo tuo fratre nostro N. tuæ miserationis auxilium; nam ille in hac hora & momento extremæ afflictio-

O ;

ctio-

ctionis, præ defectione animæ & consumptione spiritus te invocare non valet. Per triumphum sanctæ Crucis, & per mortis passionisque tuæ infinitum meritum, cogita Domine de eo cogitationes pacis & non afflictionis, sed misericordiæ & consolationis. Libera eum de omnibus angustiis: tuisque sanctissimis manibus, quas pro eo nobisque omnibus in cruce clavis affigi permisisti. Jesu bone & amantissime Pater, erue illum a tormentis ei debitis, & perduc illum in requiem æternam. Amen.

O R A T I O.

Plissime Iesu, qui in cruce existens pro tuis crucifixoribus Patrem rogasti, dicens Pater dimitte illis: deprecamur maiestatem tuam, ut in hoc servo tuo orationis tuæ effectum renovare digneris, ei que offensas suas omnes dimittas. Rogamus insuper, ut sicut Matri desolati.

tiſſimæ dilectum diſcipulum, dile-
cto verò diſcipulo Matrem deſola-
tiſſimam commendasti, ita per meri-
ta utriusque, animam huius famuli
tui adoptare, regni que cælestis hæ-
redem adſcribere digneris. Qui vivis
& regnas Deus in ſæcula ſæculo-
rum, Amen.

O R A T I O.

Suaviſſime Ieſu, Dei & hominum
mediator, qui pro ſalute noſtra
pœnas nobis debitas in tuo corpore
paſſibili ſuſtinuiſti; & ut graviores
pœnarum amaritudines guſtares, u-
nitæ tibi Divinitatis dulcedinem in
hora Paſſionis à tua humanitate ſub-
traxiſti, unde & clamaviſti: *Eloi Eloi
ſamma ſabathâni*. Oramus clementi-
am tuam ut huius famuli tui ani-
mam proteſcendo, ſuavi tua conſola-
tione lætiſices, & gratiæ præſentiæ-
que tuæ dulcedinem infundas, quo
extremam viæ periodum in ſanctæ
charitatis tuæ brachiis finire merea-
tur.

tur.

Salvam fac animam famuli tui Domine Deus, & benedic illam de celo sancto tuo. Expugna impugnantem illam, effunde frameam tuam adversus illos, dic animæ ejus, salus tua ego sum, ita fiat bone Iesu, salus esto animæ famuli tui, & protector ejus in omni tribulatione: vide afflictionem ejus, ne sileas, & ne discedas ab eo, exurge in adiutorium ejus, ne à te ullis dæmonum fraudibus separetur; sed te adjuvante victor ad cælestem gloriam pervenire mereatur. Ubi vivis & regnas Deus in sæcula sæculorum.

Domine Iesu fons misericordiarum ostende huic pauperculæ creaturæ misericordiam tuam: adjuva illam in hac extrema necessitate sua. Bone Iesu pone Passionem, Crucem & mortem tuam inter iudicium tuum & animam illius. Ecce ignorans quò se convertat ad te Deus suum convertitur, non illam abjicias. Nunc Domine secundum volum

Voluntatem tuam, fac cum ea misericordiam, & præcipe in pace recipi spiritum ejus : sonet in animæ ejus auribus vox illa tua dulcis : Hodie mecum eris in paradiso. Suscipe illam Jesu crucifixæ inter amorosa brachia tua, quæ pro ea in cruce extensa sunt. Suscipe illam inter desiderabiles amplexus tuos, & trahe ad te animam ejus : suscipe illam bone Jesu in misericordia tua. Ita fiat bone Jesu, suscipe in pace spiritum ejus.

O R A T I O.

O Misericordissime Domine Jesu, reparator humani generis : qui in die Passionis tuæ, in nervorum & ossium contractione, pœnam acerbissimam sensisti, & pretiosissimum caput tuum spinarum densitate punctum fuit, & latus tuum lanceâ perforatum extitit, unde fluxerunt Sanguis & aqua : Deprecamur majestatem tuam, quatenus animam
P hujus

hujus famuli tui, virtutum luminoso splendore illustres: & tribuas illi, tuarum acerbitate spinarum merito, de offensis ab eo tibi illatis, vehementer dolere, & pœnam habere: ut omnia ejus dilecta, tuæ pretio sacratissimæ Passionis deleantur, & ad Angelorum societatem, te trahente pervenire valeat. Amen.

ORATIO.

O SUAVISSIME Domine Jesu, Dei & hominum mediator, qui inter cætera tormenta, quæ in cruce tulisti corporaliter sentire voluisti vehementer dum clamavisti, Sitio: Deprecamur majestatem tuam, quatenus animam hujus servi tui illo nunc igne digneris urere, quem in terras mittere venisti: quo cunctis vitiis desiccatis, illius anima, & caro, charitatis tuæ igne succensa, te solum sitiatur, te diligat, te quærat, reperiat, & fruatur: & ipsam ad æternam benedictionem sanctissimæ

Pas-

Passionis tuæ merito jubilosè dig-
neris adducere, Amen.

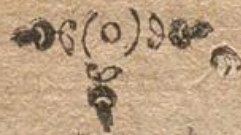
O R A T I O.

O Sacratissime Domine Jesu, om-
ne bonum consummans : qui
cùm acetum gustasti, dixisti, Con-
summatum est : & inclinato capite,
spiritum emisisti : Obsecramus ma-
jestatem tuam pro anima famuli tui
in extremis existentis, quatenus gra-
tiæ tuæ dulcedinem, & splendidum
fidei lumen infundas illi : ut extre-
mam horam in sanctæ charitatis tuæ
brachiis finire, & tibi dicere valeat:
Ecce, clementissime Domine Jesu,
nunc ad te venio, tua suavi voce ju-
be suscipi spiritum meum in æter-
nam claritatem. Amen.

O R A T I O.

O Clementissime Domine Jesu,
solamen miserorum, qui pecca-
ta nostra in tuo corpore portasti:
P 2 verè

verè tu es Deus, qui dolores nostros
tulisti, & à perpetua morte nos li-
berasti: quia in sacratissimo corpore
tuo, à planta pedis usque ad verti-
cem non fuit in te sanitas, & qui eras
præ filiis hominum speciosus, quasi
leprosus reputatus fuisti. Depreca-
mur suavissimam charitatem tuam,
quatenus omnia hujus servi tui pec-
catorum vulnera sanes: ut omnibus
vitiis emundatus, ad te clementissi-
mum Patrem, & Dominum, spiri-
tualis solamine roboratus, lætante
pervenire valeat: & qui tuo pretio-
sissimo sanguine est redemptus, tuæ
Passionis insignia gestat, ad glorio-
sissimam visionem tuam, omnium
passionum tuarum merito, con-
comitantibus sanctis An-
gelis deducere dig-
neris. A-
men.

Plang

§. X.

Planctus B. Mariae Virginis.

Stabat Mater dolorosa,
Juxta crucem lacrymosa,
Dum pendebat filius.

Cujus animam gementem,
Contristantem & dolentem
Pertransiuit gladius.

O quam tristis & afflicta,
Fuit illa benedicta
Mater unigeniti!

Quæ mœrebat & dolebat,
Et tremebat, cum videbat
Nati pœnas inclyti.

Quis est homo qui non fletet,
Christi Matrem si videret,
In tanto supplicio?

Quis non posset contristari,
Piam Matrem contemplari,
Dolentem cum Filio?

Pro peccatis suæ gentis
Vidit Jesum in tormentis,
Et flagellis subditum.

P 3

Vidit

Vidit suum dulcem natum,
Morientem desolatum,
Dum emisit spiritum.

Eja Mater, fons amoris,
Me sentire vim doloris
Fac, ut tecum lugeam.

Fac, ut ardeat cor meum,
In amando Christum Deum,
Ut sibi complacëam.

Sancta Mater istud agas,
Crucifixi fige plagas,
Cordi meo valide.

Tui nati vulnerati,
Tam dignati pro me pati,
Pœnas mecum divide.

Fac me verè tecum flere,
Crucifixo condolere,
Donec ego vixero.

Juxta crucem tecum stare,
Te libenter sociare
In planctu desidero.

Virgo Virginum præclara,
Mihi jam non sis amara,
Fac me tecum plangere.

Fac ut portem Christi mortem,
Passionis ejus sortem,

Et

Et plagas recolere,
Fac me magis vulnerari,
Cruce hac inebriari,
Ob amorem filii.

Inflammatum & accensum,
Per te Virgo sum defensus
In die Judicii.

Fac me Cruce eustodiri,
Morte Christi præmuniri,
Confoveri gratiâ.

Quando corpus morietur
Fac ut animæ donetur
Paradisi gloria. Amen.

Vers. Tuam ipse animam doloris
gladius pertransiit.

Resp. Ut revelentur ex multis cor-
dibus cogitationes.

O R E M U S.

Interveniat pro nobis, quæsumus
Domine Jesu Christe, & pro a-
nima hujus famuli tui, nunc & in
hora mortis nostræ, apud tuam cle-
mentiam B. Virgo maria Mater tua,
cujus sacratissimam animam, in
P 4 hora

hora tuæ passionis doloris gladius
pertransiuit. Per te Jesu Christe Sal-
uator mundi, qui cum Patre & Spi-
ritu Sancto vivis & regnas in sæcula
sæculorum. Amen.

*Orationes ad Beatam Virginem pro
moribundis.*

1. **V**irgo clementissima, Dei ge-
nitrix Maria ob illius doloris
gladium, qui tuam sacratissimam a-
nimam pertransiuit, quando cerne-
bas filium tuum nudum in Cruce
pendentem, clavis perforatū, cruo-
re perfusum, plagis ac vulneribus
laceratum, adjuva animam servi tui,
ut compassionis tecum gladio, divi-
niq̃ue timoris ac amoris lancea
transverberetur, & sic omnis peccati
humor noxius effluat, mundatoque
a vitiis pectore terrena despi-
ciat, & toto affectu ad
caelestia an-
helat. ☉

Ma-

2. **M**aria Virgo sanctissima, ob
acerbum illum doloris sen-
sum quem experta es quando Iesum
filium tuum præ dolore clamantem;
& te Ioanni commendantem audi-
visti: exaudi preces quas ad aures
tuæ pietatis pro famulo tuo fundi-
mus, ei que in obitu suo subveni, &
ejus spiritum clementissimo filio
tuo commenda; ut materna tua in-
terventione a terroribus & tormen-
tis eruatur, & ad desideratam cæle-
stis patriæ regionem te comitante
perveniat.

3. **B**eata Virgo Maria, per terro-
rem & horrorem illum gra-
visimum, quo maternum pectus tu-
um contremuit, quando filium tu-
um dilectissimum Dominum no-
strum Iesum Christum ab impiis ca-
ptum, ligatum, tractum ad supplicia,
& ab omnibus derelictum inaudisti;
adjuva famulum tuum in extremis
constitutum, ut de præteritis deli-
ctis contritionem veram eliciat, ne

P s

for-

fortè in hoc obitu suo adversarii occursum paveat, tremendi quæ Iudicis aspectum, accusante conscientia, contremiscat; sed potius ope tua desideratam ejus faciem in júbilo videat, & tecum gaudiis æternis perfruat.

4. **V**irgo dulcissima Dei genitrix Maria, per cruciatus & angustias quas sustinuit cor tuum quando filius tuus Dominus noster Iesus Christus clamantibus Iudæis *Crucifige, crucifige*; morti adjudicatus est, & supplicio crucis addictus; subveni huic famulo tuo in extremis laboranti, ne mortis æternæ contra eum sententia proferatur; sed potius ad vitam lætus, te intercedente, transeat sempiternam.

5. **I**ntemerata & in æternum benedicta Virgo Maria, famulo tuo in hoc extremæ necessitatis articulo subveni, illos tuos misericordes oculos ad illum converte: ostende illi dulcissimam faciem tuam, &

in vir-

in virtute sanctæ Crucis inimicos ejus omnes disperde. Libera eum ex omni angustia, ut tecum & cum beatis spiritibus Redemptori suo æternas gratiarum referat actiones. Reminiscere misericordiarum tuarum, ô mater misericordiæ, & secundum multitudinem miserationum tuarum animæ illius opitulari.

Maria Mater gratiæ mater misericordiæ, tu eam ab hoste protege, & horâ mortis suscipe.

6. **O** Maria Virgo castissima, ob acerbi ejulatus planctum, quem de profundo pectoris erumpentem abscondere non valebas, quando in amplexum filii tui ruebas: cujus genas antè nitentes, & orarutilantia, mortis palloribus perfundi conspiciebas: Auxiliare, suavissima Domina nostra, huic servo tuo: quatenus de delictis commissis sic doleat, ut anima ejus mellifluis osculis, & amorosis amplexibus Domini nostri Jesu Christi, in cælorum beatissimo regno dignè valeat perfrui. Amen. P 6 7. O

7. **O** Maria Virgo gloriosissima, ob singultus & suspiria, indicibiliaque lamenta, quibus affiebatur cor tuum, quando cernebas filium tuum Dominum nostrum Iesum Christum filium Dei vivi, animæ tuæ unicum solatium sepeliri. Adjuva, ô sacratissima Domina nostra, animam servi tui, in hac lacrymarum valle laborantem, ut cum de corpore egressa fuerit, tuis suffragantibus meritis, cum corusco claritatis lumine, te comitante Domino nostro Iesu Christo glorificanda præsentetur. Amen.

O R A T I O.

Sancte Michael Archangele, succurre huic animæ, apud altissimum iudicem. O invictissime pugil, assiste huic famulo tuo in extremis laboranti, & eum potenter à dracone infernali defende, & à visione fraudeque malorum spirituum. Insuper exoramus te, ut in hac extre-

ma

ma hora vitæ ipsius, animam ejus
benignè suscipias, ac suaviter in si-
num tuum recipias: illamque in lo-
cum refrigerii lucis, & pacis perdu-
cas, cum Domino Iesu æternaliter
regnaturam. Amen.

O R A T I O.

TE summa Deus Trinitas, omni-
potens, æternæ Deus, qui es sem-
per, & per omnia Deus benedictus
in sæcula, quem omnis spiritus lau-
dat, suppliciter exoramus, quatenus
per meritum illius ineffabilis, & ex-
cellentissimæ charitatis, quâ dile-
ctissimus filius tuus Dominus noster
Iesus Christus homo fieri dignatus
est: quâ etiam pro salute nostra, vin-
cula, opprobria, convitia, flagella,
sputa, alapas, coronam spineam, ac
immanissimam mortem amorosè
passus est: ac etiam per meritum
gloriosissimæ, & beatissimæ Virgi-
nis Mariæ, & omnium Sanctorum,
qui tibi ab initio mundi placuerunt:

necnon per virtutem clavium spiritualium, quas clementissimè, bone Iesu, Ecclesiæ tuæ ministris tradidisti, ut huic famulo tuo in extremis laboranti, misericorditer indulgere digneris omnia peccata sua, quæ ab hora sacri baptismatis, usque ad præsens, quoquo modo, malitia, miseria, ignorantia ac fragilitate commisit. Et ipsum per sanctas indulgentias, & absolutiones, ex thesauris tuæ immensæ charitatis indultas, reddere digneris in illa puritate, innocentia, ac spirituali claritate, quas in baptismo donare dignatus es. Dignare etiam suavissime Domine Iesu, ab omni aspectu, & terrore dæmonum ipsum tueri: & propter gloriosissimi nominis tui honorem, ipsum in conspectu Divinæ Majestatis tuæ gratum reddere: quatenus, dulcissime Pater, ac amabilissime Redemptor bone Iesu, merito omnium Sanctorum tuorum & præsertim sacratissimæ Passionis tuæ clementer suscipias, te perenni jubilo in cælorum beatissimo

in eo regno æternaliter fruiturum.
Amen.

O R A T I O.

Domine Deus omnipotens, qui
trinus & unus es: tuâ eximiâ
compulsi charitate te humiliter ex-
oramus pro anima servi tui, nunc in
extremis laboranti, quam, sacratissi-
me Domine, commendamus piissi-
mæ omnipotentia tuæ: ut illam ab
aspectu, & terrore dæmonum custo-
dias, & tuearis: ne in desperatione
labatur: ne diffidentia tentationi-
bus obnubiletur: ac præteritarum
culparum recordatione maculetur.
Exaudi nos, Domine gloriose, tuam
suavisissimam bonitatem interpellan-
tes pro illa. Et exaudi per oratio-
nes Patriarcharum, per merita Pro-
phetarum, per suffragia Apostolo-
rum, per victoriam Martyrum, per
fidem Confessorum, per castitatem
Virginum, per devotam intercessio-
nem omnium qui tibi ab initio
pla-

pla-

placuerant. Suavissime Domine, ab ipsa anima expelle jactantiam, & compunctionem tribue: superbiam minue, & perfice humilitatem, fletum suscita, & cor ejus molliciat: ab omnibus insidis inimici illam clementer libera, & in lumine fidei conserva: lumenque gratiæ tuæ infunde illi, ut de omnibus peccatis suis veram contritionem obtineat. Clementissime Domine, omnia desideria mala tolle ab ipsa: & omnia diaboli tela ignea extingue: dona illi lacrymas ex tuo ardenti affectu, quæ peccatorum suorum dissolvant vincula. Audi, Domine, quæ petit, & celeriter exaudi. Si despicis, prorsus perit: si prospicis, vivit: si justitiam requiris ante te mortua fuerit: si cum misericordia respexeris, ipsam peccatis fœtentem de desperationis barathro suscites, quod in ea odis, longè fac ab ipsa, & spiritum tuæ spiritualis lætitiæ illi tribue, Bone Iesu, animæ ejus parce, & malis criminibus, & peccatis. Vi-
sita

fit illum infirmum, ægrotum cura,
sana languidum. Domine Iesu, da
illi cor, quod timeat te: sensum qui
te intelligat, & oculos spirituales,
qui videant te. Domine Iesu, misere-
re illi: & de maiestatis tuæ sede cle-
menter respice, & animæ ejus tene-
bras tui splendoris radio illumina.
Clementissime Domine Iesu, à te
peccatorum suorum remissionem
humiliter petimus: à quo, & per
quem, est omnis propitiatio. Sancta,
& immaculata Virgo Maria, Domi-
ni nostri Iesu Christi Mater, te ob-
nixè deprecamur: quatenus pro ani-
ma hujus servi tui intervenire dig-
neris apud illum, cujus templum ef-
fici meruisti. Sancte Michael, Sancte
Gabriel, Sancte Raphael, Sancte
Angele Custose ejus, cum omnibus
choris Angelorum, Patriarcharum,
Prophetarum, Apostolorum, Mar-
tyrum, Confessorum, Sacerdotum,
Leuitarum, Eremitarum, Docto-
rum, Monachorum, Virginum, om-
niumq; justorum, per eximium Do-
mini

mini nostri Iesu Christi amorem qui
vos elegit, de cuius contemplatione
gaudetis : vos orare præsumimus,
pro huius infirmi anima, ut pro ipsa
supplicare dignemini, quatenus de
diaboli faucibus & de morte perpe-
tua liberari mereatur. Domine Iesu
perpetuam vitam secundum mag-
nam misericordiam tuam ei largiri
digneris. O clementissime Domine
Iesu, qui omnium misereris, famu-
lum tuum à tua misericordia fieri
alienum non patiaris : quatenus in
Passionis sacratissimæ tuæ merito ab
omnibus peccatis suis abluatur : &
tecum æternaliter in cælorum bea-
tissimo regno glorietur. Amen.

O R A T I O.

Iesu Domine Deus noster, ani-
mam famuli tui conserva, quon-
iam sperat in te, illumina cor ejus, ut
jubilosè ad te veniat. Exulter, bo-
ne Iesu, cor servitui morientis in
te: canter, & psallat tibi Domino
Deo

Deo suo in æternum. Sub umbra al-
larum tuarum, Domine Jesu, famu-
lum tuum protege: à facie impio-
rum, qui illum affligunt. Usquequò
bone Jesu oblivisceris servi tui? us-
quequò avertas faciem tuam ab eo:
Salva, Domine Jesu, ex ore leonis
animam famuli tui: & à cornibus u-
nicornium, bone Jesu, misericordi-
ter libera eam. Amen.

O R A T I O.

Maria Virgo beatissima, miseri-
cordias tuas cum famulo tuo
moriente mirifica: illum in te spe-
rantem salvum fac. Aures tuas, glo-
riosissima Virgo Maria; ad servum
tuum inclina, & affectum cordis il-
lius exaudi: nam in tribulatione ma-
xima versatur. Respice suavissima
Virgo Maria, hujus servi tui morien-
tis angustias: & illum libera, & ad
preces nostras pro illo intende. In
hac terribili animadversione famuli
tui, gloriosissima Virgo Maria invo-
camus

camuste, quatenus suavi aspectu
 tuo lætifies illum. Ad te suavissima
 Virgo Maria, animum servi tui tra-
 he; non erubescat, quoniam sperat
 in te. Amen.

O R A T I O.

Iesu Domine Deus noster, anima
 famuli tui requiescat in te; esto il-
 li nunc refugium, & liberator: Ex-
 urge, bone Iesu in adiutorium servi
 tui: dæmonem præveni, & expelle
 illum, ne animam famuli tui rapere
 valeat. Sit, bone Iesu, nomen tuum
 dulcissimum, benedictum ex hoc
 nunc, & usque in sæculum. Voce no-
 stra, bone Iesu, ad te pro servo tuo
 clamamus: salva illius animam in
 hac hora. Salvam fac Domine Iesu
 animam famuli tui: & libera
 eam, bone Iesu: quia
 Deus suus es tu.
 Amen.

O R A T I O.

Maria Virgo beatissima, animam
servitui illumina, & tenebras
ejus mentales tua prece depelle. Ab
insurgentibus in famulum tuum, glo-
riosa Virgo Maria libera eum : & à
Spiritu iniquo protege illum. Respice
in servum tuum morientem suavis-
sima Virgo Maria : & libera eum ne
pereat. Imple, Clementissima Virgo
Maria, preces nostras pro famulo
tuo, ut sentiat, quia tu es ejus suavis-
sima Mater. Auxilium de cælo, glo-
riosa Virgo Maria, mitte servo tuo,
& de excelso tuere illum. Amen.

§. XI.

*Quadam clara voce, sed tractim, articu-
latim, & interruptè moribundo suggeren-
da, maximè cum jam mox expira-
turus putatur.*

IN manus tuas Domine commen-
do Spiritum meum.

Iesu

Iesu fili David miserere mei.

Deus in adiutorium meum intende.

Domine ad adjuvandum me festina.

Bone Iesu, dic animæ meæ salus tua
ego sum.

Bone Iesu, qui venisti perditum re-
dimere, noli damnare redemptū.

Domine Iesu suscipe Spiritum meū.

*Iis qui assueverunt actus fidei, spei, a-
moris & contritionis per diem exercere,
consultum erit id eis in memoriam revo-
care verbo uno :*

Credo, spero, diligo, doleo.

Recordare Iesu pie,

Quod sis causa tuæ viæ,

Nem me perdas illa die.

Quærens me sedisti lassus;

Redemisti crucem passus,

Tantus labor non sit cassus.

*Quod si moriens animi territi signa ali-
qua ederet, Amicus fidelis aspergat illum
aqua lustrali, arreptaque in manus Christi
crucifixi imagine dicat :*

Ecce Crucem Domini, fugite partes
adversæ, vicit Leo de tribu Iuda
radix David !

Exur

Exurgat Deus & dissipentur inimici
ejus , & fugiant qui oderunt
eum à facie ejus.

Addat hæc in aurem : Abrenuncio tibi
Satana Vade Satana.

Domine vim patior , responde pro
me, ne relinquoas me , Domine
Deus meus, ne discesseris à me.

Bone Jesu in quem credidi , misere-
re mei.

Bone Jesu in quo speravi , miserere
mei.

Bone Jesu quem dilexi , miserere
mei.

O Mater Dei memento mei.

Maria Mater gratiæ,

Mater misericordiæ,

Tu nos ab hoste protege,

Et horâ mortis suscipe.

Eja bona Mater & advocata nostra,
illos tuos misericordes oculos ad
ad nos converte.

O clemens, ô pia , ô dulcis Virgo
Maria.

Quando corpus morietur,

Fac ut animæ donetur,

Para-

Paradisi gloria.

Angele Sancte Dei, sit tibi cura mei.
O Iesu, Iesu, Iesu, esto mihi Iesus &
salva me.

O bone Iesu, suscipe Spiritum meum.
In manus tuas Domine commendo
Spiritum meum, redemisti me
Domine Deus veritatis.

Ex his Oratiunculis, Amicus fidelis
feligat, quæ sibi magis arride-
bunt, alias ipse, suggerente Spiritu
Sancto, componat, proferatque ad
majorem Dei gloriam, Proximique
moribundi salutem.

§. XII.

Post expirationem.

Subvenite Sancti Dei, occurrite
Angeli Domini, suscipientes ani-
mam ejus, offerentes eam in conspe-
ctu Altissimi.

Vers. Suscipiat te Christus qui vo-
cavit te, & in sinum Abrahamæ Angeli
deducant te.

Resp.

Resp. Suscipientes animam ejus,
offerentes eam in cōspectu altissimi.

Vers. Requiem æternam dona ei
Domine, & lux perpetua luceat ei.

Resp. Offerentes eam in conspectu
Altissimi.

Kyrie eleyson.

Christe eleyson.

Kyrie eleyson.

Pater noster.

Et ne nos inducas in tentationem.

Sed libera nos à malo.

Vers. Requiem æternam dona ei
Domine.

Resp. Et lux perpetua luceat ei.

Vers. A porta inferi.

Resp. Erue Domine animam ejus.

Vers. Requiescat in pace.

Resp. Amen.

Vers. Domine exaudi orationem
meam.

Resp. Et clamor meus ad te veniat.

Vers. Dominus vobiscum.

Resp. Et cum spiritu tuo.

Q

ORB-

O R E M U S.

Tibi Domine commendamus animam famuli tui N. ut defunctus saeculo tibi vivat, & quæ per fragilitatem humanæ conversationis peccata commisit, tu veniâ misericordissimæ pietatis absterge. Per Christum Dominum nostrum.

Non intres in iudicium cum servo tuo Domine, quia nullus apud te justificabitur homo, nisi per te omnium peccatorum ei tribuatur remissio. Non ergo eum, quæsumus tua judicialis sententia premat, quem tibi vera supplicatio fidei Christianæ commendat: sed gratiâ tuâ illi succurrente, mereatur evadere iudicium ultionis: qui dum viveret, insignitus est signaculo sanctissimæ Trinitatis. Qui vivis & regnas in sæcula sæculorum.

Deus cui proprium est miseri
semper & parcere, te suppliciter
exoramus.

exoramus pro anima famuli tui N.
quam hodie de hoc sæculo migrare
jussisti; ut non tradas eam in manus
inimici, neque obliviscaris in finem:
sed jubeas eam à sanctis Angelis sus-
cipi, & ad patriam Paradisi perdu-
ci, ut quia in te speravit, & credidit,
non pœnas inferni sustineat, sed
gaudia sempiterna possideat. Per
Christum Dominum nostrum, &c.

S. XIII.

Litania omnium Sanctorum.

Kyrie eleyson.
Christe eleyson.

Kyrie eleyson.

Christe audi nos.

Christe exaudi nos.

Pater de cælis Deus, Misere ei.
Fili Redemptor mundi Deus, Mife-
rere ei.

Spiritus Sancte Deus, Misere ei.
Sancta Trinitas unus Deus, Mife-
rere ei.

Q 2

Omnes

Omnes sancti Angeli & Archangeli,

Omnes sancti Beatorum Spirituum Ordines,

Omnes sancti Patriarchæ & Prophetæ,

Omnes sancti Apostoli & Evangelistæ,

Omnes sancti Discipuli Domini,

Omnes sancti Innocentes,

Omnes sancti Martyres,

Omnes sancti Pontifices & Confessores,

Omnes sancti Doctores,

Omnes sancti Monachi & Eremitæ,

Omnes SS. Sacerdotes & Levitæ,

Omnes sanctæ Virgines & Viduæ,

Omnes Sancti & Sanctæ Dei.

Propitiusesto, Parce ei Domine

Propitiusesto, Exaudi eum Domine

Ab omni malo, Libera eum Domine

Ab ira tua, Libera eum Domine

Orate pro eo.

Apo

A potestate Diaboli,
 A flamma ignis,
 A pœnis purgatorii,
 A regione umbræ mortis,
 Per nativitatem tuam,
 Per circumcisionem tuam,
 Per dulcissimum nomen tuum,
 Per magnam misericordiam
 tuam,
 Per multitudinem miserationum
 tuarum,
 Per acerbissimam Passionem
 tuam,
 Per sanctissima vulnera tua,
 Per pretiosissimum sanguinem
 tuum,
 Per ignominiosam mortem
 tuam,
 Peccatores, Te rogamus audi nos.
 Ut animæ famuli tui parcere & in-
 dulgere digneris, Te rogamus
 Ut eam a pœnis inferni eripere dig-
 neris, Te rogamus audi nos
 Ut desiderium ipsius adimplere dig-
 neris, Te rogamus audi nos
 Ut Angelorum cœtus ei splendidus
 Q 3 occur-

Libera eum Domine.

occurrat, Te rogamus audire nos
Ut ei Patriarcharum & Prophetarum
cuneus subveniat, Te rogamus
Ut eam gloriosus Apostolorum cho-
rus excipiat, Te rogamus audire nos
Ut candidatorum Martyrum trium-
phans exercitus eam protegat, Te
rogamus audire nos.

Ut eam Sanctorum Confessorum ag-
men deducat, Te rogamus

Ut jubilantium Virginum eam co-
rona comitetur, Te rogamus

Ut ad authorem suum, qui eum de
limo terræ formavit, redire va-
leat, Te rogamus audire nos

Ut benignus ei aspectus tuus, bone
Iesu, appareat, Te rogamus

Ut ad dexteram in electorum con-
sortium eum recipias, Te rogamus

Fili Dei, Te rogamus audire nos.

Agnus Dei qui tollis peccata mun-
di, Parce ei Domine.

Agnus Dei qui tollis peccata mun-
di, Exaudi eum Domine.

Agnus Dei qui tollis peccata mun-
di, Miserere ei.

Parce

Pater noster.

Et ne nos inducas in tentationem.

Sed libera nos à malo.

Domine exaudi orationem meam.

Et clamor meus ad te veniat.

Dominus vobiscum.

Et cum spiritu tuo.

O R E M U S.

INclina Domine aurem tuam ad preces nostras, quibus misericordiam tuam supplices deprecamur, ut animam famuli tui N. quam hodie de hoc sæculo migrare iussisti, in pacis ac lucis regione constituas, & Sanctorum tuorum jubeas esse consortem. Per Dominum nostrum, &c.

Absolve, quaesumus Domine, animam famuli tui ab omni vinculo delictorum, ut in Resurrectionis gloria inter Sanctos & electos tuos resuscitatus respiret. Per Dominum nostrum, &c.

DE profundis clamavi ad te Domine: Domine exaudi vocem meam.

Fiant aures tuæ intendentes, in
Q + vocem

vocem deprecationis meæ.

Si iniquitates observaveris Domine: Domine quis sustinebit?

Quia apud te propitiarius es: & propter legem tuam sustinui te Domine.

Sustinuit anima mea in verbis tuis: speravit anima mea in Domino.

A custodia matutina usque ad noctem: speret Israël in Domino.

Quia apud Dominum misericordia: & copiosa apud eum redemptio.

Et ipse redimit Israël, ex omnibus iniquitatibus ejus.

Vers. Requiem æternam dona Domine.

Resp. Et lux perpetua luceat ei.

Vers. A porta inferi.

Resp. Erue Domine animam ejus.

Vers. Credo videre bona Domini.

Resp. In terra viventium.

Vers. Domine exaudi orationem meam.

Resp. Et clamor meus ad te veniat.

Vers. Dominus vobiscum.

Resp. Et cum Spiritu tuo.

O R E M U S.

Suscipe Domine animam famuli
tui, quam de ergastulo hujus sæculi
livocare dignatus es: & libera eam
de locis pœnarum: ut quietis ac lu-
cis æternæ beatitudine perfruatur,
& inter Sanctos & electos tuos in
Resurrectionis gloria resuscitari
mereatur. Per Christum.

Fac quæsumus Domine, hanc cum
famulo tuo misericordiam, ut fa-
ctorum suorum in pœnis nō recipiat
vicem, qui tuam in votis tenuit vo-
luntatem: ut sicut hic eum vera fi-
des junxit fidelium turmis, ita illic
eum tua misratio societ Angelicis
choris. Per Christum, &c.

Vers. Requiem æternam dona ei
Domine.

Resp. Et lux perpetua luceat ei.

Vers. Requiescat in pace *Resp.* Amē.

Anima ejus, & animæ omnium
fidelium defunctorū per misericor-
diam Dei requiescant in pace. Amen.

Finis Secunde Partis.

AMI-

AMICI FIDELIS
USQUE AD MORTEM
PARS TERTIA.

S I V E

RESOLUTIONES MORALES

*In gratiam moribundorum è variis
Auctoribus collecta.*

Q Uoniam non rarò contingit ut
qui moribundos sive ex officio,
sive ex caritate invifunt, difficulta-
tem patiantur in quibusdam casibus
non præmeditatis; existimavi non
ingratum fore, si non meas, sed do-
ctorum Virorum Resolutiones non-
nullas in medium afferrem, quas ad
manum haberet Amicus fidelis, in-
que, sicubi aqua hæreret, uti posset.
Eos dumtaxat casus attingam qui
instituto meo conveniunt, mori-
bundis, ut plurimum, faventiores
quique

quique in Sacramentorum Pœnitentia, Communionis & Extrema Unctionis administratione accidere solent. Quia verò ab aliis potius quam à me, Resolutiones proficiscuntur, Philareti nomen tantisper assumam, & Amici fidelis interrogationibus aliorum potius quam meo nomine respondebo.

PROLOQUIUM.

PHILARETUS.

Quid mihi auctores, Amice mi, an ut hic subsistam! & quæ prolixè satis hætenus dicta sunt in moribundorum gratiam, majore cum otio expendenda tibi relinquam?

AMICUS FIDELIS. Cave amabo, Philarete, cave stadio pedem antecesseras quàm ad metam perveneris: Superfunt conscientiarum modi nō pauci, iiq̃ue plusquam Gordiani, qui, non Alexandri gladio, sed acutiore ingenii tui acie dissolvendi sunt.

sunt. De moribundis adjuvandis te-
lam bellè orditus es, ea nimirum
pertexenda est. Ego, rudis licet in
hac arte, dubiorum licia subinde
suggeram, quæ tu, vel perspicuitatis
radio illustres, vel discretionis pe-
ctine discrimines.

PHIL. Vide sis ne licia tua, Stagiri-
tæ lycea, aut Palladis rexinam
plus æquo redoleant: rem ipsam, non
verborum ampullas amant Theolo-
gi morales; proinde, si me audies,
altos illos dictionis cothurnos ex-
ues, soccosque humiliores indutus,
ad rem quam paras, de plano aggre-
dieris.

AMICUS FIDELIS. Quando ita vi-
jubesve, non modò soccos, sed &
popularem penulam induo.

CAPUT PRIMUM.

De Confessione.

*Dubiorum quæ circa Sacramenti Confes-
sionis administrationem accidere possunt,
Resolutiones moribundis favora-
biles.*

Quæ

Quæritur primò:

Quid faciendum Amico fideli, id est, Parocho vel alteri Sacerdoti, qui evocatur ad moribundum qui loqui non potest?

Ut ad hanc quæstionem exactè magis respondeatur, nonnulla prius considerata sunt.

1. An moribundus qui voce non potest, nutibus saltem absolutionem à Sacerdote postulet?

2. An signa saltem aliqua contritionis præsentè Sacerdote exhibeat?

3. An priusquam Sacerdos advenit, voce, vel nutu absolutionem petierit, vel saltem signa aliqua contritionis ediderit? idque advenienti præsentique Sacerdoti significant coram ægroto testes idonei?

4. Quid si id ipsum idonei illi testes affirmant Sacerdoti, non coram ægroto, sed in platea, in foro vel in agro? poteritne Sacerdos ille moribundum, si superstitem repererit, præsens præsentem absolvere?

5. Quid si moribundus, sensibus omnibus destitutus, neque voce, ne-

R

quis

que nuntia absolutionem petierit, neque signa ulla contritionis ediderit?

Antonius Diana multæ vir eruditionis ac lectionis Partis suæ, tertii Tractatu tertio, propositam hanc nostram quæstionem, operosè admodum (allata longa, Auctorum variantium serie) utramque in partem disputat:

Eam ego partem tantummodò quæ moribundo magis favebit) si tamen idoneis auctorum rationumque adminiculis fulciatur) in medium adferam. Esto itaque.

PRIMA RESOLUTIO.

Danda est absolutio ei, qui (loqui cum non possit) eam nutibus à Confessario exposcit.

Pro hac Resolutione stant Doctores benè multi, quam etiam determinant Canones & Rituale Romanum editum jussu Pauli V. anno 1615. ubi sic habetur:

Quod si inter confitendum, vel etiam antequam incipiat cōfiteri, vox & loquela agrum deficiat, nutibus & sig.

& signis conetur, quoad ejus fieri poterit peccata pœnitentis cognoscere; quibus utrumque vel in genere vel in specie cognitis, vel etiam si confitendi desiderium siue per se, siue per alios ostenderit, absolvendus est. Ex quibus verbis, etsi ad sequentes casus aperta satis pateat responsio, ad maiorem tamen firmitudinem sit.

SECUNDA RESOLUTIO.

Moribundus qui lingue usu destitutus est, si pugno pectus pulsatur, si suspirans oculos in cœlum attollit, aut aliud doloris signum ostendit, absolvendus est à Sacerdote qui præsens hoc videt.

Et ratio est, quia signa pœnitentis animi quæ præsentem mortis periculo eduntur, censerì debent directa ad sacramentalem absolutionem; cum in tali statu constituti optimum animæ suæ remedium desiderare soleant. *a*

Quod

*a Layman in Theol. morali l. 5. tr. 6. c. 8.
n. 4. Chapeauvil. tr. de Sac. admin. sem.
de pecc. c. 3. q. 11. & alii.*

Quod si dubitetur an hæc signa orta sint ex vi contritionis, an ex mœrore & angustia mortis, ad vitandum sacrilegii periculum dari poterit absolutio sub conditione, si nimirum talis materia sufficiens sit ad absolutionis ministrationem. Ita Layman ibidem & Sancius in selectis disputationibus, disp. 44. num. 35.

TERTIA RESOLUTIO.

Quod si moribundus presente Sacerdote neque absolutionem nutu petere, neque pœnitentis signa edere possit, ediderit verò eo absente, idque idoneis testibus comprobatur, poterit tunc Sacerdos presentis moribundum presentem absolvere.

Pro hac sententia citantur à Diana Auctores non infimæ notæ plusquam triginta, quos inter est D. Thomas opusculo 63. §. de Extrema-Vnctione.

Nota testem unum afferentem moribundo petitam Confessionem, aut exhibitam ab eo contritionis signa

Conf.

Confessario advenienti fidem facere
debere. *a*

a Sancius in select. disp. 4. numer. 3. Zam-
branus de Sacram. tempore mortis c. 4.
dub. 2.

QUARTA RESOLUTIO

Quod si testes in platea, vel in agro testen-
tur Confessario audivisse se moribun-
dum petentem confessionem, aut vidisse
contritionis signa exhibentem, praesentes
autem non sint quando adest Confessa-
rius; poterit nihilominus Confessarius
in verbo eorum jam absentium, praesens
ipse, praesenti moribunda absolutionis
beneficium impertiri.

Censendus est enim talis aeger quasi
confessus absenti Sacerdoti per nun-
tium; quae confessio valida est, dum-
modo absolutio non detur in absen-
tia, sed in praesentia poenitentis. Et
ita tenent hanc opinionem Henri-
quez & Valent. *a*

Favent & huic sententiae Concilia
R. 5 duo,

a Henrig. l. 5. c. 2. n. 7. Valent. to. 4. disp. 7.
qu. 11. punct. 1. Filiuc. to. 1. tra. 7. c. 5. nu-
121. & multi alii.

duo, nempe Arausicanum vii. ca. 14.
& Carthaginense iv. cap. 76. in qui-
bus dicitur absolutè, sufficere Con-
fessario ad absolvendum sacrame-
ntaliter infirmum, si testes dent testi-
monium de voluntate ipsius.

Videndus & Bonacina tom. 1. dis-
put 2. quæst 1. puncto 33. nu. 4. Vbi
asserit posse absolvi pœnitentem qui
accesit Confessarium per nuntium,
& adveniente Confessario ita ob-
mutuit, & ita sensibus destitutus est,
ut nullum peccatum exprimere, aut
doloris signum exhibere possit, nul-
lusque tunc adsit, qui petitionis con-
fessionis fidem faciat. Et ita Romæ
sensisse multos DD. testatur. Diana
verò ita concludit; ita sentiunt mul-
ti viri docti Societatis Iesn & no-
stræ Religionis.

*Amicus fidelis non solum potest, sed etiam
tenetur adhibere absolutionem in casu-
bus supradictis.*

NOTA I.

Quia cùm sententiæ moribundo-
rum favorabiles multorum auctori-
tate

rate factæ sint probabiles, ideoque licitæ; secundum illas debet operari, sive ex caritate, sive ex iustitia (si fortè Pastor sit:) debet, inquam, etiam si in contraria esset sententia: Potest enim quis speculativè sententiam unam tenere, & contra illam practicè operari; (ut pateat in Confessario qui absolvit pœnitentem secundum sententiam quam tenet probabilem, licet sententiæ absolventis contrariam.) Liceat ergo mihi dicere cùm Vasquez: Quòd si potest quis has sententias sequi, quare hoc præsidio privare debet ægrotum? meo iudicio, inquit, licitum non est negare absolutionem tali tempore, etiam ei qui contrariam sententiam sequitur, & de eo qui negaret, dici posset reum esse animarum.^a

Quid juvat hic longam seriem idem sentientium attexere?

^a *Vasq in 3. part. tom. 4 q 91 art. 2. dub. 3. num. 38.*

NOTA 2.

Auctoritas unius Doctoris probi & docti, quæ rationi alicujus momenti innititur, ita ut nihil sit convincens pro opposita parte, sententiam facit probabilem: quia auctoritas talis Doctoris est non levis ratio credendi, & proinde opinio illi innitens est probabilis. Videndus.

AMICUS FIDELIS.

Quid dicendum de eo qui sensibus omnibus destitutus, neque voce, neque nutu absolutionem petat, neque ulla edit signa contritionis? an ejusmodi absolvendum putas?

QUINTA RESOLUTIO.

PHIL. Quod si moribundus sensibus omnibus destitutus neque voce, neque nutu confessionem petierit, neque signa ulla contritionis exhibuerit (si tamen præbe ad id temporis ac Christianè se gesserit) poterit ei sub conditione dari absolutio.

Fateor

a Emman Sa. v. dub. n. 3. Angel. v. opinio n. 2. Sylvest. verbo eodem.

Fateor esse non paucos qui contrarium ideò mordicus teneant quod in tali moribundo nulla signa externa advertant, quæ confessionis materiam sensibilem efficiant, qualis tamen esse debet materia Sacramentorum; quate veremur, ne proferatur forma ubi non est materia, & sic non efficiatur Sacramentum, sed sacrilegium admittatur.

Sed dici potest, inquit Diana, quod in hoc casu adest aliquo modo præsens materia sensibilis, per testificationem & famam probitatis dicti moribundi, qua nimirum hic & nunc censetur facere quod bonus quilibet Catholicus in ejusmodi articulo facere consuevit, atque adeò hic & nunc prout potest confiteri: Periculum verò sacrilegium nullum esse potest ubi profertur forma sub conditione, si nempe materia idonea sub sit; alias, non.

Sed nolim ego quemquam de suæ opinionis statione deicere, hoc unum ago, ut, quando moribundo-

R s rum

rum partes promovendas suscepi,
nonnullos in medium producam qui
eis etiam in hoc ipso casu favent non
parum, atque adeò absolutionis be-
neficium iis impendendum cen-
sit.

Agmen ducat (tanto nec cedit ho-
nori) S. Antonius Archiepiscopus
Florentinus, per illustris familiæ D.
Dominici clarum jubar, Doctor il-
le (ut refertur in Sacerdotali Roma-
no impresso Veneriis, anno 1569.
pag. 62.) ita loquitur: Infirmus in
periculo mortis constitutus, potest
absolvi à quolibet Sacerdote de
quolibet peccato, &c. si jam amisit
usum rationis, puta quia phreneti-
cus, si benè vivebat, & ut bonus fide-
lis frequentabat confessionem, &
communione & hujusmodi, quam-
vis non petierit Sacramentum; qui
ex insperato talia acciderunt.

Plerique omnes è sanctissima D.
Francisci Religione asserunt hanc
sententiam, sententiam esse Scoti,
eamque Patres Recollecti Thesi-
bus

bus impressis propugnarunt variis in Capitulis Provincialibus; Camera-
censi, anno circiter 1628. Insulensi
anno 1631. &c.

Molfesius unus e Doctoribus Cle-
ricorum Regularium a notat mul-
tos tenuisse hanc sententiam: & qui-
dem e Religione sua, D. Gabrielem
Lottherium: e Societate Jesu, P.
Salmeronem: e Capucinis, P. Lu-
pum.

Quod si auctoritas unius Docto-
ris probi & docti, ut vidimus, faciat
sententiam probabilem, quid opus
alios operose recensere?

Addam tamen pro coronide, quid
de roto huc casu sentiat gravis Au-
ctor Homo bonus. b Attendat, quæ-
so, Amicus fidelis, & hinc discat quid
agere possit aut debeat, si quando
casus ille sibi contigerit: Prudenter,
inquit, ager Parochus, si favorabili illi
opinionem adhareat, qua sentit absolutionis

R 6

benefi-

a In 10. l. tra. 7. c. 5. n. 48. & 49.

b In examine Ecclesie part. 1. tra. 7. c. 10.

18. 2. 34.

beneficium moribundo impendi posse, etiā si nullum confessus sit peccatum, nec Confessarium petierit, nec indicia exhibuerit, ex quibus actus contritionis vel attritionis argui possit, modo talis in mortis articulo constitutus, Christiano more vivere sole-
ret, bonusque ac fidelis homo aestimaretur.

Quod quidem placitum, in praxi refe-
runt amplexum esse CLEMENTEM
VIII Pontificem Maximum & pruden-
tissimum virum. Cum enim quidam ex
fabrica Divi Petri praeceps ruiisset, & illum
cadentem vidisset, absolutionem ei dedit,
dicens: Si es capax, absolvo te a pecca-
tis tuis. Qua sententia, illa sanè ratione
confirmatur, quod in necessariis ad salu-
tem pars tutior eligenda, & certiori peri-
culo occurrendum est.

Cessare verò dicitur vel irreverentia
Sacramenti, vel sacrilegii periculum, tum
conditione apposita, tum auctoritate Do-
ctorum. Ita ille.

AMICUS FIDEL. Amo te, mi Ho-
mo bone, de hac tua tam bona, tam
amica moribundis Resolutione.

Fidelis

Fidelis Amici dubiis aliis respondet Philaretus.

FIDELIS AMICUS.

IAcet in platea moribundus qui vulnus lethale accepit: Confessarium inclamat, verum si confitentiaures accommoda vero, medicina jam jam necessaria, adhiberi non poterit: si verò adhibeatur, confiteri postea non poterit.

Quid ergo mihi faciendum est? PHILARETUS. Peccatum unum atque alterum secretò audias, eumque statim absolvas: ubi verò Medici ac Chirurgi medicamenta sua adhibuerint integram vulnerati confessionem (si superstes erit) iterum audias, iterumque absolvas *a*
a Ita censet. Diana part. 5, tra. 3, resolutione 56.

FIDEL, AM *Quid si Medici tantisper desistere nolint, aut abesse non possint à vulnerato?*

PHIL. Tunc satis erit infirmo dicere se peccatorem esse, cum non teneatur coram aliis peccata sua, quam

quamvis levia, manifestare. a

a *Ita cum Diana, Sancijs in select. edit.*

Lugdu disp. 44, n 35,

FIDEL. AM. *Quid faciendum iis qui versantur in evidenti vita periculo, v. g. in naufragio, peste & bello?*

PHIL. Suffecerit unum dumtaxat peccatum declarare omisfis etiam gravioribus: imò si tam præsens sit periculum, ut ne unum quidem in particulari declarare possint, dato signo aliquo pœnitundinis, quale esset genuflexio, vel pectoris percussio, absolvi poterunt hac formulâ: *Ego vos absolvo à peccatis vestris, a*

a *Hurtadius de Sacr. Pœnit. disp. 8. diffie.*

2. Item disp. 9. diffie. 10,

FIDEL. AM. *Quid si unus sit peste infectus, à quo sibi Confessarius male metuat, tenebuntne illum integrè confitentem audire?*

PHIL. Viderur tunc justa de causa dimidiari posse materialiter, confessio: Quia sicuti, secundum omnes, excusatur pœnitens ab integritate confessionis quando ex illa me-

zit

ritò timet damnum corporis; rei familiaris vel honoris, ita etiam excusatur Confessarius ab audienda integra confessione, ex qua sibi meritò mortem à pœnitente metuit. & Atque hoc dictum puta in gratiam eorum qui necdum tanta flagrant charitate, ut cum vitæ suæ temporalis dispendio tranquillitati ac securitati proximi sui consulere in animum inducant.

potest Confessarius absolvere infirmum quem credit statim moriturum, adito uno tantum peccato.

Idem dicendum quando infirmus nimis fatigatur in explicandis suis peccatis, *Bonacina to. 1. fol. 212. n. 18. & 19.*

Caveat tamen pœnitens plura peccata reticere quàm postulet justa causa, aut periculum imminens, quia confessio integrè facienda est quantum moraliter fieri potest. *Ibid. n. 20.*

NO-

2 *Zambranus de Sacr. Pœnit. c. 4. dub. 6 num. 12. Layman l. 5. tract. 6. c. 13. n. 4. & alii.*

N O T A.

Notandum eos qui iusta de causa confessionem materialiter integram non fecerunt, debere postea, si revelaverint, aut periculum evaserint integrè iterum confiteri & absolvi.

FID. AMICUS. *Quando? statimne?* PHIL. Data bona opportunitate, non dico statim nisi instet tempus mortis, aut præceptum annuæ confessionis: item nisi sumenda Eucharistia, suscipienda periculosa peregrinationes, aut aggredienda alia cum evidenti vitæ periculo. *Vide eundem folio 212. num. 21. Item com. 1. fol. 217. num. 12. & 13.*

FID. AMICUS. *Teneturne lethaliter vulneratus vel aliter moribundus, remittere satisfactionem sibi debitam pro accepta iniuria?*

PHIL. Odium & rancorem & signa externa rancoris contra inimicum remittat, actionem verò injuriarum sive satisfactionē pro injuria accepta sibi debitam à legitimo indice petere & expectare potest. An?

Audiendus Jacobus Manchinus
in practica visitandi infirmos. Pract.
7. dub. 5. nu. 7. Non bene agunt, in-
quit, aliqui Confessarii, pœnitentes
scrupulis afficientes, dum dicunt il-
los non posse salvari nisi etiam corā
Judice actiones injuriarum remit-
tant, cū hoc loqui liquide falsum
sit.

Ita sensent etiam Emmanuel Sa,
verbo *Iniuria*. nu. 1. Bannes & A-
ragon in 2. 2. quæst. 25. art. 9. & a-
lii.

Et ratio est, quia vindicta legiti-
ma ad virtutem justitiæ pertinet, &
per se decens est malefactorem pu-
niri, ut alii ejus exemplo in poste-
rum timore pœnæ ab injuria inferē-
da coërceantur. Quia verò periculū
est, ne idē tantum vindicta expeta-
tur, ut lædenti malē sit, & læsus in
illo lædentis malo, tanquam in suo
bono acquiescat (quod est contra
caritatem proximi, nec tam actus
justæ vindictæ, quàm odii) idē
conari debent Confessarii ut utrum-
que

que à moribundo obtineant; id est, ut non modò odium & rancorem, sed & actionem injuriarum læsus remittam.

FIDEL. AMIC. *Quid censendum de puro moribundo?*

PHIL. Si fateatur peccatum veniale vel mortale, & dubitatur an habeat usum rationis necne, absolvi debet sub conditione, ne adeat periculum æternæ damnationis. Ita Bartholomæus de Medina & multi viri docti.

FIDEL. AM. *Quisnam Sacerdos in mortis articulo potest moribundum absolvere?*

PHIL. Non tantum bonus & pius, etiam malæ vitæ, nominatim excommunicatus, imò Hæreticus & Schismaticus, moribundum potest absolvere. Citantur passim pro hac sententia Doctores plurimi, & faver Tridentinum quod Sess. 14. cap. 7. ita statuit: *piè admodum in Ecclesia Dei custoditum semper fuit, ut nulla sit reservatio in articulo mortis: atq; ideò omnes Sacerdotes*

tes quoslibet pœnitentes à quibusvis peccatis & censuris absolvere possunt.

Voluit nimirum Ecclesia salutari animarum consulere, ideoque amplissimam jurisdictionem concedit Sacerdotibus omnibus, qui ratione ordinis sui illius capaces sunt. Potest ergo moribundus, quando alius non adest, ab iis absolutionem petere. Audiendus hîc Joannes Præpositus: *a* Desunt, inquit, alii, Pœnitens non tantum potest, sed etiam debet, petere hoc Sacramentum ab excommunicato, imo, Hæretico, modò non sit periculum subversionis quia cum constet eos validè posse absolvere, tenetur æger in mortis articulo constitutus, salutis suæ per hoc remedium consulere, & præcepto confessionis satisfacere.

Notandum tamen Sacerdotes illos sive malos, sive præcisos ab Ecclesia posse quidem validè, sed non licitè

a Præpositus 3. part. q. 7. de ministro Pœnit. dist. 15.

licitè moribundum absolvere, nisi prius per contritionem, vel aliter justificentur; sed viderint ipsi, ager interim, ab ipsis peti quod justè potest petere, & quod possunt ipsi, si velint, non tantum validè, sed & licitè præstare.

Quod si ægroti periculum ita urgeret ut præ temporis angustiis mali illi ac præcisi Sacerdotes nec conferri nec justificari possent, non tantum validè sed & licitè in tali statu constituti, moribundum absolverent. *q. Hurtadus de Sacram. Pœnit. disp. 10. diff. 8.*

FIDEL AMI. *Quoto die infirmitatis datur potest absolutio à reservatis?*

PHIL. Non potest dari simpliciter à prima die infirmitatis, sed à prima die quæ constituit infirmum, in mortis periculo. Ita Sancius in select. disp. 12. num. 5. Cælestinus in Compendio Theol. moral. tract. 1. c. 13. quæst. 1.

Nec debet expectari extremum omnino periculū aut ultimus mor-

is articulus ad hoc ut possit ager ab omnibus casibus à quolibet Sacerdote absolvi, sed sufficit ut verè verferur in periculo. Ita Metella tom. 2. disp. 4. cap. 6. Præpositus in 3. partem quæst. 7. de Sacram. pœnit. dub. 6. num. 43. & alii.

FIDELIS AM. *Quid si peccata reservata annexam habeant excommunicationem majorem?*

PHIL. Diana parte 5. Tract. 3. Resolutione 97. Quando, inquit, simplex Sacerdos in articulo mortis absolvit pœnitentem ab excommunicatione majore, caveat ne absolvat non præmissa satisfactione, si forsitan ea fieri debeat. Juxta Clemenr. 1. de Hæret. Quod si commodè fieri non potest, absolvat cum debita cautione, secundum Glossam ejusdem Clem. §. *Verum*, versu, *Eatunc*. Quæ cautio fiat per fidei jussos, vel cum pignore, si eam potest dare, sin minus, det saltem eam quam dare potest videlicet juratoriam: si verò casus necessitatis urget nihilque horū fieri

fieri potest, absolvar: cum ad impossibile nemo teneatur. Debet insuper Confessarius imponere onus hoc poenitenti, ut cessante morbo praesentes se Superiori qui extra casum illum de jure poterat eum absolvere, commonefaciendo quod si se non praesentaverit, in eandem censuram incurrat. *a*

a Belloc. in praxi The. mor p. 1 q. 2 n. 136.
Finellus de cas. refer. c. 8 n. 9 Zambrade
Sac poen. c. a. 4 n. 6.

N O T A.

Absolutus autem a reservatis quae censuram annexam non habent, etiam si convaluerit non tenetur se ulli Superiori praesentare: quia ab eis absolute sine tali ulteriori obligatione absolutus est. *b*

b Sanctorius de cas. Pap. c. 13. n. 147. Navarrus in Man. c. 26. nu. 27. Guil.
Merc. in 3 p. D. Th. q. 9. art. 6

FIDEL. AMIC. Quid censendum de damnatis ad mortem?

PHIL. Afficiendi extremo supplicio sunt in mortis articulo constituti

ti, adeoque lata sententia, & instante executione, in eo statu, in quo nulla est reservatio, possuntque à quolibet Sacerdote absolvi. *a*

a Hurtadus de Mendoza volu. 1. de fide, dis. 84. ser. 8 §. 125

FIDEL. AM. *Quid censendum de mulieribus pręgnantibus?*

PHIL. Post octavum mensem à conceptione, illę quę difficiles & periculosos partus expertę sunt: item illęque primò pariunt, censentur versari in mortis articulo; proinde absolvi debent sicut alii moribundi in paripericulo constituti. *a*

FIDEL. AM. *Quid agendum Parocho celebranti qui evocatur citò citò ad moribundum?*

PHIL. Relinquat (inquit Zambra-
nus *b*) missam inchoatam, etiam post consecrationem, servante intem aliquo, sacram Eucharistiam, se-
cum

a Abbas in caput pastoralis. n. 3. de officio ordinarii. Petrus Bellochius in praxi moral. The p. 1. q. 2. Hurtadus de Mendoza loco supracit. b Zam. Sac. de p. c. 4. d. 6. v. §.

cum verò deferat aliquam formulam consecratam & extremam Unctionem: audita confessione Eucharistiam illi præbeat, Extremamque Unctionem administret, & ad sacrificium revertatur, &c.

Ex his apparet potiori jure Confessarius abrumpenda negotia alia omnia, ut evocati, citius ad moribundos convolent.

FIDEL. AM. *Quid censendum de Laicis, qui interdum moribundos à censuris absolvunt?*

PHIL. Certum est confessionem illam quæ fit interdum ab infirmis Laico, defectu Sacerdotis, sive contritionis majoris excitandæ, sive etiam consolationis aut consilii petendi gratiâ, non esse confessionem sacramentalem, & qui peteret absolutionem à Laico, esset sacrilegus, & Laicus præsumens dare, fieret irregularis. Constat enim ex Trid. sess. 14. c. 6. can. 10. de fide esse, solos Sacerdotes, & non alios, hujus Sacramenti ministros esse.

Res.

Posse verò Laicum, moribundos
absolvere à censuris, ut non careant
Ecclesiasticà sepulturâ, affirmant
non pauci, nec infimæ notæ Docto-
res a. Philibertus Marcinus in suis
commentariis de bello divino seu de
peste part. 3. c. 12. num. 3. & seq. ita
ratiocinatur. Si Ecclesia pro articulo
mortis, confert jurisdictionem ab-
solvendi à peccatis & censuris cui-
bet capaci talis jurisdictionis, quia
hoc postulat Ecclesiæ benignitas &
favor animarum, quandoquidem
Laicus sit capax jurisdictionis absol-
vendi à censuris, (si Papa velit illi eâ
demandare) ergo conjiciendum eam
eidem demandasse, atque hanc esse
piam illius mentem, ne excommuni-
catus post mortem privetur com-
munibus Ecclesiæ precibus & suffra-
giis atque missæ sacrificio.

Sed observandum cum Sanchez in
summa tom. 1. l. 2. c. 13. num. 13 ex-
pedire

a Layman l. 1. tr. 5. part. 2. c. 6 n. 2. Et
pro hac sententia adducit Glossam, Abba-
tem, Sylvestrum, Armillam.

pedire ut post mortem obtineatur
nova absolutio ab illo cui excom-
municatio reservata erat, si commo-
dè fieri possit. Quia si opinio ista nō
esset vera, careret absolutio valore
suo, & proinde nō valerent absoluto
Ecclesiæ suffragia: modis autē omni-
bus cōsulendū est mortui securitati.
FIDELIS AM. *Quid censendum de mor-
ibundis qui aliis famam vel pecu-
niam injustè abstulerunt?*

PHIL. Infirmus qui alteri famam vel
pecuniam injustè abstulit, statim
ante mortem, si commodè potest,
restituatur; neque hæredibus eam
curam in testamento demandasse
sufficit. Ratio est, quia iste qui per
hæredes tantum restituere vult non
habet nisi conditionaram volunta-
rem restituendi, si videlicet moria-
tur, aliàs non. Unde patet malè ad
absolutionem dispositum esse, ut
non multis probat Leo de Officio
Confessar. Recollect. 25. num. 103.
Citatur autem Guittier, Azorium,
Reginaldū & Sayrum. Legendus &

Toletus l. 5. instruct. Sacerdorum c. 24. n. 6. Qui cum possit & debeat, inquit, non vult restituere, mortaliter peccat, & quo magis differt, gravius peccat, & quoties occasio commoda restituendi se offert & non statim vult restituere, aut non curat advertere, mortaliter rursus peccat. Unde multum falluntur, qui debita cum possint nolunt solvere, differentes usque ad mortis testamentum, & qui sic discedunt, secundum communem sententiam, in peccato discedunt. Peccant etiam, inquit, qui bona habent dubia, & de quibus certi non sunt an propria sint, & differunt id elucidare usque ad testamentum, in quibus etiam ut dubia relinquunt, cum teneantur statim, cum commodè possunt id declarare, & si fortè debent, restituere. Haftenus Toletus.

FIDEL. AM. *Hec est resolutio
selegre meribundis faventiores?*

PHIL. An nescis quia meliora sunt
vulnera diligentis, quam fraudulen-

ta oscula odientis? Proverb. 27. Audi quid psaltes Regius: Corripiet me justus in misericordia, & increpabit me: oleum autem peccatoris non impinguet caput meum Psal. 140.

De dubiis occurrentibus circa communionem moribundorum.

PHILARETUS.

Viatricum sacratissimi Corporis Domini nostri Jesu Christi, summo studio ac diligentia moribundis procurandum est, ne forte contingat illos tanto bono privatos decedere.

Debet autem Venerabilis Eucharistia dari per modum Viatici, cum probabile est, quod eam moribundus non poterit amplius sumere, a

a Rituale Rom

AMICUS FIDELIS. *Quanam est differentia inter communionem ordinariam, & inter communionem per modum Viatici?*

PHIL. Per communionem ordinariam, petimus à Deo gratiam bene vivendi: per hanc autem, gratiam bene

bene

benè moriendi. Id ipsum sonare videtur nomen *Viatici*: quid enim est *Viaticum*? nihil aliud est quam annona sive commeatus ad futurum iter. Longa via est a terra in cælum, quo moribundus properat; idèò prudenter Sancta Mater Ecclesia filios suos decedentes, sacræ Eucharistiæ *Viatico* prosequitur, ut tantò securiores ex hac vita demigrent, quantò potentiore commeatu instruuntur.

AMICUS FIDEL. Datùrne alià verborum formà *Viaticum* quàm communicatio ordinaria?

PHIL. Forma dandi *Viaticum* hæc est: *Accipe frater (vel soror) Viaticum Corporis Domini nostri Iesu Christi, qui te custodiat ab hoste maligno, & perducatur in vitam æternam. Amen.* Forma verò communionis ordinariæ est: *Corpus Domini nostri Iesu Christi custodiat animam tuam in vitam æternam. Amen.*

AMICUS FID. An qui manè communicavit, vel Missam dixit, & postea eodem die incidit in periculum mortis possit ad huc non jejunos sacrum *Viaticum* sumere?

S 3 PHIL.

PHIL. Potest. Et ratio est, quia licet manè Venerabilem Eucharistiam sumpserit, at non per modum Viatici, ad quod tamen lege Divina secundum plurimos in articulo mortis obligatur.

AMICUS FID. Nónne hoc est contra præceptum de non communicando bis in die, & non nisi à jejunis?

PHIL. Præceptum communicandi in articulo mortis est divinum, & ideò majoris ponderis quàm Ecclesiasticæ illæ prohibitiones.^a

Notandum verò non esse hoc faciendum, nisi prudenter timeatur moribundum eodem die decessurum, & non futuram illi postmodum aliam communicandi opportunitatem.

AMIC. FID. Si duret periculum, poteritne eo durante, non jejunus per modum Viatici sæpius communicare?

PHIL.

^a Gaspar Hurtado de Eucha, disp. 10. diff.

² Turianus in summa part. 2. c. 58 dub. 2.

Bellisonius in 3 part tom. 2 q. 88. ar. 11. notabili 2.

PHIL. Ita existimo. Cum enim moribundus valde indigeat tanti Sacramenti subsidio ad vincendas occurrentes tentationes, & ad superanda peccandi pericula, non videtur pia mater Ecclesia nos velle adstringere ad unicam talem communionem cum nostro tanto spirituali dispendio, maxime cum in secunda & tertia vice eadem maneat quæ in prima necessitas. Adde Concilium Constantiense sess. 13. dicere absolute, (sine limitatione ad unam tantum vicem) in casu infirmitatis Eucharistiam dari posse non jejuno.

Hujus sententiæ assertores multi, ut ex sequentibus patebit.

AMICUS FID. *Quanta debet esse temporis intercapedo inter unam & alteram communionem?*

PHIL. Aliqui requirunt decem aut octo dies à prima communionem, ut moribundus iterum possit non jejunos communicare.

a Silvius putat post septem dies
id licere. *b*

Existimant alii dies sex in ter-
mediis sufficere. *c* Imò si quis assuetus
frequenter communicare aut sacrifi-
care propter devotionem ac deside-
rium egrè abstineat, permitti ipi
potest ut altero statim die commu-
nicet non jejunus. Ita paulus Lay-
mam in Theol. morali lib 5. tract.
4. cap. 6. num. 20.

Horum ratio esse videtur quod
in secunda, tertia & subsequentibus
vicibus, eadem maneat infirmo ne-
cessitas resistendi tentationibus,
quæ in prima. Ergo indiget eodem
subsidio, quo bona mater eum ne-
quaquam privare intendit.

Nota Sacerdotem in articulo mor-
tis constitutum, posse celebrare non
jeju.

a Suarez in 3. part. tom. 3: disp. 68. sec. 4.

Henriquez in sum l. 8. c. 5.

b Sylvius in 3. part. q. 80. art. 9.

c Fillucius tom. 4. c. 8. n. 238. Tabiena
verbo communicare n. 48. Armil. n. 18.
Possevinus de offic. curat. c. 8 n. 21. & alii.

jejunum, ut se ipse communicet: intellige, si aliunde sacram Eucharistiam habere nequeat. *a* Nec id mirum videri debet: si enim Laico non jejuno, per modum Viatici communicare licet: cur non liceat non jejuno Sacerdoti celebrare ut sibi Viaticum comparet? Maxime cum ei etiam concedatur celebrare non jejuno ut quemvis alium in mortis articulo communicet. *b*

a Layman l. 5 tr. 4 c. 6 n. 2 *o* Zambranus de Sac. Euc. c. 2 du. 6 n. 1

b Zambranus c. 6 de Eucha. dub. 6 Major. in 4 dist. 9 qu. 3 Iacobus Granado de Sac. in 3 part. cōtr. 6 tra. 10 disp. 8 n. 12

AMICUS FID *Quid agendum cum delirantibus?*

PHIL. Potest Sacerdos præbere Viaticum deliranti qui propter febrim in amentiam incidit: maxime si ante delirium illud desideraverit aut contritionis signa ediderit. Adde, si lucida intervalla habeat, devotionemque ostendat, nec ullū irreverentia aut indignitatis periculum

S. 5

culum

culum meritò timeatur. *a*

*a D. Thom. in 3. part. quest. 88. art. D.
Rituale Romanum de Sacram. Eucha-
ristia.*

AMICUS FID. Dandane est Eucharistia
damnato ad mortem etiam non ije-
no?

PHIL. Audi quomodo loquatur
Sancius in select. disp. 40. Ego, in-
quit, si supplicium differri non pos-
set, reum communicarem etiam si
post horam ducendus esset ad pati-
bulum: nec ex eo reverentia Sacra-
menti minuitur, cum Christus illud
instituerit ad nostram utilitatem, &
non cohæreat suscipi irreverenter
& ob nostram utilitatem sumi, si a-
liàs communicans debitam disposi-
tionem habeat.

Ratio autem cur damnati ad mor-
tem debeant, etsi non jejuni, com-
municare, est, quia violenta mors
non tollit in eis obligationem
quam habent ex præcepto divino
communicandi in articulo mor-
tis. Pro hac sententia Zambranus

a citat

citatur Navarrum, Suarez, Henriquez & alios.

a Zambranus de Sac. Euc. cap. 5. n. 6.

AMICUS FID. Scire velim, an qui post sumptum Viaticum peccavit mortaliter, teneatur illud iterum sumere; sicuti tenetur iterum confiteri.

PHIL. Non tenetur. Et ratio diverſitatis est, quia confessio mediū necessarium est ad salutem pro omni tempore quo quis lapsus est in peccatum mortale: At verò Eucharistia, non est necessaria necessitate mediū, sed necessitate præcepti, cui præcepto factum est satis communicando semel in mortis articulo, proinde præceptum illud non obligat amplius pro præſenti articulo, sed bene pro alio. a

a Hurtadus de Sacram. Eucha. disp. 10. diff. 2. Bellisonius tr. 2. in 3. part. p. 80. art. 11. & alii.

AMICUS FID. Quilibet. Sacerdos in mortis articulo Venerabilem Eucharistiam administrat?

PHIL. In articulo mortis sumi potest

rest Eucharistia à ministro quocunque, à quo in eodem articulo recipi potest absolutio.

Audiendus hîc Chapeauvile nostras, de Sacram. Eucharistiæ quest. 6 ubi sic ait:

Veluti pro Sacramento poenitentiae, in necessitate vocantur quilibet Sacerdotes, quantum vis præcisi & Hæretici: ita etiam vocari possunt pro Sacramento Eucharistiæ: neque hoc in favorem Hæreticorum & ejusmodi malorum ministrorum, sed in favorem fidelium in necessitate existentium: sic enim censuræ latae sunt in odium iniquorum, ut non cedant in gravissimum detrimentum bonorum fidelium: Ita ille. Vide Suarem & Tadesmam. a

a Suar. 3 p. q. 82 a. 3 disp. 72 sect. 4 Ledesma de Extr. Vnctio. dub. ult.

AMI. FID. Quomodo ministranda Venerabilis Eucharistia tempore contagioso?

PHIL. Peste laboranti, ad vitandam labem, potest sacra hostia non digitis,

ris, sed honesto nitidoque aliquo
instrumento ministrari. *a*

Nota Sacerdorem posse reservare
partem hostiæ, eamque dare more
moribundo, si alia non suppetat. *b*
Neque enim hoc obstat integritati
sacrificii, ad quam solum requiritur
ut consumptio fiat utriusque speciei;
quod verò aliqua pars unius speciei
alteri tribuatur (licet id fieri sine
causa malum sit) potest sine aliquo
rationabili, ut hic, cohonestari.

a Iacobus Mancinus in tract. visitan-
di infir. p. 8 d. 18. Iacob. Marchantius tr.
6 de Extr. Vñ ubi varios modos recenset
ministrandi Euchar. sine periculo conta-
gionis. *b* Paluda. in 4 dist. 12. q. 1. art.
5. con. 2. Sylvest. v. Euch. q. 10. §. 7. &
alii.

AM FRD. Quid faciet moribundus si nul-
lus omnino adsit Sacerdos qui ei sacram
hostiam prabeat?

PHIL. Laicus, & potiori jure Sacer-
dos, si minister idoneus non adsit,
potest seipsum communicare exem-
plo Mariæ Scotiæ Reginæ. *a*

T

a Me-

a *Mecerus de Sac. q. 82. a. 3. n. 3. Reginald. tom. 2. l. 29. c. 5. q. 5. n. 39. Iacobus Granado de Sac. in 3 p. contr. 6. tract. 12. disp. 1. n. 4.*

AM. FID. *Quid faciendum cum agro qui laborat difficultate aliquid transmittendi?*

PHIL. Potest ei dari communio imposita hostiæ, particula in cochleari cum vino. a

Ita & metu contagionis dari poterit peste infecto Venerabilis hostia in cochleari argenteo.

a *Prepositus in 3 p. D. Thom. q. 30. dub 2. Suarez item in 3 part. disp. 67 sect. 6. § secundus casus. E. Rituali Romano.*

*De dubiis occurrentibus circa administrationem Sacramenti
Extrema Vnctionis.*

PHILARETUS.

Renovandum est quotannis oleum infirmorum, verusque in Ecclesia comburendum, vel in piscinam injiciendum.

Si tamen nullum sit oleum nisi vetus poterit eo inungi moribundus.

duſ; ideoque aſſervari ſolet uſque dum novum habeatur.

Parochus licite poteſt oleum olivarum, non conſecratum miſcere conſecrato, quando timet ne conſecratum non ſufficiat: utrumque enim per admiſſionem cenſetur conſecratum, modò illud quod additur ſit minoris quantitatis quàm conſecratum. Bonacina to. 1. fol. 309 n. 8.

Quinque corporis partes, præcipue ungi debent, quas veluti ſenſuum instrumenta homini natura tribuit; nempe oculi, aures, nares, os & manus.

Unctio in pedibus & renibus pro loci conſuetudine adhibenda vel omittenda. Renum tamen in fœminis honeſtatis cauſa omitti debet.

Manus verò, quæ reliquis infirmis interiùs ungi debent, Presbyteris exteriùs ungantur, quia ſemel in palma inuncti ſunt, cùm ſacerdotio initiarentur.

AM. C. F. D. An omnes illi ſenſus externi ſemper inungendi?

PHIL. Licebit Parocho, in morbis contagiosis inungere unicum corporis sensum, verbi gratiâ, manum solam, vel oculum solum ac uti formula hac verborum generali: Per istam sanctam Unctionem & suam piissimam misericordiam, indulgeat tibi Dominus quidquid per visum, auditum, odoratum, gustum & tactum deliquisti. *a*

Philibertus Marchinus, licet in alia sit opinione, nihilominus casus tres ponit in quibus id liceat.

Primus est, si periculum sit ne infirmus moriatur antequam absolvantur omnes unctiones.

Secundus, si Minister nimium sibi metuat à contagione.

Tertius, si multialii inungendi, quibus omnibus fieri satis non poterit, si quinque unctiones distinctæ adhibeantur. Ita ille. *b*

a Layman in Theolog moral lib 5 tr 8. cap. 3, n. 3, Corinck disput 16, D. 3, Sylvius in 2, p. quest. 22, art. 7. adde his Theologos Lovanienses. *b* Marchinus de peste p. 3. c. 6, num. 16.

¶ Non improbabiler censent aliqui viri docti, sufficere in magnis periculis ungere unum, vel alterum sensum magis obvium, proferendo verba illi Unctioni respondentia.

Ita Doctores Lovanienses, ita Pastorale Mechliniense, ita Suarez & Henriquez qui existant probabile esse singulas Unctiones conferre partem aliquam gratiæ quæ sufficit ad tollenda peccata lethalia; & addè in casu necessitatis licere ministrare hoc Sacramentum quasi dimidium, applicando dumtaxat partem unam illius aut alteram.

Jacobus Marchantius in candelabro de Sacram. tract. 6. lect. 3. dicit hanc opinionem omninò probabilem esse, ideoque à multis in praxi, hoc tempore usurpari.

Nota peste laborantes posse inungi virgula aliqua oblonga sive argentea, sive lignea.

Quia ejusmodi instrumenti usus, non infert ullam huic Sacramento irreverentiam, & multum confert

ad vitam ministrantis conservan-
dam a

a *Prepositus in 3, p. q. unica de Sacr.
Extr. Vnct. dub. 6, Barbosa de officio Pa-
rochi c. 22, n. 16, Manchinus in pr. visi-
tandi infirm. pract. 8, dub. 18.*

AM. FID. *Quid agendum cum iis qui in-
ciderunt in amentiam?*

PHIL. Eis ministranda est Extrema
Unctio, etiamsi valentes eam non
expetierint.

Qui enim cum valerent, debite
Sacramenta alia perceperunt, cen-
sentur habere virtualementem semper &
interpretativam intentionem etiam
illud percipiendi. a

Zambranus addit phreneticum
vel furiosum si resistat, fortiter te-
nendum vel ligandum.

a *Ludovicus Meratius in D. Th. tom.
3, tr. de Extr. Vnct. Sancius tr. 3, tom. 1,
c. 5, & alii.*

AM. FID. *Quid agendum cum pueris?*

PHIL. Post septennium, nisi constet
eos carere usu rationis, danda Extre-
ma

ma Unctio, licet numquam commu-
nicaverint. a

In dubio autem an habeant usum
rationis possunt inungi sub condi-
tione b

a Layman in Theol. morali l 7, tra. 7,
c. 4, num. 2, Zambranus de casibus temp.
mortis occurrentibus in c. de Extr. Vnct.
dub. 1, & alii. b Zambranus supra San-
ctius in selectis disp. 27, n 17.

AMIC. FID. Quando adhibenda Extre-
ma Unctio?

PHIL. Peccant ministri qui non ad-
hibent hoc Sacramentum, vel amici
qui non accersunt ministrum donec
infirmus jamjam exhalaturus est a-
nimam, & usu rationis destituatur:
quia usus rationis & devotio infirmi
plurimum confert ad effectum hujus
Sacramenti. Et Sacramentum hoc
confert vires contra tentationes quæ
solent præcedere privationem usus
rationis, cum destitutus ratione non
sit capax tentationum, neque leva-
minis contra vim morbi. Ita Belli-
sonius. a

T 4

Bel-

a Bellisonius to. 2, in 3, p. 932, a. 8.

Bellarminus lib. 2, de Arte benemoriendi cap. 8, rejicit causam cur multi ægri non convalescant, in tarditatem illam petendi Extremam Uctionem, ait enim: cur autem rarissime convalescant ægri nostro tempore hac Uctione suscepta, ratio est:

Quia serius quam oportet hoc Sacramentum exhibetur ægrotis: neque enim per hoc Sacramentum miracula expectanda, quale miraculum esset, si is qui agit animam continuò convalesceret. Verum si hoc Sacramentum conferretur ægrotis quando periculosè laborare incipiunt, sæpè videremus effectum sanitatis, quæ non quidem momento, sed tempore suo succederet, &c. a

a Idem dicunt Ioan. de la Crux in direct conscientia 2, de Sacram Vnct. dub. 3, concl. 3, Pitigianus in 4, Sententiarum tit. 2, dist. 23, q. unica art. 5

AM. FID. An iteranda Extrema Uctio?

PHIL. Iterari potest hoc Sacramentum, quia characterem non imprimit. Et

Et quidem in diuturnis morbis ut
hydropisi & Hæctica ubi semel pe-
riculum defuit, si recrudescat; toties
est iteranda extrema Unctio quoties
periculum recruduerit, ut infirmus
novum habeat levamen in novo ar-
ticulo mortis. *a*

Quocirca Concilium Trid. sess.
14, c. 3, de Extrema Unctione pro-
nuntiat. Quod si infirmi post susce-
ptam hanc Unctionem convaluerint
(hoc est vel omnino recuperaverint
valerudinem vel ad tempus melius
se habeant & evaserint periculum
mortis) iterum subsidio hujus Sacra-
menti juvari poterunt cum in aliud
simile discrimen inciderint.

a Emmanuel Sà verbo Extrema Unctio.
A.M. FID. *Quis minister hujus Sacra-
menti?*

PHIL Solus Parochus.: Ex commis-
sione quilibet Sacerdos; nunquam
autem eo inferior. *a*

Servet ritus & cæremonias in suo
Episcopatu consuetas; caveat præ-

T 5 termin-

a Fallucius.

mittere orationes adhiberi solitas, nisi proximum mortis periculum suadeat tantisper differendas, usque dum essentialia Sacramenti peracta sint, resumendas verò, si infirmus adhuc superstes sit. Ita in morali sua Theolog. Martinus Bonacina. Vide etiam Tannerum. n. 4. disp. 7. quæst. 1. dub. 1. n. 85.

AMIC. FID. *Quid si Minister hujus Sacramenti sit suspensus, vel nominatim excommunicatus?*

PHIL. Cum censuræ pro Ecclesiastica disciplina institutæ sint, non debent vergere in detrimentum animarum. Et cum Ecclesia propter longè inferiorem utilitatem permittat commercium cum nominatim excommunicato, non censetur hoc in casu illud prohibere. Ita Joannes Præpositus. *a* Suadet Diana, quidquid contradicant aliqui, hanc Præpositi sententiã non esse deserendã *b*

AMIC.

a Præpositus in 3, p. qu. unic. de Sac. Extr. Vnct. dub. 6 n. 144. *b* Diana par. 5, tract. 7, Resol. 77.

AMIC. FID. *Quid si templum sit sub interdictione?*

PHIL. Tempore interdicti, moribundus sensibus destitutus qui Sacramenta alia suscipere non potuit, iungi potest, ne omnino sine Sacramenta discedat. *a*

Diana Parochos admonet, ut si casus iste occurrat, sententiam hanc in favorem animarum amplectatur, & sine metu in praxim deducat. *b*

Quærit Diana parte quarta tra. 3. Resol. 91. An Parochus peccet mortaliter, qui timens vocari de nocte ad moribundum, defert secum domum suam oleum Extremæ Uctionis, vel reversus ab Uctione infirmi, non refert ad Ecclesiam?

Respondet Barbosa de officio Parochi cap. 21, num. 44, id quidem fieri non debere: quod si tamen fiat citra scandalum vel periculum irreverentiæ non videri esse peccatum

T 6 mortua-

a Zambranus de casib temp. mortis c. 5, dub. 1, n. 5, Henric. l. 3, cap. 10, n. 3,

b Diana p. 3, tract. 4, Resol. 191.

mortale : crediderim ego nec veniale, si iusta id de causa ac decenter fiat.

Hinc tamen advertant Parochi, quantam rationem habere debeant reverentiæ ac munditiæ, si quando casus tulerit ut Oleum sacrum, domi suæ, ad tempus asservandum sit.

NOTA.

Nonnullos interdum reperias, qui, posteaquam moribundum oleo sacro inunxerunt omnes se boni Pastoris numeros explevisse arbitrantur : ideoque curam ejus deponant omnem, neque de eo postea revivendo quidquam laborent. Evellenda stirpis ex eorum animis ea opinio est.

Extrema Unctio conducit fateor, & quidem plurimum adversus tela nequissimi ignea, quibus hominis calcaneo insidiatur ; at hominem impeccabilem non reddit, neque a tentationibus immunem ; proinde animandus atque adeò adjuvandus est quamdiu in angone contendit,
Tantum

Tantum abest ut minui jam possit, ut etiam augeri debeat pastoris vigilantia. Imitandi sunt industrii mercatores, qui naves pretiosis onustas mercibus portum licet ingredientibus, accurrere non desinunt; memores vel in portu naufragium, vel in excensione detrimentum metuendum esse. An merx ulla, animarum merce pretiosior?

AMIC. FID. *Quid ergo agendum porro?*

PHIL. Revolat, inquam, ægrum sæpius: soletur illum: intelligat an gravi aliqua aut molesta tentatione pulsetur, & remedia præscribat opportuna. Quod si diutius duret languor, intelligat an nihil sit nova confessione expiandum? An panis cælestis desiderio aliquo teneatur. Agentem animam si fors repererit, campani æris indicio, urbis aut pagi incolas, accolæque admoneri curet ut precibus suis moribundum adjuvent. Mos ille Leodina in Ditione hætenus salutariter admodum observatus, constanter retinendus est:

T 7

atque

atque utinam toto Christiano orbe
usurpetur ! tunc enim, si umquam,
ferventissimæ ad Deum pro agoni-
zante funduntur preces, etiam ab iis
quibuscum, moribundoque inicitia
olim non leves, simultatesque inter-
cedebant. Ferit nimirum, & poten-
ter ferit, non modò corporis, sed &
animæ fores, ferale illud cymbalum,
perinde atque si cum Ecclesiastico
diceret: *Memento novissimorum, & de-
sine inimicari* Eccl. 28.

Opinione atque aded voluntate
nostra diutius in salebroso hoc scri-
ptionis genere demoramur.

*Claudite jam rivos pueri, sat pram
biberunt*

AMIC. FID. Opportunè puerorum
mentionem ingessisti: heu? flebunt
illi, haud dubiè, si indonatos ita
præterieris.

PHIL. Quid mihi cum pueris vitæ
januam ingredientibus? vivant illi
& diu vivant: negotium cum mori-
bundus mihi est; fuit, inquam, ha-
ctenus; nunc obligatam exolui fidē.

AMICUS

AMICUS F. D. Quasi verò mori-
bundorum catalogo expungēdi sint
pueri: Parcas, pueris non parcere,
juxta mecum intelligis Philarete;
quàm sæpè vix nati denascuntur?
pari tamen cum adultis æternæ mor-
tis periculo, si non etiam majore,
exponuntur. Age ergo, veluti Opi-
lionibus agnelli (minima licet gre-
gis portio) ita & Pastoribus, atque
adedò tibi Philarete, parvuli isti cor-
di esse debent.

PHIL Verè (ut omnia) Eccl. c. 18.
Cum consummaverit homo, tunc incipiet.
At, quale erit istud Hytleron prote-
ron? ab Extrema Unctione, quæ fit
in morte, ad primam quæ fit in vitæ
janua, id est in Baptismo. Ne verò
contra Baptismi ordinem aut digni-
tatem aliquid moliamur, paucula
dumtaxat ex eo, in gratiam par-
vulorum, per modum

Appendicis deli-
babitur.

APPEN.

APPENDIX

De Sacramento Baptismi.

Quanam materia Baptismi?

Materia remota Baptismi, est aqua naturalis: proxima verò, est externa corporis ablutio; sive fiat ea per immersionem corporis in aquam, sive per infusionem, sive etiam (in necessitate) per asperisionem. Neque tamen omnis aqua, licet vera & naturalis, idonea est ad baptizandum, nisi sacris in fontibus benedicta sit (intellige dum Baptismus in Ecclesia, de more, solemniter celebratur) nam si urgente necessitate aliqua Baptismus, extra Ecclesiam sine ceremoniis moribundo conferratur, quælibet aqua (modo naturalis sit) ad baptizandum idonea erit.

Dicitur, *Naturalis*: ad excludendam cerevisiam, sudorem, lachrymas, salivam; aquam rosaceam, aquam distillatam, aut alium liquorem artificialem specie differentem ab aqua naturali. Vide Martinum Bonacinam to. 1, de Theol. mor. fol. 46.

Potest-

Potestne ad baptizandum alia aqua quàm naturalis adhiberi?

Sunt Authores, benè multi, qui doceant in casu necessitatis, deficiente aqua naturali, artificialem adhiberi posse; qualis est aqua rosea, vel aqua aliorum florum, sive etiam herbarum & plantarum per stillationem elicta. Ita asserat Joannes Puteanus Sacrae Theologiae Professor Regius, in Academia Tolosana: cui assentitur Joannes Præpositus: uterque in 3, part. D. Thom. q. 66. art. 4.

Ideò autem, in extrema necessitate, liquores illi adhiberi possunt, quod non omninò constet an differant specie ab aqua naturali; & quod Ecclesia hæcenus non defini- verit nullo planè casu ullam aliam aquam à naturali; sufficere ad valo- rem Baptismi.

An hoc pacto, irreverentia Sacramento non irrogatur? periculo quo irrita- tionis exponitur?

Respondet in simili dubio Sancius
Sacra-

Sacramentum quasi juri suo cedere, nec ægrè ferre se exponi periculo irritationis, ubi de salute proximi spirituali & de majore securitate agitur; Et, quod ubi charitas cum religione concurrat religio haud difficulter charitati cedit: quamquam Baptismatis irritationi cavebitur, si sub conditione, videlicet si materia hæc idonea sit, conferatur, quod omnino faciendum censeo Joannes Præpositus, sublatoq; periculo, quaesitaq; diligenter & inventa aqua non dubia, Baptismum sub conditione si baptizatus sit superstes, iterandum.

DE FORMA BAPTISMI.

Forma Sacramenti Baptismi sunt hæc verba: *Ego te baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti.*

Diligentes esse convenit Pastores, ut intelligant an Obstetrices noverint debitam formam Baptismi proferre, & materiam applicare.

Expedit ut formam linguâ vernaculâ potius proferant quàm Latinâ: Latinam enim cum non intelligant, pronum

prorum magis est ut in ea efferenda errores aliquos admittant. Videndū ne quid addant vel detrahant formæ, Sunt quæ, ex stulta devotione, addunt formæ, Nomen B. Virginis, vel Sanctorum aliquorum, vel omnium, discentes: *le te baptize au nom du Pere, & du Fils, & du S. Effrit, & de la glorieuse Vierge Marie, ou bien: Et du Bien-heureux S. Francois, ou bien: Et de tous les Saints & Bien-heureux.*

Periculosa plenum opus aleæ! Est non nemo qui audeat asserere ejusmodi additionibus Baptismi formam totam vitari.

Sed credibile est, ejusmodi additiones non idè fieri ut infans baptizetur in nomine aut virtute B. Virginis, sicut baptizatur in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, sed ut Baptizato B. Virginis aut Sanctorum patrocinium & intercessio proficit ad gratiam baptismalem conservandam. Sic autem acceptæ conditione-

a *Iacobus de Graffis in suis dec. aur. p. 2. l. 1. c. 3. n. 24. Rubens de Sac. in 4. Sent. dist. 2.*

tionem illam, nihil habent quod formæ perfectioni obsistat. Adde, verba in quibus tota formæ perfectio consistit (nempe, *Ego te baptizo in nomina Patris, & Filii, & Spiritus Sancti*, prius tempore operari effectum suum quam particula illa (*& B. Virginis, & Sanctorum omnium*) addantur, & ideo neque ab eis tolli posse, qualemcumque tandem errorem significant.

SUBJECTUM BAPTISMI.

Subjectum Baptismi est quilibet homo natus, existens in hoc mortalitatis corpore sive sit infans, sive adultus, sive sit vir, sive foemina *a*

Dicitur *homo natus*, quia non potest baptizari infans in utero matris existens, qui necdum prodiit in lucem: *b* si tamen prodiit aliqua ex parte, baptismus in necessitate administrandus est in qualibet corporis parte, etiam in solo digito, si nequeat

a Bonacina tom. 1. fol 57. b Idem tom. 1. fol 49.

queat in capite baptizari. Hanc autem doctrinam ita extendunt aliqui ut ad valorem baptismi dicant sufficere si aqua capillos tantum attigerit: *a* quia capilli reputantur tamquam partes hominis; unde illis ablatis homo simpliciter dicitur ablatus. Sicuti moribundus in minima sui corporis parte ablui, siue baptizari potest, ita etiam cum exigua admodum aquæ quantitate. Panormitanus & Innocentius IV. in c. *debitum* de Baptismo, ajunt, quamcumque guttam aquæ ad Baptismi valorem sufficere: quam opinionem etsi aliqui generatim non admittunt, admittunt tamen in favorem moribundorum puerorum, quibus baptizandis, si quantitas major non suppetat, vel unam aquæ guttā sufficere haud gravatè concedunt: *b* Debet autem

gutta

a Sotus in 4. dist. 3. quest. unic. art. 7.

§. 3. Vasquez tom. 2. in 3 p. dis. 146.

b Hurtadus de Sacr. Bapt. dist. 1. diff. 6
Præpositus in 3 p. D. Thom. quest. 66. art. 8
sub. 3. m. 93.

gutta illa non nihil per corpus, vel per corporis partem defluere; non enim illud ablueret si immobilis permaneret.

An puero moribundo, quando baptizatur, susceptor, siue patrinitus debeat adhiberi?

Non est credibile Ecclesiam voluisse obligare parentes ad quærendos patrilinos in casu talis necessitatis: unde nullum extat ejus tale præceptum. *a*

Quod si tamen aliquis in ejusmodi baptismo, tenendo infantem Susceptoris munus obeat, non ideo Patrinitus aut Susceptor efficietur. Susceptio enim est cærimonia ab Ecclesia instituta ad Baptismum solemnem, ac proinde solemnitate deficiente, deficit quoque vera susceptio: nis ratio. Vide Granadum de Sacram. 3. p. contr. 4. tra. 2. disp. 5. nu. 4. Sanchez de matrimonio tom. 2. l. 7. disput. 62. n. 15.

DE

a Sotus in 4. dist. 42 q. 1. art. 1. Henríquez l. 2. c. 18. & alii.

DE BAPTISMI MINISTRO.

Duplex est Baptismi Minister: Minister ex officio sive solemnitatis, & Minister necessitatis. Minister ex officio est Sacerdos. Minister necessitatis est omnis homo habens usum rationis, potensque ac sciens debitam formam proferre & materiam applicare.

Potest ergo fœmina baptizare, ut obstetrices ratione necessitatis; quin & Hæreticus & Paganus, modò intentionem habeant baptizandi, baptizare poterunt *a*

Advertendum est servari debere ordinem inter Ministros necessitatis, ita ut Diaconus præferatur Subdiacono; Clericus Laico; Vir Fœminæ.

An gravis sit culpa hunc ordinem invertere?

Inter Ministros necessitatis non videtur gravis esse deordinatio, nec proinde gravis culpa si unus alteri præ-

a Emacinatorum i fol. 55. num. 4.

præferatur; quandoquidem nulli ex officio, jus competat baptizandi, præterquam Sacerdoti. *a*

Sunt qui doceant Laicum baptizantem præsentem & non contradicente Sacerdote (modò absit contemptus) non peccare nisi venialiter. *b*

Inter alios verò necessitatis Ministros Sacerdote inferiores, baptizet ille qui peritior est & expeditior. Si mulier sit peritior & expeditior viro, ut sunt communiter obstetrices, ne quidem venialiter peccabit, si baptizandi partes, præteritis aliis, sibi vindicaverit. *c*

In presenti mortis periculo possent plures simul baptizari.

Ita censet D. Thomas *d* nihil enim

a Scotus in 4 distinct. 4 qu. unic. art. 1. Suarez in 3 p. tom 3 disp. 31. *b* Valentia tom 4. disp. 4 qu. 2. punct 1. Ioann. Suarez in Enchirid. casuum conscientie l. 5. verbo Baptismus. *c* Pitigianus in 4 sent. tom. 1. disp. 6 quest. 1. art. 1. Sylvius in 3 p. quest. 67. art. 3. & alii. *d* In 3 part. qu. 66. art. 5. ad 4.

nim desideratur ad valorem Sacramenti, nec ulla fit ei irreverentia, etiam si non nihil à consueto ritu recedatur, propter extremam baptizandorum necessitatem. Immo est qui existimet, etiam extra casum necessitatis baptizantem plures, mortaliter non peccare, si fiat id citra scandalum; a proferenda autem tunc est forma numero plurali.

Infans moribundus (si ad eum non esset accessus, vel valde periculosus) aqua ad dispersione baptizari poterit.

Constat enim quamcumque ablu- tionem, siue fiat immersione, siue in- fusione siue asperzione, quantum ex se est, sufficere ad valorem & essen- tiam Baptismi: quia quaecumque ex his est vera ablutio, quæ ver- bis formæ Baptismi significatur. Et verò, satis constat Ecclesiâ hoc bap- tizandi modo olim usam esse: nam &

V

S. Lau-

a Sotus in 4. sent. disp. 4. qu. unic. art. 4. §. secundo sequitur.

S. Laurentius aquæ adspersione baptizasse legitur; Et de Apostolis creditur adspersione baptizasse, quando una die quinque millia baptizaverunt, ut dicitur Act. 4.

In praxi tamen, secluso casu necessitatis, servandus est modus in unaquaque Ecclesia, pro tempore, præscriptus & usitatus.

In Ecclesiis ubi mos usitatus est baptizandi per immersionem, in casu necessitatis baptizari poterit per aquæ affusionem: Et ubi trina viget immersio, unica adhiberi poterit cum integra formæ pronuntiatione, & ob moræ periculum, ne infantem prius mori contingat quàm tres immersiones fiant.

*Peccantne mortaliter Sacerdotes, vel
Laici in peccato mortali baptizantes?*

Et si multos viros doctos videam in ea esse opinionem: b magis tamen assen-

a Layman l. 5. tract. 2. c. 4. nu. 4. Zambrianu. de Sacra. Bapt. c. 1. dub. 12. num. 9

b Hurtadus de Sacra in genere disput. 4

assentior iis qui contrarium tenent, nempe baptizantes moribundum in peccato mortali, non peccare mortaliter. *a* Et ratio est, quòd ille, qui baptizat in necessitate, non gerit se ut ministrum solemnitatis; unde non debet obligari tam arctè, ut Christi & Ecclesiæ sanctitati conformetur.

Audiendus Petrus de Cabrera: Minister necessitatis, inquit, sive sit Laicus, sive Sacerdos, qui in peccato mortali administrat Sacramentum etiam si videns & sciens faciat, non peccat mortaliter, imò verò neque venialiter, si aliquam habeat reverentiam, & cum aliquo timore & pudore id faciat; & addit argumenta adducta in contrarium, tantum procede-

V 2

diff. 9. Durandus in 4. distinct. 5. quest. 6. Gabriel q. unic. art. 3. disp. 2.

a Cajet Soto, Valent Henric Suar Et è recentioribus Iacob Granado de Sacram. in 3 p. contr. 3. tract. 5. disp. 5. n. 6. Prepositus in 3 part. qu. 64. art. 6. dub. 1. Mercerus de Sacram in 3. part. quest. 64. art. 6. dist. 1.

cedere de Ministro qui ex officio, & cum solemnitate Sacramentum istud administrat. Ita ille de Sacrament. quæst 64 art 6. dis 1. §. 4. n 17

Atque hæc de Baptismo, tribusque aliis Sacramentis in moribundorum gratiam dicta sufficiant; ne meritò querantur Theologi morales, nos falcem nostram audacter nimis, & largè, alienam in messem immittere.

AM. FID. Quid ais, Philarete? orexim proritasti verius quàm sedasti.

PHIL. Orexim malim quàm nau-seam proritasse: quibus hæc non suffecerint, poterunt si volent, & quando volent, ex indicatis Auctoribus altera tanta, & eo plura, mutuari. His interim utere tu, & illud à Domino Deo tibi dictum puta: *Esto*

*fidelis usque ad mortem &
dabo tibi coronam vi-
tae. Apoc. 2.*

FINIS.

FACUL

Facultas Provincialis.

EGO infrà scriptus Societatis Jesu
in Flandro-Belgica Provincia-
lis, permitto, ut Liber cui titulus est:
*Amicus fidelis usque ad mortem, sive Mo-
dus juvandi moribundos, &c.* Auctore
P. PHILIPPO BOUCHY SERVIO,
ejusdem Societatis, jam sæpiùs ex-
cusus, iterum imprimatur. Datum
Lovanii 10. Decembris 1648.

JOANNES BAPTISTA
ENGELGRAVE.

A P P R O B A T I O.

CUM à mortis instanti pendeat
æternitas, super omnes utilis est
spiritualis Amicus fidelis usque ad
mortem: hunc verò salutaribus do-
cumentis egregiè instruat Amicus
fidelis usque ad mortem, seu Modus
juvandi moribundos R. P. Philippi
Bouchy Soc. Jesu, utiliter iterum
imprimi censeo. Actum 16. Decem-
bris 1648.

GUIL BOLOGNINO S. Th.
L. Can. & libr. Censor
Antvverpiensis.

I N D E X.

Rerum præcipuarum quæ hoc Li-
bro continentur.

Q uid agendum agro ubi morbi pericu- losa indiciaprehenderit. Cap. 1.	1
Amici fidelis encomia.	2
Magni momenti negotium adjuvare mo- ribundos,	5
Quid amico fideli cogitandum cum voca- tur ad agrum,	5 & 6
Moribundus ope Amici fidelis salvatus, non est futurus immemor beneficii in cælo,	7
Quanam potissimum in Amico fideli desi- derantur,	9
Amicus fidelis versatus esse debet in spiri- tualibus,	10
Præmeditari debet Amicus fidelis quod di- cturus est,	11
Amicus fidelis vocatus ad moribundum moras omnes abrumpat, & citò advo- let,	12
Quàm doluerit B. Severo Pastori, non sta- tim ad agrum advolasse,	13
Recens ac rarum ejusdem argumenti ex- emplum,	17. 18
	Ami.

INDEX.

<i>Amicorum fidelium par nobile,</i>	21
<i>Alia quadam in gratiam aegroti ab Amico fidei praestanda,</i>	29
<i>Interrogationes, quibus aeger ad fidei, spei, caritatis aliarumque virtutum actus e- liciendos, adjuvetur,</i>	25 & seq.
<i>Endologia morbi tempore identidem animo pertractanda.</i>	28
<i>Inducendus aeger ad tempestivam commu- nionem. Cap. 2.</i>	42
<i>Peccatorum expiatio confert ad corporis a- nimique incolumitatem pag.</i>	44
<i>Quomodo doloris sensum Amicus fidelis in agro excitet,</i>	45
<i>Quomodo disponendus aeger ad sacrum viaticum dignè suscipiendum.</i>	48
<i>Verba illa, O sacrum convivium, &c. meditanda,</i>	50
<i>Quid agendum praesente Venerabili Eu- charistia,</i>	56
<i>Quomodo Sancti nonnulli agri ad Venera- bilem Eucharistiam suscipiendam se preparaverint,</i>	57
<i>Quàm arvide Sancti multi sacrum Viati- cum expetierint,</i>	58
<i>Quid agendum accepta venerabili Eucha- ristia,</i>	60
V 4	Quo-

INDEX

<i>Quomodo excitandum in agro Extrema Vnctionis desiderium</i>	62
<i>Exempla eorum quibus profuit sacro oleo inungi.</i>	63
<i>B Elzearius & B. Maria Ogniacensis Extrema Vnctionis virtutem notam ha- bebant.</i>	66
<i>A Christo Domino B. Lyduina inungi- tur,</i>	70
<i>Olim Sacramentum Extrema Vnctionis Sacramento Eucharistia prae mitteba- tur,</i>	71
<i>Quomodo animandus ager adversus diffi- cultates quas habet ut se comparet ad mortem,</i>	73
<i>Quomodo animandus ager ad ferendos a quo animo morbi dolores,</i>	88
<i>Quomodo iuvandus ager in tentationibus contra fidem,</i>	97
<i>Quomodo animandus ager contra dissiden- tiam.</i>	109
<i>Quomodo repellenda vana gloria & pra- sumptio,</i>	119
<i>Quomodo Amicus fidelis inducere agros possit ad eliciendos actus divini amoris,</i>	128

Ora.

INDEX

Orationes pro obtinenda charitate pag.

132

*Quomodo inducendus ager ut Dei amore,
dolores & alia morbi incommoda per-
ferat*

135

*Exempla varia eorum qui Dei amore du-
ra & aspera lubentes pertulerunt*

136,
& 137

*Actus contritionis ante mortem ab infirmis
excitandi,*

140

Actus fidei, spei & charitatis.

143

Actus resignationis

145

*Oratio moribundi ad Patrem aeternum, u
Christi in cruce morientis contempla-
tione sibi ignoscat, mortemque felicem
indulgeat,*

147

*Cereus accensus detur moribundo in ma-
nus,*

152

*Non expectanda semper hora ultima,
pag.*

154

*De Christi in Cruce fixi imagine moribun-
dis ostendenda,*

155

*Non sunt fatigandi agonizantes longis ac
molestis sermonibus,*

168

V S

Orari

INDEX.

<i>Orationes è Rituali Romano moribundis suggerenda.</i>	167
<i>Quenam mortuo præstanda sint ab Amico fidei,</i>	168
<i>Curandum ut Amici & assistentes, è domo luctus, reportent domum suam rationes & modos aliquos parandi se ad bonam mortem, pag.</i>	168
<i>Sapè de morte ante mortem meditandum,</i>	172
<i>Epitaphium hominis Christiani,</i>	167

INDEX ORATIONUM Partis Secundæ.

P <i>Reces recitanda pro recuperanda sani- tate,</i>	180
<i>Litania B. Virginis cum Orationibus, pag.</i>	184
<i>Litania recitanda pro iis qui tendunt ad mortem cum Orationibus,</i>	190
<i>Ordo commendationis animæ è Rituali Romano,</i>	197
<i>Tres utiles Orationes pro agonizante,</i>	209
<i>Litania de Nomine IESV cum Orationi- bus suis,</i>	214
<i>Alia</i>	

INDEX.

<i>Alia invocatio dulcissimi Nominis IESU</i>	
<i>cum Oratione,</i>	220
<i>Passio Domini nostri IESU Christi.</i>	224
<i>Litania Passionis Domini nostri IESU</i>	
<i>Christi cum Orationibus suis, pag.</i>	239
<i>Varia alia Orationes pro moribundo,</i>	249
<i>Placatus B. Virginis Maria cum Orationibus ad eam,</i>	259
<i>Quædam agro suggerenda tractim & articulatè cum iam mox expiraturus putatur,</i>	275
<i>Dicenda post expirationem,</i>	278
<i>usque ad finem Partis secundæ,</i>	

PARTIS TERTIÆ.

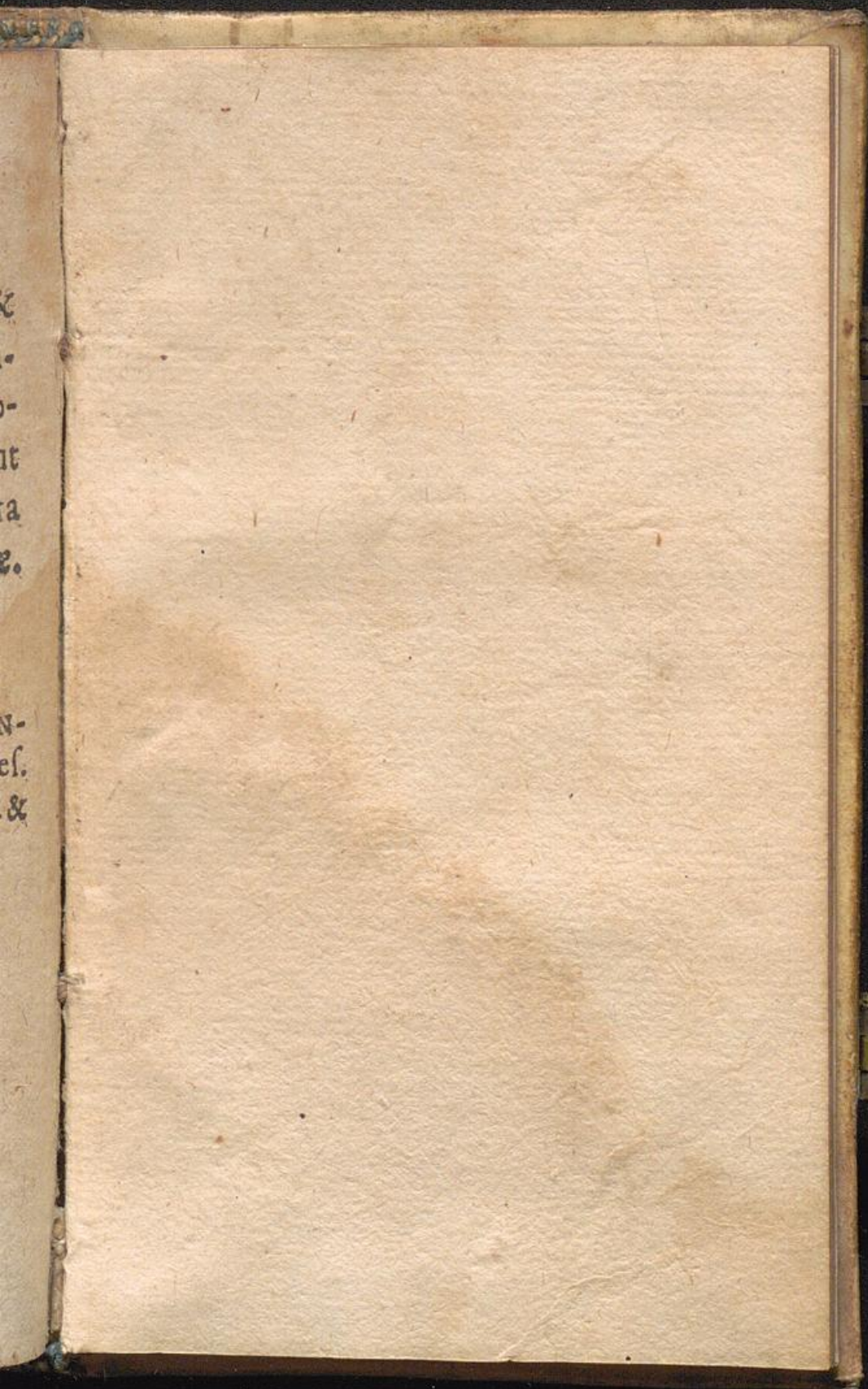
P <i>roloquium,</i>	290
<i>Resolutiones morales Dubiorum quæ contingere possunt circa administrationem Sacramenti Confessionis,</i>	312
<i>De dubiis circa communionem moribundorum,</i>	347
<i>De Dubiis circa administrationem Sacramenti Extremæ Unctionis,</i>	328
<i>De Dubiis circa Baptismum parvulorum,</i>	332

APPRO-

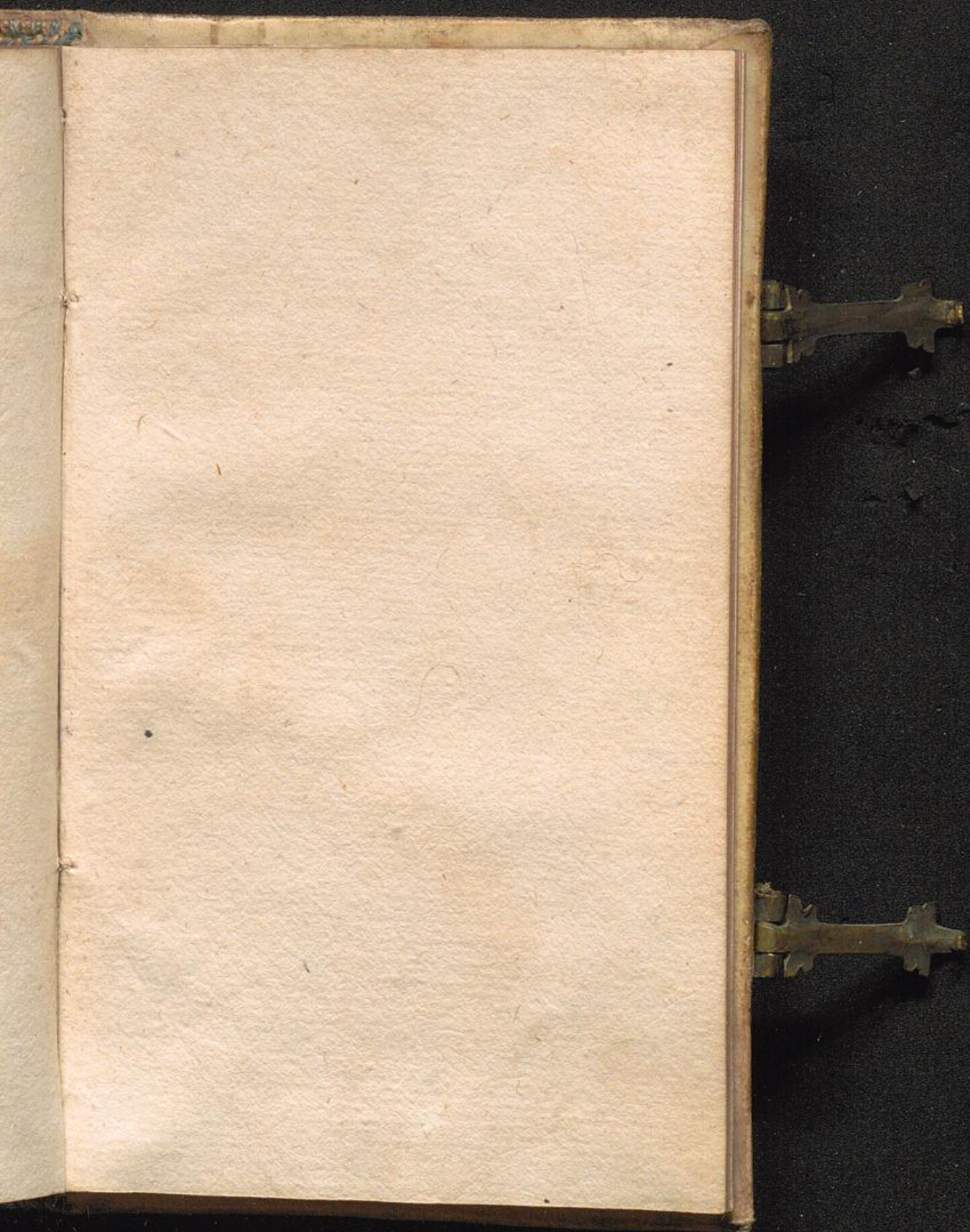
CENSURA ORDINARII.

R. P. PHILIPPI SERVII &
Societate Jesu Amicus Fi-
delis usque ad mortem, sive Mo-
dus juvandi moribundos sicut
approbatus fuit Antvverpiæ, ita
& approbatur à nobis Colonia.
20. Decemb. 1659.

ADRIANUS DE WALEN-
BURCH Metrop. Eccles.
Colon. Presb. Canon. &
Censor Libr. Ordin.

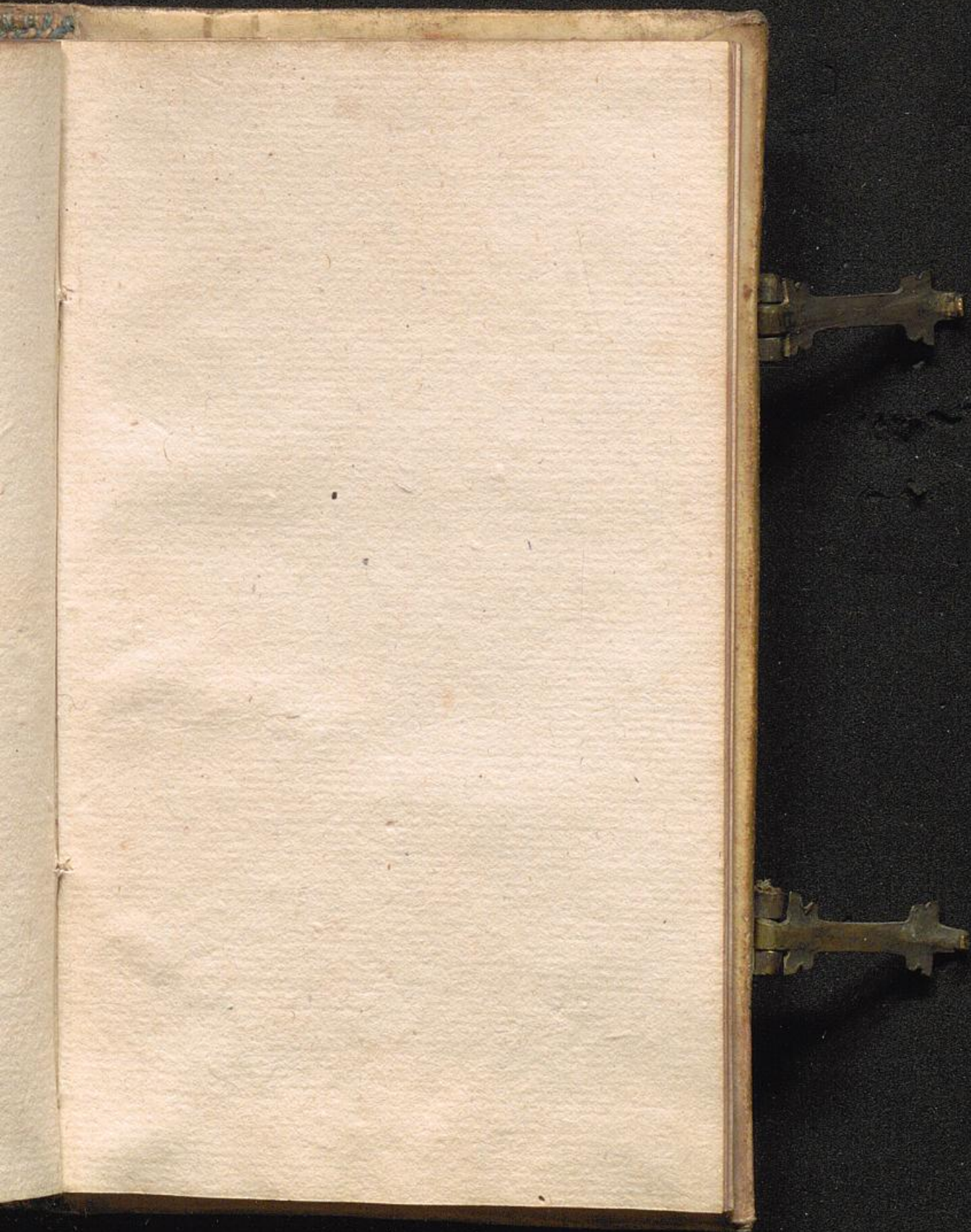

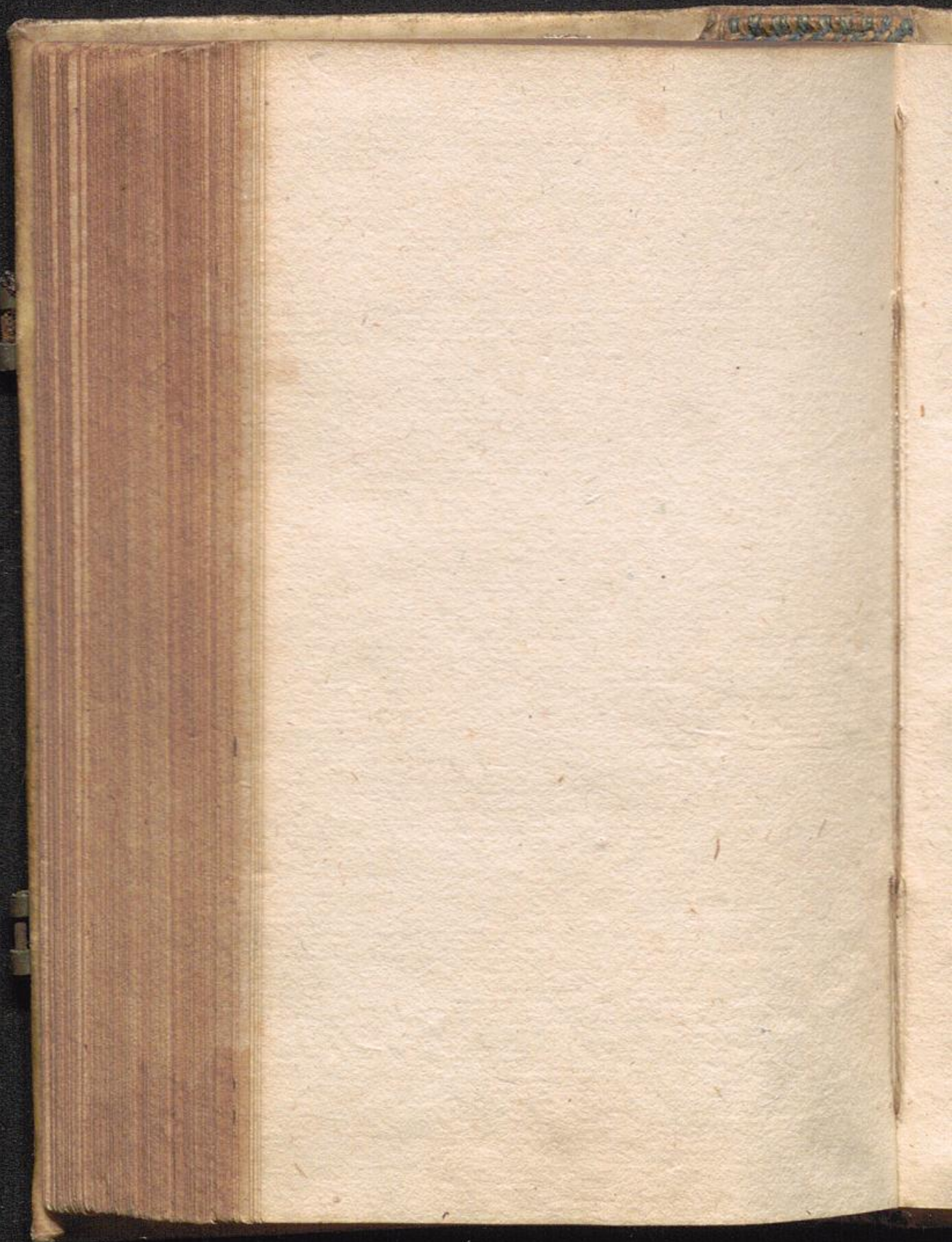

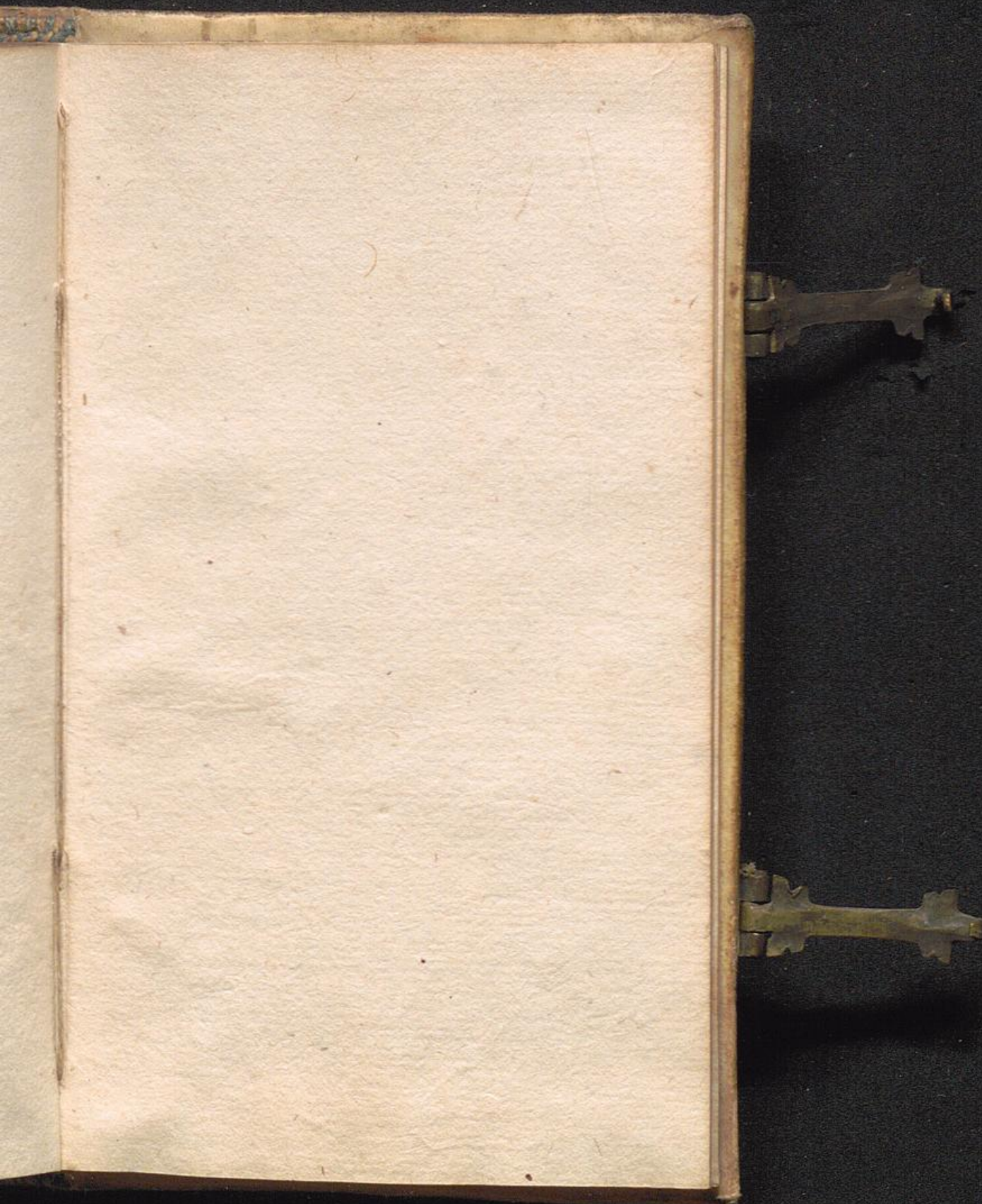

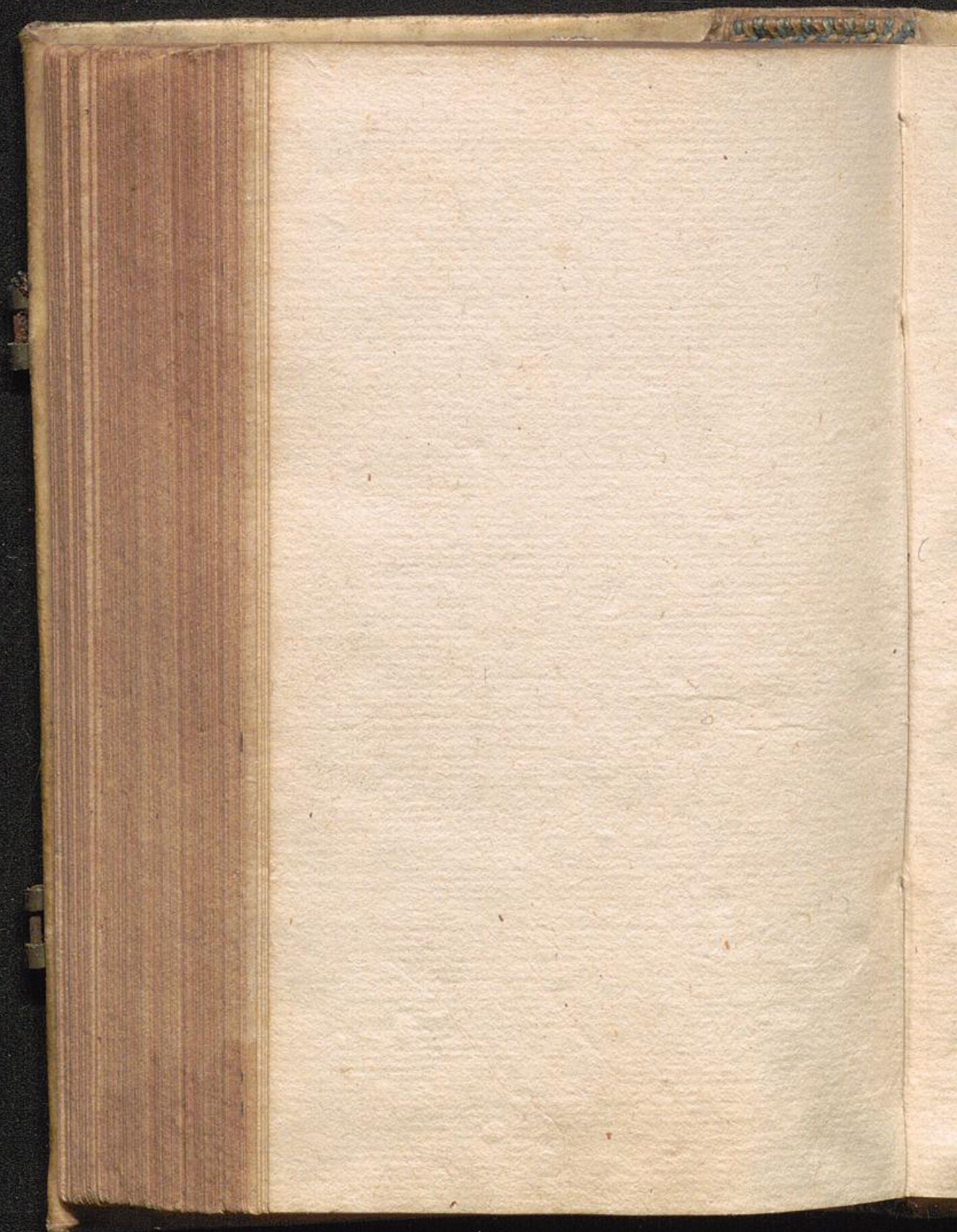

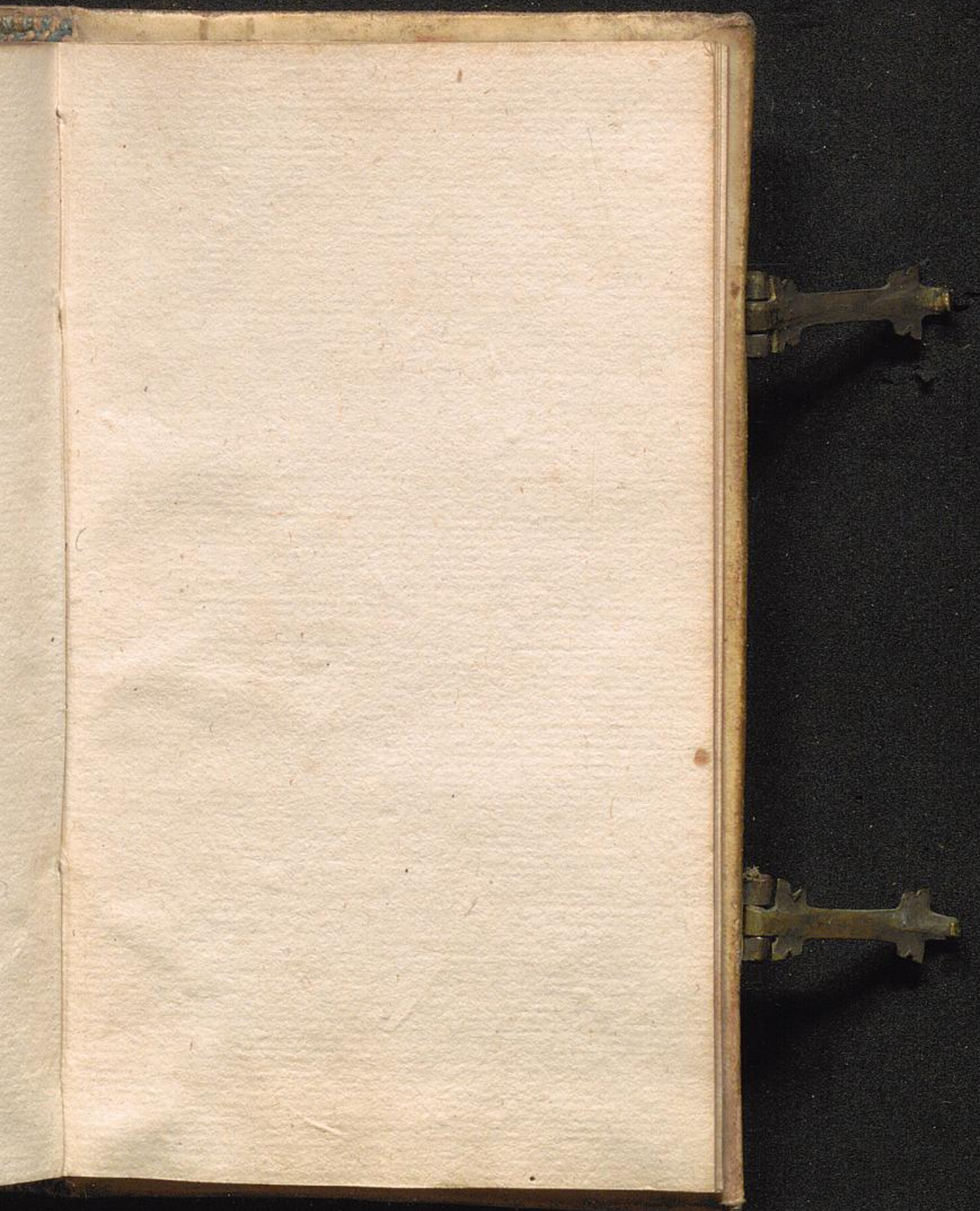

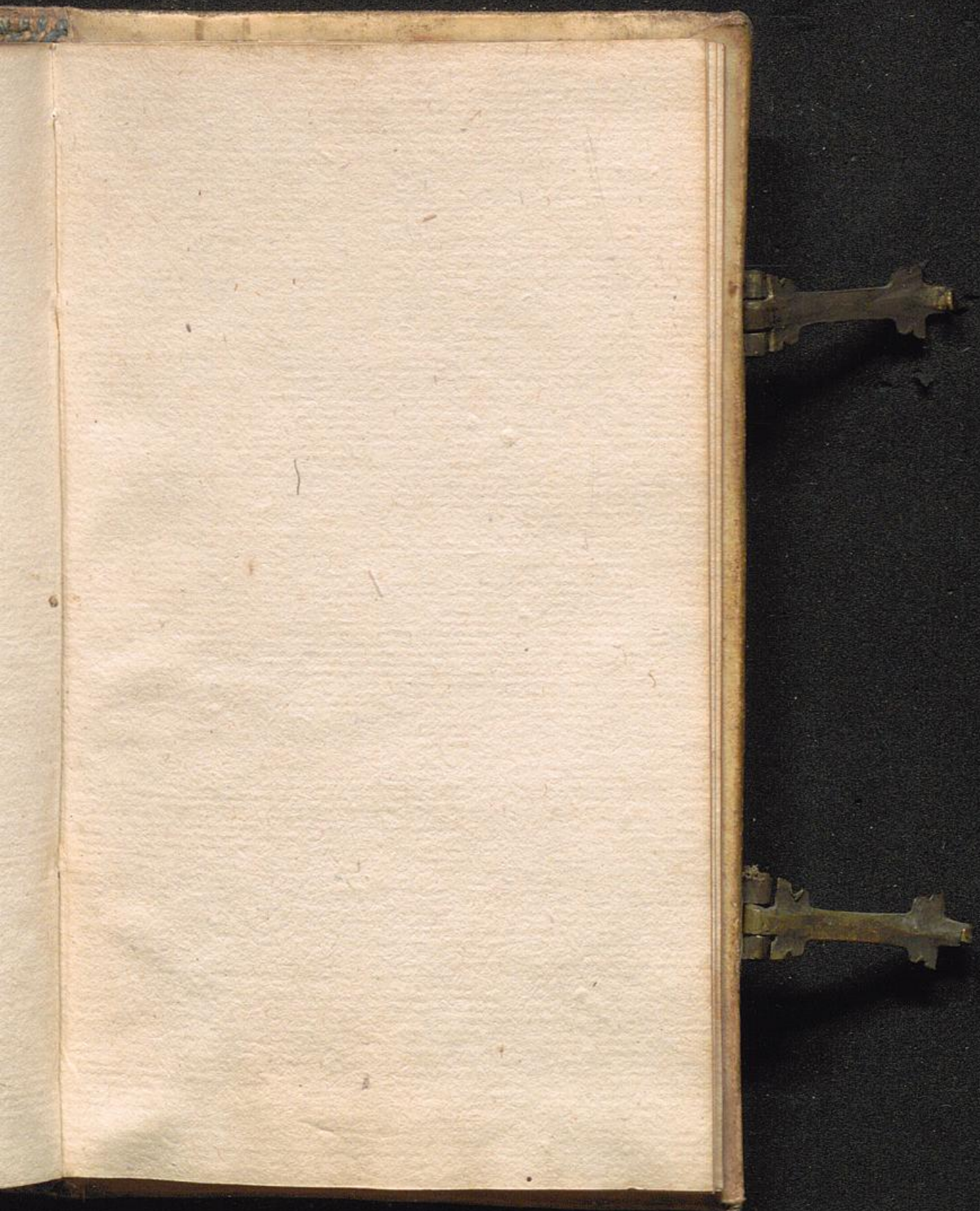

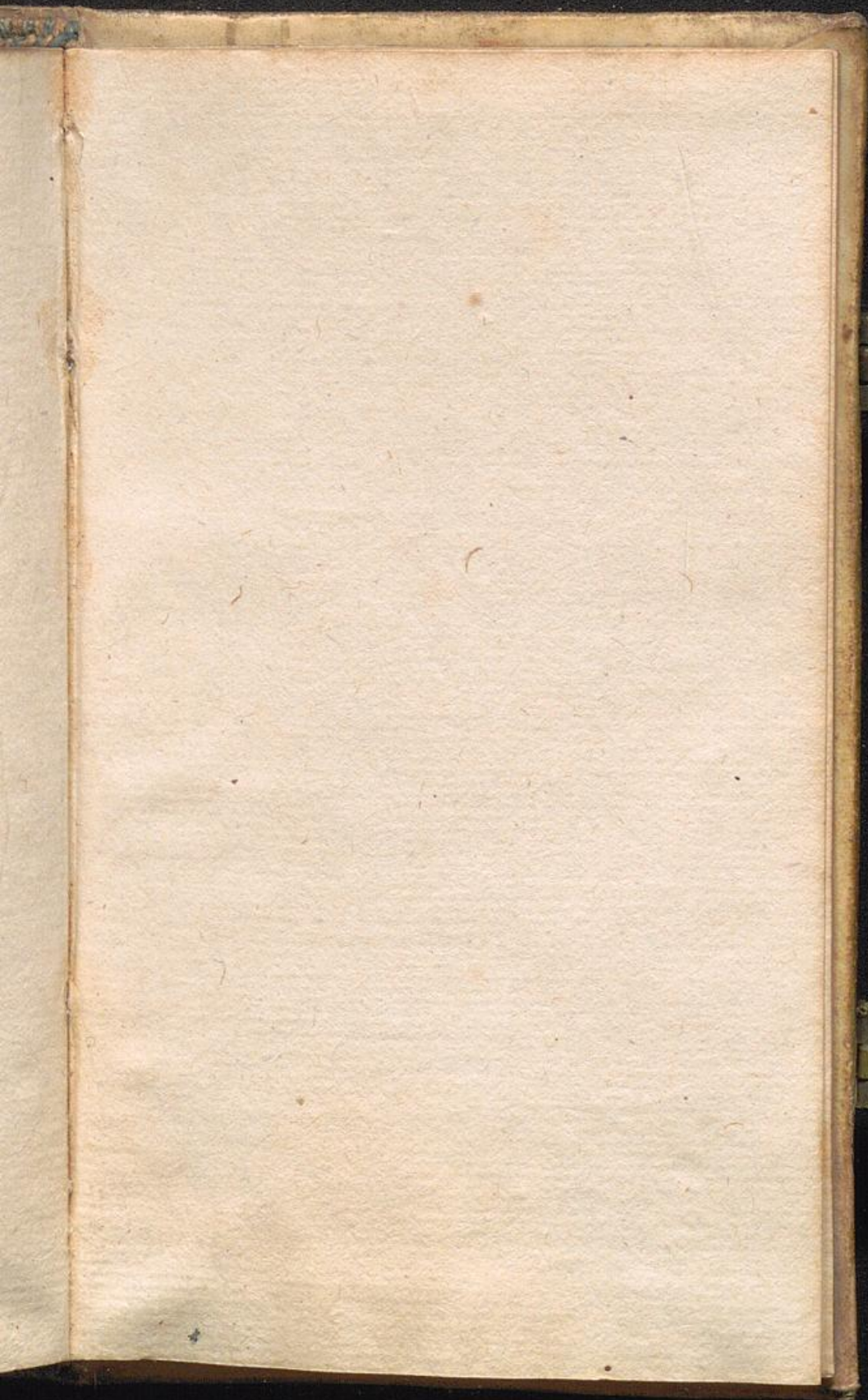

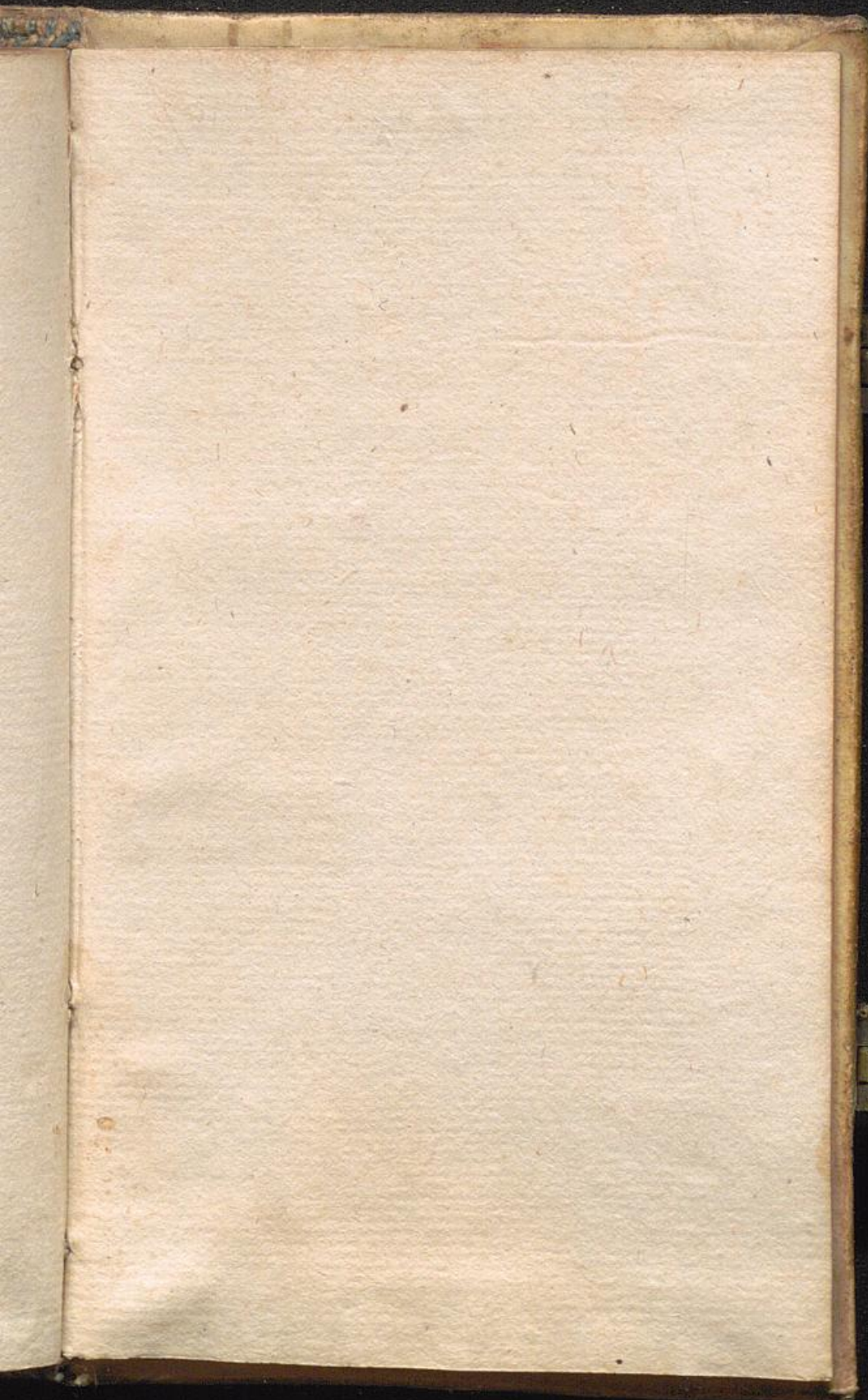

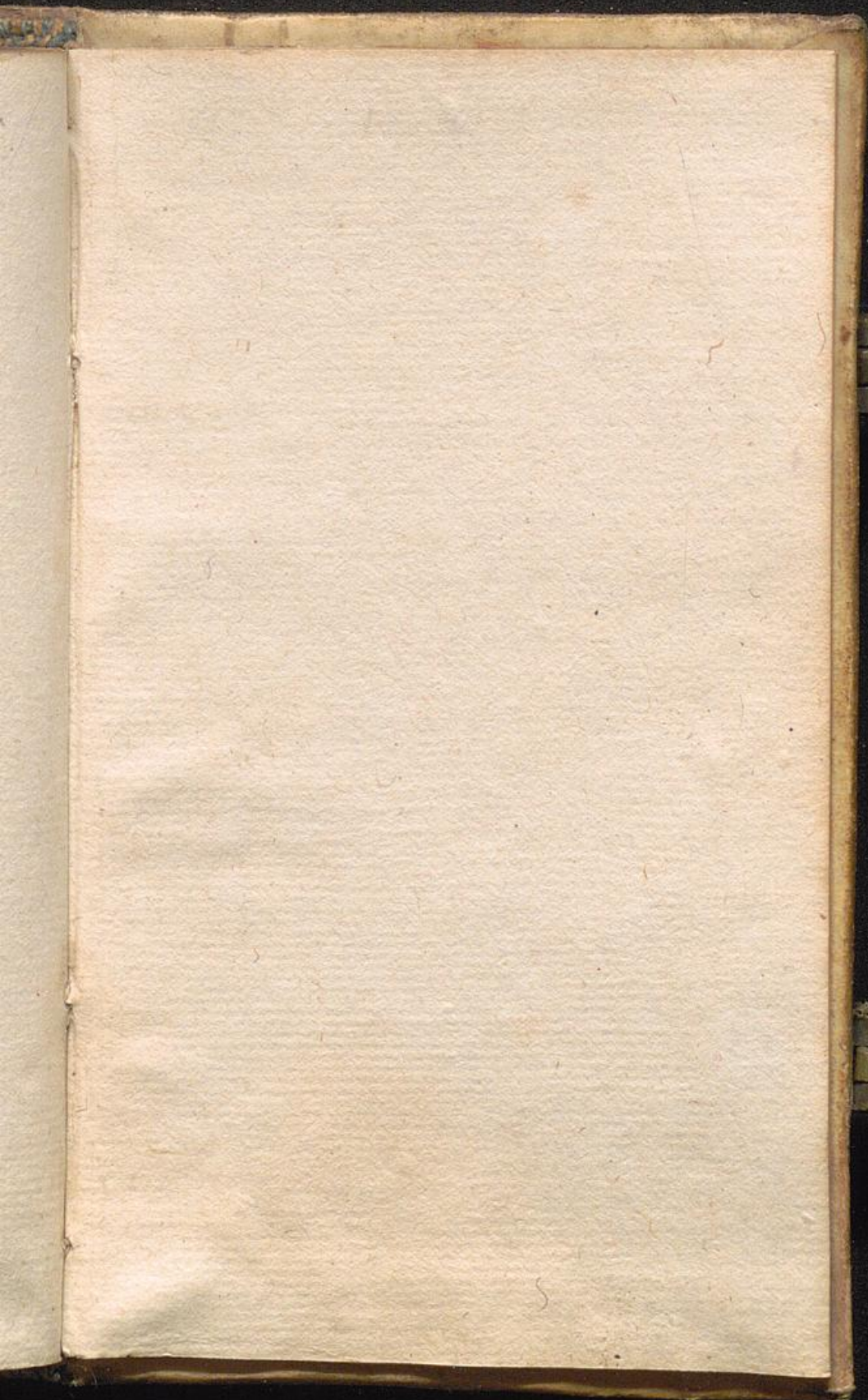

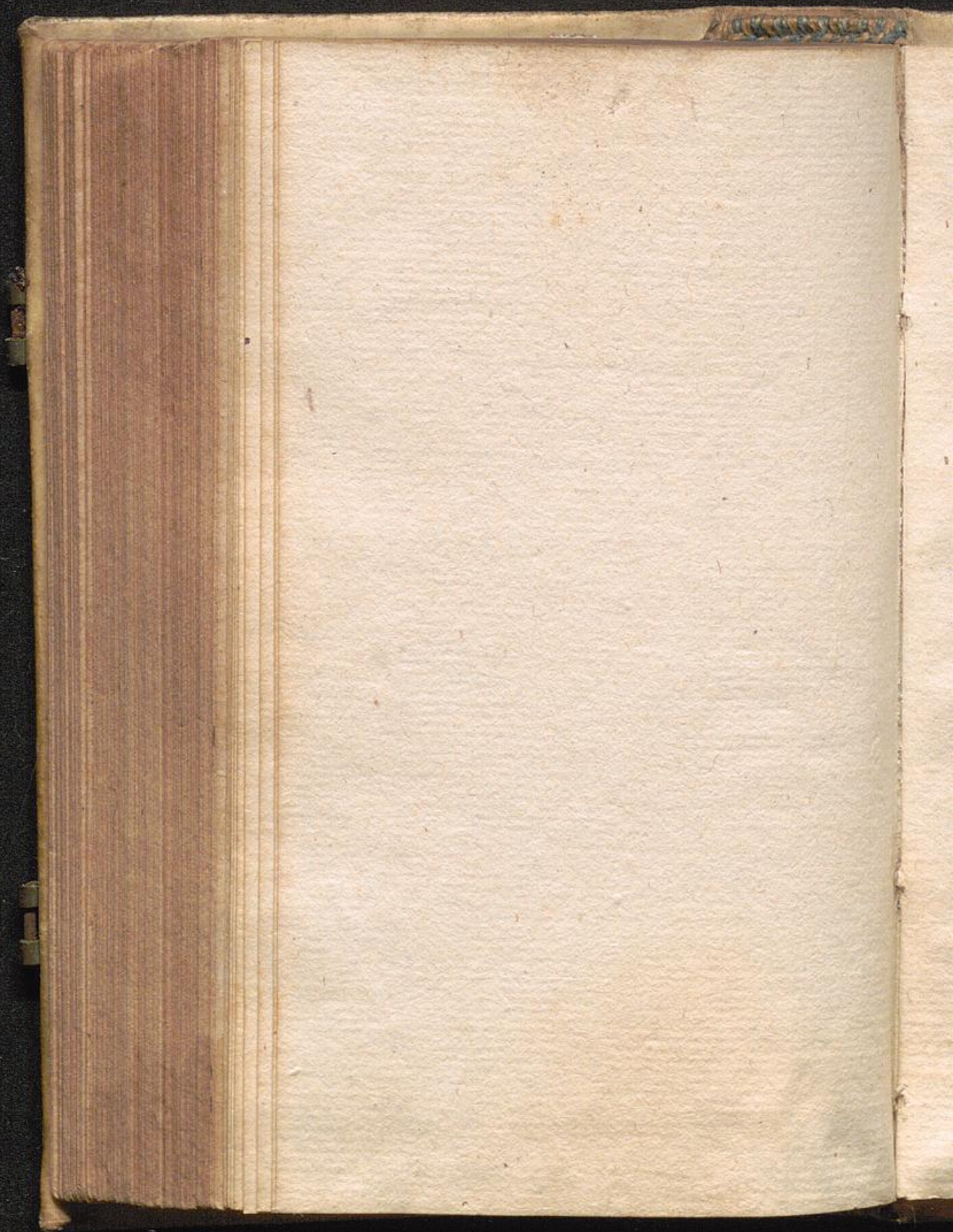

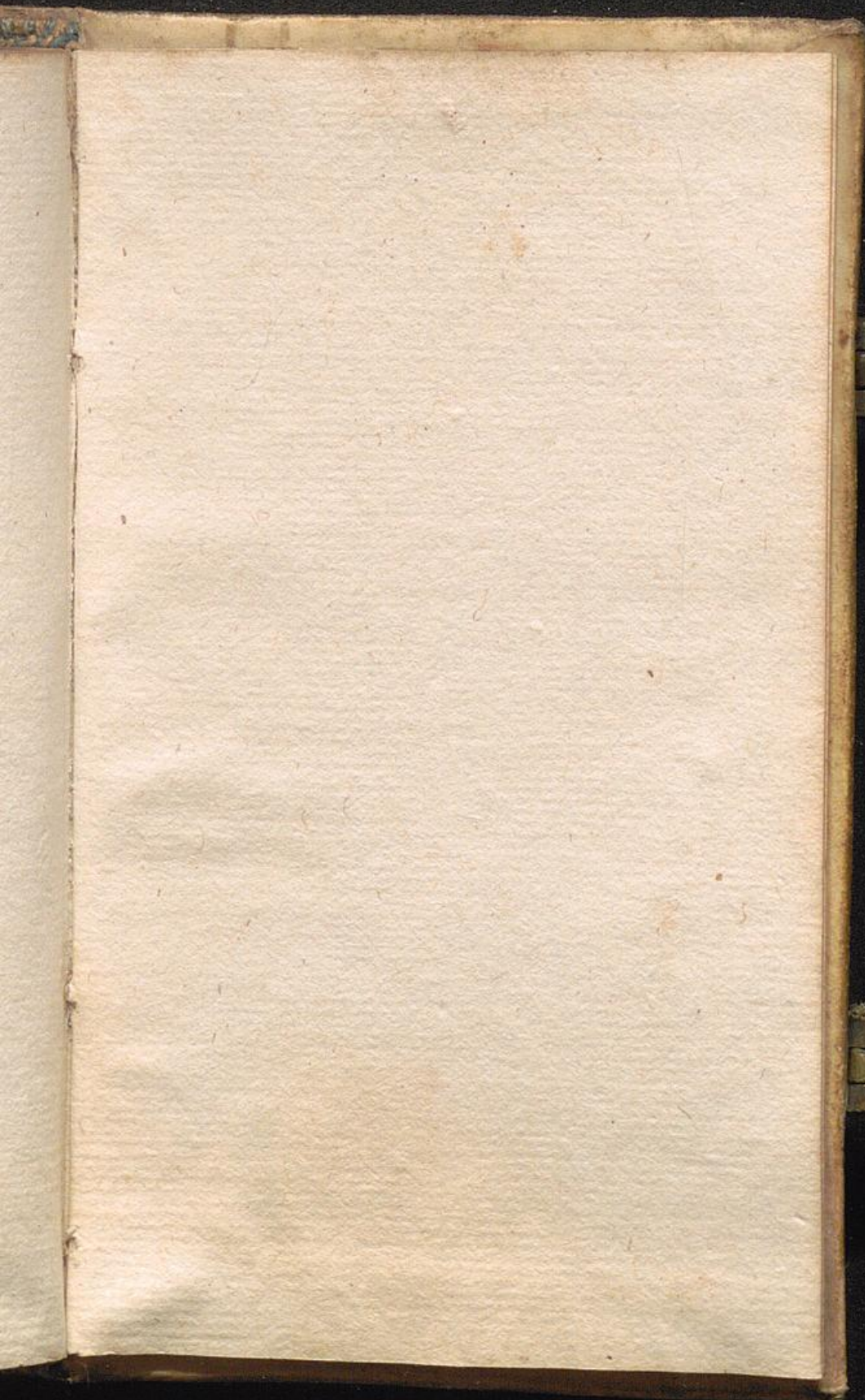

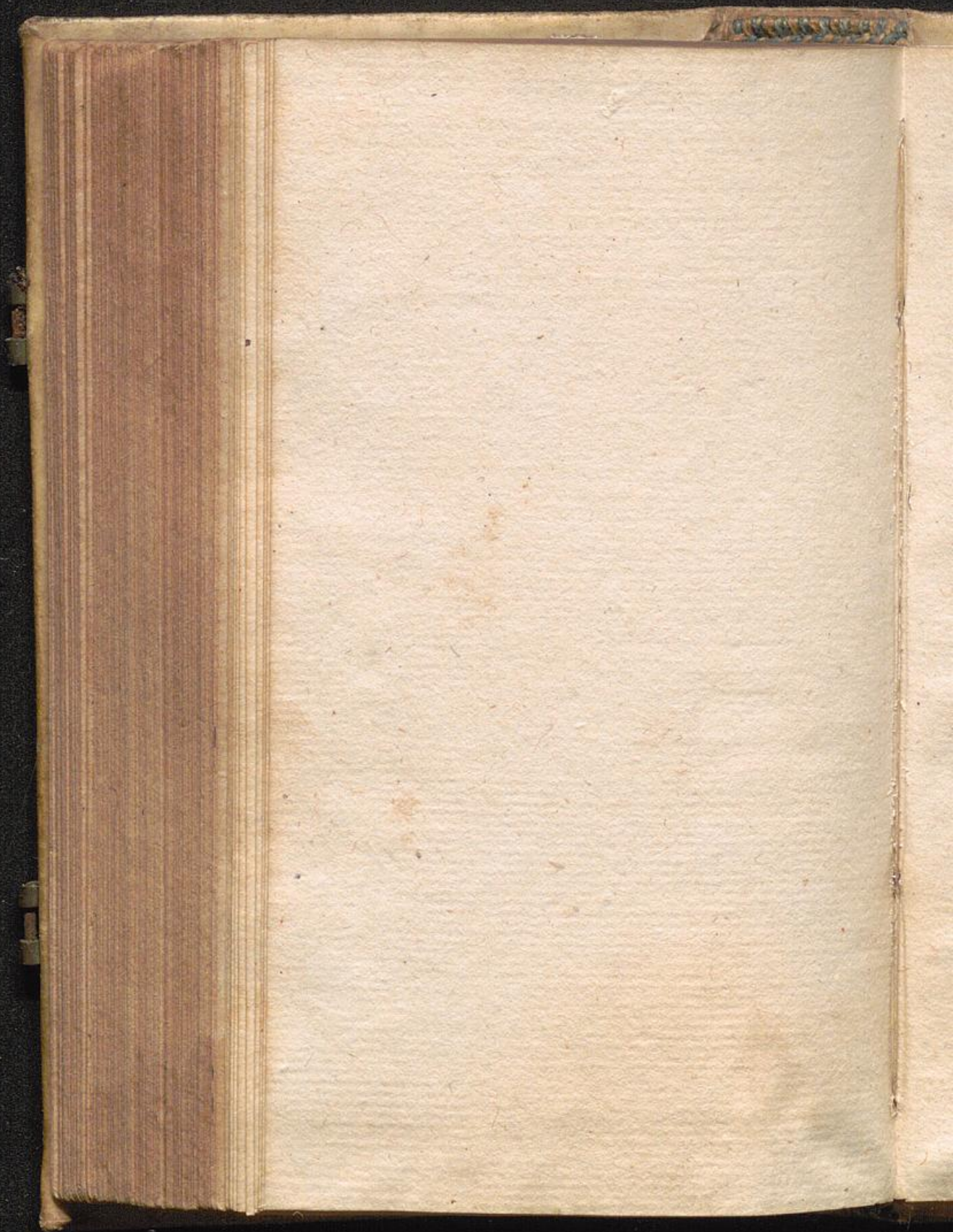

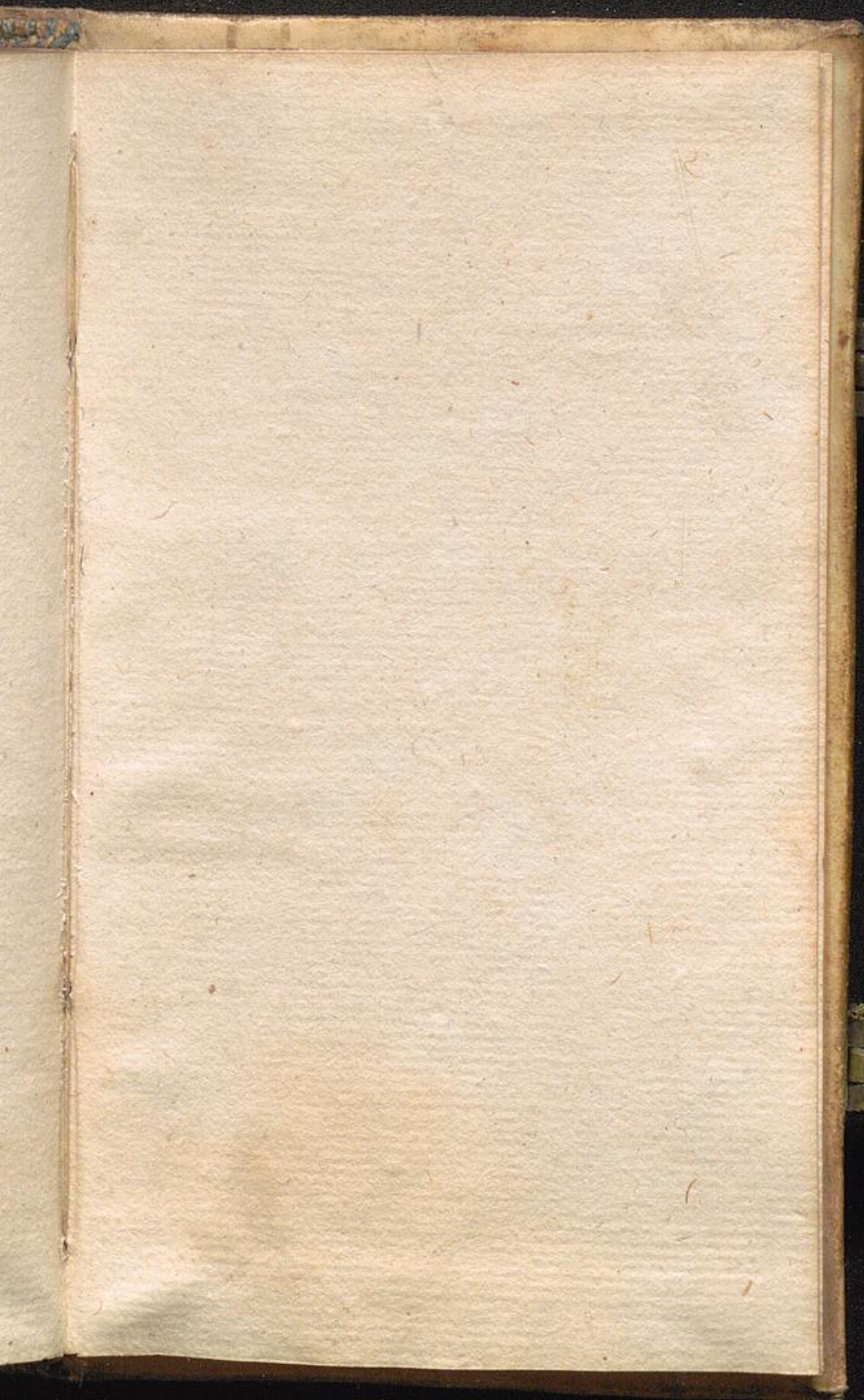

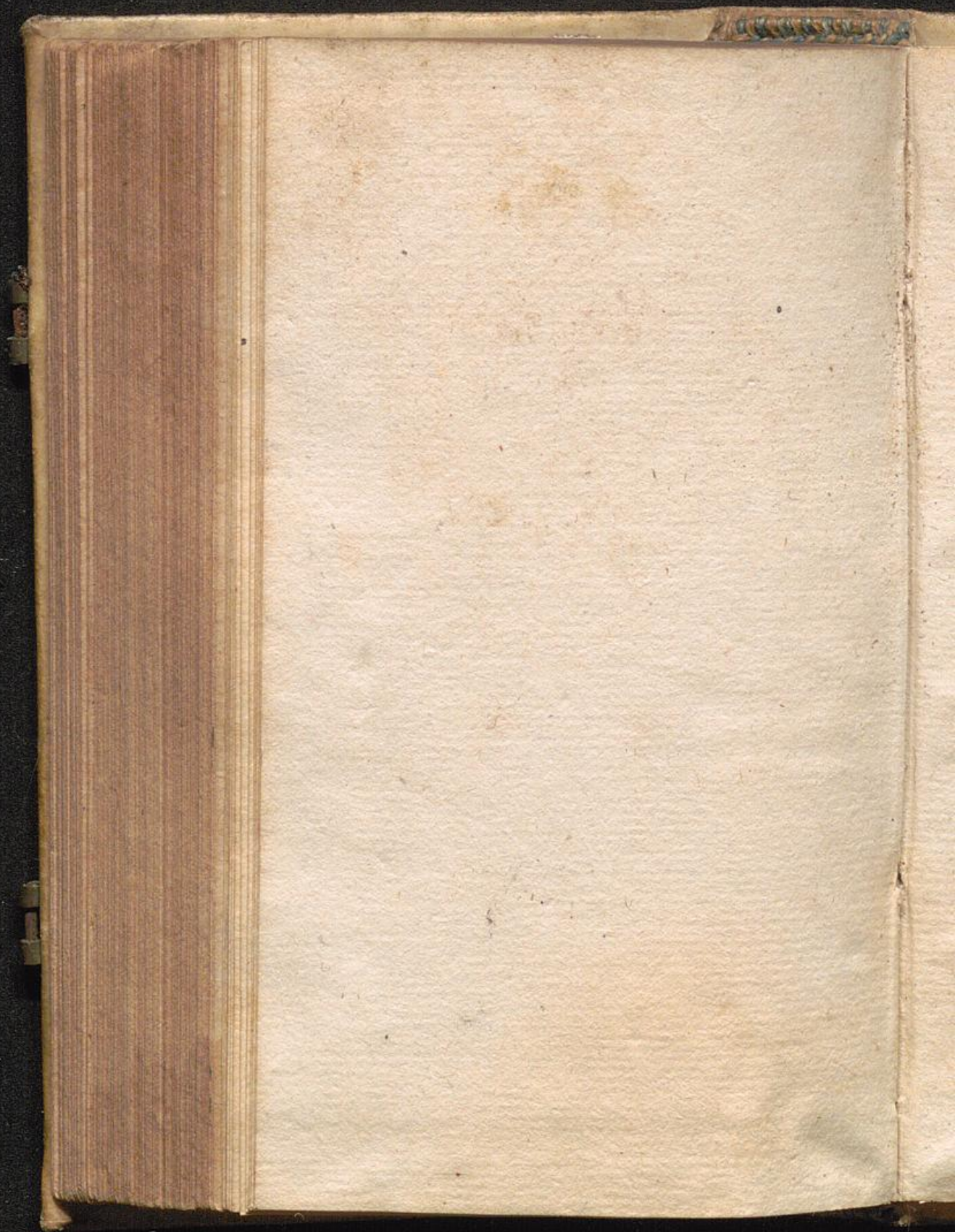

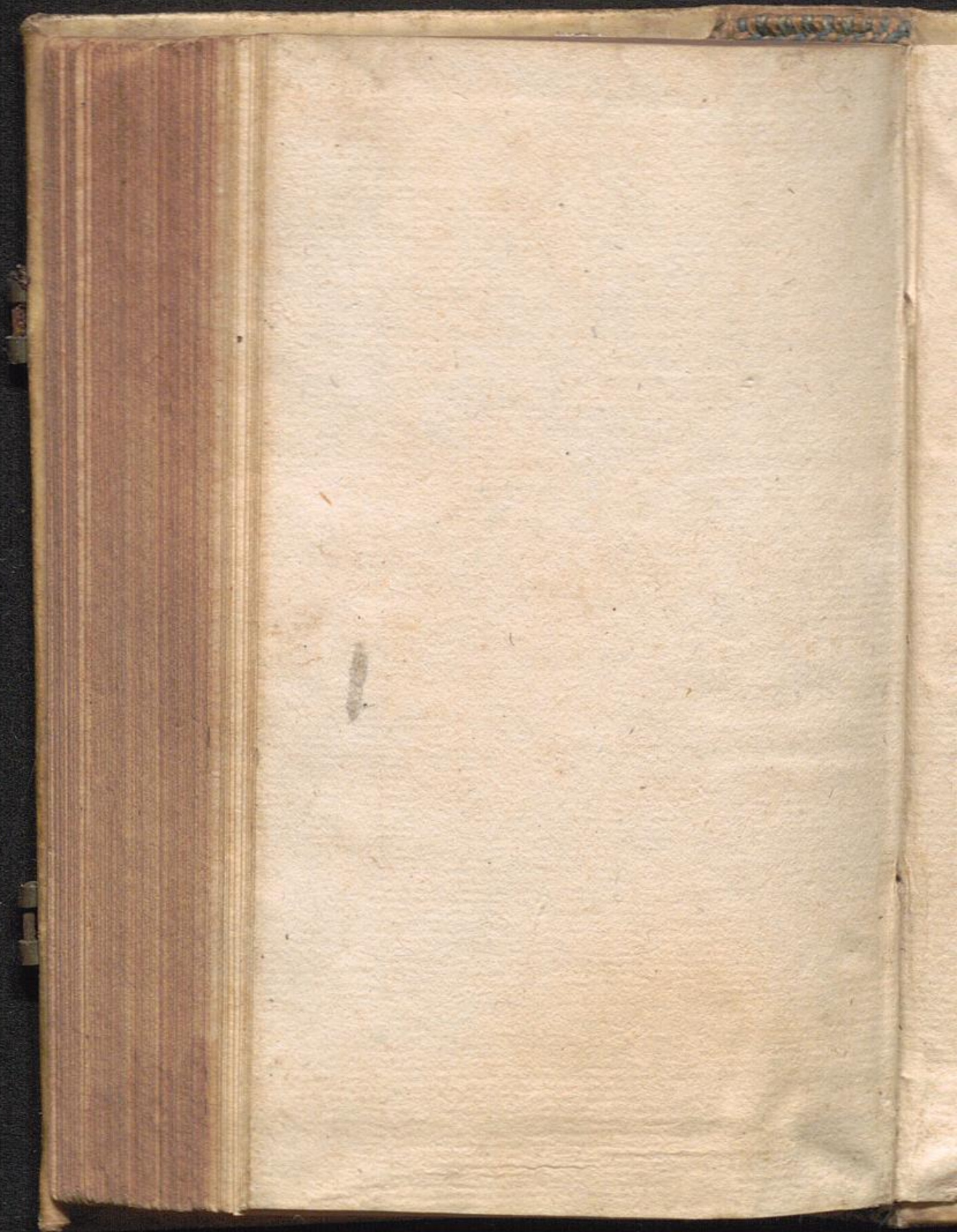

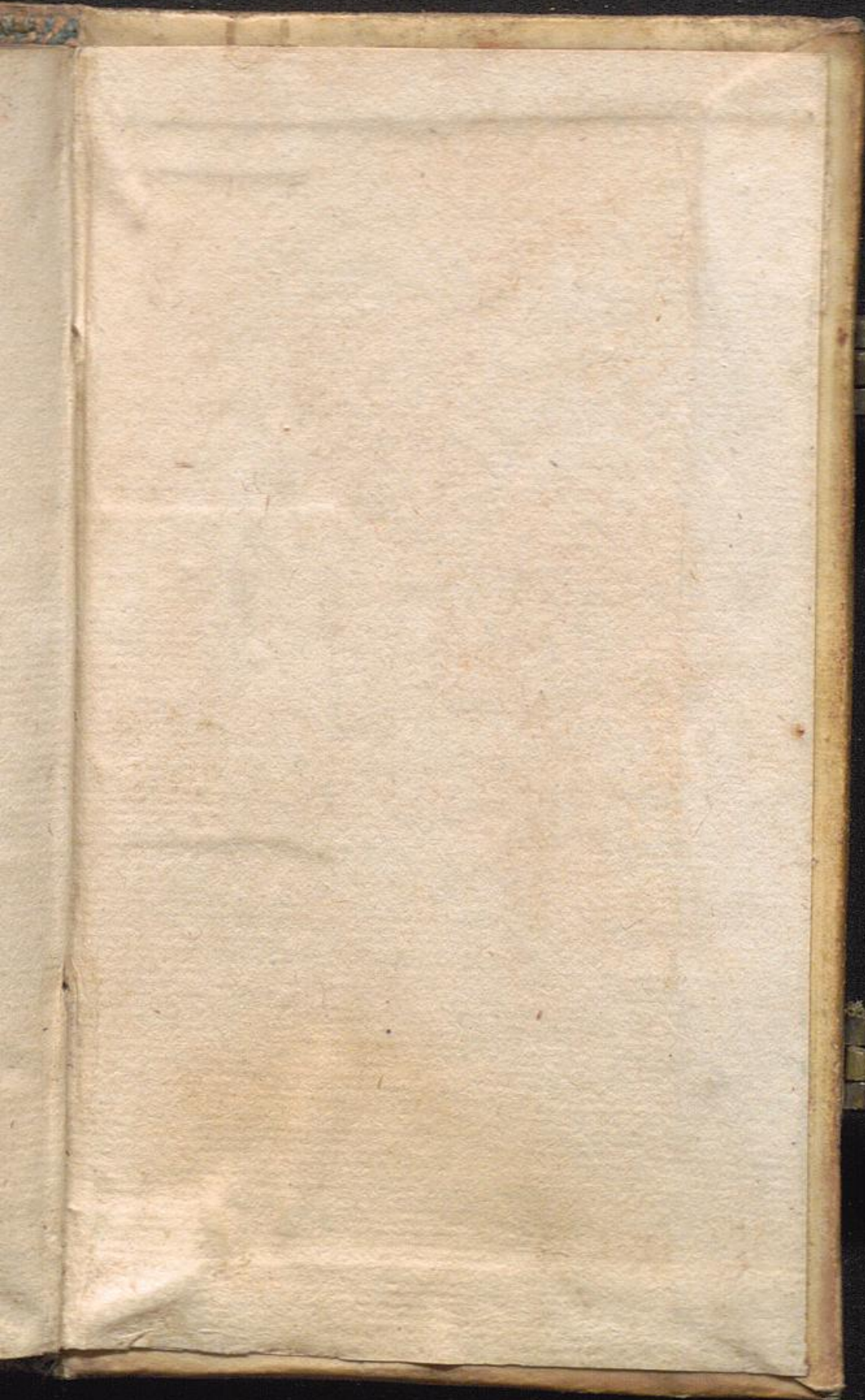

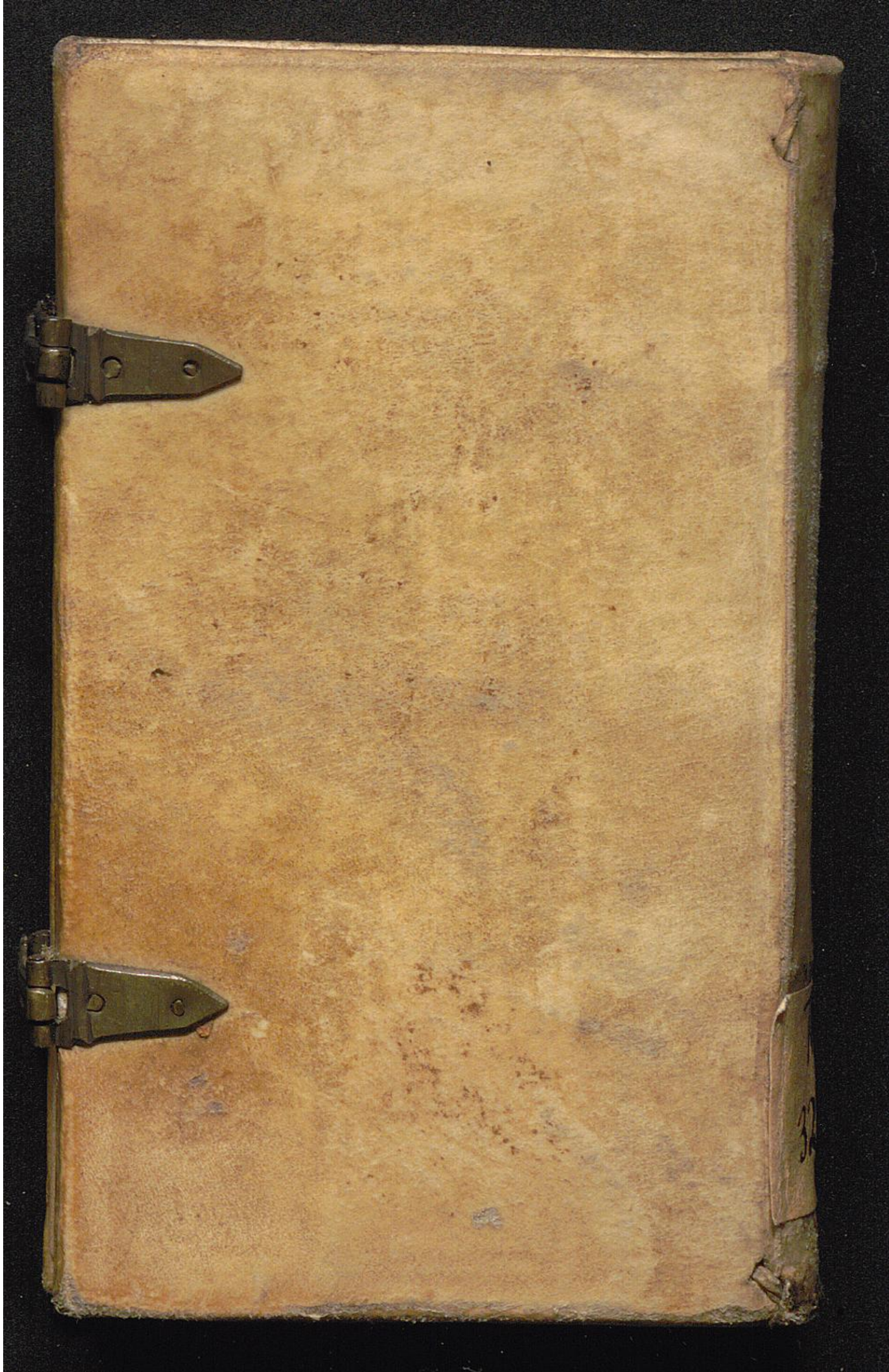

Th
3208

